ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Revista apare sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

AN V, NR.17 **FONDATOR: TANȚA TĂNĂSESCU** Martie 2025

Cuprins:

Redacția: *Ziua iubirii la români, oglindită în presa vremii,* p.2

Dan Toma Dulciu: *Opera eminesciană în mediile universitare americane*, p.3

Dr. Marian Nencescu: *Anul Eminescu*, p.10

Redacția: *Ziua Culturii Naționale*, p.11

Laura Hant: *Românii din Viena omagiază cultura națională și pe geniul ei strălucitor: Mihai Eminescu*, p.13

Revista „Luceafăr Nou", o reapariție surpriză în peisajul publicațiilor comunității românești, p.14

Maria Stanciu: *Ziarul „Lumina" al Patriarhiei Române. 20 de ani de apostolat creștin, în slujba românilor*, p.15

Dumitru-Tudor Tănăsescu: *160 de ani de la fondarea revistei FAMILIA*, p.17

Geo Ciolcan: *La centenarul Patriarhiei Române*, p.18

Laura Tătulescu: *Invocații liturgice în creația vocală a sec. XXI aparținând femeilor compozitoare din România*, p.21

Eugenia Tofan: *Academicianul Mihai Cimpoi*, p.27

Dr. Marian Nencescu: *O călătorie virtuală cu Mihai Eminescu, la Viena și Berlin. Schiță pentru un scenariu de film*, p.29

Dr. Laurențiu-Ștefan Szemkovics: *Ordinul „Steaua României" decernat generalului Eracle Arion (1880-1902)*, p.31

Preot prof.dr. Theodor Damian: *Bucuria lecturii*, p.34

Prof.univ.dr. Ioan N. Roșca: *Daniela Șontică: 30 de scriitori români din exil (1945-1989)*, p.35

George Apostoiu: *Cuba.Vedere de pe Malecon*, p.36

Mihai Gruber*: Cuba în imagini*, p.37

Constantin Lupeanu: *O carieră de excepție*, p.40

Prof.dr. Nicolae Mareș: *Nicolae Titulescu*, p.42

Prof.univ.dr. Alexandru Oșca: *Borne în drumul către un sfârșit îndelung așteptat*, p.45

Marilena Grigore: *Capitala Ungariei – un oraș al culturii*, p.48

Corina Vlad Diaconescu: *Un titlu, un subiect, un roman și cititorii*, p.50

Ion Andreiță, pălmaș cu condeiul: *Întâmplări dintr-un alt veac. Identități*, p.52

Ion Andreiță, pălmaș cu condeiul: *Cina cea de taină*, p.55

Dr. Marian Nencescu: *Un parteneriat jurnalistic de succes - UZPR și Balkan Media Association*, p.56

Prof.univ.dr. Nicolae Georgescu: *Actualitatea lui G. Călinescu (1899 -1965)*, p.57

Ionel Novac: *Din nou despre „penițele Eminescu"*, p.60

Tanța Tănăsescu: *Muzeul CFR*, p.61

Mihai Prepeliță: *Poeme*, p.64

Dan Toma Dulciu: *Clădirea simbol a presei de pe „Sărindar". Palatul „Universul"*, p.66

Tanța Tănăsescu: *Despre creativitate și creație. „Ce-ar fi dacă...?"*, p.69

Tanța Tănăsescu: *Un monument pentru eternitate, dedicat lui I.Bianu – ctitorul Bibliotecii Academiei Române*, p.71

Eveniment de excepție la Biblioteca Academiei Române. Expoziția „Titu Maiorescu – 185", p.72

Publicația „MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI" în al 5-lea an de difuzare sub Egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, p.73

La p.3

Dan Toma DULCIU

Opera eminesciană în mediile universitare americane

În anul *Centenarului Eminescu* – 1989 –, Revista „*The Courier*", numărul din martie, publicație tipărită de UNESCO în 35 de limbi ale lumii, consacra lui Mihai Eminescu un elogios articol, afirmându-se despre acesta următoarele: „*Mihai Eminescu (1850-1889) is recognized as the foremost Romanian Lyric poet. His mastery of language has also earned him a high place in the world literature".*

Textul vine să confirme conținutul Rezoluției adoptate de Comitetul Executiv al UNESCO din data de 6 iunie 1988, prin care se propunea ca în calendarul marilor sărbători ale acestei organizații să fie inclus și Mihai Eminescu, recunoscându-se astfel faptul că „*opera poetului face parte integrală din moștenirea culturală a umanității".*

La p.11

Ziua Culturii Naționale

sărbătorită de comunitățile românești din afara țării în luna ianuarie 2025.

Viena celebrează pe cel mai autentic reprezentant al spiritualității românești, Mihai Eminescu

Ziua iubirii la români, oglindită în presa vremii

Dragobetele, celebrat pe 24 februarie, este o sărbătoare tradițională românească dedicată iubirii și renașterii naturii, fiind considerat echivalentul local al Zilei Îndrăgostiților.

Dragobetele: simbolistică, semnificații, primele semnalări în presa românească

Originea și simbolistica Dragobetelui

Dragobetele, celebrat pe 24 februarie, este o sărbătoare tradițională românească dedicată iubirii și renașterii naturii, fiind considerat echivalentul local al Zilei Îndrăgostiților. În mitologia populară, Dragobetele este asociat cu un personaj mitic—fiu al Babei Dochia—simbolizând forța dragostei, fertilitatea și începutul primăverii.

Semnificații culturale și ritualuri

Sărbătoarea Dragobetelui marchează momentul în care păsările își aleg perechea și încep construirea cuiburilor, un simbol al unirii și iubirii eterne. Tinerii sărbătoreau această zi printr-un ritual de împerechere simbolică: fetele și băieții mergeau pe câmp, culegeau ghiocei și alte flori de primăvară, iar apoi, dacă o fată era plăcută de un băiat, acesta încerca să o prindă și să o sărute, ceea ce echivala cu un început de relație serioasă. Acest obicei era cunoscut sub numele de „zburătorit".

În unele regiuni, fetele își spălau fața cu zăpadă pentru a rămâne frumoase tot anul, iar băieții trebuiau să fie veseli și să nu verse lacrimi, crezându-se că astfel vor avea noroc în dragoste.

Primele semnalări în presa românească

Mențiuni despre Dragobete apar în publicațiile românești încă din secolul al XIX-lea, în contextul cercetărilor etnografice asupra obiceiurilor populare. Printre primii care au scris despre această sărbătoare se numără folcloriști precum Simion Florea Marian și Tudor Pamfile. În presa vremii, ziarele și revistele culturale precum „Albina" sau „Convorbiri Literare" au menționat obiceiurile legate de Dragobete, însă aceasta nu era încă o sărbătoare popularizată la nivel național.

Abia după 1990, în urma unei renașteri a tradițiilor populare, Dragobetele a fost redescoperit și reintrodus în discursul public, inclusiv în presă și în inițiativele culturale.

Concluzie

Dragobetele este o sărbătoare profund legată de cultura tradițională românească, simbolizând iubirea, reînnoirea și începutul primăverii. Deși în perioada modernă a fost eclipsat de influențele occidentale, această sărbătoare a fost recuperată și promovată ca o expresie a identității naționale.

REDACȚIA

REDACȚIA
Revistei Muzeul Presei Românești

Revistă trimestrială de istorie a presei și cultură

ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Director editorial: DAN TOMA DULCIU
Redactor-șef: TANȚA TĂNĂSESCU
e-mail: tanta_tanasescu@yahoo.com
https://tantatanasescu.blogspot.com/
București

IDEALURILE REVISTEI

Revista *Muzeul Presei Românești* este o publicație de cultură, educație și atitudine jurnalistică, fructificând bogata tradiție a ziaristicii românești, al cărei patron spiritual a fost Mihai Eminescu.

Revista este o inițiativă aflată sub semnul recuperării valorilor etice și morale ale presei angajante, aflate în slujba societății contemporane.

Paginile revistei sunt deschise contribuțiilor jurnalistice ale confraților de breaslă, un jurnal digital al actualității celor implicați cu responsabilitate în promovarea valorilor perene ale scrisului gazetăresc.

Salutăm colaborările ce analizează realitățile și imaginea societății românești actuale, cu instrumente jurnalistice, într-un spirit obiectiv și echidistant.

Textele vor fi depuse în format electronic, editate cu diacritice, cu caractere „*Times New Roman*", mărimea 12, la Redacția Revistei Muzeul Presei Românești, sau trimise prin e-mail pe adresa: **tanta_tanasescu@yahoo.com**

Revista va promova dialogul cu cititorii, publicând toate contribuțiile inedite, texte de referință ale unor mari jurnaliști, documente de arhivă, fotografii etc.

De asemenea, vom prezenta un calendar al evenimentelor la care participă jurnaliști sau membrii unor asociații de profil, în primul rând evenimentele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Disclaimer: conținutul articolelor colaboratorilor noștri nu reprezintă în mod oficial opinia redacției revistei *Muzeul Presei Românești*, aceasta asumându-și doar rolul de a fi o tribună necenzurată a opiniilor.

Răspunderea juridică privind corectitudinea și veridicitatea informațiilor prezentate, precum și eventualele consecințe revin autorilor, conform prevederilor legale.

Dan Toma DULCIU

Opera eminesciană în mediile universitare americane

Eminescu în confruntarea dintre *progresism* și *suveranism*

Motto: „*Sau țara aceasta să fie în adevăr românească, sau nici nu merită să fie.*” (M. Eminescu)

În anul *Centenarului Eminescu* – 1989 –, Revista „*The Courier*”, numărul din martie, publicație tipărită de UNESCO în 35 de limbi ale lumii, consacra lui Mihai Eminescu un elogios articol, afirmându-se despre acesta următoarele: „*Mihai Eminescu (1850-1889) is recognized as the foremost Romanian Lyric poet. His mastery of language has also earned him a high place in the world literature”.*

Textul vine să confirme conținutul Rezoluției adoptate de Comitetul Executiv al UNESCO prin care se propunea ca în calendarul marilor sărbători ale acestei organizații să fie inclus și Mihai Eminescu, recunoscându-se astfel faptul că „*opera poetului face parte integrală din moștenirea culturală a umanității”.*

Totodată, rezoluția amintită mai sus considera că implicarea tuturor statelor în evocarea marilor personalități din lumea intelectuală și culturală, din care face parte și marele nostru poet, „*constituie o contribuție majoră la îndeplinirea obiectivelor UNESCO, referitoare la promovarea identităților naționale și a valorilor culturale, precum și la dezvoltarea înțelegerii și cooperării internaționale”*[2].

Acest document este certificatul de atestare a caracterului universal al operei lui Eminescu, argument de necontestat care infirmă categoric opinia greșită a unora dintre detractorii *Luceafărului*, potrivit căreia poetul nostru național este insignifiant pe plan mondial, fiind doar un autor a cărui aureolă a fost augmentată de zelul adulatorilor autohtoni, fiind doar un autor minor în raport cu corifeii culturii mondiale.

La această confirmare a respectului profund față de personalitatea poetului au contribuit în mod semnificativ și mediile academice de peste ocean, care au dovedit prin studii migăloase nu numai valoarea intrinsecă a operei sale lirice dar au furnizat și argumentele științifice privind importanța creației acestuia, justificând locul binemeritat pe care poetul trebuie să îl ocupe în galeria marilor condeie ale lumii.

Premise ale dezvoltării studiilor eminesciene pe teritoriul american

La începutul secolului XX se semnalează existența unei afluențe în creștere de români ajunși pe noul continent, în calitate de emigranți, dar și apariția unor ziare și reviste în limba română, în paginile acestora fiind evocate numele, biografia și poeziile poetului, acesta devenind din ce în ce mai cunoscut în rândul coloniei române.

Prezența numelui Eminescu în presa americană autohtonă, la început sporadică și conjuncturală, exprimă totuși un interes evident al intelectualității americane, care ne ajută să înțelegem în ce măsură a fost receptată personalitatea acestui reprezentant al liricii romantice la nivelul opiniei publice.

Eminescu în presa americană

În contextul polemicii stârnite de așa zisa opacitate a imaginii lui Eminescu pe plan mondial, acest studiu prezintă câteva considerații privind prezența numelui Mihai Eminescu în presa americană, încă din anul 1879.

Am arătat în câteva studii publicate anii trecuți faptul că personalitatea lui Mihai Eminescu a fost evocată și în paginile unor publicații, reviste, dicționare, lexicoane de notorietate indiscutabilă, apărute în Europa precum și în lucrări tipărite în Austria[3], Ungaria[4],

Dan Toma DULCIU

Slovenia[5], Italia[6], Cehia[7], Germania[8], Olanda, Franța[9], Elveția[10], Rusia[11] încă în timpul vieții poetului. De asemenea, situația critică în care se găsea acesta, în 1883, a fost prezentată chiar în dezbaterile unui for literar internațional[12].

În continuare, prezentăm știri privind prima apariție a numelui Mihai Eminescu în presa din Statele Unite ale Americii !

Mihai Eminescu a fost evocat și în ziare de limbă germană, editate în SUA: „*New Yorker Volkszeitung”,* dedică în anul 1889, la moartea poetului, un număr special[13]; articole despre marele nostru poet au apărut de asemenea în „*Volksblater*”[14] și „*Chicagoer Zeitung*”, unde sunt prezentate traduceri din opera poetului nostru național.

„*Anzeiger des Westens*” (*Gazeta Vestului*), ziar independent, care apărea în orașul St. Louis, Missouri, alături de o altă publicație: *Westliche Post* (de orientare Republicană), menționa în 1879 , pentru prima oară, numele lui Mihai Eminescu. Acestea sunt cele mai importante ziare de limbă germană din regiunea *Middle West* a Statelor Unite, alături de *Illinois Staats-Zeitung*, având un tiraj impresionant, clasându-l pe locul doi în rândul celor mai citite ziare din orașul Chicago.

Ziarul „*Anzeiger des Westens*” (2 martie 1879, p.10) amintește numele lui Mihai Eminescu, ca traducător al libretului dramei muzicale, „*Vârful cu Dor*”, inspirat din creația *Reginei Elisabeta* a României.

În acest articol, Mihai Eminescu apare alături de L. F. Paganini, „*bibliotecarul Universității*”, care traduce textul în limba italiană, precum și compozitorul Lubicz, pianistul Curții.

Câteva zile mai târziu, numele Eminescu este amintit și în ziarul american „*The Boston Transcript”*[15], din Massachusetts.

Ziarul din Boston, scris în limba engleză, prelua subiectul descris mai sus, dând expresie, astfel, interesului publicului american față de viața culturală din Europa, în mod special din România.

Să nu uităm că este perioada în care relațiile dintre SUA și România urmau un curs ascendent, culminând cu acreditarea ministrului american la București, dr. E. Schuyler, cunoscut al lui Eminescu, cel care a depus eforturi susținute pentru consolidarea prezenței americane în România.

Căutând sursa acestui articol, am descoperit faptul că textul a fost preluat aproape integral din presa tipărită la Berlin sau Viena.

Iată ce scria ziarul „*Berliner Börsenzeitung*" din data de 06.02.1879:

„Es ist neulich gemeldet worden, daß der Geistes zustand der Fürstin Elisabeth von Rumänien zu allerlei Bedcnklichkciten Anlaß gebe — dieselbetrat aber nur, wie sich jetzt herausstellt, einen Operntext verfaßt. Das hochfürstliche „musikalische Drama" führt den Titel „Virful cu dor" und behandelt die Legende von Sinai. Es ist in Deutscher Sprache geschrieben und von Eminescu ins Rumänische, auS welcher Sprache es von dem Bibliothekar der Universität, Herrn Paganini, ins Italienische übertragen worden. Die Musik ist von Liubicz, dem Pianisten der Fürstin[16]*. "*

Aceeași știre cu privire la „*drama muzicală*" compusă de Regina Elisabeta, purtând numele „*Vârful cu Dor*[17], o găsim și în ziarul de la Viena, *„Neue Freie Presse"*[18], respectiv în „*Teplitz-Schőnauer Anzeiger*"(15.02.1879, p.7), care apărea în orașul *Teplice*, din Cehia.

Libretul este tradus în limba italiană de Paganini „„*bibliotecarul Universității*"[19] iar muzica este compusă de Lubicz, compozitor german[20], angajat în 1875 ca pianist al *Curții Regale a României*, unde a înființat un cerc muzical sub conducerea sa[21].

Importanța acestui text eminescian este aceea că reprezintă prima creație muzicală, având la bază un text tradus de Mihai Eminescu din limba germană.

Totodată, abordând chestiunea căilor originale prin care este diseminată opera unui autor (dincolo de publicarea în reviste de literatură sau tipărirea creației lirice într-un volum de versuri), avem un caz aparte: publicul meloman din București a avut privilegiul să cunoască talentul de traducător liric de limbă germană al lui Mihai Eminescu, înainte ca acesta să își vadă numele pe coperta unei cărți de poezie în limba română. Astfel, colectivul *Teatrului Național* din București a pus în scenă această mică bijuterie lirică, în luna ianuarie 1879, cu interpreți italieni.

Ea s-a jucat și în străinătate, mai întâi pe o scenă din Transilvania, la Sibiu, în sala *„Reuniunii germane de cântări",* în ziua de 18/30 noiembrie 1879, precum și la *Covent Garden* din Londra, un an mai târziu, cu interpreți englezi, îmbrăcați cu frumoase costume populare românești, trimise în capitala britanică de către regină.

Așadar, textul/traducere al lui Eminescu cunoaște mai întâi celebritatea pe o scenă de teatru (București, Sinaia, Sibiu sau Londra), văzând lumina tiparului abia mai târziu, în ediția de *„Poezii Postume*", din 1905, îngrijită de Ilarie Chendi.

1. Studii și cursuri despre Eminescu

Cu trecerea timpului, cunoașterea operei eminesciene, sub varii aspecte, a atins un nivel crescut de interes în străinătate, în cazul nostru în mediile universitare americane, mai ales în privința concepțiilor sale filosofice, reflectate în domeniul liric, subliniindu-se originalitatea și complexitatea creației acestuia.

Mai întâi, trebuie precizat faptul că personalitatea marelui nostru poet a devenit cunoscută în mediile universitare americane prin intermediul unor schimburi de carte între bibliotecile americane și cele de pe vechiul continent, dar și prin cursuri universitare speciale.

Amintim lucrarea în limba germană a lui Wilhelm Rudow, cu titlul „*Geschichte des rumänischen schrifttums bis zur gegenwart"***,** *Ausgearbeitet mit unterstützung der angesehensten schriftsteller*[22].

Având 237 pagini, aceasta a intrat în evidențele *Bibliotecii Colegiului Harvard* la data de 22 decembrie 1892. De la p.154 la pag.162 este analizată opera lui Eminescu.

O lucrare foarte convingătoare, de data aceasta în limba română, este volumul academicianului S. Mehedinți, intitulată *Către Noua Generație*, București, 1912, aflată în *Biblioteca O 'Neill Library* din cadrul *Boston College.*

Textul reflecta personalitatea poetului, precizând că „*nu numai cultura universală, ci şi cea pământeană începuse a încălzi inimile. Era vremea când Eminescu stăpânea covârşitor sufletul tinerimii. Era întâiaşi dată când simțeam că din neamul nostru s-a ridicat un artist, cu care ne puteam înfățișa înaintea oricărui popor cult"*.[23]

O splendidă pledoarie a valorii liricii lui Eminescu era exprimată cu multă căldură de către autor: *„Din acest substrat etnic, plămădit cu atâta greutate în timp de aproape două milenii; din acest popor capabil de a simți armonii superioare şi de a le înfățișa în forma nepieritoare a artei; din acest neam, după cum a ieșit Eminescu (olimpicul Eminescu) de bună seamă vor mai răsări şi alții... poate mulți alții. Căci, dacă loteria absurdă a soartei ne-a osândit să pierdem cu El o operă literară de un nivel mondial, poate va mai veni Altul... iar coroana de aur se va coborî cu supusa învoire a neamurilor şi a secolelor pe creștetul unui geniu ieșit din neamul nostru, scriind în limba noastră. Şi cine ştie —- ca să mai pomenim şi de alte arte — cine ştie, dacă urmașul cel mai apropiat al lui Beethoven nu va fi din ținutul unde se aude acuma muzica primăvăratecă a lui Vidu ! Cine ştie, dacă nu cumva în ţara unde au luat ființa pânzele lui Grigorescu... Cine ştie? Iată de unde vine tot interesul nostru pentru viitorul acestui popor: îl credem în stare să trăiască printre celelalte neamuri ale lumii nu numai prin buna stare economică şi ştiință, ceea ce e onorabil, dar şi printr'o artă originală, ceea ce este nemurirea însăși. Pentru cei ce au acest gând, poporul nostru nu e deci o plebe zoologică, gata să fie plecată şi îndemnată spre imitarea oricui, adică a oricărei mode streine; ci e ființa tainică a viitorului, înaintea căreia se închină toată viața noastră de azi. Ne plecăm noi, pentru ca neamul nostru să nu se plece înaintea nimănui"*[24].

Am afirmat că, la rândul lor, cursurile academice au avut și ele rolul lor. Astfel, conform *curriculei* universitare de pe noul continent, anumite instituții de învățământ superior americane având programe de studii est-europene sau literatură comparată, au inclus studierea poeziilor și filosofiei lui Mihai Eminescu în cursuri fie dedicate limbilor romanice, unele având chiar lectorate de limba și literatura română[25], fie romantismului european.

Ca urmare, profesori specializați în studii românești sau est-europene au promovat spiritualitatea poporului nostru într-un cadru mai amplu, reunind cultura, istoria, limba și literatura română.

Un instrument foarte util în promovarea culturii și civilizației românești în Statele Unite ale Americii l-a reprezentat activitatea „*Society for Romanian Studies*", al cărei debut a avut loc prin organizarea „*Conferinței de limbă și literatură română*" la Universitatea din Washington în 12-13 mai 1972. Au participat istoricul Constantin Giurescu, care a predat cursuri în anul respectiv la Columbia University, Dan Grigorescu de la Biblioteca Română din New York ș.a.

În cadrul acestei reuniuni, considerată prima de această anvergură pe teritoriul american, după cel de-al Doilea Război Mondial, s-a făcut propunerea de a se pune bazele unui grup de studii românești. Ca urmare, la Conferința de limbi străine din Kentucky (26-28 aprilie 1973), s-a stabilit ca grupul să includă și alte ramuri ale științelor umaniste și sociale, nu doar limba și literatura, afiliindu-se profesori de la Universitatea din Kentucky, Universitatea din Washington, Universitatea Columbia, Universitatea din Utah, Universitatea din Rochester, Universitatea din Colorado, Universitatea din Illinois, Universitatea Indiana, Universitatea din

Chicago, ș.a. În total, 41 de membri fondatori s-au alăturat organizației. Prima conferință a *Romanian Studies Group* a avut loc în perioada 15-16 noiembrie 1974 la Universitatea din Colorado, apoi în perioada 12-13 octombrie 1975 cea de-a doua conferință / întâlnire anuală a RSG la Universitatea din Carolina de Nord.

Printre conducătorii acestui grup de studii românești, transformat în 1977 în *Societatea de Studii Românești,* amintim pe Radu R. N. Florescu (istoric, Boston College), Stephen A. Fischer-Galați, George R. Ursul (istoric, Emerson College), Rodica Boțoman.

O figură aparte a fost Rodica Boțoman (Limbi slave și est-europene, Universitatea de Stat din Ohio), care a lansat cu mare succes primul curs de limba română în 1974, urmat de înființarea în 1975 a *Programului de Cultură și Civilizație Română*.

În 1977, sub președinția profesorului Radu R. N. Florescu, a avut loc la Universitatea de Stat Ohio din Columbus, pe 6 aprilie 1977, a treia conferință a acestui grup, dedicată "*Centenarului Independenței României*", în colaborare cu Academia Română.

Acțiunile *Societății de Studii Românești* au beneficiat de cooperarea cu Academia Română, Fundația Culturală Română, devenită Institutul Cultural Român, Institutul de Studii Sud Est Europene, precum și cu diverse instituții de învățământ superior din România, respectiv Academia Româno-Americană de Artă și Știință[26].

Un rol de asemenea important îl au așa numitele „*Center for Romanian Studies*"[27]. Unul dintre ele se află la Palm Beach, Florida, autodefinit drept „*institut academic de cercetare cu misiunea de a promova cunoașterea istoriei și culturii României în lume, colaborând cu cercetători din întreaga lume*".

Acești profesori au analizat deseori opera lui Eminescu în contexte academice.

2. **Lucrări și articole academice**

Există numeroase studii publicate de profesori americani sau români care predau în SUA, despre influențele filozofice din opera lui Eminescu, raportarea sa la romantismul european sau legătura dintre viziunea sa politică și creația poetică. Printre aceștia amintim distinși cercetători şi cadre didactice prestigioase ale domeniului, de origine română, precum profesorii Theodor Damian şi Doru Tsaganea de la Metropolitan College din New York, Tudor Spătaru de la Columbia University, USA, omul de cultură și jurnalistul M.N. Rusu.

Există de asemenea cercetători americani, specializați în domeniul studiilor de literatură comparată, care analizează opera lui Mihai Eminescu în raport cu alți mari poeți romantici, cum ar fi Byron, Shelley sau Hölderlin.

3. **Evenimente și conferințe**

În marile centre universitare americane cu comunități românești active (de exemplu, la Columbia University, Harvard, sau University of Chicago) au fost organizate conferințe sau evenimente culturale dedicate lui Eminescu.

De exemplu, în prezentarea făcută în revista „*Muze noi" (New Muses*), Jeno Platthy, directorul executiv al *Federației Asociațiilor Internaționale de Poezie* (Federation of International Poetry Associations), în același timp președintele celui de-al VII-lea Congres Mondial al Poeților (Washington, 1983) acesta declara: „*Eminescu a fost cel mai mare poet liric al României și deține încă acest titlu, după aproape 100 de ani de la* moartea *sa […]. Poeziile sale nu au încetat de a fi iarăși si iarăși traduse în principalele limbi ale globului și, pe bună dreptate, Eminescu își câștigă cititorii…",* precum și afirmația lui Roy Mac Gregor-Hastie: „*Fără vocea poetică singulară a românului Eminescu, o definiție a termenului «poezie» ar fi fost nesatisfăcătoare și nu și-ar fi justificat locul într-un dicționar universal. El a crezut ca oamenii pot crea muzică din cuvinte și chiar poezie, din viețile lor*".

Ceea ce este însă mai important de precizat este faptul că numele său este din ce în ce mai bine cunoscut în marile universități ale lumii: University of London, University of Cambridge, Harvard University, Ohio State University, University of Michigan (ultima organizând în 18-19 ianuarie 1985 un simpozion „Eminescu – *Luceafarul* poeziei românești", dedicat celei de-a 135-a aniversari a „*celui mai mare poet român*").

Reputate biblioteci naționale, uriașe biblioteci universitare, precum *Library of Congress, British Library, Oxford University Library, Cambridge University Library, New York University Library* s.a. sunt depozitarele unor colecții impresionante de culegeri de lirică germană, unde apare, pe lângă numele unui Johann Wolfgang von Goethe sau Friedrich Schiller, și cel al lui Mihai Eminescu[28].

Faima de care se bucură creația celui considerat cel mai mare poet al românilor în spațiul de limbă germanică face ca acesta să fie inclus și în alte antologii de literatură universală: „*Bildersaal der Weltliteratur*", Stuttgart, 1885, "*Orient und Occident*", Wieden, *"Die Lieder Aller Vòlker und Zeiten*", Hamburg, 1888, ediție îngrijită de Hans Grabow. În această din urmă lucrare, M. Eminescu este prezent prin "*Die Märchenkönigin*" (Regina din Poveste) și "*Des Wäldes Marchen*" (Poveștile Pădurii), în traducerea realizată de Carmen Sylva.

Poezia lui Eminescu, selectată în antologiile menționate, dar mai ales în „*Rumänische Dichtungen",* a fost receptată în general favorabil de critica literară germană.

De asemenea, numeroase enciclopedii îi consacră articole de prezentare, exegeze ample asupra biografiei și operei acestui ultim mare poet romantic al secolului al XIX-lea

Ca urmare, la sfârșitul secolului al XX-lea, creația lirică a lui Mihai Eminescu a atras interesul nu numai al mediilor academice și universitare americane, dar și al unor instituții culturale consacrate la nivel internațional, precum *World Academy of Arts and Culture* sau *World Poetry Society Intercontinental,* ori *Arts Council of Great Britain.*

Comunitățile religioase românești, răspândite pe întreg teritoriul american, prin asociațiile lor culturale, cenaclurile literare, revistele proprii, au contribuit de asemenea la mai buna cunoaștere a operei eminesciene.

Un loc aparte îl ocupă Preotul Profesor Emerit Dr. Theodor Damian, cel care, începând cu anul 1993 a fondat și condus *Institutul Român de Teologie şi Spiritualitate Ortodoxă,* editând revistele „*Lumină Lină /Gracious Light", „Symposium",„Romanian Medievalia* şi „*Buletinul săptămânal"* al parohiei.

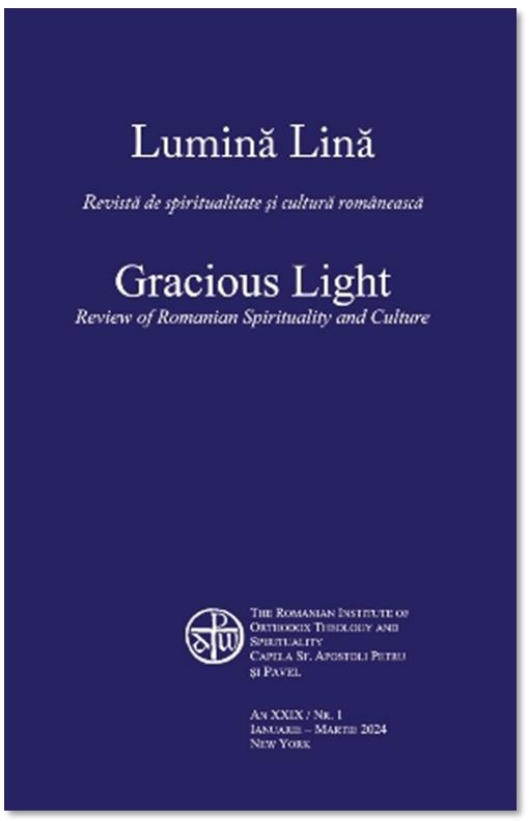

Dr. Theodor Damian este fondator şi președinte al *Cenaclului Literar „Mihai Eminescu”* din New York. Acesta și-a desfășurat activitatea cu o frecvență bilunară continuă, de peste trei decenii, prilej cu care Cenaclul Literar „Mihai Eminescu” a găzduit sute de lansări şi prezentări de carte ale unui număr impresionant de prozatori, poeţi, eseişti, jurnalişti, filosofi, teologi, critici literari, critici de artă, artişti plastici şi muzicieni din România şi din spaţiul româno-american, bineînțeles un loc principal avându-l patronul spiritual al acestui cenaclu, Mihai Eminescu.

Trebuie amintite de asemenea Ambasada României în SUA și Institutul Cultural Român din Statele Unite care au sprijinit, la rândul lor, diseminarea operei și mai ales a personalității lui Mihai Eminescu în SUA.

4. **Traduceri și accesibilitatea operei**

Traducerile lui Eminescu în engleză nu sunt la fel de răspândite în spațiul academic american, asemenea operelor unor mari lirici ai lumii, însă existența acestora, atâtea câte sunt, a contribuit la cunoașterea dimensiunilor spirituale ale Poetului și a valorii universale a liricii acestuia[29].

Poezia sa este tradusă și publicată totuși în reviste literare sau antologii dedicate literaturii est-europene.

Traducători importanți ai poeziei lui Mihai Eminescu în engleză au fost: Sylvia Pankurst, Leon Leviţchi, Andrei Bantaş, Petre Grimm, Dimitrie Cuclin, Corneliu M. Popescu, Adrian George Săhlean ş.a.

Trebuie amintit faptul că prima poezie eminesciană, *Crăiasa din poveşti,* a fost tradusă în limba engleză de cunoscutul jurnalist britanic şi autor de librete muzicale, William Beatty-Kingston (1877), la îndemnul poetei Carmen Sylva (Regina Elisabeta a României).

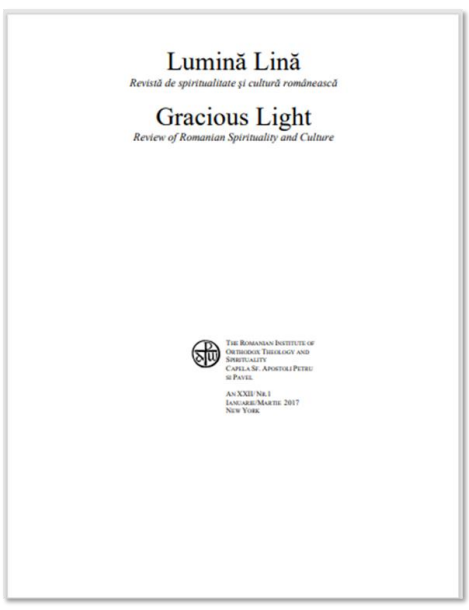
Lumină Lină
Revistă de spiritualitate şi cultură românească
Gracious Light
Review of Romanian Spirituality and Culture
THE ROMANIAN INSTITUTE OF ORTHODOX THEOLOGY AND SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU ŞI PAVEL
AN XXII NR.1
IANUARIE/MARTIE 2017
NEW YORK

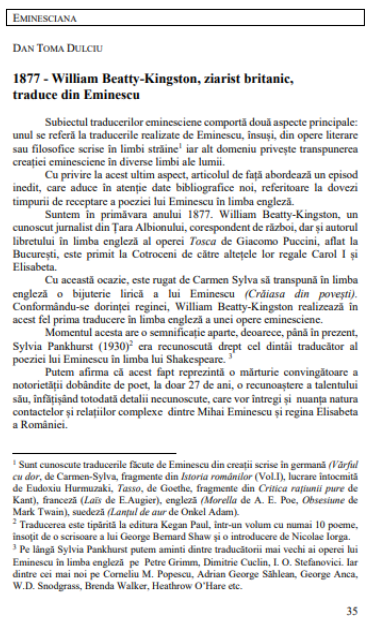
EMINESCIANA
DAN TOMA DULCIU
1877 - William Beatty-Kingston, ziarist britanic, traduce din Eminescu

Subiectul traducerilor eminesciene comportă două aspecte principale: unul se referă la traducerile realizate de Eminescu, însuşi, din opere literare sau filosofice scrise în limbi străine[1] iar alt domeniu priveşte transpunerea creaţiei eminesciene în diverse limbi ale lumii.

Cu privire la acest ultim aspect, articolul de faţă abordează un episod inedit, care aduce în atenţie date bibliografice noi, referitoare la dovezi timpurii de receptare a poeziei lui Eminescu în limba engleză.

Suntem în primăvara anului 1877. William Beatty-Kingston, un cunoscut jurnalist din Ţara Albionului, corespondent de război, dar şi autorul libretului în limba engleză al operei *Tosca* de Giacomo Puccini, aflat la Bucureşti, este primit la Cotroceni de către alteţele lor regale Carol I şi Elisabeta.

Cu această ocazie, este rugat de Carmen Sylva să transpună în limba engleză o bijuterie lirică a lui Eminescu *(Crăiasa din poveşti).* Conformându-se dorinţei reginei, William Beatty-Kingston realizează în acest fel prima traducere în limba engleză a unei opere eminesciene.

Momentul acesta are o semnificaţie aparte, deoarece, până în prezent, Sylvia Pankhurst (1930)[2] era recunoscută drept cel dintâi traducător al poeziei lui Eminescu în limba lui Shakespeare.[3]

Putem afirma că acest fapt reprezintă o mărturie convingătoare a notorietăţii dobândite de poet, la doar 27 de ani, o recunoaştere a talentului său, înfăţişând totodată detalii necunoscute, care vor întregi şi nuanţa natura contactelor şi relaţiilor complexe dintre Mihai Eminescu şi regina Elisabeta a României.

[1] Sunt cunoscute traducerile făcute de Eminescu din creaţii scrise în germană *(Vârful cu dor*, de Carmen-Sylva, fragmente din *Istoria românilor* (Vol.I), lucrare întocmită de Eudoxiu Hurmuzaki, *Tasso*, de Goethe, fragmente din *Critica raţiunii pure* de Kant), franceză (*Laïs* de E.Augier), engleză *(Morella* de A. E. Poe, *Obsesiune* de Mark Twain), suedeză *(Lanţul de aur* de Onkel Adam).
[2] Traducerea este tipărită la editura Kegan Paul, într-un volum cu numai 10 poeme, însoţit de o scrisoare a lui George Bernard Shaw şi o introducere de Nicolae Iorga.
[3] Pe lângă Sylvia Pankhurst putem aminti dintre traducătorii mai vechi ai operei lui Eminescu în limba engleză pe Petre Grimm, Dimitrie Cuclin, I. O. Stefanovici. Iar dintre cei mai noi pe Corneliu M. Popescu, Adrian George Săhlean, George Anca, W.D. Snodgrass, Brenda Walker, Heathrow O'Hare etc.

35

Poezia a fost publicată ulterior într-o culegere de traduceri din poezia română a aceluiași autor.

Un președinte al Americii, reprezentant al Partidului Republican, îl evocă pe Mihai Eminescu

Trecând la un alt registru de abordare a prezenței numelui Mihai Eminescu în universul american, și anume cel politic, amintim faptul că în urmă cu peste o jumătate de secol, un președinte american în exercițiu amintește numele lui Mihai Eminescu, în cadrul unui discurs politic[30].

La 2 august 1969, Richard Nixon (1913-1994), fost președinte al SUA (1969-1974) sosea la București. Cu acest prilej, președintele american declara: *„Am călătorit în multe țări din lume și am trecut prin marile capitale ale lumii, dar poate că niciodată în toți anii în care am călătorit nu am avut o primire mai călduroasă și suntem foarte recunoscători poporului român pentru căldura inimilor voastre”*[31].

La sfârșitul mesajului Richard Nixon a declarat:

„În Statele Unite, după cum probabil știți, dacă ați urmărit ceremoniile noastre inaugurale, am folosit ocazional expresia "Înainte împreună". Am descoperit că acest concept nu este original la mine. Și pentru toastul meu din această seară, permiteți-mi să folosesc cuvintele unui mare poet român, Mihai Eminescu: "Fiii voștri să meargă înainte, frați mână în mână".

„In the United States, as you may know, if you followed our inaugural ceremonies, we have occasionally used the phrase "Forward together." I have discovered that that concept is not original with me. And for my toast tonight, may I, therefore, use the words of a great Romanian poet, Mihai Eminescu: "May your sons go forward, brothers hand in hand." (idem, p.608)

Elemente de *suveranism* în viziunea eminesciană

În acest context ne-am propus să analizăm o temă insolită: opera lui Eminescu în America și America în opera lui Eminescu, în special actualitatea unora dintre ideile sale socio-economice, raportate la realitățile geo-politice actuale.

Din motive lesne de înțeles, exegeții de peste Ocean au ocolit o bună perioadă de timp ideile și opiniile considerate de către unii critici ca fiind controversate, emanate din publicistica militantă a lui Eminescu.

Cu toate acestea, raportarea sa critică la problematica socio-politică și economică românească a celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea a anticipat în mod surprinzător dezbaterile aprinse ce au loc în prezent pe marginea relației antagonice *globalism - suveranism*, domeniu neabordat până acum în exegeza eminesciană.

Trebuie subliniat faptul că întotdeauna a existat o dezbatere acerbă la nivel conceptual între elemente polare contradictorii, purtând de-a lungul timpului denumiri diverse: absolutism (cu formele dictatură, tiranie, totalitarism)-versus democrație; autohtonie-versus cosmopolitism; semănătorism-modernism; conservatorism (paseism)-liberalism; naționalism-internaționalism; religiozitate-ateism; elitism-populism, suveranism-globalism.

Ca să înțelegem mai bine izvoarele ideologice ce l-au inspirat sau influențat pe Mihai Eminescu, vom sintetiza care au fost lecturile din vremea studenției, la Viena apoi la Berlin, de unde și-au tras seva câteva dintre concepțiile sale suveraniste.

În secolul al XIX-lea, în Austria, suveranismul a fost strâns legat de dezbaterile privind centralizarea Imperiului Austriac și tensiunile dintre diferitele naționalități. Câteva figuri importante care pot fi considerate gânditori suveraniști, în sensul susținerii unei guvernări independente și a unor politici naționale puternice, sunt:

1 Adam Heinrich Müller (1779–1829) – Filosof și economist conservator, susținător al monarhiei habsburgice și al unei organizări statale puternice, în opoziție cu ideile iluministe și liberale venite din Franța. Acesta a lucrat atât pentru statul prusac, cât și pentru Austria (1813-1825). Cea mai importantă operă a sa a fost „*Vom echten Deutschen”* (1808). El a pledat pentru o monarhie crescută organic Statul corporativ. Împreună cu Achim von Arnim, a fondat "Societatea de masă creștin-germană". În recenzia sa despre *Discursurile lui Fichte către Națiune*, Müller a explicat diferența terminologică dintre Creștinism și Iudaism și presupusa opoziție dintre Germani vs. Evrei.
2 Friedrich von Gentz (1764–1832) – Consilier al lui Klemens von Metternich și adversar al Revoluției Franceze, Gentz a fost un susținător al suveranității statului habsburgic și al echilibrului de putere european.
3 Klemens Wenzel von Metternich (1773–1859) – Deși nu un „gânditor” în sens strict, Metternich a fost arhitectul sistemului

politic al Austriei în prima jumătate a secolului al XIX-lea, promovând un suveranism imperial și o politică de echilibru între marile puteri europene.

4 Franz Xaver von Baader (1765–1841) – Filosof și teolog catolic, care a susținut un model de suveranitate bazat pe ordine socială tradițională și pe principiile monarhiei creștine. (Două dintre lucrările lui Franz von Baader sunt identificate de C. Barbu ca făcând parte dintre cărțile Poetului, vezi „*Lada cu manuscrisele și cărțile lui Eminescu*", Editura Contrafort, Craiova, 2012, p. 28, p.32.)

5 Karl Ludwig von Haller (1768–1854) – Deși originar din Elveția, Haller a avut o influență majoră asupra gândirii politice austriece prin lucrarea sa *Restaurația științei politice*, în care a respins ideile iluministe și a susținut un model suveranist al monarhiei organice.

Acești gânditori și politicieni au influențat politica habsburgică în sensul apărării suveranității imperiale, în opoziție cu tendințele liberale și naționaliste care amenințau unitatea Imperiului Austriac.

În Germania secolului al XIX-lea, suveranismul a fost un concept complex, influențat de unificarea Germaniei (1871), de confruntarea dintre statele germane și de opoziția față de influențele externe, precum liberalismul francez sau dominația austriacă asupra Confederației Germane. Câteva nume importante de gânditori suveraniști sunt:

1. Johann Gottlieb Fichte (1762–1814) – Filosof idealist și naționalist timpuriu, autor al *Discursurilor către națiunea germană* (1808), în care a pledat pentru independența Germaniei și un stat puternic, unificat și suveran.
2. Friedrich List (1789–1846) – Economist naționalist care a susținut protecționismul economic și independența economică a statelor germane, considerând că dezvoltarea industrială trebuie să fie protejată de influențele externe.
3. Lorenz von Stein (1815–1890) – Filosof al statului și economist care a argumentat pentru un stat puternic, suveran, capabil să echilibreze interesele sociale și economice, inspirând astfel modelul ulterior de „stat social" german.
4. Ernst Moritz Arndt (1769–1860) – Scriitor și naționalist german care a pledat pentru unitatea și suveranitatea Germaniei împotriva influenței franceze și ruse.
5. Otto von Bismarck (1815–1898) – Deși nu un „gânditor" în sens academic, Bismarck a fost arhitectul unificării Germaniei și un susținător al suveranității statale prin *Realpolitik*, mentinând un echilibru între monarhie si fortele nationaliste.

Acești gânditori și lideri au contribuit la dezvoltarea unei ideologii suveraniste germane, fie prin promovarea unității naționale, fie prin susținerea unui stat puternic și independent.

Aceste personalități și teoriile sau ideologia lor îi erau cunoscute desigur lui Eminescu, el nefăcând decât să regândească și să adapteze soluțiile propuse de elitele intelectuale din spațiul germanic, amintite mai sus, la realitățile socio-economice din Țările Române, așa cum le-a perceput tânărul revenit de la studii din țările dezvoltate ale Europei.

În acest cadru, putem constata că, în perioada imediat următoare realizării Unirii Principatelor, apoi a obținerii Independenței de Stat a României, au existat în presa vremii dezbateri aprinse, de care Eminescu nu a fost străin, cu polemici vii privitoare la cele două direcții de dezvoltare ale unei societăți: liberalism total sau conservatorism precaut.

Articolele politice ale lui Mihai Eminescu din *„Timpul"* (1876–1883) conțin elemente care ar putea susține ideea că el a fost un precursor al *suveranismului* european, „*avant la lettre*", dar această etichetă trebuie folosită cu nuanțe, având în vedere contextul istoric de atunci, diferit de cel actual.

În opera publicistică eminesciană există numeroase texte în care acesta face trimitere directă la noțiuni precum: *suveranitatea națională, patriotism, apărarea drepturilor suverane asupra bogățiilor naturale, a resurselor țării, asupra Dunării*[32] etc

În contextul tratativelor purtate de România cu marile puteri ale Europei, privind regimul juridic al Dunării, ziaristul de la *Timpul* își pune o întrebare legitimă cu privire la inadmisibilitatea ingerințelor străine, care afectează suveranitatea țării noastre[33].

Referindu-se la Conferința de la Londra cu privire la regimul juridic al Dunării, Mihai Eminescu deplânge cu vehemență știrbirea suveranității României, urmare a izolării sale de către marile puteri ale continentului[34].

Tratatul de la Londra, în viziunea lui Eminescu a știrbit suveranitatea României fiindcă „ *dă Rusiei jurisdicțiunea exclusivă pe brațul Chiliei, Comisiei Europene jurisdicțiunea pe celelalte guri până la Brăila, Austriei preponderanță politică de la Brăila la Porțile de Fier, c-un cuvânt supune suveranitatea acestei țări la trei stăpâni deosebiți: Europa, Austria, Rusia"*. Iar guvernul și Parlamentul nu iau nici o atitudine[35].

Eminescu nu dorea înstrăinarea de sub suveranitatea țării a *apei sale de căpetenie și brâul neatârnării sale: Dunărea*[36].

Această inacceptabilă manieră în care a fost tratată poziția țării noastre este pusă de către autor pe seama incapacității guvernului de la București de a apăra interesele legitime, suveranitatea țării[37].

Eminescu deplânge faptul că *„principiul superb al suveranității poporului"* este pe cale de dispariție, și „*nu rămâne decât bucătăria murdară a unei găşti de oameni fără căpătâi care se serve de sufrajul universal pentru a-şi împărți țara precum se servește cineva de un cuțit spre a spinteca un pui*"[38].

Această atitudine constantă în direcția *suveranistă* o manifestă Mihai Eminescu în mod explicit, chiar în articolul de tinerețe*: Să facem un congres*[39].

Mai târziu, acesta detaliază noțiunea de *suveranism,* pe care o extinde nu numai la dreptul unei țări de a încheia tratate politice, dar și de a-și apăra interesele economice[40] .

Ca argument asupra existenței *suveranismului* pe teritoriul românesc, autorul evocă situația juridică a Mitropoliei Moldovei și Sucevei[41].

În preajma obținerii Independenței de Stat a României, Eminescu susține că Țările Române, deși plăteau tribut Turciei, se bucurau totuși de o anumită suveranitate, păstrată de-a lungul timpului în textele Capitulațiilor.[42]

Orice mare putere, consideră Eminescu, nu poate obține câștig de cauză în raport cu un stat oricât de mic, atâta vreme cât acesta *„se razimă pe drepturile ce decurg din suveranitatea sa.*"[43]

În contextul în care Europa se pregătea de un nou război, Eminescu susține o politică de echilibru între marile puteri, de neutralitate activă, fiind de preferat a nu se face nici un fel de concesie vreuneia sau alteia dintre marile puteri ale continentului.[44]

Concluzia lui Mihai Eminescu este categorică: *„în urma sacrificării suveranității noastre în afară, guvernul din București n-ar mai fi decât delegațiunea unei puteri străine ... Se vede că arta de-a guverna e în România sinonimă cu arta de-a amăgi poporul, de a-l cloroformiza cu utopii demagogice, pentru a amputa una câte una bucățile vii ale țării"*[45].

Soluția propusă de Eminescu este aceea a angrenării în administrarea afacerilor publice a unor *„oameni luminați ai națiunii, proprietari, comercianți, profesii liberale*", întrucât *„suveranitatea este o funcțiune publică pe care fiecare să o poată esercita în interesul tuturor şi pe care un cetățean să o exercite cu atât mai mult cu cât este mai capabil"*[46] .

Aceasta este și ideea Partidului Conservator, recunoaște autorul.

Suveranism versus *Progresism* în opera lui Eminescu

Analizând textele jurnalistului Mihai Eminescu, din care am selectat mai sus doar un redus eșantion, putem desprinde câteva argumente pentru a-l considera pe Eminescu drept precursor al *suveranismului* european:

1. **Critica influențelor externe asupra statului**

Eminescu a fost un adversar acerb al ingerințelor marilor puteri în politica românească. Critica sa la adresa influenței otomane, rusești și, mai târziu, austriece și franceze, arată o viziune *suveranistă* asupra statului român.

În articolele sale, ziaristul de la *Timpul* se opunea impunerii de modele occidentale nepotrivite pentru România, susținând că reformele trebuie adaptate realităților naționale.

2. **Apărarea identității naționale**

Eminescu vedea statul național ca un garant al continuității istorice și culturale. Critica sa față de cosmopolitismul excesiv și promovarea unui naționalism conservator sunt elemente care pot fi asociate cu gândirea *suveranistă* modernă. Esența acestei gândiri consecvente, încă din tinerețe, poate fi rezumată în formula de salut al tinerilor studenți români de la Viena, printre ei și Mihai Eminescu: „Trăiască națiа!” și răspunsul: „Sus cu dânsa!”

Spațiul nu ne permite îndeajuns să redăm numeroasele texte eminesciene în care autorul susținea protejarea limbii, culturii și valorilor tradiționale împotriva influențelor externe.

3. **Critica clasei politice și a „*formelor fără fond*”**

Eminescu acuza elitele politice românești ale timpului său că adoptau mecanic instituții și modele occidentale, fără a ține cont de specificul național.

Această viziune poate fi comparată cu pozițiile *suveraniste* actuale, care se opun impunerii unor modele globale fără adaptare la contextul național.

4. **Viziunea economică – protecționism și resurse naționale**

Eminescu pleda pentru controlul resurselor naționale și dezvoltarea economiei proprii, criticând concesionarea resurselor către străini. Una dintre țintele criticilor sale în acest domeniu era politica greșită a guvernului de la București în domeniul taxelor vamale, acesta fiind adeptul protecționismului vamal, ca metodă de protejare a propriei noastre economii. Acesta spune explicit: „*Producţiunea naţională nu se poate nici menţine, nici naşte chiar, fără măsuri protecţioniste. O dovadă despre asta ne-o dau toate statele. Anglia şi America, Franţa şi Germania, Rusia, Austria, toate au protejat industria lor pentru a o avea, l-au crescut pe copil cu cheltuială şi, după ce a devenit bărbat, i-a dat voie să se ia la cu toată lumea. Şi copilul industriei naţionale trebuie crescut întâi, ferit de lupta cu industria bărbată a străinătăţii şi abia când se va şi va ajunge egal în tărie [î]l putem lăsa să concureze sub regimul libertăţii comerţului.”*[47]

Astfel de idei sunt esențiale în doctrina *suveranistă* modernă, care pune accent pe independența economică a statelor.

5. **Atitudinea lui Eminescu față de fenomenul imigraționist**

După înfrângerea revoluțiilor pașoptiste, mai ales a celei din Germania, s-a stimulat emigrația către America. Eminescu a fost contemporan cu acest fenomen social, pe care l-a înțeles și l-a comentat cu ascuțita lui gândire. Sute de mii de oameni au plecat în căutarea unei vieți mai bune. Mihai Eminescu comentează, în ziarele românești, acest fenomen inedit pentru vremurile acelea.

---

[1] Cf. „*Mihai Eminescu - poetul național al României, Mihai Eminescu (1850-1889) este recunoscut ca fiind cel mai important poet liric român. Stăpânirea limbii i-a adus, de asemenea, un loc înalt în literatura mondială*”, „*The Courier*”, nr. martie 1989, p. 11.

[2] În cadrul celei de a 30-a Sesiuni a UNESCO, care a avut loc la Paris în perioada 26 oct./17 nov. 1999, s-a decis ca această organizație a Națiunilor Unite pentru educație, știință și cultură să se asocieze manifestărilor prilejuite de cea de a 150 aniversare a lui Mihai Eminescu, din 15 ianuarie 2000.

[3] La data de 7 februarie 1879, ziarul *„Neue Freie Presse”* amintește numele lui Eminescu în calitatea sa de traducător al textului libretului operei „*Vârful cu Dor*”, inspirat dintr-o lucrare a reginei Carmen Sylva. Un alt important ziar vienez, „*Wiener Allgemeine Zeitung*”-5 august 1881, subliniază numele lui Eminescu cu prilejul apariției unui volum de traduceri din opera lui Schiller, și ulterior, la data de 9 oct.1883, cu ocazia tipăririi unei selecții din poeziile reginei Carmen Sylva.

[4] „*Umoristul*” (28 sept./11 ocr.1866), publica la Pesta o poezie de Mihai Eminescu; asemenea și „*Revue d'Orient*” (1889), din Budapesta, menționa opera lui Eminescu, publicând două poezii și articole despre „*unul dintre cei mai mari poeți contemporani*”.

[5] Ziarele din Slovenia: *„Laibacher Tagblatt*” și *„Laibacher Zeitung*” care au apărut la Ljubljana (Laibach) în data de 26 aprilie 1870, evocă debutul în presă al lui Eminescu și procesul stârnit de articolele acestuia.

[6] Ca semn al recunoașterii valorii creației sale literare, „*Rivista Internationale”* (1 martie 1881) prezintă laudativ poeziile eminesciene.

[7] *Teplitz-Schőnauer Anzeiger*, din data de 15 febr. 1879, menționează numele poetului. În 1883, *„Prager Tagblatt”* amintește de boala lui Eminescu.

[8] În anul 1888, *Luceafărul* este amintit într-o carte tipărită în Germania: Hans Grabow, „*Die Lieder Aller Vòlker und Zeiten*”, Hamburg, p.566, 567-568: M. Eminescu,”*Die Märchenkönigin*” (*Regina din Poveste*) și „*Des Wäldes Marchen*” (*Poveștile Pădurii*), în traducerea realizată de Carmen Sylva.

[9] Numele lui M. Eminescu figurează într-un periodic parizian, „*Revue Historique*”, condus de G. Monod și G. Fagniez (1881), în care A.D. Xenopol îl evocă pe Poet în cuprinsul studiului intitulat „*România”* (p.439-446). Eminescu este încadrat în sânul direcției literare imprimate în țara noastră de criticul Maiorescu. De asemenea, Revista „*Le Livre”* (p.315), publica în numărul său din luna mai-aprilie 1881 un tablou al autorilor europeni traduși, ale căror opere sunt prezente în paginile unor cărți puse în vânzare în librăriile din Germania, printre ele fiind menționate acelea ale scriitoarei regine Carmen Sylva și Mitte Kremnitz, care au tradus din opera lui Eminescu. În aceste reviste din spațiul cultural francez apar, astfel, primele mențiuni ale numelui poetului român.

[10] În 1888, publicațiile de limbă franceză anunțau în termeni elogioși susținerea unei teze de doctorat la *Facultatea de litere* a *Academiei din Lausanne*, în care era apreciată „*contribuția lui Eminescu la dezvoltarea limbii române literare”.*

[11] Polihronie Sîrcu, cadru didactic la *Universitatea din St. Petersburg*, publică în 1884, în „*Jurnal Ministerstva Narodnogo Obrazovania*”, un articol despre personalitatea unor scriitori care au intrat recent *„ în circuitul marilor valori europene”,* printre ele și „ *poetul de vază al României*”, Mihai Eminescu. Fiodor Evghenievici Korș, profesor la *Universitatea din Moscova,* a fost unul dintre primii traducători din Eminescu, considerându-l pe acesta un „*un strălucit egal al lui Puşkin”*.

[12] Situația poetului Mihai Eminescu a fost prezentată la Amsterdam, cu ocazia Congresului „*Asociației Literare Internaționale*”- 27 Septembrie 1883.

[13] „*New Yorker Volkszeitung*” a fost cel mai longeviv cotidian de sindicat în limba germană din Statele Unite ale Americii, înființat în1878 și are suspendată publicarea în octombrie 1932.

[14] Ziarul „*Universul”*, nr. 191 din 25 august/6 septembrie 1889, p.2, insera următorul anunț: „*Eminescu în America: Ziarul New-Yorker Volkszeitung, ziar înaintat atât în politică cât și în literatură, consacră un articol regretatului poet, aducând memoriei lui elogii.”*

[15] Eminescu – „*The Boston Transcript*” (Vol. LII, nr.15918/8.03.1879, p. 6)

[16] *Trad. „Recent s-a raportat că starea de spirit a Principesei Elisabeta a României dă naștere la tot felul de îndoieli – dar ea a scris un text de operă, după cum se dovedește acum. "Drama muzicală" princiară poartă titlul de "Vârful cu dor" și tratează legenda Sinaiului. Este scrisă în limba germană și tradusă în limba română de Eminescu, limbă din care a fost tradusă în italiană de bibliotecarul universității, M. Paganini. Muzica este de Liubicz, pianistul prințesei.”*

[17] Titlul original este: ”*Vârful cu dor — baladă românească pentru soliști, cor și orchestră, textul de F. de Laroc, traducere de M. E-scu*”. *F. de Laroc* provine din anagramarea expresiei *Femme de Carol*.

[18] Nr. din 07.02.1879, p. 13 (*Kleine Chronik*)

[19] De fapt, L.F. Paganini a fost traducător la Consulatul, respectiv Agenția diplomatică a Italiei în capitala României, administrator (intendent) al Universității București și autor al câtorva cărți scrise în limba română.

[20] Octavian Lazăr Cosma, *Zdislav Lubicz*, „*Vârful cu dor*” (I), în „*Muzica*”, București, nr.3, 1994; idem „*„Vârful cu dor”*, (II), „*Muzica”*, București, nr. 4, 1994.

[21] Octavian Lazăr Cosma, ”*Libretul Carmen Sylva*”, *Muzica*, 1999, nr. 3; nr. 4.

[22] „*Istoria literaturii române până în prezent” Elaborată cu sprijinul celor mai respectați scriitori.*
Revizuită și completată sub supravegherea prof I. Negruzzi și A. Bogdan Publicată cu sprijinul Ministerului Culturii al Prusiei, Tipărită la Leipzig, Wernigerode1892, [Druck von C.W. Vollrath in Leipzig].

[23] S. Mehedinți, op. cit. p. 132

[24] Idem, p. 162

[25] La Universitatea de Stat din Arizona, Phoenix, funcționează cel mai mare program de limba română din străinătate, cu peste 200 de studenți înscriși, în cadrul unui lectorat de limba română înființat aici în anul 2010. De asemenea, la Columbia University, New York, în cadrul Catedrei „N. Iorga”, există lector de limba și cultura română.

[26] ARA, American Romanian Academy a fost fondată în California, în anul 1975, de un grup de intelectuali români rezidenți în SUA.

[27] Las Vegas, NV, Portland, Oregon.

[28] O selecție din poeziile aparținând lui Mihai Eminescu figurează, de asemenea, într-o elegantă antologie de literatură universală („*Das Buch der Liebe”,* Leipzig, 1882), ceea ce ne face să afirmăm faptul că debutul în volum de poezii nu este cel de la Socesc, din decembrie 1883, ci acela de la Leipzig, din 1882, dar în limba germană.

[29] „*Poems of Mihail Eminescu; translated from the Rumanian and rendered into the original metres by E. Sylvia Pankhurst and I. O. Stefanovici, Ph. D. With a preface by George Bernard Shaw (reproduced in facsimile). With an introduction by N. Iorga”,* London, K. Paul, Trench, Trubner & co., ltd., 1930; „*Romanian poems : an anthology of verse / selected and translated by Dan Duțescu”*, Bucharest, Eminescu Pub. House, 1982; „*Poems / Mihai Eminescu ; English versions and introduction by Roy MacGregor-Hastie*”, Cluj-Napoca : Dacia, 1980; *„Poems / Mihai Eminescu; English version by Corneliu M. Popescu,* Bucharest, Editura Cartea Românească, 1989; „*Poezii Poems / Mihai Eminescu; translated from Romanian by Dan Solomon*, București, Editura Univers, 1998; „*Poems: Romanian-English bilingual edition / Mihai Eminescu ; translated by Leon Levițchi and Andrei Bantaș; foreword by Aurel Martin*”, Bucharest: "Minerva", 1978; „*The last Romantic: Mihail Eminescu. English versions and introd. by Roy MacGregor*-Hastie, Iowa City, University of Iowa Press [1972]”; *„In celebration of Mihai Eminescu / translated by Brenda Walker with Horia Florian Popescu, London; Boston: Forest Books, 1989; „Eternal longing, impossible love - Eternul dor, imposibila iubire / Mihai Eminescu”; poem translations by Adrian George Sahlean, Needham, MA, Global Arts, 2006; „Poezii: ediție bilingvă româno-engleză / Mihai Eminescu; selecție de Dan Grigorescu și Emil Moangă; cuvânt înainte de Dan Grigorescu - Poems: Romanian-English bilingual edition / Mihai Eminescu; selection by Dan Grigorescu and Emil Moangă; foreword by Dan Grigorescu”,* București, Editura "Grai și Suflet - Cultura Națională", 2000; „*Poems and prose of Mihai Eminescu / edited by Kurt W. Treptow; with original illustrations by A. Bordenache*”, Iași, Romania; Oxford; Portland, Oregon: Center for Romanian Studies, 2000; „*Poems and Prose of Mihai Eminescu / Mihai Eminescu; edited by A.K. Brackob ; illustrated by Ioana Lupușoru; translations by Irina Andone, A.K. Brackob, Ioan Giurgea, Petre Grimm, Sylvia Pankhurst, I.O. Stefanovici*,” Las Vegas, NV: Center for Romanian Studies, 2019; „*Poesii : ediția Titu Maiorescu (1889), singura tipărită în timpul vieții lui Mihai Eminescu*”, Indianapolis, IN, Ideagora, 2009;

[30] Nu este singura personalitate care aduce un omagiu lui Eminescu. Președintele Franței, generalul De Gaulle rostește cuvinte de admirație în discursul său, cu ocazia vizitei în Romania. De asemenea, Papa Ioan Paul al II-lea, înainte de a veni în România, în 1999, a recitat, în limba română, în Piaţa Sfântului Petru din Roma, *Rugăciunea* către Maica Domnului a lui Mihai Eminescu. În discursul Doamnei Audrey Azoulay, Director General UNESCO, cu ocazia celebrării celei de a 65-a aniversări a aderării României la UNESCO, din data de 27 iulie, 2021, rostit la Opera Națională, aceasta spunea: „*Car comme l'écrivait l'immense écrivain Mihai Eminescu, «chaque peuple et chaque époque se tiennent sur les épaules du passé.”*

[31] *„I have traveled to many countries in the world and have gone through the great capital cities of the world, but perhaps never in all of the years I have traveled have we received a warmer welcome, and we are most grateful to the people of Romania for the warmth of your hearts.”*
(cf. Public Papers Of The Presidents Of The United States, Richard Nixon, *Containing the Public Messages, Speeches, and Statements of the President,* 1969, United States Governement Printing Office Washington, 1971, p, 606)

[32] *„Era grea în adevăr sarcina unui Domn în zilele vechi, care împreuna în el adeseori toată răspunderea şi toată suveranitatea naţională, şi ei erau prea buni creştini şi prea buni patrioţi pentru ca mărimea misiunii lor pe pământ să nu le atingă sufletul într-un chip dureros. Astăzi naţiunile şi-au reluat suveranitatea, demosul cu clasele lui diferite, cu grupurile lui de interese determină viaţă publică”; [„Era un obicei înainte ..."],10 mai 1881, în „Eminescu Publicistică”, vol. XII*
„La noi un guvern cedează o bucată de ţară, cumpără cu 60 la sută hârtii ce făceau 20 la sută, îngreuie în cinci ani bugetul cheltuielilor cu 40 la sută, e pe cale de-a ceda drepturile suverane ale ţării pe Dunăre, şi nimeni nu se găseşte care să-i zică ceva. Gazetele scriu şi asta e tot. Nu e nici o putere în stat care să se opuie acestei politici de precupeţire de hotare”. [„Cestiunea Dunării..."], 6 noiembrie 1881, în „Eminescu Publicistică”, vol. XII
„Luând act că nici o hotărâre n-a fost încă luată. Adunarea promite a da guvernului tot concursul său, spre a feri libertatea Dunării şi de orice atingere, în conformitate cu dreptul public al Europei”. [„Ieri s-a dat în Cameră...”], 2 decembrie 1881, *în „Eminescu Publicistică”, vol. XII*
„În mlaştina aceasta de scurgere pentru toate putrejunile orientale şi occidentale, în acest otel malfamat care se numeşte „România" străinii vor să ne înveţe cum să păstrăm întregi dreptăţile şi hotarele ţării..” [„În sfârşit răspunsul la Mesaj..."], 10 decembrie 1881, în „Eminescu Publicistică”, vol. XII

[33] „ *Dintre deosebitele soluțiuni...”, 27 aprilie 1882, „Chiar daca Europa întreagă ar găsi propunerea Barrere admisibilă, totuşi rămâne întrebarea până unde Europa are dreptul de-a mărgini suveranitatea unui stat_independent?”,* în *Eminescu, Publicistică, vol. XIII.*

[34] „*Dacă cineva îndrăznea...”, 10 februarie 1883, „Conferenţa din Londra a tratat România în mod vitreg, neprimind-o în sânul ei şi dispuind despre ea fără de ea asupra intereselor şi suveranităţii ei”.* „în *Eminescu, Publicistică, vol. XIII.*

[35] *„Mesajele de închidere...*”, 10 martie 1883, în *Eminescu, Publicistică, vol. XIII.*

[36] *Bibliografie*: Vatamaniuc, D., *„Cestiunea Dunării" şi suveranitatea naţională*”. Manuscriptum, XIII (1982), nr. 1, ian. — mart., p. 24 — 30;
Vatamaniuc, D., „*Din nou despre „Cestiunea Dunării" şi suveranitatea naţională”*. Manuscriptum, XIV (1983), nr. 3, iul.-sept., p. 20 — 25.

[37] *„Va să zică...”, 3 martie 1883, „Izolarea completă în care s-a aflat România în Conferenţa de la Londra, părăsirea ei de către toţi nu ne dovedeşte decât un singur lucru. Demult toate puterile — una câte una — s-au convins că guvernul şi Parlamentul din această ţară nu numai că nu voiesc a apăra nimic, ci din contra precupeţesc hotarele şi drepturile ei de suveranitate pentru a rămânea în buget. Demult a trebuit să se convingă oricine că statul român a devenit sub acest regim un institut pentru căpătuirea şi pensionarea tuturor nevolnicilor intelectuali pe cari i-a produs Orientul şi cari au ajuns a stăpâni ţara ca pe o proprietate privată, ale cărei drepturi şi interese ei le speculă pentru cumul şi pensii reversibile. Cine dar să mai apere o colectivitate politică care ea însăşi nu mai ştie a se apăra şi se lasă amăgită, esploatată, înjosită de tot ce ea are mai comun, mai ignorant şi mai malonest? Volenti non fit injuria.*(n.n. sentință latină care se referă la asumarea riscului). *O ţară care vrea şi suportă un guvern de Dimanci şi Mihăleşti aceea vrea şi suportă înstrăinarea Dunării, vrea şi suportă robia economică şi vasalitatea politică.”* în *Eminescu, Publicistică, vol. XIII.*

[38] *Sufrajul Universal, 2 august 1881, în „Eminescu Publicistică”, vol. XII*

[39] *Să facem un congres, 5/17 aprilie 1870, „ Suveranitatea şi legislaţiunea trebuie să purceadă de la toate popoarele ca atari, şi puterea esecutivă trebuie redusă la simplul rol de maşină fără voinţă proprie în mecanismul cel mare al statului. Nimeni nu trebuie să fie aicea stăpân decât popoarele însele, şi a trece suveranitatea în alte braţe decât în acelea ale popoarelor e o crimă contra lor”. în Eminescu, Publicistică, vol. IX.*

[40] „*Convenţiunea de Comerciu*”, *23 iulie 1876, „....este constatat şi probat că, dacă România a continuat a esercita dreptul său suveran de a tracta în ceea ce privesc interesele sale de ordine politică, n-a fost tot astfel şi în ceea ce privesc interesele sale de ordină economică. Sunt trei secoli de când ea nu a esercitat dreptul său de a încheia cu alte puteri convenţiuni sau tractate de comerciu. Astăzi după trei secoli ea intră în esercitarea acestui mare drept, astăzi, după trei secoli, un domn român şi doi mari împăraţi fac să reînvieze acest drept, să obţie recunoaşterea sa, şi ţara să înceapă din nou a-l esercita în toată suveranitatea ei !*” în *Eminescu, Publicistică, vol. IX.*

[41] „Se vorbește că în Consiliul...”, , 17, 19, 21, 26, 28 noiembrie 1876, „*Singură mitropolia Moldovei şi a Sucevei e ab antiquo suverană, neatârnată de nici o patriarhie; acestei Mitropolii a Moldovei şi a Sucevei se datoreşte introducerea limbei române în biserică şi stat, ea este mama neamului românesc.”* în *Eminescu, Publicistică, vol. IX.*

[42] „*Ziarele din Bucureşti”, 26 noiembrie 1876, „Separată de Turcia prin Dunăre şi nefăcînd de fel parte din imperiu, România posedă toate atributele suveranităţii. Puindu-se odată sub protecţiunea Imperiului otoman, ea n-a înţeles nicidecum a renunţa la suveranitatea sa. România are deci drept după tractate şi în virtutea proprielor sale capitulaţii, recunoscute şi consăcrate de Europa, la o viaţă neatîrnată. „Statele tributare, — zice Wheaton, — nu încetez nicidecum de a fi considerate ca state suverane", căci deşi un tribut plătit unei puteri străine micşorează oarecum demnitatea acelor state, fiind o mărturisire a slăbiciunei, lasă însă să subsiste întreaga suveranitate a lor. Obiceiul de a plăti tribut era altădată prea des, cel slab plătea tocmai vexaţiunea celui tare. Astfel suveranitatea României rămîne neatinsă”,* în *Eminescu, Publicistică, vol. IX.*

[43] Idem, loc citat.

[44] *„Sub Titlul «Situaţia Politică din Românie»...”, 10 septembrie 1882, „ concesiile de natura celor cerute în cestiunea dunăreană nu numai că ating autonomia şi suveranitatea României, dar creează totodată un precedent pentru ca alte puteri rivale să pretinză concesii analoge. Este însă interesul bine înţeles al României de-a evita până şi părerea că ar nutri vro preferenţă fie pentru Austro-Ungaria, fie pentru Rusia. Nu voim şi nu e de nici un folos pentru autonomia noastră de-a înclina într-o parte ori într-alta şi de-a ne preface de bună - voie în mărul de ceartă între cei doi puternici vecini. O mănţinere strictă a autonomiei noastre în politica esterioară, o egală evitare a influenţei fie a uneia, fie a celeilalte dintre puteri, e o garanţie mai sigură pentru mănţinerea păcii decât concesii unilaterale, menite a ne câştiga poate simpatiile unuia, dar cu atât mai proprii pentru a stârni rivalitatea celuilalt.”* în *Eminescu, Publicistică, vol. XIII.*

[45] „*Dl. C. A. Rosetti a reînceput...”, 16 aprilie 1883*, în *Eminescu, Publicistică, vol. XIII.*

[46] *„Bătrânul organ al Partidei Liberale...”, 8 mai 1882,* în *Eminescu, Publicistică, vol. XIII.*

[47] „*Alexandria povestea....”, „Timpul”, 30 iulie 1882.*

Dr. Marian NENCESCU

ANUL EMINESCU

Anul 2025, când sărbătorim 175 de ani de la nașterea Poetului Național se dorește a fi, cel puțin în plan academic, un an exemplar. Începând cu sesiunea comună a celor două Academii, a României și a Republicii Moldova, din 15 ianuarie, de la București, apoi Congresul Mondial al Eminescologilor, de la Chișinău, Școala de vară a tinerilor cercetători, sărbătoarea Limba Noastră cea Română, și multe altele, inclusiv publicarea de noi ediții ale operei eminesciene în limbi străine (în acest fel, numărul limbilor în care va putea fi citit Eminescu va ajunge la 85), noi emisiuni filatelice, programe culturale adecvate comunităților de români din întrega lume, toate la un loc vor întregi profilul cultural al Anului Eminescu, declarat recent de ambele Academii. Așadar, oficial, stăm bine. Dar, oare, societatea românească în ansamblul ei, școala, mediul politic, cultura și presa (mai) sunt pregătite să-l recunoască și să-l asimileze pe Eminescu? Transformat în simbol, beneficiiind de o posteritate agitată și zgomotoasă, Mihai Eminescu a fost receptat diferit de-a lungul timpului, în funcție de epoci și de regimurile politice care s-au succedat, astfel încât eminescianismul, despre care vorbea cu mai bine de un secol în urmă Alexandru Vlahuță, pare mai degrabă o formulă literară desuetă, decât o opțiune reală pentru ziua de azi.

Și totuși...Pe fond, orice nouă evocare eminesciană este ca un popas la poarta Raiului. Asta pentru că, oricând și în orice condiții, invocarea lui Eminescu ne cotrobăie prin suflete, ne dezvăluie neputințele noastre naționale, ne readuce pe solul rănit al literaturii actuale. Dincolo de orice cruce pământeană, în opera sa s-au adunat metaforele lumii întregi. Oricum am privi opera eminesciană, profan ori ezoteric, ea rămâne un mit. Pentru noi e chiar un text sacru, cu înțeles tainic, pe care avem datoria, din generație în generație, să-l cercetăm și să-i sporim înțelesurile. O operă, un scriitor național unesc poporul. Puse alături de alte capodopere universale ale literaturii, creațiile eminesciene ne sunt cele mai apropiate, le simțim ca fiind cele mai valoroase, cele mai frumoase. Ce ne desparte de universalitate? Ce ne face să repetăm, când vine vorba de Eminescu, banalele afirmații ale trecutului, erorile de transcriere și de interpretare, micile păcate și slăbiciuni omenești. Poate de vină e chiar superficialitatea noastră, poate ne trebuie o nouă metodologie, o hermeneutică specială, pe care ne-o pot oferi chiar poeții. Sau jurnaliștii, sau eminescologii, cine știe.

Recent, am primit de la un confrate critic, din Alexandria (în materie de cultură nu există conceptul de periferie, de marginalitate, centrul și provincia fiind părți ale aceleiași sfere, al cărui centru se află pretutindeni, iar circumferința nicăieri), Stan V. Cristea, o carte care m-a pus pe gânduri: „Eminescu. Reflectări în imaginarul actualității. Cronici literare” (Ed. Aius, Craiova, Colecția Exegesis, 2024), cuprinzând un număr 16 cronici la cele mai noi cărți despre Eminescu, apărute în spațiul public, în fapt un eșantion din exegeza eminesciană a ultimilor ani. Cum orice selecție critică este, inevitabil, și subiectivă, am acceptat cu plăcerea provocarea autorului de a se concentra pe două aspecte, aș spune complementare cercetării eminescologice în ansamblul ei, respectiv biografia și gazetăria, ambele (încă) de mare actualitate, dacă judecăm după valurile de cerneală consumate în zilele noastre pe aceste teme. Ferindu-se instinctiv de eminescologia pur factuală, cartea lui Stan V. Cristea face transferul de la eminescianism, fenomen literar înțeles ca stare de spirit, trăire și simțire întru Eminescu, la noua eminescologie, dând statut de știință stătătoare unui domeniu cu totul sensibil al cercetărilor, ce includ marea publicistică eminesciană, dar și „miturile” curente despre „românul absolut”.

Dr. Marian NENCESCU

Meritul principal al cărții lui Stan V. Cristea este, așadar, lărgirea cercului „strâmt”, până mai de curând, al eminescologilor consacrați, precum Theodor Codreanu, ori Nicolae Georgescu, în speță, ambii cu merite deosebite în promovarea imaginii lui Eminescu, cu nume noi precum Tudor Nedelcea, Constantin Cublești, deosebit de activ mai ales în zona eminescianismului critic, Cassian Maria Spiridon, pe linia revalorificării gazetăriei politice, și Zenovie Cârlugea, în acest „club intim ” de exegeți fiind inclusă și Ana Dobre, de data asta cu o cercetare multidisciplinară despre „Eminescu - prezentul etern” (Rm. Sărat, Ed. Rafet, 2024). Toate aceste studii și exegeze, ilustrează nivelul înalt al eminescologiei generale de la noi, disciplină situată la o distanță galactică de modelul falșilor eminescologi, mai degrabă niște eminescofili strecurați printre adevărații specialiști, care ne mai strică uneori plăcerea lecturii, mârând cu un fanatism și moralism excesiv la orice presupusă atingere a gloriei eminesciene, dispuși, la nevoie, și la cele mai deșănțate elogii care îl așează pe Poetul național în rândul marilor economiști, de pildă, ori al fizicienilor, sau astronomilor, de parcă nu le-ar ajunge literatura, asta în condițiile când o simplă lectură a seriei „Opere”, ediția Perpessicius, a Academei Române, ar fi de ajuns ca să se lămurească asupra naturii și destinației acestor texte particulare din creația eminesciană.

Și pentru că tot vorbim de reușite în Anul Eminescu, cred că ar mai trebui menționată aici și Revista „Eminesciana”, editată de mai bine de 7 ani de un grup inimos de jurnaliști din cadrul UZPR, un alt exemplu de toleranță și generozitate publicistică, fiecare număr reunind peste 50-60 de autori, literați și jurnaliști din toate generațiile și din toată țara, inclusiv din diaspora, „Eminesciana” fiind una dintre cele mai liberale reviste culturale de la noi. Veritabilă tribună publicistică, revista cultivă în mod deliberat libertatea de exprimare, colegialitatea, altruismul, eleganța cuvântului și bunul gust literar. Ceea ce o deosebește însă radical de alte reviste similare, este frumusețea grafică. Tipărită în condiții de lux, „Eminesciana” este una dintre puținele reviste culturale „glossy paper ”, de la noi, fiind căutată și apreciată în primul rând de colecționari și de bibliofili. Cu totul, fiecare număr din „Eminesciana” este în același timp un almanah literar, un album de artă și un catalog artistic unicat, dedicat unei singure pasiuni, eminescologia.

Ziua Culturii Naționale

sărbătorită de comunitățile românești din afara țării în luna ianuarie 2025.

Viena celebrează pe cel mai autentic reprezentant al spiritualității românești, Mihai Eminescu

Instituită prin *Legea Nr. 238* din 7 decembrie 2010, cu scopul de a promova cultura, arta și efortul academic, fiind sărbătorită de atunci în fiecare an, la 15 ianuarie, această manifestare a devenit nu numai o sărbătoare națională mult prețuită, dar și un prilej pentru comunitățile românești răspândite în lumea întreagă de a-și afirma identitatea, specificitatea și apartenența la o cultură autentică, originală, cu vocație universală.

În marile orașe ale lumii, acolo unde trăiesc în prezent numeroși vorbitori de limbă română, emigrați în decursul istoriei dar și mai recent, sau provenind din arealul lingvistic ce înconjoară țara noastră (Republica Moldova, Bucovina, Timoc, Voivodina, Transcarpatia) ziua de naștere a *Luceafărului* a devenit prilej de bucurie, de unitate spirituală și de afirmare a identității naționale, al cărei exponent magistral a fost Mihai Eminescu.

Și anul acesta, ca în fiecare an, ICR (Institutul Cultural Român) a fost vectorul principal care a oferit cu generozitate logistica aferentă desfășurării unor manifestări culturale, organizate în Republica Moldova, Spania, Franța, Italia, Japonia, Polonia, Marea Britanie, Suedia, Turcia, Ungaria, China, SUA, Portugalia, Belgia, Austria, Cehia, Israel, Germania.

La aceste manifestări s-au alăturat membri ai reprezentanțelor diplomatice ale României, asociațiile culturale românești din străinătate, bisericile comunităților românești din diaspora precum și autoritățile locale din aceste capitale, invitate la manifestări.

Este demn de relevat faptul că în multe țări aceste manifestări s-au întins pe durata câtorva zile, sub forma unei săptămâni culturale românești, cu care prilej au fost organizate conferințe, concerte, expoziții de fotografii și cărți dedicate lui Eminescu, lansări de carte, dezbateri literare, recitaluri de poezie eminesciană, multe dintre ele desfășurându-se nu doar în capitalele acestor țări, dar și în orașe din provincie, cu colaborarea unor consulate românești, a unor universități și entități culturale locale.

Acolo unde sunt monumente sau busturi dedicate Poetului s-au depus coroane de flori și s-au organizat ceremonii religioase specifice.

Vom prezenta în continuare suita de manifestări dedicate Zilei Culturii Naționale, desfășurate la Viena, cu debut din 9 ianuarie 2025, la Bösendorfer Salon, unde au avut loc două recitaluri, alcătuind concertul „Tinere Talente”, susținute de tinerii pianiști Radu Sava Gheju și David Hodoș.

Radu Sava Gheju**,** în vârstă de 14 ani, s-a născut la Cluj-Napoca, într-o familie de muzicieni (tată este pianist, fiind și primul său profesor). Începând cu anul 2019 începe să obțină o serie de succese, câștigând premii și diplome la diverse competiții muzicale, la care a fost invitat.

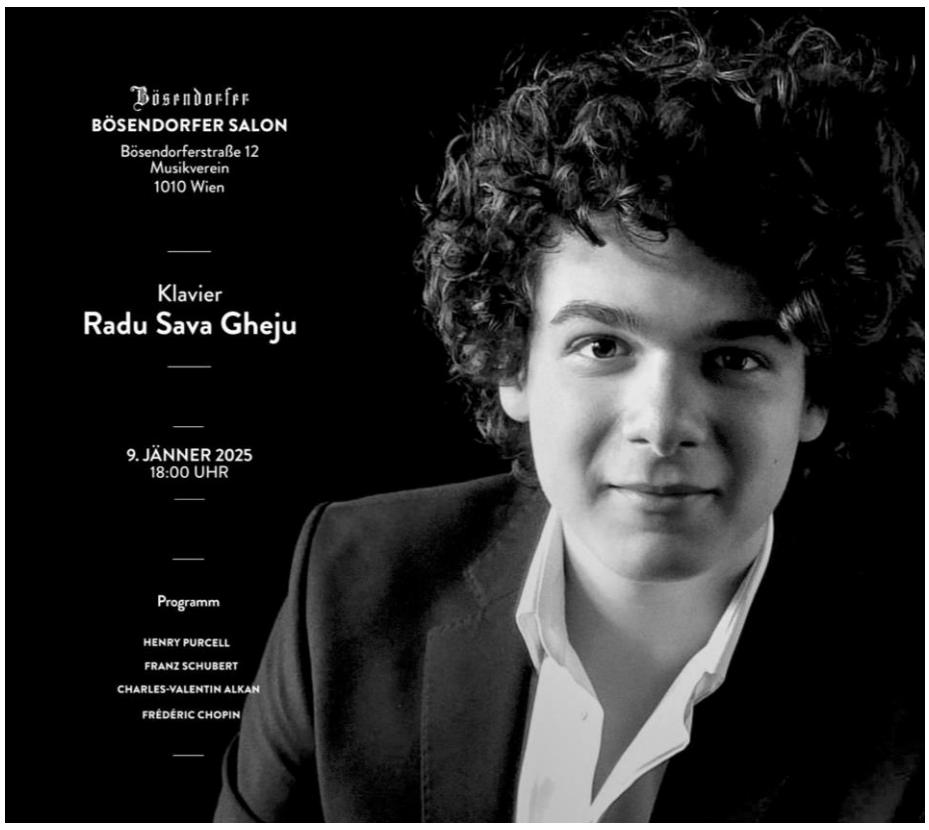

Radu Sava GHEJU la Bösendorfer Salon.

David Hodos (16 ani) s-a născut la Montréal, Canada, în 2009, într-o familie de români.

A compus de la vârsta de 8 ani peste 25 de piese muzicale clasice și peste 20 de piese muzicale moderne; a câștigat, de asemenea, numeroase medalii și diplome la multe concursuri internaționale.

Omagierea poetului Mihai Eminescu la Viena – Ziua Culturii Naționale

Cu prilejul împlinirii a 175 de ani de la nașterea poetului Mihai Eminescu, la bustul *Luceafărului* poeziei românești din fața Bisericii Ortodoxe Române din Viena, Simmeringerhauptstrasse 161, la data de 15 ianuarie 2025 a avut loc solemnitatea tradițională de depunere de flori, organizată în fiecare an de către Asociația „Mihai Eminescu" – Viena, președinte Laura Hant.

Ceremonia religioasă a fost oficiată de preotul paroh dr. Nicolae Dura și de părintele Mircea Morar. Au luat parte însărcinatul cu afaceri a.i. al Ambasadei României în Republica Austria, Andrea Amza-Andras, ambasadoarea Republicii Moldova, E.S. Victoria Roșa, alături de membri ai comunității românești, ai Ambasadei și ai Institutului Cultural Român din Viena.

Reapariția Revistei „Luceafăr Nou", eveniment memorabil

În continuarea manifestărilor dedicate Zilei Culturii Naționale, ICR Viena a găzduit la data de 16 ianuarie 2025, începând cu ora 19:00, la sediul său din Viena, o serie de manifestări dedicate celebrării a 175 de ani de la nașterea poetului național Mihai Eminescu.

Evenimentul a fost rodul colaborării dintre Asociația „*Unirea – Prietenii României în Austria*", Asociația „*Hora*" și Asociația „*Vocea Noastră*".

Programul a inclus momente muzicale, recitaluri de poezie, prezentarea primului număr al publicației „*Luceafăr Nou*", Serie Nouă, realizată de Mihai Popescu, președintele Asociației „*Unirea – Prietenii României în Austria*", precum și o expoziție-capsulă cu obiecte comemorative legate de Mihai Eminescu (medalii, monede, fotografii de arhivă, cărți rare), prezentată de Dorel Ușvad, membru al Asociației „*Unirea – Prietenii României în Austria*".

Cu acest prilej, Dan Toma Dulciu a oferit cu autograf noua sa carte, intitulată „*Urme românești la Schönbrunn*" , apărută la Viena, la începutul acestui an.

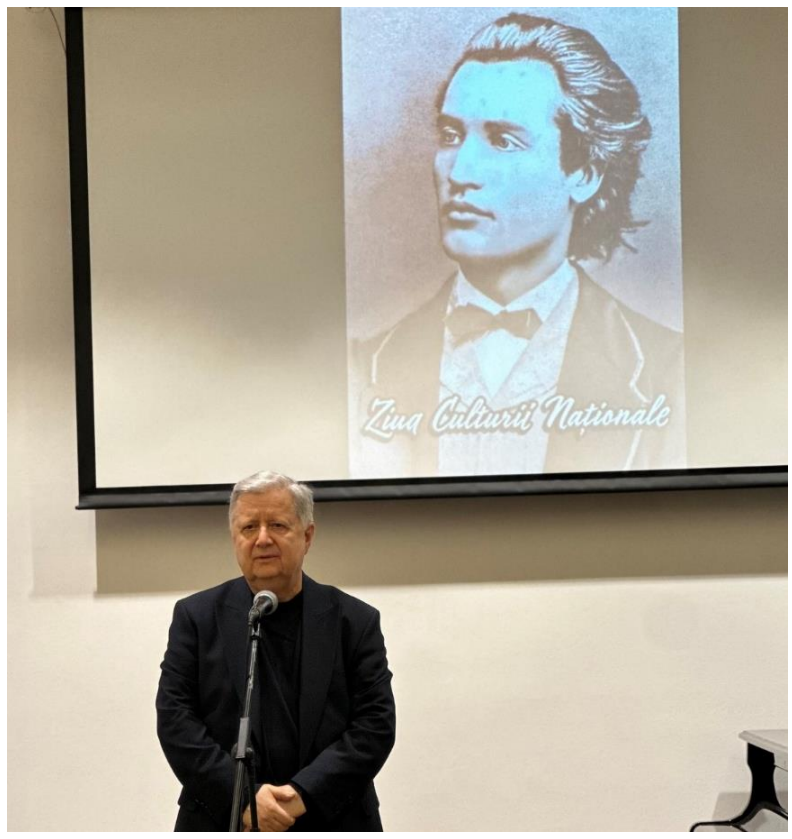

REDACȚIA

Laura HANT

Românii din Viena omagiază cultura națională și pe geniul ei strălucitor: Mihai Eminescu

La data de 19 ianuarie 2025, Asociația „Mihai Eminescu” din Viena, în parteneriat cu Ambasada României din această țară și ICR, a prezentat concertul susținut de pianistul Teo Milea la sediul Ambasadei României din Viena.

Recitalul artistului român a marcat finalizarea primului deceniu de activitate al Asociației „Mihai Eminescu” – Viena, fiind o continuare a manifestărilor de promovare a culturii române în Austria,desfășurate sub patronajul acestei asociații.

Ciclul de manifestări omagiale dedicate sărbătorii acestui deceniu de activitate al Asociației, a avut ca întotdeauna un eveniment de suflet: depunerea de coroane de flori la bustul Poetului.

Acum 175 de ani, în plină iarnă, în emisfera boreală, pe crugul împânzit de mii de stele, tainice sclipiri trimise spre Pământ de steaua Vega din Constelația Lirei, de astrul Venus mai ales, dădeau de veste lumii întregi, profețind nașterea unui geniu, voind a spune că într-un leagăn de prunc din Bucovina, cea plină de păduri și doine, de lacrimi și speranțe, vedea lumina zilei cel ce va deveni Luceafărul poeziei românești, astrul ocrotitor al nostru, al tuturor.

Bustul lui Mihai Eminescu din Simmeringer Hauptstrasse 161

Frumos ca un zeu, la 19 ani, sosea în Viena un tânăr dornic să învețe, dar și să lupte pentru cauza alor săi, într-un moment în care națiunea română se trezea din „somnul cel de moarte”, pregătindu-se de vremurile ce urmau să vină. Dacă recitim opera lirică a tânărului Mihai Eminescu, vom observa că majoritatea nestematelor sale poetice s-au zămislit în anii studenției vieneze. Așadar, dacă Viena nu exista în biografia acestuia, ea trebuia inventată, ca izvor de inspirație fecundă!

Trecut-au anii, dar duhul Luceafărului cel nemuritor, pe care îl sărbătorim noi astăzi, plutește nevăzut asupra orașului de legendă, Viena, focar de cultură, de civilizație, adăpostind o veche și strălucită universitate, din seva căreia s-a hrănit și cel ce va deveni Poet fără egal, creator de anvergură universală, jurnalist neîntrecut și critic fără milă al nedreptăților de tot felul.

Dorind să înălțăm un gând de recunoștință celui mai iubit dintre români, învrednicindu-ne în bună tradiție, de multă vreme, dar mai ales în ultimii zece ani, de când ființează Asociația „Mihai Eminescu” - Viena, ne-am adunat și astăzi, 15 ianuarie 2025, la monumentul Luceafărului.

Ne-au fost alături, ca întotdeauna, un public ce îl preamărește pe marele nostru Poet, ascultând cu smerenie oficierea ceremoniei rituale dedicate lui Mihai Eminescu de către Părintele N. Dură, Parohul Bisericii Ortodoxe din Simmeringer Hauptstr.161, sufletul comunității românești, dar și oficialități diplomatice de rang înalt, ce au asistat la această celebrare a Zilei Culturii Naționale și a Zilei de naștere a Poetului: din partea Ambasadei României la Viena, doamna Andrea Amza-Andras, Însărcinat cu afaceri A.I, Excelența Sa, doamna Ambasador Victoria Roșa, din partea Ambasadei Republicii Moldova, cărora le mulțumim din inimă pentru prezența lor la acest moment de înaltă semnificație și sublimă rezonanță sufletească.

Adresăm cuvinte de recunoștință, de asemenea, reprezentanților ICR - Viena, doamnei Director Andreea Dincă și domnului director adjunct Ștefan-Claudiu Marin, Asociației „Unirea” Prietenii României în Austria, celorlalți admiratori ai Poetului, făcând parte din elita vieții politice și culturale, care au ținut să fie prezenți la ceremonie.

Frumoasele buchete de flori ce au acoperit bustul lui Mihai Eminescu, acum în plină iarnă, dăruite din partea celor enumerați mai sus, se alătură celor oferite de Asociația „Mihai Eminescu”-Viena, născând un moment de înălțare sufletească, la care am fost martori privilegiați.

Cinstind cum se cuvine această împrejurare unică, un fel de moment sacru, încărcat de solemnitate, cei prezenți în acest an cu semnificație jubiliară au mărturisit, încă o dată, iubirea nețărmurită pentru cultura noastră națională, au exprimat dragostea necondiționată pentru opera acestui simbol al genialității eterne, purtând un legendar nume: Mihai Eminescu.

15 ianuarie 2025, Viena

Revista „*Luceafăr Nou*”, o reapariție surpriză în peisajul publicațiilor comunității românești

În anul 1972, românii trăitori în Viena au avut bucuria apariției revistei trimestriale, purtând numele „Luceafăr Nou”. Se înfăptuia astfel un vechi gând de a se scoate la lumină o revistă a Coloniei Române din Austria, pentru afirmarea obștii românești, atât în păstrarea comorilor de grai și simțire, cât și la propășirea legăturilor de prietenie dintre poporul român și poporul austriac. Anterior, tot în capitala Austriei, s-a publicat Almanahul Parohiei Ortodoxe Române din Viena (APOR)

Colonia Română din Austria a luat ființă în 1958, iar de atunci membrii acestei asociații și-au dorit ani la rând să aibă o revistă proprie. Acest deziderat s-a împlinit în sfârșit în urma hotărârii Comitetului Coloniei din 24 noiembrie 1971, aprobată apoi de Adunarea Generală ținută în ziua de 18 martie 1972, hotărându-se tipărirea unei reviste cu numele „Luceafăr Nou”. Scopul acesteia a fost:

— să unească între ei pe membrii Coloniei și enoriașii Parohiei pentru o mai sănătoasă și bună înțelegere a vieții și a rosturilor ei;

— să cheme din umbra trecutului chipurile mari și faptele vitejești, care alcătuiesc bogăția nesfârșită și puterea unui neam;

— să facă din cultul amintirilor scumpe sprijinul și dreptarul de fiecare zi al străduințelor spre mai bine;

— să fie un mijloc de lămurire și de înălțare a cugetului românesc și a acelui bun suflet, în care sălășluiesc atâtea comori de frumuseți nebănuite;

— să constituie o călăuză de caldă și de iubitoare povățuire, dătătoare de acea „*tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte“,* despre care grăiesc basmele bătrâne.

Ca urmare, revista își propunea să publice în paginile ei articole temeinice în pas cu vremea, știri privitoare la țara și poporul român, cronici din viața Coloniei și a Parohiei ortodoxe române din Viena, precum și tot ce se va socoti de folos și vrednic să fie cunoscut de cititori. În urma unei cumpănite înțelegeri, s-a hotărât ca revista să apară cu sprijinul celor 25 de ctitori.

În această primă serie a revistei „Luceafăr Nou“, s-au publicat, pe lângă fapte legate de viața coloniei, şi alte interesante materiale, ca de ex.: Cultura românească peste hotare, Componenta etimologică a vocabularului românesc, Biblioteci românești în Viena de-a lungul anilor ş. a.

După o pauză de aproape două decenii, revista „Luceafăr Nou” a apărut în primele zile ale lunii ianuarie 2025, într-o serie nouă, la inițiativa Președintelui Asociației „Unirea” -Prietenii României în Austria, Arh. M. Popescu.

În Cuvânt Înainte, acesta precizează: „Această publicație nu este doar o reeditare, ci un angajament față de valorile culturale românești și de comunitatea noastră, un spațiu în care trecutul se întâlnește cu prezentul pentru a zidi viitorul . Revenirea revistei **Luceafăr Nou** la Viena este mai mult decât o simplă inițiativă editorială; este o punte culturală între generații, un liant al identității noastre într-un oraș care a devenit casă pentru mii de români.

În contextul unei lumi din ce în ce mai diverse, adesea fragmentate, avem nevoie de ancore care să ne reamintească cine suntem și de unde venim. Această publicație va fi, în egală măsură, un spațiu al diversității de idei dar și al unității. Pagini dedicate literaturii, artei, istoriei, științei și dialogului cultural vor încerca să reflecte complexitatea sufletului românesc și contribuția sa la patrimoniul universal”.

Editorul și echipa sa au promis cititorilor un program îndrăzneț: „Fiecare ediție va aduce în prim-plan voci noi și consacrate, creații autentice și perspective inovatoare, totul sub semnul respectului față de cititorii noștri. Pentru comunitatea românească din Viena, *Luceafăr Nou* va fi mai mult decât o revistă – va fi o oglindă și o fereastră. O oglindă în care ne putem reflecta ca grup, dar și ca indivizi purtători ai unui patrimoniu cultural bogat. O fereastră deschisă spre lumea largă, prin care să ne facem cunoscute valorile și poveștile, dar și un portal prin care să descoperim alte orizonturi”.

În primul număr al acestei reviste prestigioase semnează: Prof. univ. dr. Hans Dama („Fenomenul național Eminescu”), N. Băciuț („Atât de aproape, departe” – un articol dedicat Sărbătorii Zilei Limbii Române la Viena, la sfârșitul lunii august 2024), Răzvan Ducan (Un poem dedicat lui Eminescu:„Nu-i așa, români de la Viena,....), Gabriela Raucă („Îndrăgostită”), Dan Toma Dulciu („Mihai Eminescu – Steaua nepieritoare a culturii românești”), grafică de Mihai Catrună, etc.

Revista are 20 pagini, având un colectiv de redacție inițial, format din M. Popescu, Violeta Kubesch, Mihai Florovici, Sava Sifora, Ileana Pavel, Dan Toma Dulciu.

Maria STANCIU

Ziarul *Lumina* al Patriarhiei Române

20 de ani de apostolat creștin, în slujba românilor

Maria STANCIU

În urmă cu 20 de ani, în Cetatea culturală a Moldovei - Iași, cu arhiereasca binecuvântare a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, pe atunci Mitropolit al Moldovei, un grup de inimoși din rândul laicatului ortodox lua inițiativa de a înființa un cotidian mai altfel, față de tot ce se tipărea în presa de cotidian, pe atunci. Publicația se numește „*Ziarul Lumina*”, iar cel care primise binecuvântare arhierească, pentru a face *primul cotidianul creștin din spațiul ortodox* este regretatul ziarist Florin Zamfirescu.

Cu sprijinul Mitropoliei Moldovei, și al unor așezăminte monahale și bisericiești, primul și singurul cotidian creștin din România și din întreaga Ortodoxie era tipărit la Mănăstirea Golia din Iași, aici punând umărul și părintele arhimandrit Vitalie Danciu.

Scepticii prognozau că un cotidian care consemnează *doar de bine* „nu are viață lungă”! Personal, m-am confruntat cu această mentalitate ca redactor al unei pagini de „*Credință*” la cotidianul *Viața liberă* din Galați, pe care am lansat-o către cititori, în ianuarie 2004, în dorința de a duce mesajul Bisericii către comunitate, cu decență; apoi, pentru a-mi lămuri mie însămi anumite aspecte și apoi cititorilor. Faptul că la Iași, apărea un cotidian „specializat” pe „Vestea cea bună” ne-a bucurat, pentru că în marea de informații care mai de care mai trunchiate despre Biserica lui Hristos, în Cetatea Culturală a Moldovei, se năștea o publicație care vine cu un mesaj nealterat, care aduce vestea Învierii Fiului lui Dumnezeu, întâi, în comunitățile din Moldova și, apoi, în toată Ortodoxia. Prima ediție era dedicată vrednicului de pomenire Patriarh Teoctist, la împlinirea celor 90 de ani.

La câteva luni, după hramul Sfintei Cuvioase Parascheva (în 16 octombrie 2005), cotidianul avea și un periodic, anume, suplimentul „*Lumina de Duminică*” și de atunci, de două decenii, publicațiile „Lumina” adapă *foamea și setea de Dumnezeu* a credincioșilor ortodocși români, chiar și a ateilor.

Învățătura despre Vestea cea bună și informațiile din Biserica noastră Ortodoxă publicate în cotidianul „Ziarul Lumina” au fost și rămân fundamentale, pentru buna informare a creștinului, dar și a ziaristului din presa laică, dacă își dorește *să găsească Calea spre Adevăr, Bine și Frumos.*

Urcarea pe scaunul Patriarhal a Preafericitului Părinte Daniel a schimbat coordonatele „Luminii” și al apostolatului creștin în presa și în Biserica noastră, în sensul, că din 2007, redacția a urmat Ctitorul și Întâistătătorul Bisericii la București și încet încet a devenit un cotidian național, *primul cotidian din toată Ortodoxia*. În paginile sale, reflectă activitatea Bisericii Ortodoxe Române din Moldova, Muntenia, Ardeal, Basarabia, din Diaspora românească, din tot locul unde creștinii români au ajuns să lucreze, să se roage și să se simtă ca Acasă, în Biserică. Inspirația și curajul Părintelui nostru Patriarh ne-a adus, în 27 octombrie 2007, Centrul de Presă *Basilica*, incluzând, pe lângă cele două publicații postul Radio *Trinitas*, care ființa din 17 aprilie 1998, la Iași, fiind primul post de radio ortodox din țară, plus, Televiziunea *Trinitas* și Agenția de Presă *Basilica*.

În paginile „Ziarului Lumina”, în print și online, pe lângă pilda din Evanghelia zilei și Cuvântul de folos, am citit cele mai frumoase reportaje, cele mai documentate documentare și interviuri. În „Lumina”, găsim frumoasa învățătură a Bisericii lui Hristos și informații de la sursă despre lucrarea Bisericii noastre, „Maică Spirituală a Poporului Român”, cum zice Eminescu.

Odată cu mutarea la București, apostolatul creștin a fost continuat de o echipă redacțională, de excepție, alcătuită din *părintele Nicolae Dascălu, consilier patriarhal și director al publicațiilor Lumina, părintele arhidiacon Alexandru Briciu, redactor șef al Ziarului Lumina și domnul Augustin Păunoiu, redactor șef al periodicului „Lumina de Duminică”. Cei trei corifei ai presei creștine, alături de preoții-redactori, redactorii, tehnoredactorii și*

toți slujitorii condeiului, cu dragoste pentru cuvântul din Cuvânt, de douăzeci de ani, trimit către cititorii români, și nu numai, Vestea cea bună a Bisericii noastre Dreptmăritoare.

Prin ani, „Ziarul Lumina" al Patriarhiei Ortodoxe Române (dar și celelalte surate ce alcătuiesc Centru de Presă *Basilica*) a devenit un vector de bază al apostolatului creștin-ortodox, o cronică a faptelor bune, o arhivă istorică, cu valoare documentară, care vorbește despre credința ortodocșilor români.

ZIARUL LUMINA

Miercuri, 5 februarie 2025 • Nr. 20 (5723) Anul XXI
3 LEI exemplarul
www.ziarullumina.ro info@ziarullumina.ro

PATRIARHIA ROMÂNĂ
CENTENAR
1925 2025
100

SUMAR

Ultimul parastas pentru cei 16 părinți trecuți în rândul sfinților
Pag. 3

Centenarul Patriarhiei Române - timp de recunoștință adusă lui Dumnezeu și binefăcătorilor, prilej solemn de cinstire a sfinților recent canonizați
Pag. 6-7

Tomos sinodal al Bisericii Ortodoxe Autocefale Române pentru proclamarea canonizării unor sfinți români
Pag. 9

Biserica are grijă de bolnavi și se roagă sfinților tămăduitori
Pag. 10-16

Liturghie solemnă dedicată Centenarului Patriarhiei Române

Biserica Ortodoxă Română a sărbătorit marți, 4 februarie, împlinirea a 100 de ani de la ridicarea la rangul de Patriarhie. Acest moment istoric a fost marcat la Catedrala Patriarhală din București, unde Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a săvârșit Sfânta Liturghie împreună cu 48 de ierarhi membri ai Sfântului Sinod. La final, a avut loc proclamarea generală a canonizării celor 16 sfinți părinți duhovnici și mărturisitori ortodocși români din secolul al XX-lea aprobată de Sfântul Sinod în ședința de lucru din 11-12 iulie 2024.

❑ Pagina 8

Ziarul Lumina este dar din darul creștinilor, care își fac abonament pentru *porția de Bine, Frumos și Adevăr* sau cumpără din când în când o candelă în amintirea celor dragi, o carte tipărită de Biserică.

Cunoscând cât de greu este să reziști, ca publicație tipărită, fără să ai serviciu de publicitate - dimpotrivă, Biserica noastră susține o solidă operă filantropică, la care se adaugă zidirea mult-doritei Catedrale Naționale - cei 20 de ani de presă scrisă la publicațiile „Lumina" sunt un dar din Darul ceresc!

La ceas de bilanț, dorim truditorilor „Luminii", cât mai multe ediții și cititori dornici să se hrănească din frumusețea învățăturii revelată de Dumnezeu.

Inspirație și lumină, pe care să le răspândiți credincioșilor români, din veac în veac, din neam în neam!

La mulți și binecuvântați ani, vrednicului nostru Părinte Patriarh Daniel, pentru proiectele de pionierat puse în slujba românilor, în acest An al Centenarului Patriarhiei Române, adăugând istoricul gest de reparație față de jertfa celor 16 Martiri, Mărturisitori și Nevoitori creștini, prin canonizare din 4 februarie 2025.

Așteptăm cu rugăciune posibilitatea de a participa și vedea cu ochii noștri - precum Toma îndoielnicul rănile Mântuitorului - sfințirea Catedralei Naționale a Românilor, în octombrie 2025.

Tuturor colegilor din presa creștină, din cadrul publicațiilor Lumina, viață lungă, în lumina neînserată a Preasfintei Treimi!

Maria Stanciu

Foto: Arhiva *Ziarului Lumina*

Dumitru-Tudor TĂNĂSESCU

160 de ani de la fondarea revistei *FAMILIA*

Iosif Vulcan (31 martie 1841, Holod – 8 septembrie 1907, Oradea), publicist, scriitor, animator cultural și membru al Academiei Române, și-a dedicat viața revistei *Familia*, uneori chiar cu sacrificii materiale. Publicația a fost concepută nu doar ca o revistă literară, ci și ca una cu caracter enciclopedic și social, adresându-se fiecărei familii românești, dar și națiunii în ansamblul ei. Tipătită inițial la Budapesta, numărul de probă a apărut la 1/13 mai 1865, iar primul număr oficial a fost publicat la 5/17 iunie 1865. În 1880, redacția revistei s-a mutat la Oradea, oraș în care aceasta continuă să apară, cu unele întreruperi, până în zilele noastre.

După dispariția *Foii pentru minte, inimă și literatură* a lui George Barițiu, *Familia* a devenit cea mai importantă publicație românească din Ungaria în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, transformându-se rapid într-o tribună a literaturii române și într-un simbol al identității culturale naționale.

Revista *Familia* a cunoscut cinci serii de-a lungul timpului: Seria I (1865-1906) – sub conducerea lui Iosif Vulcan; Seria a II-a (1926-1929) – coordonată de M.G. Samarineanu; Seria a III-a (1934-1940) – condusă de același M.G. Samarineanu; Seria a IV-a (1941-1944) – tot sub îndrumarea lui M.G. Samarineanu; Seria a V-a, inițiată în 1965, la centenar, sub conducerea lui Alexandru Andrițoiu, iar din 1990 sub cea a lui Ioan Moldovan.

Indiferent de perioada în care a fost publicată, *Familia* a continuat să fie una dintre cele mai valoroase reviste culturale românești. În 1965, cu prilejul aniversării unui secol de la înființare, a fost relansată seria a V-a a revistei și a fost inaugurat Muzeul memorial *Iosif Vulcan* în centrul orașului Oradea, în apropierea căruia se află și statuia fondatorului.

În 1875 Iosif Vulcan editează un supliment al revistei *Familia*, intitulat *Șezătoarea*, cu apariție lunară, o variantă pentru sate a revistei *Familia*, aceasta manifestând un adevărat cult pentru folclor. Revista *Șezătoarea* e considerată prima revistă folclorică din Transilvania. I.Vulcan este și părintele teatrului românesc din Ardeal, întâiul său ctitor. Dintre piesele de teatru scrise de acesta amintim: „Ștefan Vodă cel Tânăr”, „Gărgăunii dragostei”, „Mireasă pentru mireasă”. Este considerat întemeietorul presei satirice și primul autor de calendare și caricaturi, primul reporter de călătorie în presa românească.

Una dintre marile contribuții ale revistei *Familia* la literatura română a fost debutul lui Mihai Eminescu. În numărul 6, apărut la 25 februarie/9 martie 1866, a fost publicată poezia *De-aș avea…*, semnată inițial Mihail Eminovici. Iosif Vulcan a fost cel care i-a sugerat tânărului poet să-și schimbe numele în Mihai Eminescu, devenind astfel „nașul literar” al celui care avea să devină cel mai mare poet român. De-a lungul timpului, revista a găzduit numeroase creații ale lui Eminescu, iar la moartea acestuia i-a dedicat un număr special.

Colaborarea lui Mihai Eminescu cu revista *Familia* a avut loc în perioadele 1866 -1870 și 1883-1884, poetul publicând aici 19 poezii antume, în premieră, dar și alte texte și poezii.

Iosif Vulcan este primul care l-a numit pe Eminescu „Luceafărul poeziei românești”, așa cum scrie în necrologul revistei *Familia*, nr 26/1889, la moartea poetului:

„Națiunea mea îmbracă doliu!
Literatura noastră jelește!
Poezia română, plânge!
Vi s-a dărâmat o columnă,
Vi s-a stins un Luceafăr,
Vi s-a răpit o podoabă.
Genialul poet Mihai Eminescu a încetat din viață. ”

Nu doar Eminescu și-a început cariera în paginile revistei *Familia*, ci și George Coșbuc, care a debutat în 1884, sub pseudonimul „Boșcu”, cu poezia *Aș vrea să fiu…,* o traducere după Sándor Petőfi. De asemenea, revista a avut un rol esențial în impunerea unor scriitori de renume precum Octavian Goga și Emil Isac. Printre colaboratorii săi s-au numărat personalități marcante ale culturii române, precum Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Timotei Cipariu, Aron și Nicolae Densușianu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Alexandru Vlahuță, Barbu Delavrancea, Duiliu Zamfirescu și Ștefan Octavian Iosif.

Să ne amintim vorbele ilustrului cărturar Iosif Vulcan*: „Sufletul meu e liniștit c-am întrebuințat tot ce am avut la dispozițiune pentru ridicarea culturii naționale“.*

Geo CIOLCAN

LA CENTENARUL PATRIARHIEI ROMÂNE

Motto :

”Privind înapoi la acești 100 de ani, vedem atât o istorie bogată, cât și o moștenire spirituală frumoasă lăsată de înaintașii noștri, fie că vorbim de patriarhii care au păstorit Biserica în mod înțelept sau de ierarhii, preoții, diaconii, monahii și credincioșii mireni rugători și mărturisitori, care au apărat și transmis credința ortodoxă în vremuri grele, unind în sufletul lor suferința Crucii cu speranța Învierii”.

(+Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române)

Geo CIOLCAN

LA CENTENARUL PATRIARHIEI ROMÂNE

Anul 2025 este un an important în viața Bisericii Ortodoxe Române – este anul Centenarului Patriarhiei Române, declarat de Sfântul Sinod, în care se vor desfășura o serie de activități care să reliefeze importanța istorică a acestui eveniment. La 4 februarie 1925, la câțiva ani de la Marea Unire de la 1 Decembrie de la Alba Iulia din 1918, care a adunat într-un singur Stat unitar toate provinciile românești, simțindu-se nevoia reorganizării Bisericii Ortodoxe Române, în raport cu noua organizare politică și teritorială a României, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a aprobat Actul de înființare a Patriarhatului Românesc.

Fiind autocefală din anul 1885, în 1925 Biserica Ortodoxă Română a devenit Patriarhie, când Mitropolitul primat de la București a devenit Patriarh. Prin Marea Unire din 1918 structurile ecleziastice ortodoxe din Transilvania, Bucovina și Basarabia au devenit parte a Bisericii Ortodoxe Române, iar ierarhii lor, membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. După acest proces de unificare a urmat ridicarea Bisericii noastre la rang de Patriarhie. Un fapt semnificativ pentru desăvârșirea unității bisericești ortodoxe din România și, implicit, la ridicarea Bisericii noastre la rang de Patriarhie, a fost alegerea, ca Mitropolit primat, la sfârșitul anului 1919, a Episcopului de Caransebeș, *Miron Cristea,* participant la Marea Adunare de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918

Mergând pe firul evenimentelor de acum 100 de ani, consemnăm că, la sfârșitul anului 1924, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a înscris pe ordinea de zi a sa propunerea Mitropolitului Pimen al Moldovei ca: *„Mitropolia Ungrovlahiei (sau a Țării Românești), cu scaunul mitropolitan din București, să fie ridicată la rangul de Patriarhie; iar Mitropolitul Ungrovlahiei ca Primat al României, care de drept e și Președinte al Sfântului nostru Sinod, să poarte titlul de: PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE NAȚIONALE ROMÂNE”.*

După lungi dezbateri în cadrul Sfântului Sinod, la care a luat parte și ministrul Cultelor, *Alexandru Lapedatu*, a fost citit Actul de Înființare a Patriarhatului Românesc, apoi Sfântul Sinod a hotărât înființarea demnității de PATRIARH pentru Biserica Ortodoxă Autocefală Română și ridicarea *„Arhiepiscopului și Mitropolitului Ungro-Vlahiei, în calitatea sa de Primat al României, la rangul de PATRIARH al Bisericii Ortodoxe Autocefale Române*”. Ca urmare a acestui act, Mitropolitul primat *Miron Cristea* devenea primul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Întronizarea sa s-a făcut la 1 noiembrie 1925.

De la acest început de acum 100 de ani Biserica Ortodoxă Română a avut 6 Patriarhi, după cum urmează*: Miron Cristea* (1925-1939); *Nicodim Munteanu* (1939-1948); *Justinian Marin*a (1948-1977); *Iustin Moisescu* (1977-1986); *Teoctist Arăpașu (*1986-2007); *Daniel Ciobotea* (din 2007). În cinstea aniversării Centenarului Patriarhiei Române, am scris materialul de mai jos.

MIRON CRISTEA – PRIMUL PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Transformările politice, economice și sociale pe care le-a cunoscut noul stat român, după 1918, nu puteau lăsa în afara dezvoltării generale Biserica Ortodoxă Română. Cerința primordială a alinierii bisericii la noile condiții oferite de Actul Istoric de la 1 Decembrie 1918, se degaja tocmai din necesitatea unificării mitropoliilor celor trei ținuturi care formaseră România Mare, particularitățile acestora în organizarea bisericească impunând unificarea actului bisericesc, precum și înscrierea BOR în noul demers al Statului Național Român.

Unificarea bisericească era necesară și se impunea atât în interesul Bisericii cât și al Statului, acesta din urmă trebuind să-și stabilească prioritățile socio-umane fară a-și permite ingerințe în conducerea sau în controlul – indiferent sub ce formă – a Bisericii. Primul pas în atingerea acestui deziderat a fost Constituția României din anul 1923, document în care, la art. 22, se stipulează independența Bisericii, aceasta putându-se organiza și conduce prin ea însăși, fără amestecul statului, stabilindu-se, astfel, conceptul de Biserică bicefală.

Paralel cu activitatea de unificare a bisericii pe întregul teritoriu al noii Românii, responsabili din sânul BOR se preocupau și de ridicarea acesteia la rang de Patriarhie, cunoscând că, până în acest moment, unitatea administrativă superioară era Mitropolia. În acest context, la 4 februarie 1925, în adunarea Sfântului Sinod s-a hotărât emiterea Actului de înființare a Patriarhatului Ortodox Român , în care, printre altele, se sublinia: *„Poporul român își înființează de astăzi înainte prin propria lui suveranitate politică și bisericească, Patriarhatul pentru Biserica Ortodoxă Română”.*

Urmând calea legiferării acestui document de importanță vitală pentru afirmarea BOR, cele două camere legiuitoare – Senatul și Camera Deputaților – au aprobat noua lege, la 12 februarie 1925, respectiv, la 17 februarie, înregistrându-se doar două voturi împotrivă (la Senat), din totalul de 245 de parlamentari. Ce era firesc s-a întâmplat: Monitorul Oficial din 25 februarie 1925, publică *„Legea pentru ridicarea scaunului arhiepiscopal și mitropolitan al Ungrovlahiei, ca primat al României, la rangul de Scaun patriarhal”.*

Pe baza acestor hotărâri, mitropolitul primat Miron Cristea a devenit primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Miron Cristea – pe numele de botez Ilie – s-a născut la 20 iulie 1868, la Toplița, ca fiu de țărani români înstăriți. După studiile de la Gimnaziul săsesc din Bistrița (1879-1883), a urmat Liceul Grăniceresc din Năsăud (1883-1887), apoi Institutul Teologic-Pedagogic Ortodox din Sibiu (1887-1890) și Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Budapesta (1891-1895), obținând doctoratul cu teza *„Eminescu. Viața și opera. Studii asupra unor creații mai noi din literatura română" (1895).*

Croit parcă pentru activitatea confesională – căreia i-a dedicat o mare parte din viață – dar și cu alte însușiri care i-au creat un portret complex, de luptător pentru Unire, de jurnalist implicat în cotidian, de om de litere, și, nu în ultimul rând, de organizator și inițiator al unor reforme culturale și educaționale, menite să dezvolte conștiința poporului,viitorul patriarh al BOR a avut un parcurs linear, din care distingem mai multe etape – fiecare cu marja ei de adaos la formarea și configurarea omului legat de biserică – Miron Cristea – primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române : * învățător, apoi director la Școala Confesională Ortodoxă Română din Orăștie * secretar, consilier și asesor la Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Sibiului * diacon * arhidiacon * monah (primind numel de Miron) * ieromonah * protosinghel * episcop de Caransebeș * mitropolit primat al României reîntregite ...

Om cult și citit, cu tendințe patriotice evidente, Miron Cristea își înscrie numele pe o agendă de realizări diverse – de la lupta pentru păstrarea școlilor confesionale ortodoxe române din Banat, până la participarea la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, fiind unul din membrii delegației românilor transilvăneni care au prezentat, la București, regelui Ferdinand Actul Marii Uniri.

Cum era și firesc, activitatea cea mai laborioasă a desfășurat-o în perimetrul esențial pentru viața lui: Biserica Ortodoxă Română. Dacă până la acest punct am trecut în revistă unele preocupări și funcții pe care le-a deținut, ierarhic, de-a lungul timpului, iată, concret, fapte nemijlocite, trecute în dreptul numelui celui întâistătător al Bisericii noastre, și – *nota bene* – să nu omitem perioada istorică în care s-au realizat: * reapariția revistei „Biserica Ortodoxă Română" * editarea revistei „Apostolul" * tipărirea Bibliei sinodale din 1936 * tipărirea de noi ediții din Noul Testament * sprijinirea tipăririi de lucrări teologice * înființarea Seminarului pentru orfanii de război de la Câmpulung Muscel * înființarea Asociației Generale a clerului ortodox român * ridicarea actualului Palat Patriarhal...

Miron Cristea a participat activ la viața Cetății, de numele lui fiind legate evenimente notabile, care au înrâurit viața socială și culturală a românilor din acea vreme, precum: înființarea Băncii Culturale „Lumina", participarea la reuniunile „Asociației pentru cultura și literatura poporului român din Transilvania" (ASTRA), în 1905 ajungând președintele Despărțământului Sibiu; publică Antologia *„Proverbe, maxime, asemănări și idiotisme colectate din graiul românilor din Transilvania și Ungaria*" (1901), avându-i ca înaintași pe Anton Pann, Petre Ispirescu, Iordache Golescu, și alții, amintiți în Precuvântare; susține înființarea Muzeului Etnografic și de Artă din Sibiu, de asemenea, înființarea, la Sibiu, a Reuniunii Române de Muzică și a Societății pentru un fond de teatru român ...

Patriarhul Miron Cristea putea fi un mare jurnalist și scriitor, angajarea sa în acest domeniu fiind elocventă, alături de activitatea "de bază", cea bisericească. Colaborează la multe gazete din acel timp: *Telegraful Român, Tribuna, Transilvania, Familia, Foaia poporului român, Luceafărul, Libertatea, Drapelul.* A sprijinit apariția hebdomadarului *Țara noastră*, ca organ al Astrei.

Teza de doctorat *„Eminescu. Viața și opera",* se înscrie ca o lucrare de referință în eminescologia românească, filologul Ilie Cristea reliefând particularitățile versului eminescian, cel creator de limbă și de stil. Captivat de funcțiile gramaticale pe care Eminescu le încredințează versului său și de punerea în valoare a neologismelor în opera poetului, autorul dizertației subliniază modul în care *„și-a format Eminescu stilul său inegalabil".* Ca o încoronare a ceea ce a întreprins și realizat până atunci, la 7 iunie 1919, în ziua în care a fost ales mitropolit primat al României reîntregite, a fost ales și membru de onoare al Academiei Române.

Sublimă recompensă pentru un nume ce urma să intre în Istorie – Miron Cristea !

Pe plan extern, patriarhul Miron Cristea a acționat pentru întărirea relațiilor Bisericii noastre cu alte biserici creștine. Exemplificator pentru aceste relații sunt vizitele pe care le-a făcut la locurile sfinte (1927), la numai doi ani de la instalarea în înalta funcție bisericească, în Anglia (1936), în Polonia (1938). Trimite delegații la conferințele interortodoxe de la Constantinopol, de la Muntele Athos, precum și de la întrunirile Mișcării Ecumenice.

Demonstrând o viziune modernă asupra spațiului ecumenic, a militat pentru ridicarea așa-numitei "schisme bulgare" și pentru recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Albaneze; a intervenit pentru înființarea Episcopiei Ortodoxe Române în SUA și în Canada; a intervenit pentru edificarea a două biserici românești la Ierusalim și la Iordan.

Importanța și prestigiul de care se bucura BOR sub conducerea lui Miron Cristea sunt demonstrate și prin două acțiuni surprinzătoare: Biserica Ortodoxă Bulgară și-a luat o vreme Sfântul și Marele Mir de la Biserica Ortodoxă Română, iar patriarhul Ierusalimului a ținut să facă o vizită în România pentru reînnoirea vechilor legături.

Cu o fire ardentă și cu un câmp larg de preocupări – din varii domenii de activitate omenească – un om precum patriarhul Miron Cristea nu putea rămâne în afara sferei socio-politice, acționând acolo unde îl mâna conștiința de român ardelean. Cunoscut ca lider român și militant pentru unificarea teritorială a Romîniei (vezi Alba Iulia, 1 Decembrie 1918), patriarhul este cooptat în Consiliul de Regență al României, pentru a exercita prerogativele regale, în condițiile în care, pe tronul țării ajunsese copilul Mihai, ca urmare a crizei regale (1927-1930).

Prins în vârtejul politicii naționale, Miron Cristea își asumă responsabilități și mai mari, sperând că poate îndrepta răul pe care-l instalase în România dictatura regală a lui Carol al II-lea. În virtutea acestui concept, acceptă să conducă Guvernul României, ca președinte al Consiliului de Miniștri, în nu mai puțin de trei formule: 11 februarie-29 martie 1938; 30 martie 1938-31 ianuarie 1939; 1 februarie – 6 martie 1939.

Deși în cele trei guverne avea unii membri de marcă precum: *Nicolae Iorga* – Ministru de Stat, mareșalul *Alexandru Averescu* – Ministru de Stat, Generalul *Io*n *Antonescu* –Ministru Apărării

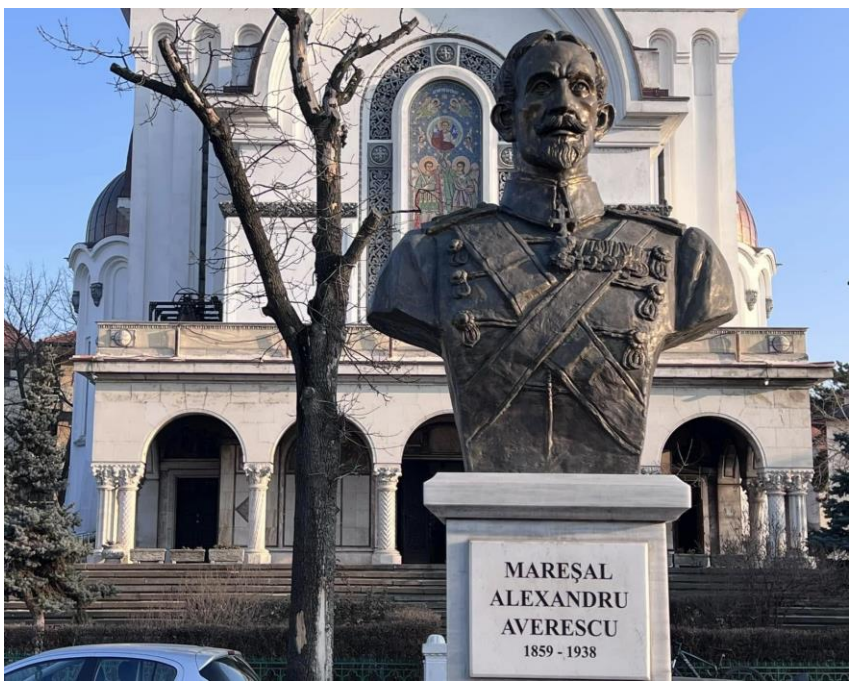

Naționale, *Gheorghe Ionescu-Sisești* - Ministru Agricultur*ii, Domeniilor și Cooperației, Petre Andrei – Ministru Educației, Grigore* Gafencu – Ministru de Externe, *Mihai Ralea* – Ministru Muncii etc., demersul patriarhului nu a fost încununat de succes.

Camarila regală, putreziciunea clasei politice românești și ascensiunea, pe - plan european a fascismului și nazismului, l-au edificat pe patriarh asupra unui fapt destul de avuabil: Biserica și Politica (popular, i se mai spune „cea mai mare curvă"), nu au făcut, și nu vor face niciodată casă împreună !

Păcat că, în ultimul an de viață, patriarhul Miron Cristea a amestecat planurile, poate – în ingeniozitatea sa – încercând să-l atragă pe Dumnezeu de partea românilor. Ceea ce, chiar dacă Domnul ar fi fost de acord, unii semeni de-ai noștri (ca și în ziua de azi) ar fi refuzat...

Cu sănătatea șubrezită de atâtea încercări ale vieții, în primăvara anului 1939 a plecat în Franța, la Cannes, pentru tratament. N-a mai apucat să-și revadă țara la a cărei nouă zidire pusese și el umărul și mintea: la 6 martie 1939 inima primului patriarh al României a încetat să mai bată. A fost adus în țară și înmormântat, cu tot fastul cuvenit, în Catedrala Patriarhală din București.

Acum, la sărbătoarea Centenarului Patriarhiei Române, să ne aducem aminte cine a fost primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, după Marea Unire: Miron Cristea !

Patriahul Miron Cristea

Să nu-l uităm, și să nu uităm deviza sub care a luptat și a trăit, cuvintele rostite de episcopul unit Emil Hossu, la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, îmbrățișându-l pe Miron Cristea : *„Pe cum ne vedeți azi îmbrățișați frățește, așa să rămână îmbrățișați pe veci toți frații români "!*

Doamne ajută !

NOTĂ

Pentru că, totodată cu Centenarul Patriarhiei Române, anul 2025 a fost declarat de Sfântul Sinod al BOR și Anul comemorativ al duhovnicilor și mărturisitorilor ortodocși români din secolul al XX-lea, marți, 4 februarie, la Catedrala Patriarhală a avut loc Sfânta Liturghie săvârșită de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, în cadrul căreia a avut loc proclamarea publică a canonizării celor 16 sfinți duhovnici și mărturisitori din secolul al XX-lea. Astfel, Calendarul BOR s-a îmbunătățit cu următorii sfinți, cu zilele în care vor fi cinstiți: Părintele arhimandrit *Sofian Boghiu* (16 septembrie); Părintele *Dumitru Stăniloae* (4 octombrie); *Părintele Constantin Sârbu* (23 octombrie); Părintele protosinghel *Arsenie Boca* (28 noiembrie); Părintele *Ilie Lăcătușu* (22 iulie); Părintele ieroschimonah *Paisie Olaru* (2 decembrie); Părintele arhimandrit Cleopa Ilie (*2 decembrie*); Părintele arhimandrit *Dometie Manolache* (6 iulie); Părintele arhimandrit *Serafim Popescu* (20 decembrie); Părintele *Liviu Galaction Munteanu* (8 martie); Părintele arhimandrit *Gherasim Iscru* (26 decembrie); Părintele arhimandrit *Visarion Toia* (10 noiembrie); Părintele protosinghel *Calistrat Bobu* (10 mai); Părintele *Ilarion Felea* (18 septembrie); Părintele Protosinghel *Iraclie Flocea* (3 august); Părintele protoiereu *Alexandru Baltaga* (8 august).

Să le cinstim numele și amintirea !

Geo CIOLCAN

Laura TĂTULESCU

Invocații liturgice în creația vocală a sec. XXI aparținând femeilor compozitoare din România

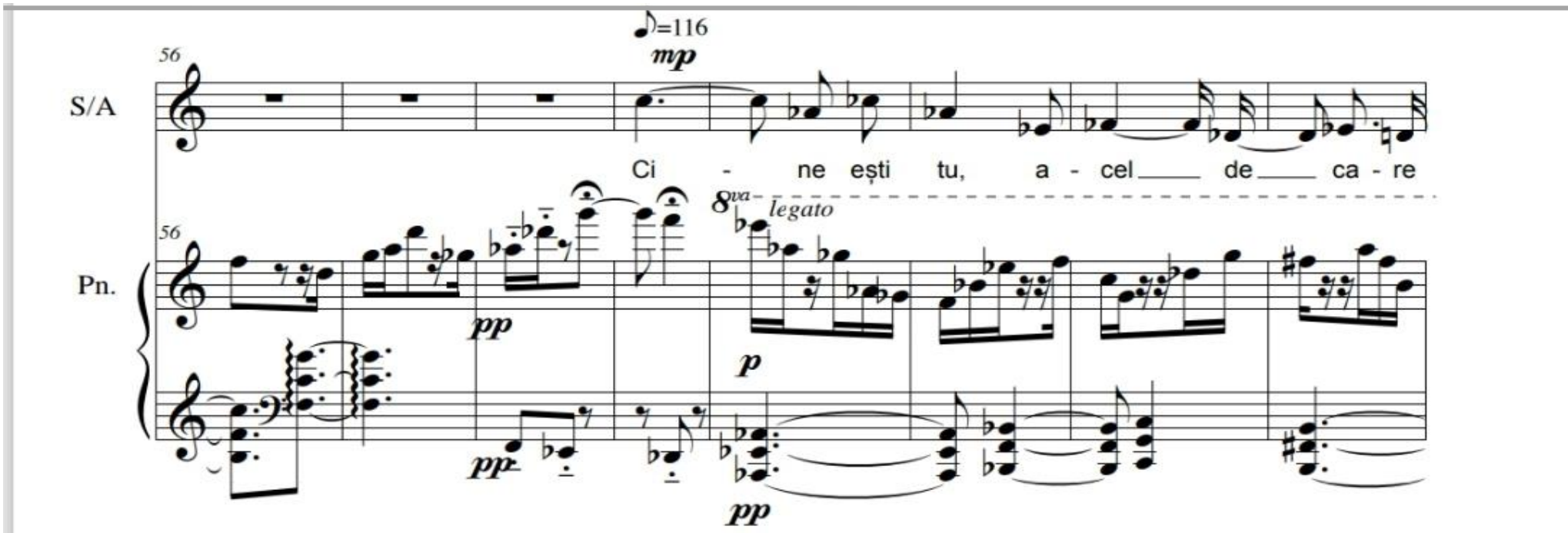

Introducere

România are o istorie marcantă legată de creștinism, având în spate lupte grele împotriva prigoanei asupra credinței – fie că vorbim despre cele împotriva cuceririi țării de către otomani, fie despre perioada anilor 1940-1960 în care mii de preoți și intelectuali au fost azvârliți în lagăre unde, din cauza convingerilor religioase, au fost supuși unor atrocități inimaginabile, devenind, în cele din urmă, martiri. Comunismul anilor '80 a fost o altă perioadă în care bisericile și credincioșii s-au aflat în pericol drastic. În ciuda tuturor acestor barbarii, România își păstrează și astăzi latura spirituală, bine sădită în tot ceea ce ține de tradiție și de cultură la noi în țară. În domeniul muzical (cu precădere cel vocal), există un număr mare de lucrări care abordează tema spirituală, putând fi considerate aportul unor muzicieni ca răspuns împotriva interdicțiilor politice ale vremii printr-o mărturisire personală de credință. De la cântările bisericești și până la liedul modern de astăzi, rugăciunea a fost una dintre cele mai „cântate" subiecte ale tuturor timpurilor. Multe dintre compozitoarele de astăzi mențin vie această conexiune, dând viață unor lucrări care înfățișează în mod trăitor rugăciuni cunoscute, rugăciuni personale, întâmplări istorice și stări reale în comuniune cu divinul. Relevanța lor depășește spectrul muzical, devenind una de valoare profund umană.

O parte dintre acestea sunt și acum cântate și apreciate în toată țara. Multe, însă, din cauza unei lipse grave de partituri, nu sunt cunoscute - în special cele din rândul femeilor compozitoare. Articolul de față dorește să pătrundă în creația vocală a câtorva creatoare din țara noastră care au abordat tema rugăciunii, scriind lucrări semnificative atât din punct vedere muzical, cât și spiritual, istoric și cultural.

RUGĂCIUNEA ȘI MUZICA

Ce este rugăciunea?

Este o cerere către puterea divină, însă în spatele acestei scurte definiții stă un răspuns complex și plin de profunzime. Rugăciunea este legătura directă a omului cu Dumnezeu punând omul într-o postură de smerenie, atrăgându-i atenția asupra neputinței proprii. Totodată, rugăciunea este dătătoare de speranță și de lumină sufletească. Este sursă de putere spirituală.

Sfântul Ioan Hrisostom (Gură de Aur) – sec. IV – V –

Laura TĂTULESCU

definește rugăciunea ca fiind „locul de refugiu pentru orice îngrijorare, fundația veseliei, o sursă constantă de fericire, o protecție împotriva tristeții". Iar unul dintre marii duhovnici ai țării noastre, Sfântul Cleopa Ilie (canonizat în 4 februarie 2025) , spune că „rugăciunea este începutul tuturor faptelor bune".

Sfinții Părinți și-au dedicat întreaga viață apropierii proprii și a semenilor de Dumnezeu. Mărturiile din Biblie, Pateric sau Filocalie sunt un testament trăit de către aceștia, spre trezirea sufletului și conștiinței omenești purtând-le spre realitatea și liniștea absolută, dincolo de această lume.

Rugăciunea este menită apropierii omului de Dumnezeu, menită căutării în cea mai curată, intimă și sinceră parte a sufletului. Ea are rostul nu numai de a câștiga ceva, ci și de a ne despovăra de tot ceea ce oprește creșterea spirituală a omului: mândria, lăcomia, nerăbdarea, furia, eliberând conștiința de aceste încărcături și aducând, în cele din urmă, alinarea mult râvnită. Peste toate, ea întărește conexiunea cu Hristos „mai presus de nevoile și aspirațiile acestei lumi" (Părintele Savatie Baștovoi).

De la luptătorii împotriva impunerii lepădării de Dumnezeu, la atrocitățile suferite de Sfinții închisorilor între anii 1940 – 1960, la monumentele-testament ale credinței ortodoxe din toată țara și până la bisericile aflate la fiecare pas, poporul român are o istorie spirituală care dăinuie puternic și astăzi. Ritualul rugăciunii face parte din cele mai împământenite valori ale țării noastre. Mai mult ca orice, este un mod de viață. Pentru mulți - viața însăși.

Nu este de mirare atunci că tematica religioasă a fost abordată în toate domeniile culturale românești, de la poezie, pictură, literatură, până la teatru modern și muzica cultă – în ciuda unor interdicții politice care au apărut de-a lungul timpului.

Rugăciunea și muzica – o paralelă

Ca și studiul vocii sau al instrumentelor unde disciplina riguroasă este o condiție absolut vitală performanței, și în rugăciune este nevoie de stăruință și de practică permanentă pentru a menține legătura cu Dumnezeu, prin aceasta ajungând la transformarea sufletească eliberatoare.

Fiecare dintre aceste două ramuri este trăită în altă modalitate de fiecare individ în parte. Două persoane care spun aceeași rugăciune vor relaționa cu ea în două moduri complet diferite, în funcție de trecutul afectiv al fiecăruia și/sau de circumstanțele emoționale din prezent ale acestora.

Asemenea și compozitorii care au ales același text sacru, vor compune muzici diferite, generate de surse personale de trăire. Ascultătorii și interpreții aceleiași lucrări vor rezona și ei diferit unii față de alții conform stărilor și experiențelor proprii.

Atât rugăciunea cât și muzica cer curajul de a fi vulnerabil și cer sinceritate. Ușurarea sufletească și artistică stă tocmai în a ieși din spatele oricărui ascunziș, de a pleca inima și a pune sufletul și arta în slujba smereniei.

Rugăciunea și muzica vocală românească

Rugăciunea cântată a existat încă de la începuturile creștinismului. Muzică psaltică a rămas vie în biserica ortodoxă din toată lumea. Ea are caracter melismatic, alteori linear, în stil-recitativ, însoțită sau nu de ison. Fondatorul muzicii psaltice românești este Sfântul Cuvios Macarie Protopsaltul (1763 – 1836) canonizat în octombrie 2024. El a tradus cântări bisericești din limba greacă în „grai curat românesc”, adaptându-le pe înțelesul tuturor.

Subiectele creștine au fost, de asemenea, de interes în cadrul apariției muzicii culte și în dezvoltarea ei (pornind de la Tatăl Nostru de Anton Pann, și ajungând la Oratoriile de Crăciun și de Paști ale lui Paul Constantinescu). Indiferent de situația politică a vremii – vehement împotriva creștinismului – compozitorii români și-au manifestat (discret sau nu) afinitatea pentru sacru, unii dintre aceștia suportând consecințe serioase.

În rândul bărbaților compozitori, nu puțini și-au exteriorizat această inclinație. Spre exemplu, devotamentul lui George Enescu față de religia ortodoxă nu era un secret, el fiind crescut în acest spirit de mic copil, (bunicul maternal fiind preot) când duminică de duminică era prezent la biserică, cântând la strană. În rândul liedurilor sale găsim *Morgengebet* – rugăciunea unei mame ca pruncul să-i crească cu sufletul frumos „ca cel al îngerilor” (pe emoționantele cuvinte aparținând lui Carmen Sylva).

Chiar dacă tematica religioasă nu a fost una predominantă în creația sa vocală vastă, nici Mihail Jora nu a ocolit acest subiect, remarcându-se cântecul *Rugăciune* pe versurile poetului Adrian Maniu.

Nicolae Brânzeu, născut la Pitești, a lăsat în urmă liedul *Preghiera della sera* pentru voce și pian pe versuri în limba italiană de Teresa Maria Morigliono Drăgan (o lucrare ce impune artistului vocal o stăpânire desăvârșită de fraze în legato) și drama muzicală *Cruciada Copiilor* în care compozitorul îmbină stilul folcloric cu leitmotive extrase din muzica psaltică.

Dintre cei care au acordat un rol însemnat esenței creștine în muzica lor, Șerban Nichifor a scris un impresionant număr de piese sacre, ocupând un loc important în această direcție cu lucrări vocale (și instrumentale): *Seht, da ist euer Gott* pentru soprană celestă, percuție, 2 violoncele și contrabas, *Ave Maria* pentru soprană și orgă, *2 Idiomele* pentru bariton și pian, dedicat tinerilor martiri ai Revoluției din 1989 și *Imnul Sfântului Apostol Andrei* – compus în patru variante diferite (pentru cor de femei – sau de copii, cor bărbătesc, cor mixt și în variantă monodică/populară pentru voce solo).

Theodor Grigoriu este, de asemenea, un pilon de referință cu ciclurile *Dincolo de Tăcere....Iisus* – 9 Haikai pe versuri de Șerban Codrin pentru voce (cântată și recitată) și pian și *Rugăciune către păsări a Sfântului Francisc din Assisi* pentru voce și pian, dedicată regretatei artiste Mihaela Agachi. Pe ultima pagină a partiturii, într-o notă personală în care compozitorul relatează istoria din spatele proveniență textului (biserica Saint Germain des Prés din Paris), el conchide: „Să mulțumim Lui Dumnezeu și Sfântului Francisc din Assisi pentru această întâlnire cu o lumină poetică divină”. Un exemplu de recunoștință la scenă deschisă.

Nicolae Coman a dat suflet muzical poeziei eminesciene *Rugăciune* – un text folosit de mulți dintre contemporanii săi.

Din actuala generație de compozitori, Gabriel Mălăncioiu a dăruit artiștilor lirici lucrări inedite pe acest subiect, cum sunt *Christ Chapel* pentru soprană și vioară, în care solistei vocale i se oferă multiple posibilități de a da glas cântului bisericesc: bocca chiusa (cu gura inchisă), vocalize, text vorbit și cântat, melisme și șoptit; *De Profundis* pentru soprană solo pe textul psalmului 130 și *Acatist* din ciclul „Cinci lieduri” pe versuri de Robert Șerban – poet timișorean cu care compozitorul a colaborat pentru un număr semnificativ din lucrările dedicate vocii. Tot din generația contemporană, compozitorul Laurențiu Ganea dă viață (în anul 2022, în cadrul Festivalului Internațional de Teatru de la Sibiu) piesei *Shir Hashirim* sau Cântarea Cântărilor (din textul Vechiului Testament) – o cantată complexă pentru soprană, tenor și șapte instrumente solistice.

Toate aceste lucrări (pe lângă multe altele) înfățișează trăirea relației Dumnezeu-om în forme și expresii diferite, dar întotdeauna autentice.

INVOCAȚII LITURGICE ÎN LIEDUL ROMÂNESC AL SECOLULUI XXI DIN CREAȚIA FEMEILOR COMPOZITOARE

În rândul creatoarelor noastre s-au scris, de asemenea, lucrări de natură spirituală valoroase care merită un statut de anvergură în muzica modernă românească.

De la textele alese până la armoniile și efectele muzicale inovatoare, în spatele acestor lucrări se remarcă în mod special, nu numai valoarea artistică a acestor creații, dar și partea profund umană a acestora, unde sinceritatea și umilitatea ies neprefăcut la suprafață.

Carmen Petra-Basacopol – *Rugăciune* pe versuri de Marin Sorescu

Una dintre cele mai reprezentative compozitoare a liedului românesc cu un amplu și emoționant repertoriu în această direcție este Carmen Petra-Basacopol (1926 – 2023). Acest lucru nu este deloc surprinzător, aici regăsindu-se influența mentorului său, creatorul acestei ramuri în România, Mihail Jora, despre care, în interviul acordat Andrei Apostu pentru revista Muzica, mărturisea: „Cel mai mult m-a impresionat Maestrul Mihail Jora, eminentul compozitor și profesor, care m-a călăuzit ani de zile cu răbdare și înțelegere”.

Ciclurile *Psalmii lui David* (op.84*), Rugăciunile Regelui David* (op.75), *Lieduri Sacre* (op.70), *Kyrie Eleison* (op.122), *Cântece de Exil* (op.74), *Îngerul a strigat* (op.96), *Îngerii lui Nichita* (op.138), *Poeme Mistice* pentru voce și clarinet (op.139) și *File de Acatist* pentru soprană și flaut (op.68) – sunt doar o parte dintr-o mărturisire vastă și vie de credință pe care și-a manifestat-o compozitoarea în mod deschis de-a lungul întregii cariere. În mod interesant, majoritatea

lucrărilor cu această inclinație sunt pentru voce. *Rugăciune* pe versuri de Marin Sorescu face parte din ciclul *Cântece Imaginare* pentru voce și pian. Deși o lucrare de dimensiuni scurte, această miniatură este plină de intensitate, evocând pioșenia omului în fața Sfinților.

Ca și în muzica psaltică, unde notele repetate si apropiate ca înălțime (în stil recitativ) sunt o formulă des întâlnită, compozitoarea acordă prin aceasta, o anumită libertate interpreților (atât la voce cât și la pian). Sunt puține locuri unde rigoarea ritmică pare a fi necesară. Pianul are rol de ison, iar vocea – rolul blând al sufletului doritor de Dumnezeu, doritor de mântuire.

„Sfinților, primiți-mă în rândurile voastre măcar ca figurantă.
Voi sunteți bătrâni, poate au început să vă doară anii zugrăviți pe ființa voastră.
Îngăduiți-mi să-ndeplinesc treburi ne-nsemnate.
Aș putea, de pildă, să mănânc lumina la Cina cea de Taină
Sau aș putea să suflu în aureolele voastre după ce se termină slujba și să strig pentru credincioși și necredincioși: Aleluia.”

Marin Sorescu, *Rugăciune*

Această rugă către Sfinți ne duce cu gândul la replica femeii din Canaan din biblie care spune că „și câinii mănâncă din fărâmiturile care cad de la masa celor bogați” (Matei 15, 27). Putem face o paralelă între cuvintele „treburi ne-nsemnate” din poezia lui Marin Sorescu și „fărâmiturile” aparținând textului biblic. Ambele reflecții demonstrează umilința umană în fața divinului, complet dezgolită de mândrie. Ele relevă o aspirație către apropierea permanentă de Dumnezeu.

Din punct de vedere muzical, replicile pendulează între recitativ și vocaliză, cu caracter interiorizat, aproape reținut. Apar elemente de canon, unison acompaniat și motive vocale a cappella.

Liedul (implicit și ciclul) este cântat rar, cel mai probabil pentru că, deși acest ciclu a fost publicat, partitura nu mai este de găsit, rămânând inaccesibilă celor care ar dori să-l abordeze.

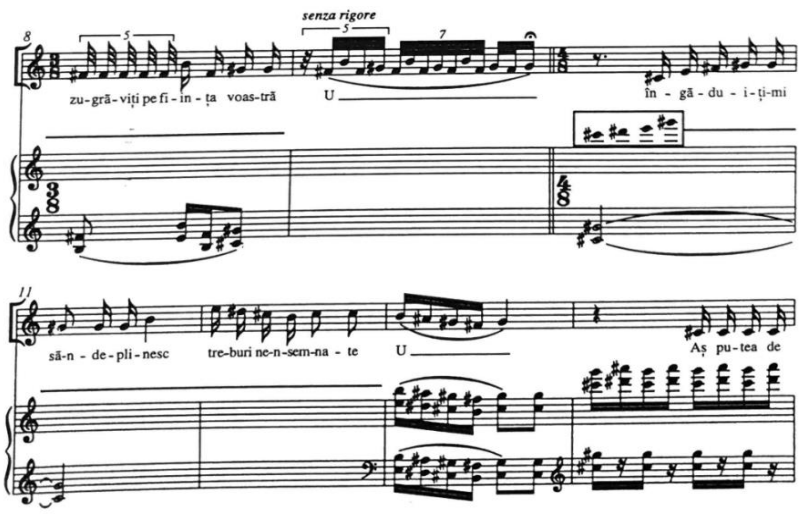

Elemente de recitativ, vocaliză și unison acompaniat în liedul *Rugăciune* de Carmen Petra-Basacopol

Felicia Donceanu – *Tatăl nostru*

Compozitoare de un rafinament deosebit, Felicia Donceanu (1931 – 2022) acordă vocii un rol fundamental, cu o creație amplă în spectrul muzicii vocal-camerale. Dintre acestea, cele cu tentă sacră au un loc aparte, cum sunt *Rugăciunea Școlarilor* pentru cor de copii, *Rugăciune Domnească* pentru voce, orchestră de coarde și percuție, *Doamne, Doamne, Ceresc Tată* pentru cor bărbătesc și *Invocatio* pentru soprană, pian, vioară și orchestră de cameră.

Tatăl Nostru – cea mai cunoscută și rostită rugăciune a tuturor timpurilor este confesiunea absolută de credință pe care o descoperă lumii Însuși Iisus Hristos. Donceanu o pune în valoare în câteva ipostaze: *Tatăl Nostru* pentru cor mixt a cappella, *Pater Emon* (Tatăl Nostru în limba greacă) pentru voce și pian și monodia *Tatăl Nostru* (1990) pentru soprană, pian, violoncel, campane și toacă. Aceasta din urmă este un reper important în repertoriul vocal al compozitoarei, cu o distribuție inedită, ținând cont și de faptul că majoritatea lucrărilor vocale ale compozitorilor noștri puse pe acest text sunt pentru cor. Alegerea acestor instrumente nu este deloc întâmplătoare, având un rol expresiv major în susținerea atmosferică a lucrării, cu o prezență discretă, dar continuă pe întreaga durată a rugăciunii. Poate că putem privi aceste instrumente ca având rolul îngerului păzitor care veghează subtil și constant asupra celui ce se roagă – întruchipat de solista vocală.

Vocea stă în centrul acestei lucrări, conducând partea melodică și evidențiindu-se prin melisme fine, note lungi și o serie de acute pregnante – formulă repetată de patru ori pe parcursul lucrării, subliniind de fiecare dată același text: **VOIA TA.** La finalul piesei, pe ultima pagina a manuscrisului, compozitoarea notează: „[...] Voia Ta, Doamne! Să nu fi fost în zadar....jertfa”. De aici se poate deduce măsura însemnată cu care rezona compozitoarea cu acest vers. Datorită „insistenței” muzicale asupra acestei fraze, inevitabil atât interpreților, cât și ascultătorilor li se atrage atenția, ducând la o relaționare mai personală asupra sensului ei.

O interpretă vocală de rară clasă a acestei lucrări (și nu numai) este bine-cunoscuta soprană Georgeta Stoleriu, a cărei voce strălucitoare, capabilă de o paletă de culori uimitor de diversă, cu o tehnică vocală fără cusur, și care, împreună cu Studioul de Muzică Veche, aduce lucrării o profunzime răscolitoare. Un masterclass vocal-instrumental de cel mai înalt nivel.

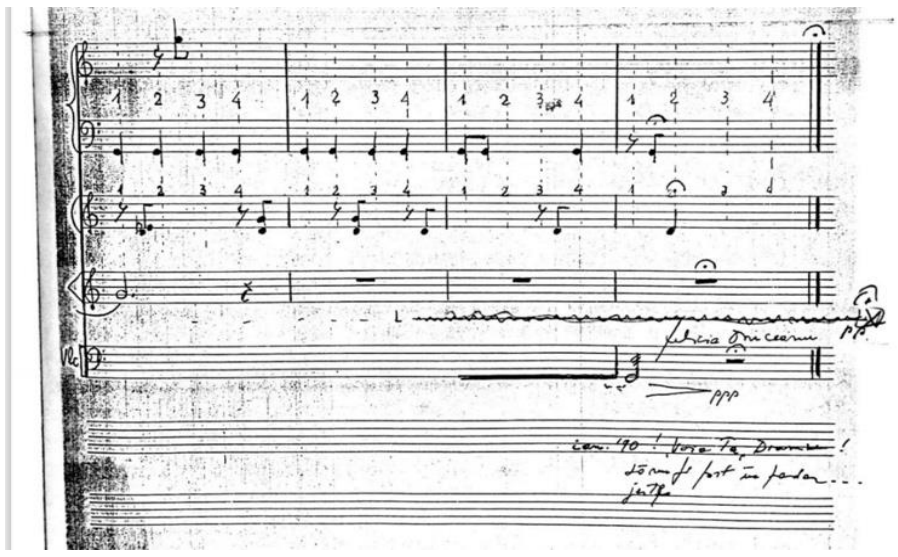

Ultima pagină a manuscrisului partiturii *Tatăl Nostru* de Felicia Donceanu cu inscripția compozitoarei la final.

Violeta Dinescu – *Rugă* pe versuri de Corneliu Coposu

Compozitoarea cu un rol esențial în promovarea muzicii românești în lume și artiștilor români în străinătate, Violeta Dinescu (n.1953), a compus lucrări însemnate care au dus la o evoluție remarcabilă a stilului contemporan. Repertoriul pentru voce este larg, divers și ofertant artiștilor lirici, conferind acestora posibilitatea de a-și etala imaginația prin culori vocale foarte variate. Dintre acestea, lucrarea *Rugă* pentru flaut(e), contrabas, acordeon și voce (ad libitum), deși este printre singurele cu caracter sacru, poartă o însemnătate aleasă. Compusă în cinci părți contrastante (Tranquillo, Vivo, Libero, Lento, Animato), lucrarea explorează efectul expresiv al instrumentelor în mod emoționant, cu ajutorul trilurilor, staccatelor, registrelor extreme, glissando-urilor, apogiaturilor, ș.a.

Textul îi aparține politicianului Corneliu Coposu. Acesta se trăgea dintr-o familie de preoți catolici devotați, crescând de mic cu această credință pe care și-a păstrat-o toată viața. A fost un vehement luptător împotriva comunismului, făcând închisoare timp de 17 ani sub acest regim. În această perioadă scrie și aceste versuri, care, în condițiile de extremă mizerie, izolare completă, de tortură fizică și mentală la care era supus zilnic, dovedesc o conștientizare clară a prezenței Lui Dumnezeu, dar ele descoperă și mărturia unui suflet curat, capabil de a ierta și de a vedea „seninul” prin întuneric. Intervenția vocii (care este recitată) apare în partea a III a (Libero), între replicile instrumentelor. Nu este necesar ca interpretarea poetică să fie făcută de un cântăreț – poate fi făcută și de unul dintre

instrumentiști – obligatoriu este, însă, să fie rostită ținând cont de contextul răvășitor în care a fost scrisă.

cerne Doamne liniștea uitării *răsădește Doamne dragostea și crinul*
peste nesfârșita suferință *în ogorul năpădit de ură*
seamănă întinderi de credință *și așterne peste minți de zgură*
și sporește rouă îndurării *liniștea iertarea și seninul*

Corneliu Coposu, *Rugă*

Alegerea acestui text de către compozitoare demonstrează nu doar o solidă erudiție istorică și culturală, dar și o sensibilitate particulară pentru suferința umană.

Corneliu Coposu a supraviețuit ororile închisorilor, trecând la Domnul în anul 1995. Înmormântarea a avut loc la București, fiind însoțit pe ultimul drum de sute de mii de oameni.

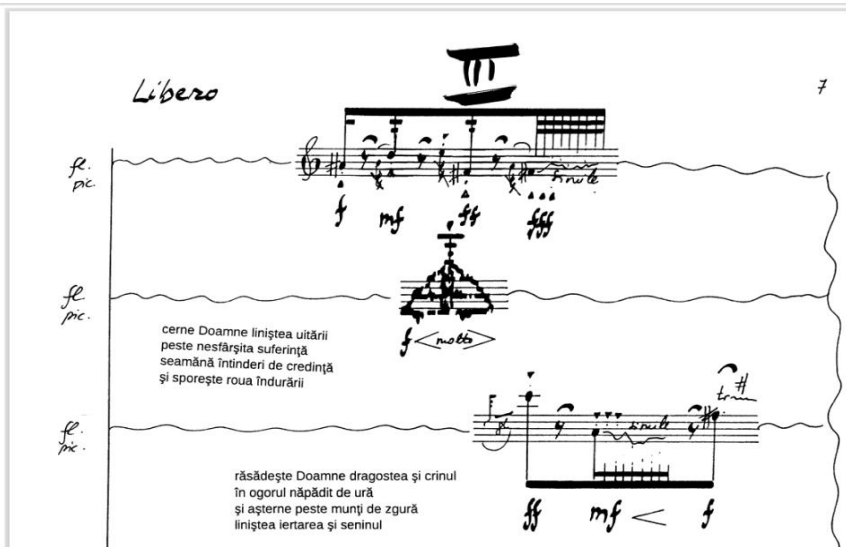

Intervenția vocii între replicile instrumentale în lucrarea *Rugă* de Violeta Dinescu

Livia Teodorescu-Ciocănea – Cantata *Bunavestire*

Cu o carieră multivalentă de compozitor, pianist și pedagog, Livia Teodorescu-Ciocănea (n.1959) este un nume de referință în viața muzicală românească modernă, cu lucrări interpretate pe scene importante din lume (una dintre cele mai recente fiind renumitul Carnegie Hall din New York).

Din lucrările sale cu caracter spiritual amintim: Cantata *Bunavestire* (cu premiera absolută în interpretarea valoroșilor artiști: basul Pompeiu Hărășteanu și soprana Mariana Colpoș), *Oratio Sanctae Brigittae* (Rugăciunea Sfintei Brigita) pentru cor mixt a cappella cu linii melodice și sonorități armonice neașteptate, în care inocența și recunoștința sunt surprinse în mod captivant; prologul operei „Doamna cu cățelul" intitulat *Vecernie* pentru bariton și cor mixt, în limba slavonă, cu textul Psalmului 103, Partea a 5-a din oratoriul *Câmpuri de maci*, compus în memoria victimelor Primului Război Mondial, intitulată *Rugăciunea Reginei Maria pentru cei căzuți* cu textul original aparținând Reginei Maria, publicat în *Gânduri și icoane din vremea războiului* (1919) pentru mezzosoprană, cor mixt și orchestră și liedul *Evangheliile Toamnei* pentru voce și pian în care se îmbină patru tipologii melodice cu ethos-uri diferite (bizantin, gregorian, românesc și iudaic), avându-i „eroi" pe Sfinții Evangheliști Matei, Marcu, Luca și Ioan.

Dintre acestea, cantata *Bunavestire* (în două părți) aduce în prim plan o cunoscută scenă biblică, în care muzica descrie în mod revelator misticul acestui moment dincolo de tot ceea ce este lumesc. Compozitoarea ne introduce în atmosfera primei părți care este pur instrumentală (pentru cvartet de coarde, orchestră de coarde și cvartet de corni) – *Pietà* – cu o țesătură heterofonică a instrumentelor de coarde în registrul înalt, peste care apare, ca într-un basorelief, un solo al violei care intonează un fragment de bocet românesc cu indicația *addolorato* (îndurerat). Acest element melodic este mai târziu preluat de timbrul cristalin al viorii, aducând o notă de transparență. Această primă parte poate fi gândită ca reprezentând starea confuză a lumii înainte de venirea Mântuitorului, nevoia omenească de milă (*Pietà*) și cea de a fi salvată. De asemenea, este o evocare a sacrificiului divin cu trimitere la celebra lucrare a lui Michelangelo. Finalul primei părți este o pregătire a intrării Sfântului Arhanghel Gavriil – un personaj impunător prin ceea ce reprezintă (în limba ebraică numele de Gavriil înseamnă *Dumnezeu este puterea mea*) și prin mesajul ieșit din comun pe care vine să-l vestească. El este o ființă menită să protejeze părintește și, nu întâmplător a ales compozitoarea vocea de bas pentru a da viață acestui personaj – o voce sonoră, maiestuoasă, dar, în același timp călduroasă cu caracter deseori paternal (făcând o paralelă: în operă, personajul „tatălui" îl deține de nenumărate ori basul – Filippo II din Don Carlo, Commendatore din Don Giovanni, Rocco în Fidelio, ș.a).

Textul provine din biblie (Ev. Luca I) și este începutul a ceea ce a devenit una dintre cele mai cunoscute rugăciuni închinate Maicii Domnului (*Bucură-te ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei* – Ev. Luca 1, 28).

Compozitoarea realizează, prin mijloace muzicale, starea de uimire și de smerenie în fața apariției cerești purtătoare a mesajului divin. Sfânta Fecioară Maria a fost aleasă de Dumnezeu pentru a duce această sarcină unică, fiind exemplul suprem în acest sens: puritatea absolută, un model de ascultare, de smerenie și de supunere totală în fața voii Lui Dumnezeu (*Iată roaba Lui Dumnezeu. Fie mie după cuvântul tău* – Ev. Luca I, 38).

Linia melodică a vocii de soprană cere limpezime și o abordare directă ce caracterizează sufletul curat, dar și curajul Maicii Sfinte. Peste toate, însă, linia cere simplitate în cântat și în interpretare. Muzica contribuie fundamental la toate aceste particularități, permițând vocii să manifeste liber prin toate aceste nuanțe.

De remarcat este faptul că instrumentiștii capătă și rol de recitatori, susținând cântăreții în mod discret printr-o murmurare rafinată a textului („...nu va avea sfârșit, nu va avea sfârșit...").

Lucrarea este o profundă încununare muzicală a esenței existenței umane.

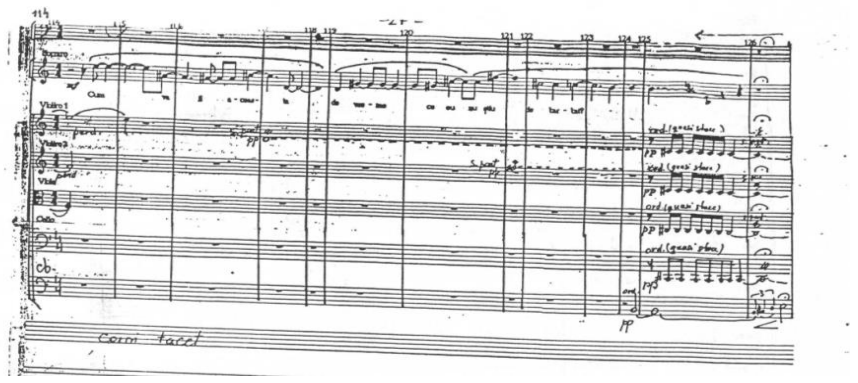

Linia melodică a vocii de soprană din cantata *Bunavestire* de Livia Teodorescu-Ciocănea

Laura Manolache – *Icone* pentru bas, oboi și ansamblu de coarde

Este cunoscută și apreciată ca *muzicolog* – scriind numeroase cărți valoroase în domeniu, *pedagog* – îndrumând studenți ai Universității Naționale de Muzică din București și, nu în ultimul rând, *compozitoare* – cu un repertoriu vast, avându-i interpreți pe artiști de seamă ai muzicii românești și străine. Laura Manolache (n.1959) a fost (împreună cu Violeta Dinescu și Livia Teodorescu-Ciocănea) discipola uneia dintre cele mai importante profesoare de compoziție a școlii românești, Myriam Marbe și a lui Tiberiu Olah, creând lucrări cu o sonoritate autentică, pline de fantezie care reliefează stări de mare putere emoțională. *Icone* pentru bas, oboi și ansamblu de coarde, nu face excepție. Este o piesă cu versatilitate dinamică și expresivă care dă viață unor efecte și contraste inedite. La începutul partiturii,

compozitoarea face o prezentare a unei serii de tehnici instrumentale și vocale moderne cerute pe parcursul lucrării, menite să aducă interpretării un strat mai adânc. Prin acestea, compozitoarea dovedește nu numai o cunoaștere aparte pentru funcționalitatea și capacitățile instrumentelor, dar și o afinitate pentru timbralitatea acestora: *sul ponticello* (la marginea sau deasupra călușului instrumentului), *sul tasto* (un efect care se realizează cântând cu arcușul peste tastieră – această metodă se folosește cu precădere pentru cântatul în piano), *senza ancia* (fără ancie), *colpo di chiave* (apăsarea tastei – o tehnică de întărire a atacului de sunet la instrumentele de suflat), *col legno battuto* (unde sunetul este realizat bătând ușor în corzile instrumentului folosind partea de lemn a arcușului în locul celei cu păr), *alla punta dell'arco* (folosind partea de sus a arcușului), *fregato con le dita dell'mano destra dopo il ponticello* (frecat cu degetele mâinii drepte, deasupra călușului instrumentului), *percussione con dita, mano sinistra, e poco glissando* (percuție folosind degetele, mână stângă și ușor glisssando), ș.a.

Textul, în sine, constă majoritar în articularea vocalelor – lungi și scurte (cu mici excepții unde apar câteva consoane, fără, însă, a forma un cuvânt întreg), iar frazele muzicale pun în valoare vocea basului cu ajutorul unei palete variate de tehnici vocale și interpretative, printre care *bocca semichiusa con molti armonici* (gură întredeschisă cu multe armonice), lucru care are ca rezultat un sunet intim, aproape ca o îngânare, favorizând indicația *Incantatio* (Incantație) notată de compozitoare, ce ne duce către atmosfera de rugăciune. Linia vocală își găsește apogeul pe un *parlato* în registrul acut, coborând *molto luminoso* (foarte luminos) printr-un *glisssando* (alunecare) pe o distanță de peste două octave, revenind la acel cânt murmurat de la începutul lucrării.

Lipsa textului și toate aceste cerințe tehnice și interpretative, pun artistul vocal în ipostaza de a-și pune imaginația în mișcare, creând o rugă foarte personală, dublată de vulnerabilitate în cea mai sinceră formă.

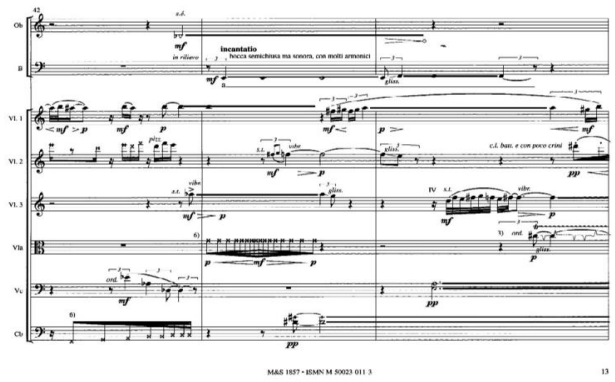

Indicațiile *Incantatio* și *Bocca semichiusa con molti armonici* din lucrarea *Icone* de Laura Manolache

Adina Dumitrescu – *Laude* (Psalmi)

De peste 20 de ani, Adina Dumitrescu (n.1964) desfășoară o activitate importantă în calitate de compozitoare, cu o prezență bogată pe scenele festivalurilor de muzică modernă din toată Europa. A compus lucrări în toate genurile, demonstrând o predilecție specială pentru sisteme modale sau microtonale. Pentru compozițiile sale a primit numeroase distincții naționale și internaționale.

În repertoriul vocal sacru întâlnim ciclul de lieduri *Laude* pe versurile Psalmilor lui David 147, 148 și 18 pentru voce, pian și vioară.

Psalmii sunt și ei o formă de rugăciune, după cum ne spune Părintele Iosif Vatopedinul în cartea sa *Cuvinte de mângâiere*: „Aceștia cuprind toate tipurile de rugăciune, pe care le impun diferitele împrejurări, nevoile sau timpul, ca să ceară cineva prin ei dumnezeiasca milă."

Notațiile compozitoarei de la începutul fiecărui cânt – *con naturalezza* (cu naturalețe), *con gioia* (cu bucurie) *cosmico* (cosmic) și *semplice* (simplu) – sprijină caracterul bizantin al acestor lucrări care nu lasă loc exagerărilor, ci cer simplitate, sinceritate și sunete directe, de multe ori drepte, dar pline de intensitate și de intenție. Favorizând sunetul drept și simplu celui voluminos, cântărețul are ușurință în a da viața textului în mod clar, fără a se împiedica de extremitatea sonoră, făcând accesibilă ascultătorilor o rezonanță mai adâncă cu mesajul transmis.

Suntem introduși în atmosfera enigmatică a primei Laude, prin prezentarea pe rând a fiecărui solist în parte, care, contopindu-se pe parcurs, formează un întreg plin de lirism, cu suflu de mister, în care legato-ul joacă un rol esențial. Dintre cele trei lieduri, al doilea cânt este cel mai dinamic, explorând vocea în registrul înalt, îndemnând *con gioia* – așa cum notează compozitoarea – toate puterile cerești, toți cei de pe pământ și din adâncuri – natura, flora, fauna și întreaga omenire – să laude pe Domnul. Tot aici întâlnim și vocalize melismatice – element specific muzicii bizantine ortodoxe. Linia vocală a celei de-a treia Laude este concepută ca un recitativ, pe un registru vocal restrâns în cadrul unei cvarte mărite (între sol central și do diez), un interval des întâlnit în muzica psaltică (împreună cu secunda mărită).

Psalmii aleși de compozitoare au o putere și profunzime aparte prin învățăturile lor, aceste însușiri găsindu-și apogeul într-un impresionant omagiu muzical, plin de culoare și de fior creștin.

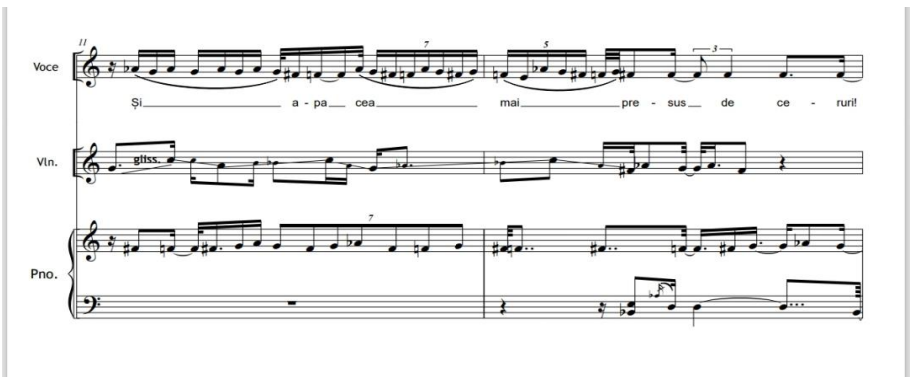

Vocalize melismatice în liedul *Laudă 2* de Adina Dumitrescu

Olguța Lupu – *Psalm* pe versuri de Tudor Arghezi

Una dintre creatoarele generației actuale, Olguța Lupu (n.1969) conferă muzicii moderne românești un spectru variat de lucrări muzicale, atât pentru voce (*Pe gânduri* pe versuri de Marin Sorescu, *Atingerea Timpului* pentru mezzosoprană, vioară și contrabas), cât și pentru instrumente (*Hommage a Messiaen* pentru pian, *Waves* pentru contrabas și ansamblu cameral). Cercetările sale în domeniul muzicologic au dus către scrierea a numeroase volume publicate, cu o preponderentă înclinație către muzica secolului XX și cea românească – un lucru important și util, atât pentru muzicienii prezentului, cât și pentru cei care vin din urmă.

Lied-ul *Psalm* pentru voce și pian aduce în prim plan, nu textul biblic, ci versuri aparținând poetului Tudor Arghezi. Ele fac parte dintr-o serie de 17 poeme intitulate, *Psalmi*. Acest lied este cel de-al unsprezecelea, unde poetul își destăinuie o intuiție a prezenței puterii divine:

Făr-a te ști decât din presimțire,
Din mărturii și nemărturisire,
M-am pomenit gândindu-mă la Tine
Și m-am simțit cu sufletul mai bine.

În același timp, autorul relevă și nesiguranța proprie în descoperirea identității Lui Dumnezeu:

Stau ca-ntre sălcii, noaptea, călătorul
Și nu știu cine-i Binefăcătorul.

Compozitoarea dă glas acestei incertitudini prin interferența între terță mare și terță mică atât la pian, cât și la voce. Schimbările de tempo participă, de asemenea, la acest fenomen cu un armonios flux pianistic de șaisprezecimi – aproape debussist, ca o revărsare de energie, care mai apoi se restrânge într-un ritm mai lent, doar cât să se încarce pentru a putea țâșni din nou.

Linia vocală este melodioasă, favorizând lejeritatea în cânt. Textul necesită o interpretare foarte diferențiată, iar cântărețul trebuie să aibă o capacitate dinamică flexibilă cu o culoare intimă și caldă.

Primele protagoniste ale acestei lucrări (prima audiție în 2015) au fost mezzosoprana Claudia Codreanu – o artistă de excepție (formată la clasa unuia dintre cei mai importanți pedagogi ai școlii românești de cânt - Georgeta Stoleriu), căreia i-au fost încredințate sute de lucrări în primă audiție absolută de către cei mai importanți compozitori contemporani din România – o remarcabilă reușită a unei artiste care îmbină în mod ideal calitatea artistică și profesionalismul la cel mai înalt nivel – și pianista și compozitoarea Diana Dembinski-Vodă, un nume prezent pe afișele muzicale din România, care aduce un repertoriu bogat artiștilor lirici.

Acest lied împletește cu succes spiritul românesc cu modernismul, prin melodică distinctă, vibrație caracterială și prin firescul uman în căutarea a ceea ce stă mai presus de sine.

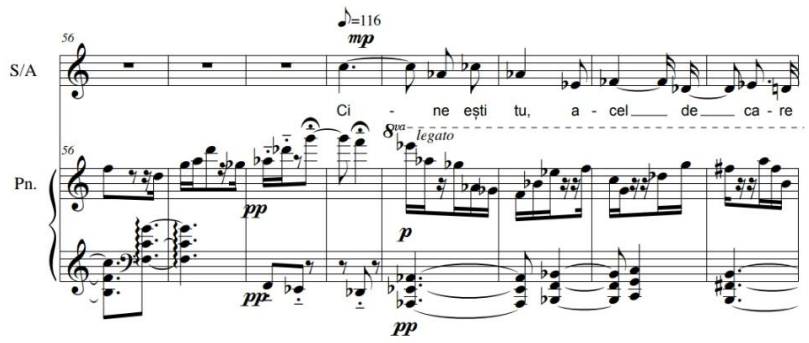

Interferențe între terță mare și terță mică în liedul *Psalm* de Olguța Lupu

Concluzie

Aceste compozitoare (și nu numai) și-au expus cu sinceritate o afinitate pentru un subiect foarte personal: relația omului cu Dumnezeu. Lucrările de mai sus sunt doar câteva exemple dintr-un vast univers de creații muzicale ce au un impact menit, nu să șocheze, ci să înalțe sufletul, reconectând ascultătorul – prin muzică și cuvânt – cu credința și vulnerabilitatea proprie. Ele caută spre interiorul uman, aducând-ne aminte că lucrurile cu adevărat valoroase sunt cele care vin dintr-o autentică și neprefăcută profunzime. Într-o societate în care superficialitatea pare a predomina, asemenea lucrări hrănesc simțămintele cu un suflu curat și merită să fie auzite mult mai des pe scenele de concert.

Laura Tătulescu

Soprană româno-americană, cu o carieră de aproximativ de 20 de ani pe scenele lumii, cântând operă, lied, lucrări moderne și contemporane. Peste toate: mamă și soție.

Palatul Kretzulescu, construit în1902, în București. Cladirea a fost cumpărată în anul 1927 de statul român.

Eugenia TOFAN

Academicianul Mihai CIMPOI

– un viguros al spiritului sau Omul care lucrează neobosit la înfrumusețarea noastră spirituală

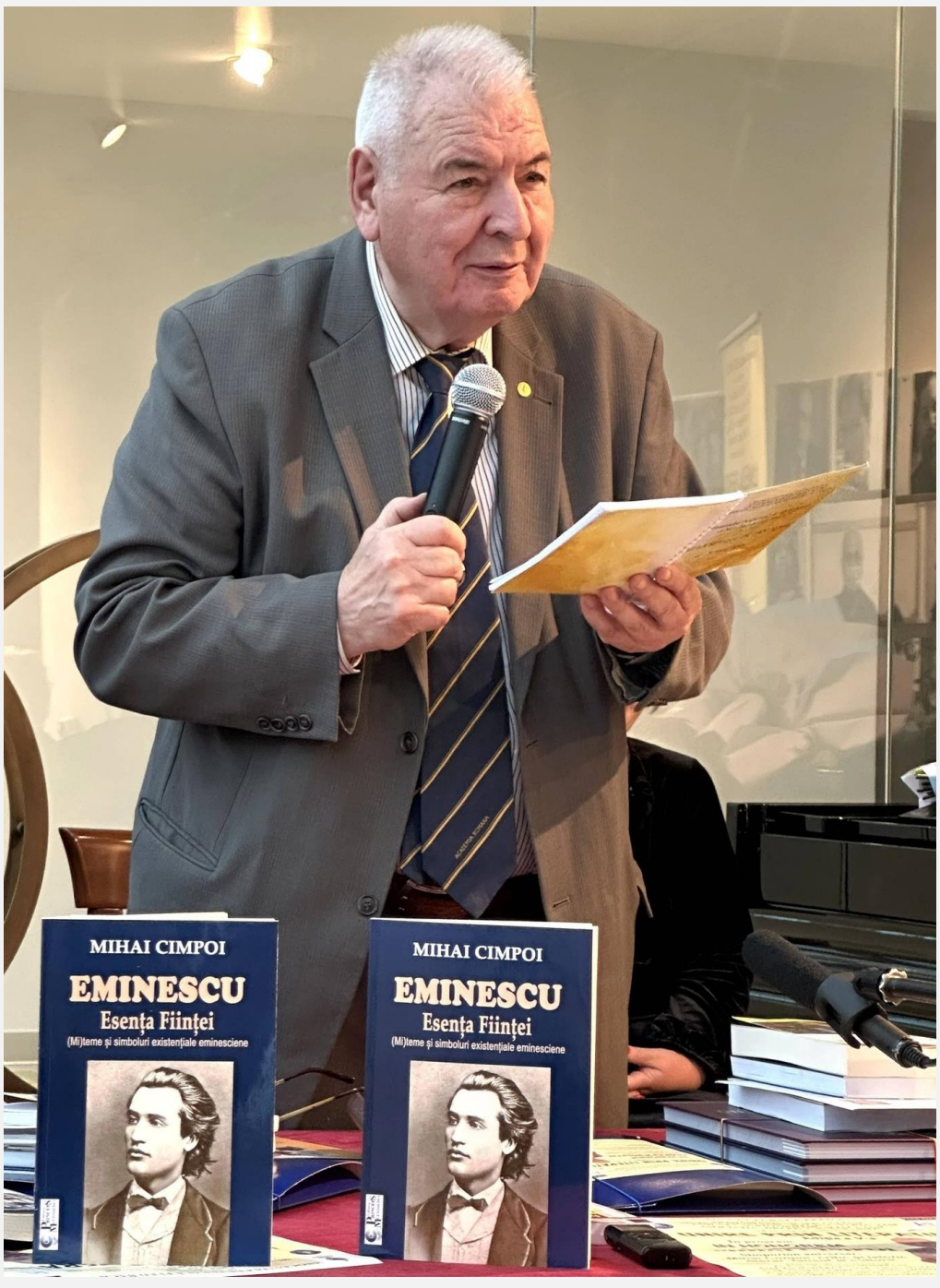

Academician Mihai CIMPOI

Eugenia TOFAN

Parcă mai ieri îl felicitam pe acest viguros al spiritului cu prilejul apropierii sale de frontiera octogenară. Fără să ne dăm seama de graba timpului, personalitatea care trăiește și respiră cu istoria și cultura locului, omul de rezistență prin literatură, academician Mihai Cimpoi, căci despre el este vorba, și-a mai „negociat” doi ani. Vestea este bună, zic, căci protagonistul acestei schițe deschide deja a 82-a toamnă (3 septembrie 2024) cu o lecție motivațională despre virtutea de a fi, invitându-ne an de an, dar și zi de zi să savurăm câte ceva din ceea ce am numi spiritual și înălțător sau, cel puțin, așa ne-am dori să citim în cronicile cunoașterii despre un Om.

Îl considerăm un privilegiat al timpului, pe acest ostaș onest al scrisului și al cuvântului, pentru că a trecut acest hotar cu demnitate și cu pasul său măsurat și, cum bine s-a exprimat cineva, de la un timp, tot mai apăsat, dar trebuie să recunoaștem că acesta este un merit exclusiv al său. El a făcut înțelegeri cu Timpul, că l-a sfidat, că l-a provocat, dar a făcut-o elegant, frumos, sensibil, chiar dacă și „farmazonic”, cum a reușit să observe neobositul poet ieșean Daniel Corbu. Așa sau altfel, este un câștig și o bucurie a noastră că Mihai Cimpoi, acest spadasin al spiritului, continuă să ne bucure cu prezența și forța sa uriașă de creație în demersul său dedicat literaturii și culturii. Îl ajută poate și umorul său debordant, dar și glumițele sale subtile, pe alocuri presărate cu sarcasm, ce dau viață și culoare oricărui eveniment, și-l transformă involuntar într-o petrecere spirituală de înaltă clasă. Deloc de neglijat și faptul că

Academicianul Mihai Cimpoi este membru de onoare al Academiei Române, membru titular al Academiei Europene de Ştiinţe şi Arte, timp de două decenii preşedinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1991-2010), deputat în Parlamentul Republicii Moldova (1998-2001), preşedinte fondator al Centrului Academic Internaţional „Mihai Eminescu” din Chişinău, din 2009 - Director de onoare şi iniţiatorul Festivalului Internaţional de Poezie „Grigore Vieru”, Chişinău-Iaşi, președinte fondator al Asociaţiei Naţionale a Oamenilor de Creaţie din Moldova (din 2010), inițiator și Președinte (din 2012) al Congresului Mondial al Eminescologilor, și lista poate continua. Este critic și istoric literar din Republica Moldova, redactor literar, eseist, eminescolog, filosof al culturii, apreciat în egală măsură pe ambele maluri de Prut, dar și în Germania, Franța etc. Este Cetăţean de onoare al municipiului Chişinău (2012), Cetăţean de onoare al orașului Ocnele Mari, județul Vâlcea, (2011), Cetăţean de onoare al municipiului Botoşani, (2013), Cetăţean de onoare al comunei Mihai Eminescu, Ipoteşti (2014), Cetățean de onoare al municipiului Iași (2018), Cavaler al Ordinului Național „Steaua României” în grad de Comandor.

La gândurile de bine, sănătate, inspirație divină și altele, pe care i le adresez cu prilejul zilei de naștere, de câțiva ani academicianului Cimpoi, mai exact din 2021, completez urarea și cu „infinită recunoștință”. Și asta pentru a reitera existența unor adevăruri despre unii oameni, personalități care au fost acolo, când și unde a fost nevoie. Adevărat se spune că în viață întâlnim multă lume și câțiva oameni. Unul dintre cei puțini este Omul Mihai Cimpoi, pe care am avut privilegiul să-l cunosc și eu. Chiar dacă în aparență îmi părea a fi un pic ezitant, afișând anumite doze aferente de nițel sarcasm, mă gândeam, probabil, are motivele lui. Cine știe cum a suportat și el de-a lungul anilor trădarea unor apropiați sau falși prieteni, (căci, dacă cineva încă n-a înțeles, anume prietenii și apropiații te trădează, nu dușmanii, dușmanii „adevărați”, luptă deschis, pe față, cum ar veni).

Ulterior, descoperi Omul care te ridică, care te ajută să-ți croiești un drum, omul care zidește, construiește. Și, cel mai important, deși are verbul mereu la el, fiind zilnic la datoria cuvântului scris și vorbit, îți răspunde, de obicei, și cu fapte. Așa cum ne-am obișnuit să credem că omul se cunoaște la drum și la nevoie, având fiecare o poveste a sa, exemplară pentru susținerea ideii, este și povestea mea, căci și eu l-am cunoscut la un drum, care contura cumva niște fapte grele. La un drum de debut al meu în aventura scri-

erii unei lucrări despre Academia de Științe a Moldovei, apărută în 2022, la Editura Academiei Române. Domnia Sa a fost cel care a coordonat lucrarea, a recomandat-o spre editare la Academia Română, a intervenit cu demersuri, recenzii care au fost publicate în reviste științifice și periodice. A avut încredere în mine și în potențialul meu, lucru mai rar întâlnit la granzi. Mă gândesc adesea că nu ar avea cine să-l lipsească pe acest fin observator al lucrurilor de meritul lui în susținerea multor începători în poezie, proză, publicistică, critică literară, multora din aceștia fiindu-le chiar „naș de botez", cum adesea afirmă chiar el, Mihai Cimpoi, cel care prin strălucirea sa nu are frică să mai adune și alte mici cristale (a se face diferența). Expresia înaltei mele considerații pentru timpul acordat, susținerea, bunătatea generată și efortul depus, care ne-a adus, finalmente, Marele Premiu la Salonul Euroinvent 2024, la Iași.

Deși pe chipul său nu s-ar citi că ar vrea să rămână cumva la vreo masă a marilor decizii, prezența academicianului Mihai Cimpoi este așteptată, dorită de public, oferind imaginea unui lider. De-a lungul anilor ne-a demonstrat că este un juvaier al cuvântului și expresiei, iar de când și-a anunțat (decenii în urmă), înclinația spre literatură și critică și „nu s-a mai oprit până astăzi". De atunci ne transmite mereu un cumul de emoții, livrându-ne un discurs structurat, profund și convingător. Păstrează reperele diplomației prin firea-i domoală și înțeleaptă, dar și surâsul simpatic și ademenitor. Acest lucrul îi conferă un magnetism aparte, iar dacă simți nevoia de o sărbătoare pentru suflet, poți veni la evenimentele la care este protagonist sau la care participă cu vreo luare de cuvânt. Te încarci cu o doză de energie pe mai mult timp, crești intelectual și te înalți spiritual, și asta pentru că și privirea, și vorba și chiar tăcerea lui înseamnă ceva sau chiar foarte mult, punând la încercare multe minți.

Și aici, fiind în total respect față de adevăr, ar trebui să remarc și aspectele ce îi definesc munca, abnegația, talentul, inspirația care, de fapt, îl plasează pe intelectualul Mihai Cimpoi în galeria oamenilor iluștri, personalităților notorii care fac parte din generația de aur a primilor. Prin impresionanta sa operă de creație, prin demersul său de istoric și critic literar, tenacitatea scrierii continue cu care ne fascinează constant, fie e vorba de studiile sale, fie de articole profunde despre personalitățile de notorietate, publicate în fiecare număr al hebdomadarului național de cultură „Literatura și Arta", fie referințe la lucrările altor autori, fie prefețe la monografii etc., academicianul Mihai Cimpoi lasă, de fapt, o moștenire de patrimoniu pentru generații și generații. Este autor a peste 80 de studii și eseuri monografice, peste 3 000 de studii și articole apărute în publicațiile literare din spațiul românesc și de peste hotare, dar și peste 200 de studii de prezentare a literaturii române apărute în toată lumea. Prin tot ce a creat Mihai Cimpoi, a contribuit substanțial la reafirmarea și promovarea literaturii române din Basarabia, devenind un adevărat reper al culturii românești, iar pasiunea cu care a cercetat și interpretat opera lui Eminescu îl situează în rândul celor mai renumiți eminescologi români.

Dacă îmi este îngăduit să deschid o paranteză cu referire la interesul și dragostea acad. Cimpoi pentru Eminescu și tot ce înseamnă până astăzi opera poetului nemuritor. Mihai Cimpoi s-a născut în Larga, județul Hotin, astăzi raionul Briceni, din nordul Republicii Moldova, localitate situată în vecinătatea regiunii Cernăuți. Așa cum mărturisea chiar Domnia sa într-un interviu, acordat scriitorului şi publicistului cernăuţean Grigore Crigan, în 2003, Mihai Cimpoi era legat sufletește de ținutul Cernăuți, orașul adolescenței lui Eminescu. Mihai Cimpoi a conștientizat esența activității sale de exeget literar, iar cu prilejul inaugurării bustului lui Mihai Eminescu la Noua Suliţă, acad. Cimpoi a remarcat: „M-am gândit în tinerețe, pe atunci când colaboram la „Zorile Bucovinei", să scriu un eseu despre Luceafăr. Aveam așa un vis albastru al vieții mele studențești, de exeget. M-am înarmat cu puțina literatură pe care am găsit-o la Chișinău, am venit la Biblioteca Universității din Cernăuți, care era mai bogată la acea oră, şi am găsit cunoscutul studiu al lui D. Caracostea despre sursele „Luceafărului", despre basmul lui Cunis. Am pornit şi nu m-am oprit până astăzi".

Pe lângă multitudinea de lucrări de anvergură scrise de academicianul Mihai Cimpoi, memorabile rămân „Mihai Eminescu. Dicționar Enciclopedic", o lucrare monumentală de unicat, dar și fundamentala operă „O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia" (în mai multe ediții). Dar despre aceasta cred că vor lăsa înscrisuri criticii, nume valoroase ale breslei, confrați condeieri care îl cunosc, dacă nu de la începuturi, atunci mai din interior, cum ar veni, și care își pot aroga dreptul de a emite raționamentele de rigoare. Eu rămân doar cu regretul că, la timpul când eram la facultate nu aveam acces, așa cum erau vremurile, la lecturarea unor atare capodopere pentru a ne aprofunda cunoștințele și a rămâne cât mai verticali în tot ce-ar însemna cultură și istorie.

În schimb, am fost martor la nașterea unei idei absolut inedite a acad. Mihai Cimpoi, de a iniția și organiza, în premieră la Chișinău, în 2012, Primul Congresul Mondial al Eminescologilor, reuniune, găzduită de Academia de Științe a Moldovei, la care au participat scriitori, specialiști eminescologi, traducători, editori ai operei lui Eminescu din peste 10 de țări. Ulterior, Congresul a devenit tradiție, iar în anul 2024 evenimentul a ajuns la cea de-a XIII-a aniversare. Prin aceste întruniri, la nivel internațional, Mihai Cimpoi n-a făcut decât să-l descopere pe Eminescu lumii întregi, astăzi fiind considerat de unii critici „cel mai profund eminescolog din România ultimei jumătăți de secol". Colegii de breaslă, oameni de știință, intelectuali de Peste Prut s-au întrecut în superlative și caracteristici, definindu-i complexitatea personalității cu prilejul unor aniversări. Regretatul academician Eugen Simion scria: „Mihai Cimpoi are – în imaginația mea de valah – figura și semnele comportamentale ale unui răzeș din epoca lui Ștefan cel Mare. Voinic, țeapăn, niciodată grăbit, cu vorba domoală, coborât – aș zice – direct din spațiul sadovenian, pare că s-a hrănit toată viața lui cu rădăcini de stejar. Ține drumul drept, pe la mijloc, și, de-i pornit într-o direcție, n-o schimbă până nu ajunge la locul cuvenit". „Clasicul de lângă noi", l-a caracterizat acad. Gheorghe Păun și „spirit vulcanic", i-a spus acad. Valeriu Matei. Ca om, Mihai Cimpoi „este un farmazon moldav" (Daniel Corbu). „El e un întreg laborator de creație" (Vasile Tărâțeanu).

Chiar și trecut de plutonul octogenar, Mihai Cimpoi relevă o eleganță solemnă, de parcă s-ar simți în zona maximei sale libertăți, iar prin vasta cultură literară, prin scrisul neobosit, prin privirea atentă la detalii, ne dă de fapt mereu o lecție de vigurozitate a spiritului. Prin acel zâmbet amical schițat, se pare că îi mulțumește Timpului pentru că i-a permis până acum să-și țese propriul drum, dar și să meargă pe cărarea propriei povești, făcută din cuvinte, din expresii, din cărți, dar și din oameni aleși, pe care și i-a luat drept condrumeți. Da, aleși, pentru că așa cum bine a observat regretatul Adrian Păunescu „Nu toți cei care sapă în jurul tău vor neapărat să-ți dăruiască o fântână cu apă proaspătă".

Observăm că mulți dintre condrumeții lui Mihai Cimpoi și-au îmbrăcat evocările și considerațiile, alcătuite din amintiri și reverii, în cele mai frumoase veșminte de sărbătoare, or, aniversarul este însuși o perpetuă sărbătoare, lucrând neobosit la înfrumusețarea noastră spirituală.

Subscriu cu drag și convingere că acest, tot mai viguros al creativității, acad. Mihai Cimpoi, va sorbi mulți ani înainte din nesecata sa determinare de a crea, izvorâtă din pasiunea pentru cunoaștere, ceea ce ne va înnobila și intențiile noastre spre desăvârșire.

Să-i dorim distinsului om de știință, omului de cultură rasat, eminescolog Mihai Cimpoi, sănătate curaj și virtuți pentru a sfida Timpul în continuare, dar și liniștea unei dimineți de septembrie pentru a mai scrie pagini alese în Cartea lui Cronos cu aceeași dedicație pentru limba noastră cea română, rămânând a fi un model de Om pentru Oameni. Privilegiată, deopotrivă, din postura în care mă aflu, să particip la curgerea acestor clipe memorabile care „defilează" în fața mea și pe care le pot împărtăși cu dumneavoastră, cei care urmăriți și ați îndrăgit această frumoasă pagină.

Dr. Marian NENCESCU

O călătorie virtuală cu Mihai Eminescu, la Viena și Berlin.

Schiță pentru un scenariu de film

Pe urmele legendarului istoric și animator cultural Victor Crăciun (d. 2018), cel mai avizat eminescofil modern, inițiatorul primului „pelerinaj” cultural-literar dincolo de hotarele vremelnice ale României postbelice, și autorul unui „Album Eminescu”, în 2 volume, ilustrat de celebrul fotograf Vasile Blendea, și el plecat în lumea umbrelor (d. 2005), apărut în 1989, chiar în anul Centenarului morții Poetului, dar și al istoricului și biografului eminescian Dan Toma Dulciu, cel mai activ scormonitor de documente și informații inedite din biografia lui Eminescu, autor, între altele, al volumului „Neamul Emineștilor”, tipărit în 2023, la Viena, în regie proprie, cuprinzând date despre un nepot de soră al Poetului, înmormântat la Viena, Ioan (Johann) Drogli, moștenitor al unor înscrisuri cu semnătură ologrfă ale lui Mihai Eminescu, dispărute în mod regretabil în timpul ultimului război, încă un eminescofil scormonitor, juristul și colecționarul orădean Lazăr Cârjan publică un volum cu caracter biografic „Mihai Eminescu, student la Viena și Berlin”, subintitulat „Scenariu de film documentar-artistic” (Editura Aureo, Oradea, 2025), cu mărturii inedite despre anii de studenție ai Poetului, în cele două capitale europene. Dincolo de formula publicistică neobișnuită - de regulă, scenariile de filme se publică după ce producția cinematografică respectivă cunoaște succesul, sau nu se mai publică deloc - volumul profesorului de drept și generalului în rezervă Lazăr Cârjan rămâne un document de istorie literară, autorul adunând și selectând date cunoscute, dar și informații inedite, despre parcursul universitar al poetului, între anii 1869-1872 și, respectiv, 1873-1874, reconstituind deopotrivă cadrul familial, social și cultural al epocii, refăcută după documente, mărturii fotografice, amintiri ale colegilor și prietenilor literari (inclusiv ale celor doi detractori cunoscuți ai lui Mihai Eminescu, și ei studenți la Viena în acei ani), adăugând, după caz, amănunte mai puțin cunoscute despre evenimentele evocate.

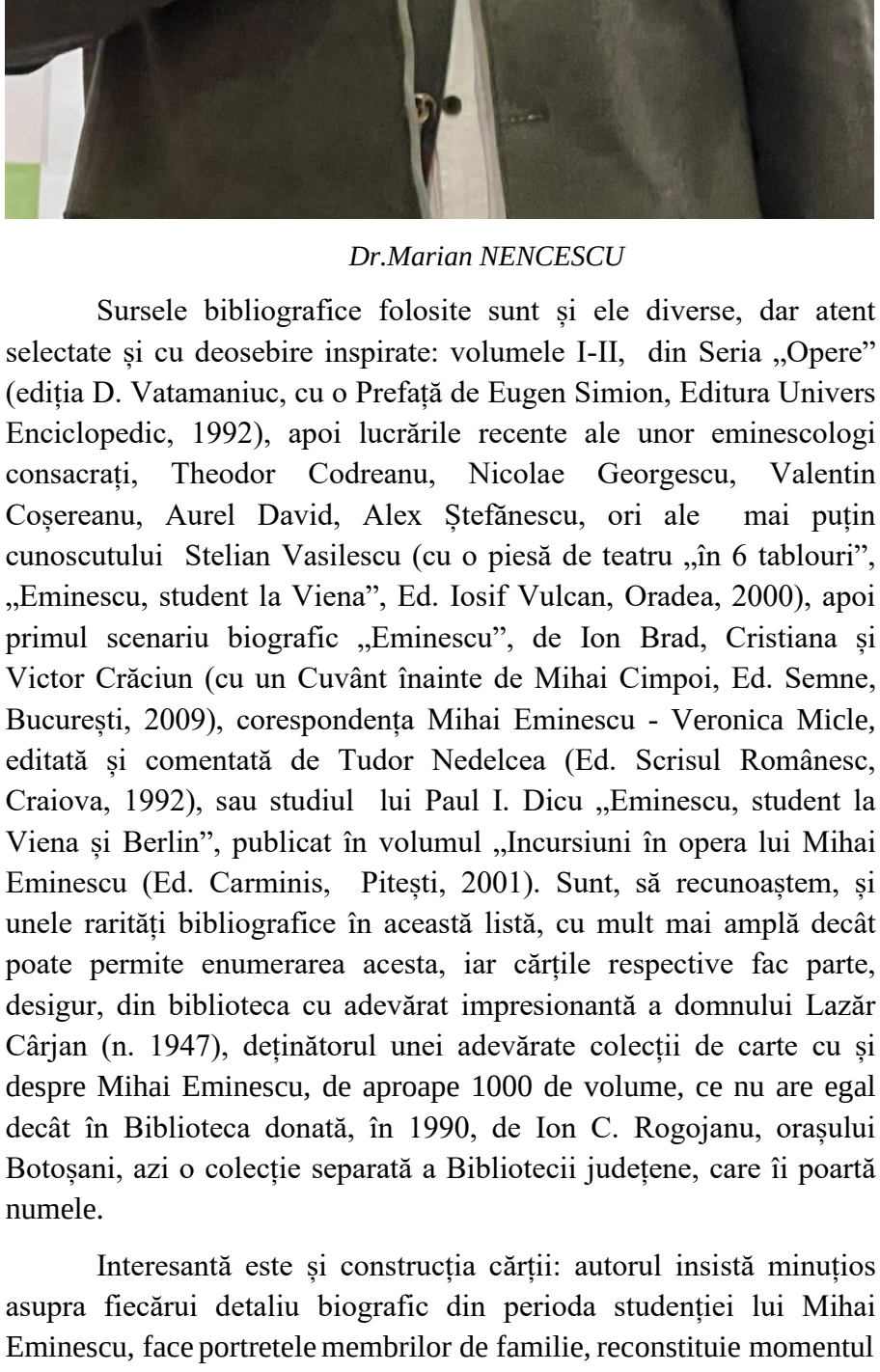

Dr.Marian NENCESCU

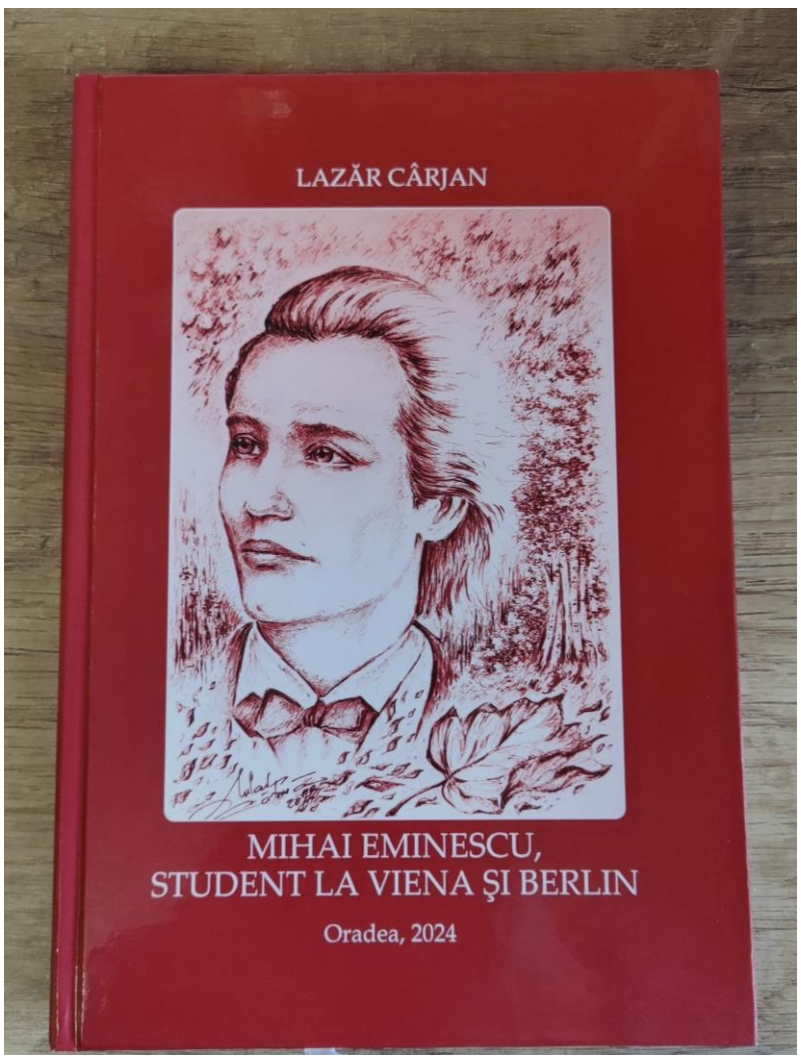

Sursele bibliografice folosite sunt și ele diverse, dar atent selectate și cu deosebire inspirate: volumele I-II, din Seria „Opere” (ediția D. Vatamaniuc, cu o Prefață de Eugen Simion, Editura Univers Enciclopedic, 1992), apoi lucrările recente ale unor eminescologi consacrați, Theodor Codreanu, Nicolae Georgescu, Valentin Coșereanu, Aurel David, Alex Ștefănescu, ori ale mai puțin cunoscutului Stelian Vasilescu (cu o piesă de teatru „în 6 tablouri”, „Eminescu, student la Viena”, Ed. Iosif Vulcan, Oradea, 2000), apoi primul scenariu biografic „Eminescu”, de Ion Brad, Cristiana și Victor Crăciun (cu un Cuvânt înainte de Mihai Cimpoi, Ed. Semne, București, 2009), corespondența Mihai Eminescu - Veronica Micle, editată și comentată de Tudor Nedelcea (Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1992), sau studiul lui Paul I. Dicu „Eminescu, student la Viena și Berlin”, publicat în volumul „Incursiuni în opera lui Mihai Eminescu (Ed. Carminis, Pitești, 2001). Sunt, să recunoaștem, și unele raritățI bibliografice în această listă, cu mult mai amplă decât poate permite enumerarea acesta, iar cărțile respective fac parte, desigur, din biblioteca cu adevărat impresionantă a domnului Lazăr Cârjan (n. 1947), deținătorul unei adevărate colecții de carte cu și despre Mihai Eminescu, de aproape 1000 de volume, ce nu are egal decât în Biblioteca donată, în 1990, de Ion C. Rogojanu, orașului Botoșani, azi o colecție separată a Bibliotecii județene, care îi poartă numele.

Interesantă este și construcția cărții: autorul insistă minuțios asupra fiecărui detaliu biografic din perioda studenției lui Mihai Eminescu, face portretele membrilor de familie, reconstituie momentul

executării celebrei fotografii de la vârsta de 19 ani, arătând faptul că poetul nu a fost singur în atelierul lui Jan Tomas, din Piața Sfântul Wenceslas, de la Praga, ci însoțit (cum a stabilit și Dan Toma Dulciu, anterior) de familie, respectiv de părinți și de sora sa, Aglaia, ne spune apoi ce a făcut poetul cu cele 6 fotografii care i-au revenit și mai ales în ce împrejurări una dintre aceste fotografii a ajuns la Veronica Micle, care a păstrat-o ca pe un talisman, adăugând pe verso o poezie proprie. „Mihai se fotografie singur, bust, cu privirea spre stânga, în costum și papion, cu părul negru pieptănat pe spate, dezvelind o frunte înaltă și bombată ca a filosofilor, continuată cu fața palidă, expresivă, la care impresionau ochii căprui, mari și melancolici”, îl descrie Lazăr Cârjan, sau, cum ar fi spus G. Călinescu, „avea o frumusețe de semizeu”. În același timp, se face referire la creația literară a lui Eminescu din acei ani, cu totul efervescentă și originală, între care poemele - unele publicate în „Convorbiri Literare”, altele rămase în manuscris și publicate postum, în diverse ediții succesive - „Venere și Madonă”, ciclul „Memento mori”, „Floare albastră” și nuvelele „Sărmanul Dionis”, „Avatarii faraonului Tla” (descoperită și publicată pentru prima dată de G. Călinescu), „Geniu pustiu”, basmul versificat „Călin Nebunul”, ori romanul filosofic „Naturi catilinare” cu precizarea, venită din partea biografului său, că dacă nu am fi avut privilegiul de a beneficia de „Caietele” lui Eminescu, ajunse prin donația lui Titu Maiorescu, la Academia Română, în 1902, cu siguranță toată truda acelor ani s-ar fi risipit pentru totdeauna, iar cultura română ar fi fost mai săracă.

Meritul cărții lui Lazăr Cârjan este și acela de a păstra o decentă discreție privind relația poetului cu Veronica Micle, pe care a cunoscut-o tot la Viena, în 1872. Datele estompate, edulcorate și retușate despre acesată relație - autorul exclude explicit și hotărât adulterul - indică respectul pentru acest subiect, desigur și pentru adevărul istoric. Astăzi, în lumina corespondenței lui Eminescu cu Veronica Micle, publicată abia în zilele noastre, respectiv la începutul anilor 1990, avem imaginea unei iubiri exemplare, totale. Din păcate, unii dintre biografii poetului, și chiar prietenii apropiați, au refuzat să accepte acest adevăr. În carte, Lazăr Cârjan îl citează și pe Octav Minar, am văzut primul scenarist al unui film documentar despre „Eminescu - Creangă - Veronica Micle”, care aducea, când puțini erau dispuși să creadă acest lucru, mărturii importante, venite dinspre cercul familial, despre adevaratele sentimente dintrte cei doi îndrăgostiți, considerate de mulți drept invenții „plastografie” curată, răstălmăciri ale unui istoric literar dornic de glorie. Viața a dovedit însă că adevărul nu poate fi ascuns, că înclusiv biografia lui Mihai Eminescu mai are umbre și ascunzișuri încă nelămurite. În acest sens, biograful de data asta, Lazăr Cărjan nu este categoric, nu exclude miracolul unor descoperiri ulterioare, convins că mai pot exista documente și înscrisuri de la Eminescu, despre care nu se știe acum nimic. Este și aceasta una dintre „lecțiile” de viață pe care colecționarul de data asta a primit-o de la un eminescofil de geniu, Ion C. Rogojanu.

Ecaterina Mihai, „Paradisul copilăriei – Ipotești”

Unul dintre punctele cu adevărat originale ale cărții lui Lazăr Cârjan, îl reprezintă sugestia că portretul/chipul lui Siegfried, erou al epopeii „Cântecul Nibelungilor”, din Grupul statuar ridicat la Viena, în 1932, de sculptorul local Joseph Mulner, în memoria eroilor învățători și profesori, căzuți pe front în primul război mondial, este inspirat după chipul lui Eminescu. Realitatea este că acest monument, azi dezmembrat și expus fragmentar, însoțit de un panou explicativ în care autoritățile se dezic de ideologia care l-a inspirat, a fost asociat în epocă cu mișcările extremiste, ceea ce nu e neapărat în favoarea lui Eminescu. Ne amintim că și în țara noastră, la un moment dat, Eminescu a devenit, pe rând, exponentul ideologiilor extremiste, inițial, în anii 30 al celor de dreapta, apoi, în anii 50-60 al celei comuniste. Cu greu s-a ajuns la desprinderea lui Eminescu de aceste ideologii străine de spiritul și conținutul operei sale, astfel încât căutarea de asemănări cu o statuie mai degrabă blamată de vienezi nu este întotdeauna un argument al popularității sale postume.

Mihai Cătrună, „Luceafărul”

Cartea „Mihai Eminescu, student la Viena și Berlin” este și un obiect de artă, dovadă că eminescianismul de azi nu se mai limitează de mult la simpla interpretare literară, și este o formă sincretică de armonie a artelor. Ilustrată de un grafician de excepție, poate chiar cel mai inspirat eminescofil de la noi, Mihai Cătrună, dar și de o pictoriță sensibilă și dăruită, Ecaterina Mihai, ambii membri ai UZPR, Filiala Presa Culturală, cartea e vie, expresivă, ea nu cuprinde simple ilustrații ale temelor eminesciene expuse, ci „replici”, comentarii, interpretări adesea originale și surprinzătoare ale subiectelor abordate. Pathosul romantic, dublat de expresia filosofică își găsec pe deplin expresia plastică în ilustrația cărții. Elegantă, tipărită pe hârtie de lux, bine construită grafic și bogat ilustrată, cartea lui Lazăr Cârjan este un alt exemplu de eminescofilie superioară. La 175 de ani de la nașterea poetului și în Anul Internațional Eminescu, eminescologia, ca știință a inefabilului, este pe mâini bune.

Dr. Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Ordinul „Steaua României” decernat generalului Eracle Arion (1880-1902)

Eracle Arion a urmat Școala Militară (1855-1857), după aceea Școala Politehnică și Școala de Artilerie și Geniu din Franța. A devenit sublocotenent în 1857, locotenent în 1861, căpitan în 1864, maior în 1868, locotenent-colonel în 1870, colonel în 1875, general de brigadă în 1883 și general de divizie în 1892. A îndeplinit mai multe funcții. În timpul Războiului de Independență a făcut parte din comisia însărcinată cu construirea podului peste Dunăre necesar trecerii trupelor. A reprezentat apoi guvernul român la încheierea armistițiului cu turcii. A comandat Brigada a 2-a Artilerie a Corpului 146 de Armată care s-a distins în tot timpul campaniei. A fost numit inspector al artileriei și s-a preocupat de dezvoltarea și înzestrarea acestei arme. A fost comandant al Corpului 2 Armată și al cetății București. A făcut parte din comisia pentru experimentarea cupolelor forturilor cetății București, din toate comisiile tehnice chemate a se pronunța asupra armamentului oștirii, precum și din consiliile de apărare a țării prezidate de rege. A murit în anul 1903.

Pentru meritele sale, Eracle Arion a fost recompensat cu mai multe decorații, dintre care amintim doar: Ordinul „Steaua României” în gradele de Comandor, de Mare Ofițer și de Mare Cruce.

Urmare a raportului lui B. Boerescu, ministrul Afacerilor Străine, nr. 7.766 din 8 mai 1880, Carol I a semnat în București, la 10 mai 1880, decretul nr. 1.499[2], prin care l-a numit pe colonelul Arion Eracle membru al Ordinului „Steaua României” în gradul de Comandor (fig. 1-2)[3]. Apoi, ca urmare a raportului lui C. Esarcu, ministrul Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, nr. 8.345 din 9 mai 1891 (fig. 3)[4], regele Carol I a semnat în București, la 10 mai 1891, decretul nr. 1.448 (fig. 4)[5], prin care l-a numit pe generalul Arion Eracle membru al Ordinului „Steaua României” în gradul de Mare Ofițer (fig. 5)[6]. Urmare a raportului ministrului ad-interim al Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, regele Carol I a conferit, prin decretul 1.609 din 9 mai 1902[7], Ordinul „Steaua României” în gradul de Mare Cruce (fig. 6-7)[8] generalului de divizie Arion Eracle, comandantul Corpului II de Armată.

Pentru a răsplăti serviciile civile și militare aduse statului român, Carol I a instituit, la 10 mai 1877, Ordinul „Steaua României”[9]. Conform *Regulamentului pentru aplicarea legii relativă la instituirea Ordinului „Steaua României”*[10] și *Regulamentului Ordinului „Steaua României”* nr. 2001 din 6 august 1885[11]: „*Decorațiunea Steaua României este o cruce cu smalț albastru, înconjurată de raze, purtând coroana domnească / regească. Centrul crucii este de smalț roșu, înconjurat cu ramuri de stejari verzi, având pe o parte vulturul cu deviza IN FIDE SALUS, iar pe cealaltă parte cifra domnitorului / regelui. Crucea, cu smalț albastru, este de argint pentru Cavaleri și de aur pentru Ofițeri, Comandori, Mari-Ofițeri și Mari-Cruci. Diametrul este de 40 milimetri pentru Cavaleri și Ofițeri și de 60 milimetri pentru Comandori și Mari-Ofițeri. Cavalerii poartă decorațiunea pe partea stângă a pieptului, atârnată de o cordea moarată roșie, cu marginile albastre-închise, fără rozetă. Ofițerii o poartă în același loc și cu aceeași cordea, însă cu rozetă. Comandorii poartă decorațiunea la gât, legată cu o cordea moarată roșie, cu margini albastre, însă mai lată decât a Ofițerilor și a Cavalerilor. Marii Ofițeri poartă pe partea stângă a pieptului o placă sau stea cu opt raze îndoite, diamantate, peste tot de argint, cu un diametru de 90 milimetri. Pe stea se află crucea întocmai ca la celelalte grade, având vulturul în centru cu deviza IN FIDE SALUS. Afară de aceasta, ei poartă la gât și crucea de Comandor. Marii-Cruci poartă o cordea lată moarată roșie, cu margini albastre închise, în formă de eșarfă, trecând pe deasupra umărului drept, și de la vârful căreia este legată o cruce ca aceea de Comandor, având însă un diametru de 70 milimetri. Ei poartă pe partea stângă a pieptului o placă întocmai ca aceea a Marilor-Ofițeri, însă cu un diametru de 95 milimetri. Pentru militari, forma decorațiunii este tot ca cea pentru civili, cu diferența numai că fiecare clasă are pe decorațiune două spade suspendate deasupra crucii. Militarii însă, numiți membri ai ordinului pentru fapte meritorii săvârșite în timp de război, vor purta pe decorațiune două spade încrucișate, care la Cavaleri și Ofițeri vor figura și pe panglică*”[12].

Fig. 1. *Ordinul „Steaua României” în gradul de Comandor, militar pe timp de pace (avers).*

Fig. 2. *Ordinul „Steaua României” în gradul de Comandor, militar pe timp de pace (revers).*

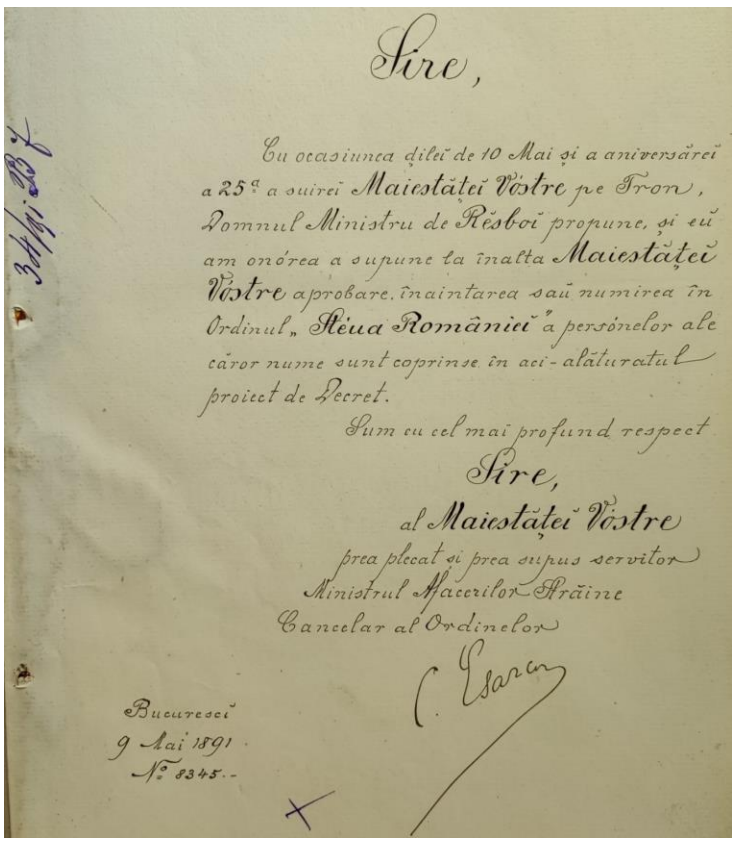

Sire,

Cu ocasiunea diletĕ de 10 Mai și a aniversărei a 25-a a suirei Maiestățeĭ Voastre pe Tron, Domnul Ministru de Resboĭ propune, și eŭ am onórea a supune la înalta Maiestățeĭ Voastre aprobare, înaintarea saŭ numirea în Ordinul „Steua României” a persónelor ale căror nume sunt coprinse în aci-alăturatul proiect de Decret.

Sum cu cel mai profund respect

Sire,

al Maiestățeĭ Voastre

prea plecat și prea supus servitor

Ministrul Afacerilor Străine

Cancelar al Ordinelor

C. Esarcu

București

9 Mai 1891

№ 8345.-

Fig. 3. *Raportul lui C. Esarcu, ministrul Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, nr. 8.345 din 9 mai 1891.*

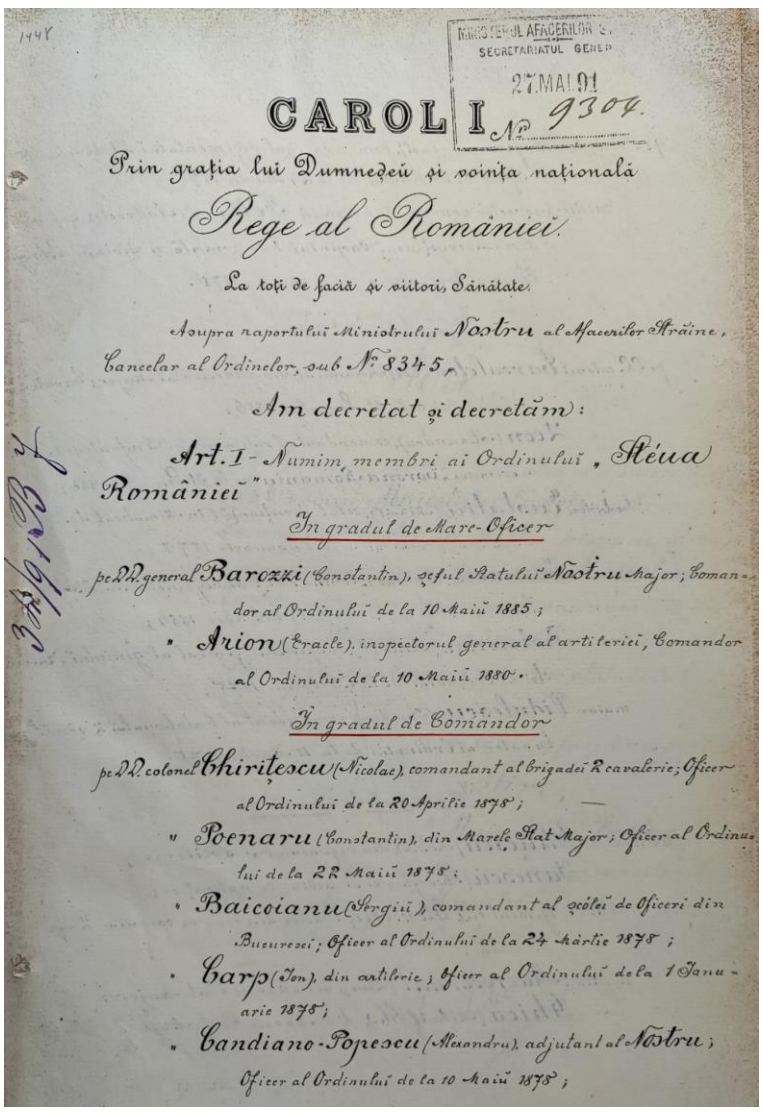

MINISTERUL AFACERILOR S.
SECRETARIATUL GENE
27 MAI 91
№ 9304.

CAROL I

Prin grația lui Dumnedeŭ și voința națională

Rege al României.

La toți de față și viitori, Sănătate.

Asupra raportului Ministrului Nostru al Afacerilor Străine, Cancelar al Ordinelor, sub № 8345,

Am decretat și decretăm:

Art. 1 - Numim membri ai Ordinului „Steua României”

În gradul de Mare-Ofițer

pe D-l general Barozzi (Constantin), șeful Statului Nostru Major; Comandor al Ordinului de la 10 Maiŭ 1885;

„ Arion (Eracle), inspectorul general al artileriei, Comandor al Ordinului de la 10 Maiŭ 1880.

În gradul de Comandor

pe D-l colonel Chirițescu (Nicolae), comandant al brigadeĭ Cavalerie; Ofițer al Ordinului de la 20 Aprilie 1878;

„ Poenaru (Constantin), din Marele Stat Major; Ofițer al Ordinului de la 22 Maiŭ 1878;

„ Baicoianu (Sergiŭ), comandant al școleĭ de Ofițeri din București; Ofițer al Ordinului de la 24 Martie 1878;

„ Carp (Ion), din artilerie; Ofițer al Ordinului de la 1 Ianuarie 1878;

„ Candiano-Popescu (Alexandru), adjutant al Nostru; Ofițer al Ordinului de la 10 Maiŭ 1878;

Fig. 4. *Decretul regal nr. 1.448 din 10 mai 1891 (prima pagină).*

Fig. 5. *Ordinul „Steaua României”, placa de Mare Ofițer (avers).*

Fig. 6. *Ordinul „Steaua României” în gradul de Mare Cruce.*

Fig. 7. *Ordinul „Steaua României”, placa de Mare Cruce (avers)*.

Dim. R. Rosetti, *Dicționarul contimporanilor*, ediția I-a, Editura Lito-Tipografiei «Populara», București, 1897, p. 13; C. Diaconovich, *Enciclopedia română*, tomul I, A – Copenhaga, Editura și Tiparul lui W. Krafft, Sibiu, 1898, p. 258.

[2] Decretul nr. 1.499 din 10 mai 1880, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 160 din 18 (30) iulie 1880, p. 8455.

[3] Imaginile decorației provin de la colecționarul Nelu Aldea.

[4] Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 45/1891.

[5] Decretul regal nr. 1.448 din 10 mai 1891, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 80 din 12 (24) iulie 1891; Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 45/1891.

[6] Imaginea decorației a fost preluată de pe site-ul: https://www.ordersandmedals.ro.

[7] Decretul regal nr. 1.609 din 9 mai 1902, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 30 din 10 (23) mai 1902.

[8] Complexul Muzeal Arad, MO 638.

[9] Legea nr. 1.108 din 10 mai 1877, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 107 din 12 (24) mai 1877, pp. 3159-3160.

[10] Sancționat prin decretul nr. 1.517 din 28 iunie 1877, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 153 din 8 / 20 iulie 1877, pp. 4317-4319.

[11] Publicat în „Monitorul Oficial” nr. 103 din 10 / 22 august 1885, pp. 2098-2099.

[12] *Ordine, cruci și medalii române. Istoric, legi și regulamente*, autori: Vintilă Ivănceanu, Petre Ionescu, Petre P. Sterescu, C. Tâmpeanu, Imprimeria Statului, București, 1927, pp. 25-46; I. G. F. Cricoveanu, *Codul decorațiunilor și al medaliilor conținând legile, regulamentele și decretele relative la crearea decorațiunilor și a medaliilor de la 1860 și până azi*, tomul VI, ediție revăzută și completată, Giurgiu, Tipografia „Ulpiu Stanculescu”, 1928, pp. 66-90; Ștefan Catone, Neculae Șerbănescu, Dumitrașcu Bedivan, *România: decorații 1859-1991*, Cover, București, 1992, p. 17; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Distincții acordate jandarmilor în perioada 1917-1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2018, pp. 5-9; idem, *Distincții conferite clerului român în 1918*, în „Analele Aradului”, anul IV, nr. 4, 2018, Supliment: *100 de ani de la Marea Unire*, Colecția „Astra Arădeană – 1863”, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, pp. 337-339; idem, *Decorație conferită episcopului Buzăului în 1919*, în „Analele Buzăului”, XI, Buzău, 2019, pp. 145-151; idem, *Decorații conferite clerului român (1916-1919) / Decorations awarded to the Romanian clergy (1916-1919)*, Edit Moroșan, București, 2019, pp. 15-18; idem, *Distincții onorifice conferite grănicerilor români în perioada 1916-1917*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2019, pp. 16-18, 19, 24; idem, *Decorații primite de jandarmii români (1916-1920) / Decorations received by the Romanian gendarmes (1916-1920)*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2020, pp. 17-21; idem, *Decorații conferite clerului român în 1920*, în *Primul Război Mondial și Marea Unire a românilor. 100 de ani de la semnarea Tratatului de Pace de la Trianon (1920-2020*, coordonator: Eugen Petrescu, Editura Universitaria, Craiova, 2020, pp. 672-674, 678; idem, *Distincții onorifice conferite agenților de siguranță și polițiștilor români în 1920*, în *Primul Război Mondial și Marea Unire a românilor. 100 de ani de la semnarea Tratatului de Pace de la Trianon (1920-2020*, coordonator: Eugen Petrescu, Editura Universitaria, Craiova, 2020, pp. 662-665; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit unui maior din Corpul de Jandarmi (1920)*, în „Jandarmeria Română”, numărul 56, septembrie 2021, p. 73; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1921 prefectului județului Sălaj*, în „Caiete Silvane”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 206, martie 2022, p. 36; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit prefectului județului Mușcel (1887)*, în „Suflet Mușcelean”, anul III, nr. 5, martie MMXXII, p. 10; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit comandantului Corpului I Armată, la Craiova (1923)*, în „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, Seria a IV-a, nr. 9, 2021, Editura SITECH, Craiova, 2021, pp. 212-215; idem, *Arădeni decorați cu ocazia Încoronării Suveranilor României (1922)*, în „Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana”, coordonatori: Doru Sinaci, Sorin Bulboacă, vol. XVII, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2022, pp. 147-172; idem, *Decorație conferită vicepreședintelui Societății Invalizilor de Război din Turnu-Severin (1923)*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 371, 21 iunie 2022, p. 4; idem, *Decorații conferite în 1922 unor funcționari și unor lucrători de la Monitorul Oficial și Imprimeria Statului*, în *Monitorul Oficial,190 de ani de la apariție*, București, Monitorul Oficial R.A., 2022, pp. 27-39; idem, *Decorații decernate preoților români în 1920*, în „Misiunea”. Revista Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României „General Paul Teodorescu”, anul VII, nr. 1 (7), 2020, pp. 12-17; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1902 unui căpitan din Regimentul 3 Dâmbovița № 22*, https://chindiamedia.ro/general/editorial-ordinul-steaua-romaniei-acordat-in-1902-unui-capitan-din-regimentul-3-dambovita-№-22/; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1902 unui maior din regimentul 1 Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 388, 22 noiembrie 2022, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit șefului contabilității Consistoriului Arad (1923)*, în „Ziridava”. Studia Historica, XXVII, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2022, pp. 249-258; idem, *Ziariști decorați cu ocazia Încoronării Suveranilor României*, în „UZP”, nr. 28, 2022, pp. 38-39; idem, *Decorație acordată unui subșef de Stat Major al Comandamentului Corpului de Jandarmi (1922)*, în „Jandarmeria Română”, nr. 59, iunie 2022, pp. 34-35; idem, *Decorații conferite preoțimii române în perioada 1916-1921*, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2023, pp. 20-22; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1913 unui membru în Consiliul Județean Dâmbovița*, https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-steaua-romaniei-acordat-in-1913-unui-membru-in-consiliul-judetean-dambovita/; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1913 unui avocat din Turnu-Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 402, 7 martie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1922 unui avocat din Târgoviște și unui revizor școlar din județul Dâmbovița*, https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-steaua-romaniei-acordat-in-1922-unui-avocat-din-targoviste-si-unui-revizor-scolar-din-judetul-dambovita/; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1922 unui proprietar din Strehaia, județul Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 408, 25 aprilie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1921 prefectului județului Ialomița*, în „Helis”, anul XXI, nr. 4-5-6 (237-238-239), aprilie-mai-iunie 2023, Editor Asociația culturală Helis, p. 24; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1912 lui Ion Mitilineu*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VII, nr. 81, mai-iunie 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1913 unui maior din Târgoviște*, https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-steaua-romaniei-conferit-in-1913-unui-maior-din-targoviste/; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1904 unui general în retragere din Cloșani, județul Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 414, 13 iunie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1922 unui consilier agricol, directorului Fabricii de zahăr din Giurgiu și unui fost consilier județean din comuna Gălăteni, județul Vlașca*, în „Sud”. Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu”, anul XXVII, nr. 5-6 (266-267), mai-iunie 2023, p. 29; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1909 unui senator, unui deputat și prefectului județului Dâmbovița*, https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-steaua-romaniei-conferit-in-1909-unui-senator-unui-deputat-si-prefectului-judetului-dambovita/; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1921 prim-președintelui Curții de Apel din Galați*, în „Pro Lege”, nr. 2/2023, pp. 210-215; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1927 comandantului Companiei de Jandarmi din județul Constanța*, în „Jandarmeria Română”, nr. 63, iunie 2023, pp. 74-75; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1913 unui comisar-șef în Direcția Poliției și Siguranței Generale*, https://www.gazetamunteniei.ro/ordinul-steaua-romaniei-decernat-in-1913-unui-comisar-sef-in-directia-politiei-si-sigurantei-generale/; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat lui Nicolae Titulescu în 1913*, în „Perspective”, anul IV, nr. 1 (7)/2023, Editura Fundația Europeană Titulescu, pp. 47-49; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1889 unui colonel din Târgoviște*, https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-steaua-romaniei-conferit-in-1889-unui-colonel-din-targoviste/; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1890 unui senator din Turnu-Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 432, 7 noiembrie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1884 unui mare proprietar în județul Dâmbovița*, https://chindiamedia.ro/general/editorial-ordinul-steaua-romaniei-acordat-in-1884-unui-mare-proprietar-in-judetul-dambovita/; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1893 lui Anghel Saligny*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, nr. 84, noiembrie-decembrie 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1893 unor prelați români*, în „Muzeul Presei Românești”, anul III, nr. 12, decembrie 2023, pp. 15-18; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1922 unui preot din Baia de Aramă*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 442, 30 ianuarie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1912 unor polițiști și unui jandarm*, în „Monitor cultural-educativ”, nr. 2/2023, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2023, pp. 6-19; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1922 președintelui Consiliului Județean din Vlașca, prefectului județului Vlașca și unui avocat din Giurgiu*, în „Sud”. Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu”, anul XXVIII, nr. 1-2 (274-275), ianuarie-februarie 2024, p. 27; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1931 unui căpitan din Arad*, în „Universul Cărții Gutenberg”, anul XVI, nr. 58, martie 2024, pp. 10-11; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1895 unui inspector școlar din Brăila*, în „Analele Brăilei”, Serie Nouă, anul XXIII, nr. 23, Brăila, 2023, pp. 63-78; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1878 unui fost deputat din județul Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 453, 16 aprilie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1878 unui fost deputat din județul Vlașca*, în „Sud”. Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu”, anul XXVIII, nr. 5-6 (278-279), mai-iunie 2024, p. 25; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1891 prefectului județului Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 466, 23 iulie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1878 unor episcopi români*, în „Muzeul Presei Românești”, anul IV, nr. 15, august 2024, pp. 10-13; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1880 unor căpitani de vapoare de la Turnu Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 469, 10 septembrie 2024, p. 4.

Preot prof.dr.THEODOR DAMIAN

Bucuria lecturii

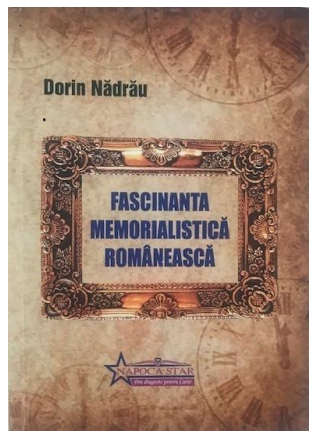

Valeriu Anania (mitropolitul Bartolomeu) scria în *Memoriile* sale că „vine o vreme când viața ta se cere rostită şi altfel decât în graiul convențiilor sociale”. O expresie biblică sună așa: „Vine vremea și acum este”. Când îți depeni amintirile la un moment dat, atunci „a venit vremea”. Când scrii un jurnal, mai mult sau mai puțin zilnic, vremea este de fiecare dată „acum”. Jurnal sau memorii, acest gen de literatură oferă cititorului șansa de a face o incursiune, mai degrabă un pelerinaj în trăirile, istoria, viața autorului respectiv, cu urcușurile și coborâșurile ei, cu probleme de multe ori nemărturisite decât hârtiei. Acestea sunt, de regulă, scrierile în care descoperi omul integral în toată subiectivitatea lui, nu doar pe cel oficial, descoperi omul interior, nu doar ipostaza lui publică socială. Așadar, numai având acces la ambele dimensiuni poți să spui, desigur, niciodată la modul absolut: *Ecce homo*.

Într-un fel, memoriile, jurnalul, sunt scrieri chenotice unde autorul, pe lângă alte posibile autoevaluări, totul la modul subiectiv, şi e normal să fie așa, își descopără aspecte mai puțin flatante, ca într-o dezbrăcare de slavă, ale gândurilor şi sentimentelor sale. Un caz celebru ce ilustrează această idee este cel al Sf. Grigore de Nazianz. Cum se și cuvine, noi ne gândim la el în calitatea lui de sfânt, de mare teolog al Bisericii creștine, în starea lui de sfințenie, îi vedem chipul în icoane, nimbul, îi citim tratatele de mare rafinament şi adâncime teologică. Dar citind poezia sa autobiografică, *De vita sua,* de o neașteptat de mare întindere, doar acolo descoperim, dincolo de sfânt, omul de rând cu luptele, ispitele, îndoielile, suferința, frustrările, indignarea, dezamăgirile, depresiile, protestele, fricile și tot felul de alte probleme pe care nici măcar nu le puteam bănui. Aici este dezbrăcarea de slavă, chenoza. (Cf. Theodor Damian, *Poezia Sf. Grigorie de Nazianz și fața lui umană reflectată în aceasta,* Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2022, pp. 63-77).

Cele menționate mai sus sunt ilustrate cu prisosință în cartea remarcabilului publicist și scriitor româno-american Dorin Nădrău, intitulată *Fascinanta memorialistică românească,* în care acesta adună fragmente din memorialistica a 74 de personalități din viața culturală a României, scriitori, cei mai mulți, dar și oameni politici, cum ar fi Regele Carol I al României și Regina Maria a României, acestea prezentate în ordine alfabetică.

Dorin Nădrău are dreptate să folosească în titlul cărții sale adjectivul „fascinant”. Nu doar pentru că literatura memorialistică este fascinantă în sine, dar și pentru că selecția făcută de autor a fragmentelor prezentate constituie ea însăși şi conduce nemijlocit la o lectură fascinantă.

Volumul se deschide cu o introducere intitulată nepretențios „Gânduri de început”, de fapt un adevărat eseu bine întemeiat și sistematic elaborat despre natura, rolul și rostul, semnificațiile și chiar istoria scrierilor memorialistice, unde distinsul autor explică în mod desluşit diferența între jurnal și memorii, vorbind despre caracterul confesiv dar și documentar al acestora și felul în care ele reprezintă importante surse originale de informații cu privire la evenimente, timpuri, oameni.

Citind doar această prezentare doctă, interesantă și instructivă ai impresia că, în calitate de cititor al celor ce urmează, te afli în poziția unui sacerdot care ascultă spovedaniile laice ale celor ce vin la el, în acest caz, nu pentru iertarea păcatelor, ci pentru un fel de descătușare.

Structura cărții face lectura plăcută și ușoară. În prima parte a fiecărui capitol ni se prezintă o scurtă biografie a autorului selectat unde, pe lângă datele personale cuvenite, Dorin Nădrău face observații critice pertinente în evaluarea succintă a lucrării din care sunt extrase textele, referindu-se, după caz, atât la conținut, cât și la stilul și structura acestora, dar și la autor, oferind însă și opinii ale unor critici despre om sau operă pentru obiectivitate, dar și din spirit profesionist.

Iar când un autor are mai multe jurnale, iar Dorin Nădrău alege unul din care, spre exemplificare, propune fragmentele semnificative, el are grijă în partea introductivă să informeze pe scurt cititorul și despre tema centrală a celorlalte, ceea ce reprezintă un alt merit al distinsului autor al acestui volum.

Cât privește partea a doua a fiecărui capitol, intitulată „Fragmente”, aceasta reflectă munca uriașă a lui Dorin Nădrău în a parcurge atent miile de pagini ale autorilor selectați, pentru ca apoi să facă această selecție inteligentă de pasaje care să țină vie curiozitatea cititorului şi care să justifice pe deplin adjectivul „fascinanta” din titlul volumului.

Textele selectate sunt pline de culoare, conțin informații captivante despre vremi și oameni, în multe cazuri demitizări ale unor „legende”, fie, acestea legate de un personaj, un eveniment sau alt lucru.

Preluând din tainele celorlalți și împărtășindu-ne nouă, Dorin Nădrău ne-a oferit prin acest volum o lectură, într-un fel, ca un act euharistic, atât din punct de vedere al mulțumirii și bucuriei de a fi beneficiat de revelațiile autorilor, cât și din acela al câștigului spiritual, continuat apoi în reflecții personale ulterioare la fel de folositoare că însăși parcurgerea întregii lucrări.

Prof.univ.dr. Ioan N. ROȘCA

DANIELA ȘONTICĂ: 30 DE SCRIITORI ROMÂNI DIN EXIL (1945-1989)

Volumul Danielei Șontică, *30 de scriitori români din exil* (*1945-1989*), apărut la Editura Basilica, București, 2022, încununat cu premiul UZPR pe anul 2023, este alcătuit din două părți complementare. În prima, *Portrete pentru o istorie a neuitării*, autoarea realizează o portretizare a 30 de scriitori ai exilului românesc anticomunist, pe care îi prezintă în calitatea lor de literați și oameni de cultură, dar și sub aspect uman. În cea de a doua, *Nouă interviuri de evocare*, portretele a nouă personalități creionate în prima parte sunt întregite prin interviurile realizate de autoare cu cercetători care au publicat lucrări despre aceștia sau care i-au cunoscut nemijlocit.

Prin structurarea ei, cartea este comparabilă cu un roman în care personajele sunt introduse succesiv, unul câte unul, dar fiecare trimite și la alții prin relațiile întreținute, fie direct, prin întâlniri de cenaclu, prin vizite în familie, mai cu seamă între cei stabiliți la Paris, fie indirect, prin corespondența purtată între prieteni sau prilejuită de colaborarea la revistele fondate de unul sau de un minigrup dintre ei.

Daniela Șontică îmbină spiritul de cercetător cu intuiția artistică în fiecare parte a cărții. În prima parte, despre fiecare autor evocat se menționează principalele sale activități din exil, dar se insistă asupra aceleia care l-a pasionat și l-a preocupat preponderent, astfel încât fiecare portret capătă o coloratură aparte, de personaj concret, prin actele sale de prozator, sau poet, sau editor, sau animator literar etc. Prezentarea fiecărui autor se încheie cu o listă cu principalele sale lucrări, utilă cititorului, pentru a putea lua contact nemijlocit cu opera celor mai puțin cunoscuți.

Din prezentările făcute celor 30 de scriitori selectați, care au preferat exilul regimului dictatorial și represiv de după război, se detașează, nu neapărat printr-o expunere mai amplă, ci prin notorietate și valoarea operei, cei trei mari prieteni, Mircea Eliade, Eugen Ionescu și Emil Cioran. Ce se putea spune într-un medalion despre opera lor atât de vastă? Inspirată, autoarea a preferat să rețină numai o componentă, o direcție sau o trăsătură a vieții și activității acestora. Eliade este înfățișat ca principalul organizator al rezistenței românești prin cultură din perioada sa pariziană întrucât a inițiat, mai întâi, întâlniri ale exilaților la cafeneaua „Corona”, apoi a înființat Asociația culturală „Mihai Eminescu” (în 1948) pentru a apăra și promova valorile românești, gruparea românească pentru Europa Unită (în 1948), revista „Luceafărul”, Biblioteca românească de la Paris și Centrul Român de Cercetări, modelul asociației culturale și cel al unei biblioteci românești fiind preluat mai târziu și la Freiburg. Eugen Ionescu este documentat ca spirit religios. Emil Cioran, devenit mare stilist de limbă franceză, este „surprins” prin declarațiile lui despre „admirabila limbă română”. Alături de cei trei mari, autoarea îi situează și pe Alexandru Ciorănescu, „un mare savant la Santa Cruz” și pe Vintilă Horia, „un scriitor universal”, despre cei doi, dar și despre alții discutând și în interviurile de evocare. Este vorba de comentatorii de la postul de radio „Europa Liberă” Virgil Ierunca și, implicit, Monica Lovinescu, de poeții Alexandru Busuioceanu și Ștefan Baciu, de romancierii Constantin Virgil Gheorghiu și Paul Goma, de filologul și literatul Paul Miron. Desigur, nici celelalte nume nu sunt mai puțin importante în domeniul lor de creație, unele dintre ele fiind mai cunoscute, și anume: L. M. Arcade (pseudonim al lui Leonid Mămăligă, prozator și dramaturg, care i-a reunit pe intelectualii parizieni în cenaclul său „Caietele Inorogului”, ținut în locuința sa de la Neuilly-sur-Seine); Constantin Amăriuței (licențiat în litere și filosofie la București, cu doctorat la Sorbona, exilat la Paris, fondator, împreună cu Ierunca, al revistei „Caiete de dor”, cercetător al mitologiei românești și al fondului mitologic al poeziei lui Eminescu); George Uscătescu (licențiat în litere și filosofie, dar și în drept la București, cu trei doctorate – în litere, filosofie, drept – la Sorbona, urmaș al lui Eugenio d’Ors și Ortega y Gasset la Catedra de Teoria culturii și estetică a Universității Complutense din Madrid, cofondator la Madrid al Cercului de studii filosofice „Destin” și al revistei omonime de cultură românească, autor a 80 de cărți, dintre care 12 pe teme ale culturii românești); Nicolae I. Herescu (licențiat al Facultății de Litere și Filosofie – secția limbi clasice, a Universității din București, fost președinte al Societății Scriitorilor Români până în 1944, poet și „eminent latinist cu nenumărate studii, cărți și traduceri publicate”); George Ciorănescu (licențiat în drept și filosofie la București, cu un doctorat la Sorbona, stabilit

Prof.univ.dr. Ioan N.ROȘCA

finamente la München, fratele mai mic al lui Alexandru de la Santa Cruz, poet, comentator la postul Europa Liberă, fondator al cenaclului și revistei „Apoziția”); Aron Cotruș (poet situat valoric în apropiere de Blaga, refugiat în Spania și S.U.A.); Pavel Chihaia (romancier, istoric, critic de artă, comentator la postul de radio Europa Liberă de la München, unde a obținut azil politic în 1972); Vintilă Corbul (un romancier de succes). Alte nume sunt mai puțin cunoscute, dar portretizările lor sunt cu atât mai interesante, descoperindu-ne noi universuri culturale, caracterizate de autoare după cum urmează: Mira Simian *o poetă româncă în Hawaii*; Yvonne Rossignon sau *viața ca un poem*; Mihai Niculescu, *o voce românească la BBC*; Lucian Bădescu, *un istoric literar „de o erudiție înspăimântătoare”*; Theodor Cazaban, *un spirit liber*; Generalul-scriitor Gheorghe Băgulescu *și fascinația Japoniei*; Ioan Cușa, *un generos editor din exil*; Lucian Boz, *un eminescolog la Sydney*; Grigore Nandriș, *un filolog român în elita britanică*; Victor Buescu, *un promotor al literaturii române în Portugalia*.

Și în partea de *Interviuri*, prin caracterul iscoditor al întrebărilor și prin buna cunoaștere de către intervievați a operei și vieții autorilor discutați, se continuă evocarea celor vizați deopotrivă sub aspect cultural și uman. În plus, autoarea are grijă să introducă fiecare interlocutor prin minime date bio-bibliografice, astfel încât cititorul poate să obțină un spor de cunoaștere nu numai despre literatura exilului, ci și despre cei, nu foarte mulți, care s-au dedicat valorificării acesteia. În ordinea interviurilor, este vorba de Marilena Rotaru (îndatorată lui Vintilă Horia), Mihaela Albu (axată pe literatura exilului în ansamblu), Dan Anghelescu (frapat de ardența lui Virgil Ierunca pentru românitate), Grigore Ilisei (despre Paul Miron, scriitor și fondator, la Freiburg, al Societății Culturale „Mihai Eminescu” și a două reviste destinate exilaților), Crisula Ștefănescu (entuziasmată de cultura universală a lui Alexandru Ciorănescu), Tudor Nedelcea (valorificator al prozatorului Constantin Virgil Gheorghiu), Adrian Lesenciuc (încântat de poezia lui Ștefan Baciu), Florin Bălănescu (analist al literaturii lui Paul Goma) și Liliana Corobca (cercetătoare a corespondenței și operei lui Alexandru Busuioceanu, poet de limbă română și spaniolă). Cercetătorii intervievați completează fericit portretele scriitorilor din exil nu numai prin date biografice, ci și prin comentarii ale creațiilor literare ale acestora.

Prin volumul *30 de scriitori români din exil* (*1945-1989*), Daniela Șontică aduce mai aproape de noi pe toți autorii prezentați și contribuie la opera de valorizare și valorificare a acestora, ca parte integrantă a literaturii și culturii române.

George APOSTOIU

Cuba.Vedere de pe Malecon

George APOSTOIU

Notele de mai jos fac parte dintr-un jurnal ținut în vremea misiunii mele diplomatice la Havana (2007-2008). Îmi notam evenimentele importante ce se produceau într-o țară pe care nu o cunoșteam. Săptămânal, soseau în vizite oficiale un ministru de externe, lunar, un prim ministru și peste an, doi sau trei șefi de stat. Protocolul de stat cubanez înlesnea corpului diplomatic să-i întâlnească pe acești înalți demnitari.

M-am întrebat: cum se explică acest interes pentru o țară izolată, căreia Statele Unite i-au impus un embargou, valabil și astăzi, drept pedepsită pentru regimul castrist obedient Moscovei? Ce nu convenea Washington-ului: regimul castrist, fidelitatea ideologică față de Moscova sau ostilitatea crescândă din statul vecin, altfel bine americanizat?

Astăzi știu: revoluția lui Fidel Castro nu poate fi ruptă din lanțul luptei de emancipare și de eliberare inspirate, cu un secol în urmă, de Bolivar și Jose Marti în multe din statele caraibiene.

Experiența mea cubaneză a înregistrat drama sărăciei unui popor victimizat când de stihiile naturii - două uragane pe an -, când din calcule economice sau strategice. Populația Cubei a fost exterminată, prin muncă forțată pe plantațiile de zahăr, de către coloniștii spanioli și englezi. După spanioli și englezi, americanii au transformat Cuba într-o vastă plantație de zahăr, în paradis bancar și rai al cazinourilor. .

Fidelitatea cubanezilor față de comunism – a se înțelege, acceptarea singurei posibilități de supraviețuire prin asigurarea egalității de șanse într-un mediu ostil economic și politic - rezistă cu greu timpului. Încă din vremea lui Fidel, cubanezii au devenit adversari ai Uniunii Sovietice (din cauza încetării, în 1992, a ajutorului furnizat de Moscova), l-au înlocuit pe Marx cu Marti, iar vizita la Havana a Papei Ioan-Paul al II-lea a deschis bisericile pentru cubanezi.

După experiența cubaneză, mi-am făcut o idee mai apropiată privind raporturile de forță din regiune. În 1962, Statele Unite i-au constrâns pe sovietici să-și retragă rachetele din Cuba, iar Washington-ul, în ciuda insistențelor Havanei, nu și-au închis nici azi baza militară de la Guantanamo, instalată în 1901.

*

Deşi jurnalul meu cubanez, încă neterminat, nu a fost gândit pentru publicare, la sugestia conducerii revistei „Muzeul Presei Românești", fac o excepție și predau tiparului câteva file ale acestuia.

*

La 18 februarie 2008, seara, Fidel Castro a anunţat că renunţă la funcţiile de stat. Nu a făcut, deocamdată, nici o referire la funcţia sa din fruntea partidului. Europenii au aflat știrea imediat, cubanezii abia a doua zi.

*„A venit momentul de a fi aleşi Consiliul de Stat şi preşedintele acestuia… timp de mulţi ani am avut onoarea să îndeplinesc această funcţie…*Fidel vorbește apoi de starea sănătăţii sale şi continua: *.....nu voi aspira şi nu voi accepta, repet, nu voi aspira şi nu voi accepta să mai îndeplinesc această funcţie…* Și conclude: *„Nu vă spun adio. Vreau să lupt ca un soldat al ideilor. Voi continua să scriu sub titlul* Reflecţiile tovarăşului Fidel. *Aceasta va fi arma din arsenalul meu pe care se poate conta. Poate vocea mea se va stinge. Voi fi prudent. Mulţumesc".* După 50 de ani de putere absolută, nu adversarii, mulți de altfel (asupra lui au fost 638 de tentative de asasinat), ci boala l-a învins pe Castro! O jumătate de secol din istoria acestei insule din Caraibe se încheia cu promisiunea lui: *nu vă spun adio!*

Am primit vestea demisiei în maşină, de la radio, eram pe Malecon, în drum spre Ambasadă. La orizont, roata mare a soarelui ieşea domol şi nepăsătoare în apele Atlanticului. Oamenii îşi vedeau de ale lor. Cei mai mulţi erau preocupaţi să prindă o ocazie pentru a merge la serviciu sau la facultate. Alţii îşi făceau plimbarea de dimineaţă. Pescarii aruncau undiţele printre stâncile de sub faleza Malecon-ului. Turiştii îşi vedeau de bucuriile vacanţei. Nici măcar automobilele corpului diplomatic nu păreau că rulează mai nervos. Trecerea lor dinspre cartierele rezidenţiale spre ambasade păstra ritmul pe care îl cunoşteam de o bucată de vreme. Nici o emoţie.

La urma-urmelor, de ce ar fi fost azi altfel decât ieri, decât alaltăieri?

Ceea ce se întâmplase era previzibil.

Am încercat să-mi sistematizez conţinutul depeşei pe care trebuia să o trimit la Bucureşti. Ce puteam să comunic senzaţional? Europenii aflaseră de ore bune vestea.

*

Malecon-ul îmi era cunoscut. Dar în acel moment imaginea locurilor îşi pierdea încet-încet din contururi. Abia le mai înregistram vizual. În cei zece kilometri ai acestei faimoase promenade havaneze ce leagă Fortaleza de San Carlos de la Cabana de cartierul rezidenţial Miramar, viața curgea ca în toate zilele. Nici în zona hotelurilor de lux a restaurantelor nu se întâmpla nimic special. Clădirea Ambasadei Statelor Unite, înregistrată ca *U.S. Interests Section,* rămânea în continuare înconjurată de pădurea de steaguri negre plantate de regimul castrist pentru a împiedica vizibilitatea spre uriaşul ziar electronic prin intermediul căruia cubanezii mai aflau ce se petrece în lume. În hoteluri, în restaurante era o altă lume, inaccesibilă cubanezilor. Bani, petreceri, muzică și, din belșug, mojito, delicioasa băutură inventată, se spune, de Hemingway. La hotelul *Nacional,* pianistul, un negru, continua să îi întâmpine pe oaspeți în ritmurile alerte ale cunoscutelor cântece„Conga" și „Mi tierra". În privința distracției, regimul castrist nu a intervenit nicicum. Cineva îmi spune că Fidel nu a închis nici măcar bordelurile.

Malecon-ul, însă, rămâne al celor mulţi. Aici democraţia nu a încetat niciodată să funcţioneze. Toţi sunt egali: localnicii, turiştii, amatorii de curiozităţi exotice, de chilipiruri, Totul este gratuit, am putea spune, chiar și privelиștea extraordinară spre împărăţia apelor. Undeva, orizontul obturează lumea de *dincolo*. Pentru mulţi cubanezi *dincolo* de orizont nu mai este nimic. Să fie vorba, oare, de blestemul venit odată cu botezul malului pe care se plimbă!? Malecon înseamnă „mal rău". Sub micile stânci pe care apele Golfului nu le-a înghiţit încă, se adăposteau cândva piraţii în aşteptarea prăzii. Autorităţile portuare au ridicat forturi, au instalat tunuri pentru a interveni atunci când navele se îndreptau spre port. În amintirea acelor vremuri şi astăzi, la apusul soarelui, sunt trase salve de tun. Spectacol pentru turişti. Pe frontonul Gării maritime au rămas literele săpate în zid care

anunţau portul de legătură cu lumea: San Francisco. Acum, aici, sosesc ferry-boat-urile. Vapoarele cu mărfuri nu mai au acces. Din dreptul portului începe oraşul vechi, Havana Vieja. Palate coloniale somptuoase, vile burgheze, case negustoreşti, imobilele vechilor bănci, biserici, pieţe. În apropiere, monumentala clădire a Capitol-ului, copie a celei de la Washington, șiruri de palate construite de coloniştii spanioli și englezi, ansamblul renascentist al Universităţii, spitale, case memoriale, monumente, statui ecvestre, toate mărturii ale epocii cuceritorilor de altădată... UNESCO a inclus, cu îndreptăţire, încă din 1982, Havana Veche pe lista patrimoniului universal.

Cuba pare încremenită în istorie. O împăcare cu starea de acum s-a aşezat peste cubanezi. Muzica, sportul, şcoala şi grijile zilei sunt mai importante decât politica. Locuitorilor Havanei, Malecon-ul le oferă un excelent refugiu. Aici bucuriile vin spontan, aduse de briza binefăcătoare stârnită pe apele mării. Când vântul se înfurie, împinge apele agitate în stâncile de sub mal, valurile se ridică spre cer, se prăbuşesc peste faleză și inundă străzile din jur. Atunci pescarii îşi stâng undiţele şi turiştii se adăpostesc pe unde pot. Mulţi dintre ei nu pleacă. Spectacolul furiei apelor îi fascinează. Mai ales la apusul soarelui când marea este incendiată şi stinge în flăcările vii ale soarelui albastrul apei şi al cerului. Un tablou ireal. Lumea însăşi devine frumoasă în acele clipe. De pe chipul ei dispar apăsările. Bucuria de a trăi năvăleşte în sufletul oamenilor.

Cred că speranţa s-a născut într-un apus de soare pe Malecon. Sau se naşte cu fiecare apus. Locuitorii Havanei sunt oameni obişnuiţi, ca şi locuitorii Madridului sau ai Lisabonei, ai Romei sau ai Bruxelles-ului, ca şi cei ai Bucureştiului nostru. Civilizaţi, preocupaţi de spectacole, de muzică, de sport. Nu sunt mari călători. Poate ar fi dar nu au mijloace. Sunt săraci. Nu se vede, se constată. Nu se vede pentru că, greu de crezut, revoluţia castristă care i-a privat şi îi privează încă de multe, le-a dat în schimb sentimentul demnităţii. Cubanezii sunt un popor mândru. Acest adevăr nu-mi aparţine. Veselia lor este firească și contagioasă. Înainte de a ajunge la Havana știam cu totul altceva. Am constatat că nu, în ciuda asprimii regimului, cubanezii nu mimează extazul. Ei se bucură, când se bucură, de viață. Sunt mai puţin fericiţi? Cine ştie cum arată un popor fericit! Este evident, însă, că istoria nu i-a răsfăţat. Nici politica. Li s-a cerut să lupte şi să învingă? Au răspuns: *vinceremos!* Li s-a cerut să se sacrifice, au strigat: *Patria o Muerte!*. S-au sacrificat destul. Mulţi dintre ei au realizat, nu târziu, că o astfel de patrie era construită din discursuri. În acea patrie ar fi trebuit să trăiască liberi. Numai că, așa cum constat, realitatea nu le-a adus nici liniștea, nici libertatea.

Într-o jumătate de secol de putere absolută a lui Fidel Castro, poporul acestei fascinante ţări, căruia i s-a pretins un perpetuu angajament politic în numele unei revoluţii fără de sfârşit, cum și-ar fi dorit Che Guevara, și-a pierdut treptat entuziasmul militant. Sărăcia l-a obligat să nu-și mai pună speranțe în discursurile politice. Istoria își face datoria. Revoluţia adusese eliberarea de dictatură unui Batista, care făcuse din țară, cum spuneau havanezii, „bordelul Statelor Unite”. Dar tot revoluția a transformat Cuba într-o anexă a Uniunii Sovietice. O jumătate de secol cubanezii nu au făcut decât revoluţie. Nimic nu se schimbă. Farul din portul vechi pare uitat de Dumnezeu, zidurile fortului dorm încremenite, palatele coloniale dormitează sub povara ruinării.

Nefericirea cubanezilor lui Fidel vine din faptul că au fost trataţi, atât de cei din interior, cât şi de cei din afară, nu ca *popor*, ci ca *regim politic.*

*

Deşi nu sunt cunoscute intenţiile în privinţa viitorului, abandonarea funcţiei de stat de către Fidel Castro reprezintă încheierea unei jumătăți de veac de putere autocrată. Prin demisia lui Fidel, Cuba întoarce o pagină de istorie. Am aflat că acest sfârșit urma să se producă în cadrul primei sesiuni a noului Parlament, din 24 februarie, 2008, dar, încă odată, Fidel Castro i-a surprins pe compatrioți cu deciziile lui autoritare. Abandonarea nu poate fi înţeleasă ca sfârşit al regimului castrist. Ea poate să deschidă calea unor schimbări. Se anunţă declanşarea unor dezbateri chiar în interiorul Partidului Comunist. Acesta se străduiește să întreţină solidaritatea cubanezilor și iluzia libertății. Discuţiile pe care le-am avut în această dimineaţă în corpul diplomatic confirmă cele de mai sus.

Într-o carte bine documentată, *Sfârşit de secol la Havana*[1], Bernard Rosenthal (director al unei agenții de presă la Havana între 1987 și 1992) și Jean-François Fogel, ziarist independent, scriau: „Cubanezii nu resimt această libertate. Ei sunt cuprinși de epuizarea unui regim de care nu se vor putea detașa atât de ușor. Moștenirea castrismului, enormă, este înscrisă în cultura politică, în structurile sociale, în dezordinea economică a țării: Conducător sau nu, castrist sau nu, oricine ar fi la cârma Cubei în ultimii ani ai sec. al XX-lea, se va lovi de aceste realități costisitoare”. (Havana, 1 martie 2008)

George APOSTOIU

[1] Bernard Rosenthal / Jean-François Fogel, *Sfârșit de secol la Havana,* Editura RAO, 1999

Cuba în imagini, fotocredit: Mihai GRUBER

Mihai GRUBER

***Cuba în imagini*,** fotocredit: Mihai GRUBER

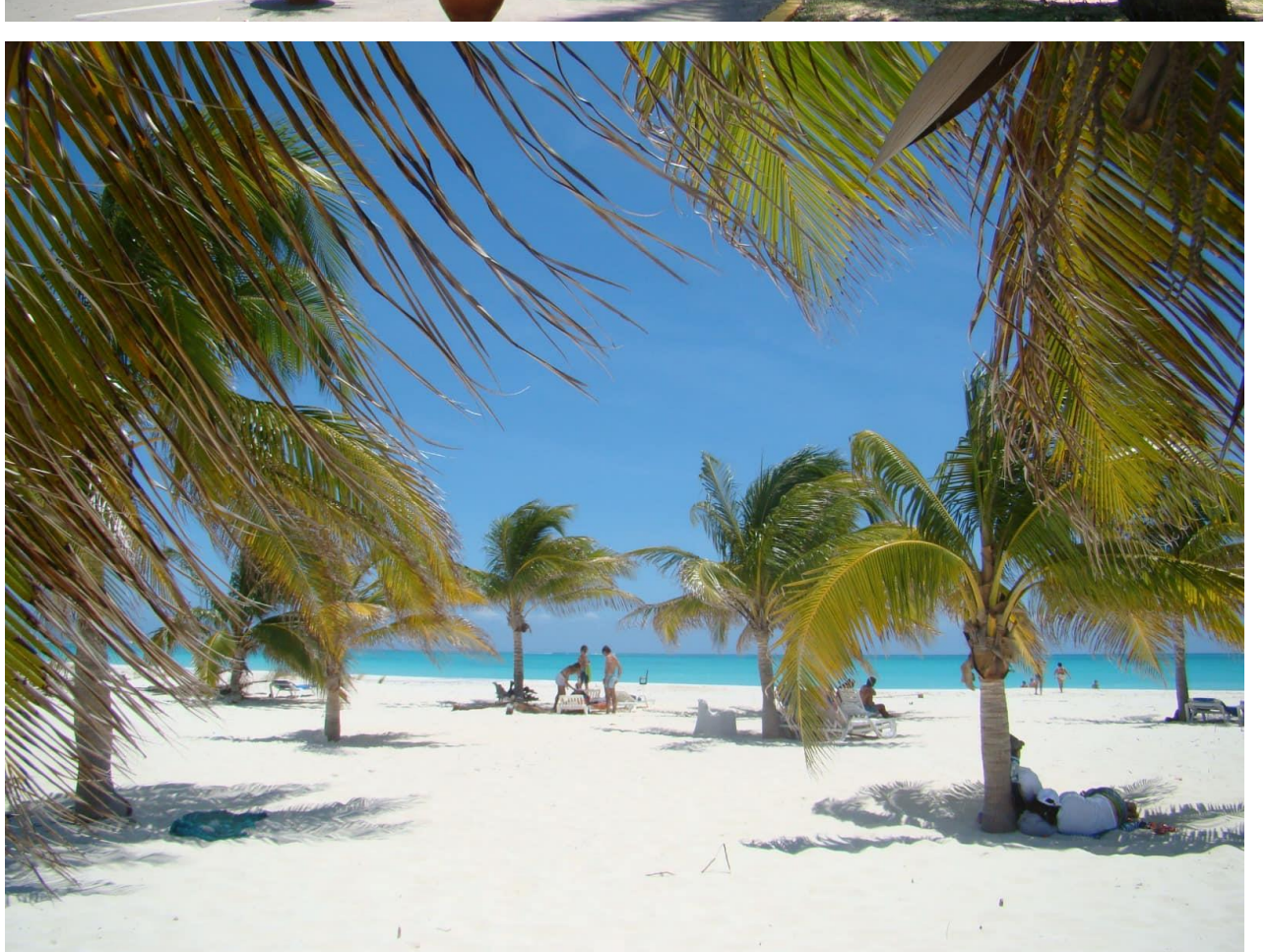

Constantin LUPEANU

O carieră de excepție

O carieră de excepție ne este prezentată cu deferență de Profesorul Universitar Doctor în istorie Anna Eva Budura în cartea - *Romulus Ioan Budura, Un destin norocos,* 352 pagini, Editura Top Form, 2024, pe care o semnează ca Editor Coordonator și soție. Domnia Sa, mi s-a spus, a adunat toate mterialele disponibile și le-a transformat într-o carte, ceea ce denotă modestie. Cartea este alcătuită cu inteligență și știință, alternează pagini de memorii întocmite de cel prezentat, cu mărturii și documente diplomatice etc. Acolo unde se simțea nevoia, apare și câte o fotografie, care potențează, împlinește textele și totodată se inserează scurte paragrafe explicative. În prefața de două pagini, intitulată *Nota editorului*, Anna Eva Budura scrie despre „strădaniile mele de a oferi acest portret în mozaic al omului, diplomatului și sinologului … un model pentru generațiile viitoare, care a rămas un om modest, harnic și dornic de împliniri obținute prin muncă cinstită și cu realizări folositoare societății, până în ultima zi a vieții sale de pământean.”

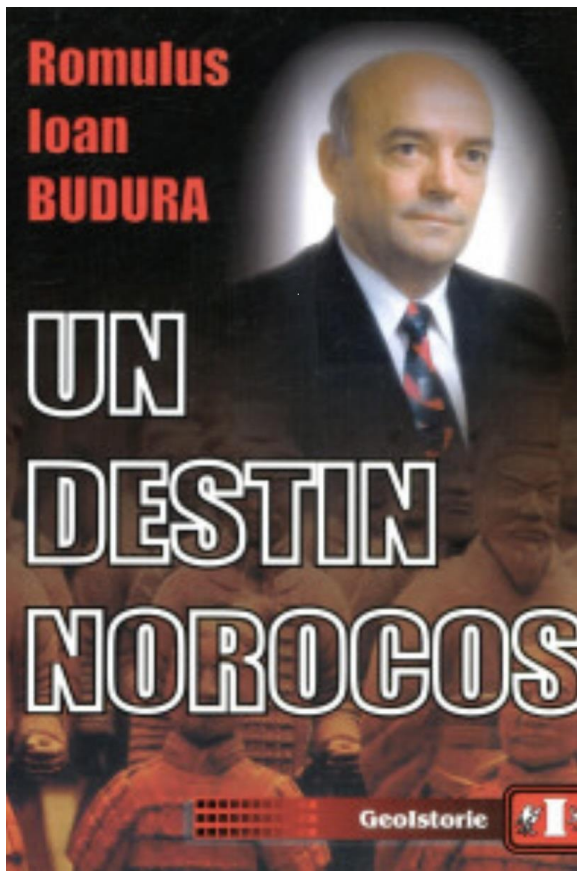

Pe Romulus Ioan Budura l-am cunoscut în prima mea zi de diplomație. Fuseserăm repartizați la MAE primii doi din grupa de șase studenți, trei fete și trei băieți. Eu mă clasasem al doilea. Colegul din fața mea nu fusese acceptat, fiindcă tatăl său, membru PCR exclus, făcuse armata în corpul de pază al regelui Mihai și ascunsese acest lucru. Într-adevăr, o culpă de neiertat!

În ziua aceea de 30 Ianuarie 1968, funcționarul care îmi alcătuise dosarul m-a condus direct în biroul directorului adjunct al Departamentului Asia. Bărbatul acela, înalt, suplu, cu părul împuținat sucindu-i-se rebel pe frunte, m-a primit cu un zâmbet larg și mi-a pus în față un ziar chinezesc. Mi-a cerut să citesc și să traduc un paragraf din articolul de fond. M-am descurcat bine, numai un caracter chinezesc nu știusem cum se pronunță, din expresia pe care n-am s-o uit niciodată - un mănunchi, o mână de dușmani de clasă. Un grup am tradus eu, ceea ce era corect, însă am recunoscut că nu știam cum se citește și nici ce înseamnă carcacterul chinezesc撮*cuo,* pe care nu-l întâlnisem până atunci.

Probabil din ziua aceea directorul a înțeles că aveam nevoie de o baie de China și m-a propus (gest delicat, fără să-mi spună) să lucrez la ambasadă ca atașat diplomatic. În anul următor am plecat în străinătate, iar gestul său mărinimos nu poate fi dat uitării. Înaintea plecării, conform normelor de atunci, am susținut un examen de limbă și tot el mi-a dat nota 7. Membri ai Comisiei, colegii, erau nedumeriți pentru parcimonie în acordarea notei, dar eu am înțeles. Nota aceea minimă avea darul de a mă susține să continui studiul limbii chineze, ceea ce am și făcut. Peste ani, un coleg comun mi-a povestit ce i se întâmplase lui. Susținuse un examen greu și fusese ultimul reușit. În ziua aceea, în fața directorului și a altor câțiva, declarase cu bucurie în glas:

- Am trecut! Am fost ultimul. Sub mine au tras linia!

Ceilalți l-au felicitat, dar directorul s-a uitat la el pe sub sprâncene, încruntat și n-a zis nimic. Pe el îl deranjase suficiența omului, complacerea în mediocritate.

Caracterizarea de câteva cuvinte a autoarei este cât se poate de adevărată și de exactă. De multe ori neînțeles, socotit adesea un om rău, deoarece părea, la prima vedere, exagerat de exigent cu sine și cu alții, Romulus Ioan Budura (8 Noiembrie 1931 – 25 Iulie 2021) și-a impus de copil, intransigent, o ținută exemplară. Eu cred că atitudinea sa intransigentă de o viață îl caracterizează. El fusese elev și student eminent, diplomat de calitate, cu o carieră de excepție și nu se simțea bine confruntat fiind cu mediocritatea. Spirit neînduplecat, în sinea sa accepta cu greu stări de fapt neconforme cu standardele valorii. La educația generoasă din familie, în cele câteva pagini de memorii, Romulus Ioan, mărturisește cum, elev în Caransebeș, „*Cartea Bunei CuviințI* mi-a fost dăruită drept premiu într-un an școlar, la rugămintea expresă a mamei mele. Era cartea mea de căpătâi, ale cărei recomandări pentru un comportament elegant și respectuos mi-au marcat întreaga viață.” Cartea scrisă de Dr. Constantin Colonaș a fost publicată la Editura Cartea Românească, în mai multe ediții, prima oară în anul 1943. Acest autor a editat o serie de lucrări educative: *Cartea părinților: pentru educarea copilului, Cartea căsătoriei* și altele, cu impact în epocă.

Primele capitole ale cărții *Un destin norocos* sunt aproape exclusiv fragmente scrise de Romulus Ioan și se simte și din ele omul. Un stil exact, strict, de înalt funcționar, fără înfloriturI. Rar, mai ales la rememorarea copilăriei, se întâlnește câte o metaforă. Îmi amintesc cuvintele sale din etapa cât mi-a fost director:

- În minister se folosește un limbaj direct, exact, lipsit de orice zorzoane. Aici nu sunteți la *Contemporanul*!

Copilăria, adolescența cu pasiunea pentru științele exacte, muzică și acordeon, anii universitari în China, unde urechea sa muzicală l-a ajutat în însușirea la perfecție a unei limbi tonale, cântată în mare măsură, sunt lapidar, dar bine prezentate. La acest capitol, se detașează pagini descriptive a Chinei abia trezite din amorțirea feudală. „Arhitectura și atmosfera imperială erau copleșitoare.” Inima delicată se evidențiază și în paragraful dedicat colegei Anna Eva Szasz, căreia i-a solicitat prietenia și cu care s-a căsătorit curând. Un scurt extras. Era în anul 1951: „…m-a câștigat nu atât prin timiditate, ci prin silueta-i feciorelnică, prin fizicul agreabil, prin comportamentul ardelenesc ce îmbina urbanitate cu inconfundabilă savoare regională, prin inteligență și cultură.”

Rezultatele optime la învățătură, comportarea ireproșabilă l-au determinat pe ambasador să-l angajeze ca specialist în problemele Chinei. I s-a acordat grad diplomatic și a început să lucreze la ambasadă din anul al treilea universitar. Primele trei zile ale săptămânii era student, zilele următoare lucra. Poate că altcineva s-ar

fi pierdut, și-ar fi încheiat studiile fără distincție. Nu și cititorul *Cărții Bunei Cuviințe*. Învăța după notițele colegilor, noaptea. Acest lucru nu l-a împiedicat să se mențină învățăcelul desăvârșit, șeful promoției. În felul acesta și-a început ucenicia și primii ani ai activității sale în diplomație. Anul 1964 l-a evidențiat drept un redutabil sol cu depline puteri. I s-a încredințat să ducă în țară un mesaj confidențial adresat de Mao Zedong liderului român Gheorghe Gheorghiu-Dej. Atunci a fost primit de toți conducătorii țării, ascultat ca un expert fără rival. Câțiva ani, a fost sufletul unor evenimente politice bilaterale care au trasat orientarea către relații de prietenie între România și China. Revenit în țară, a fost numit director, de ale cărui judecăți se ținea seama.

În carte sunt redate extrase dintr-o sinteză politică redactată în vara anului 1968, pentru conducerea țării, intitulată „Problemele actuale de politică economică în R. P. Chineză". Asemenea eseuri de rezonanță strict secretă i s-au solicitat în multe privințe, mai ales că în China se pornise o confruntare politică întinsă pe zece ani, numită revoluția culturală, iar liderii lumii erau dezorientați, lipsiți de înțelegerea spiritului și gândirii orientale.

Informările ambasadei noastre, ca și știrile de presă internaționale erau contradictorii. Atunci, în vara anului 1967, el s-a hotărât să scrie o sinteză. M-a chemat la el și m-a rugat să-l secondez. Mi-a spus ce materiale să adun, ce să selectez, apoi, câteva zile am lucrat împreună în biroul său. Cuvântul lucrat este impropriu. Eu scriam ceea ce-mi dicta, ajutându-l cu documentarul pregătit. Uneori repeta câte o frază, o expresie și mă întreba:

- E bine așa? E corect?

Îi șopteam câte un cuvânt. Lucrarea aceea, de fapt un eseu politic succint, limpede, a fost apreciată de ministrul Corneliu Mănescu și a circulat la toată conducerea de atunci a țării, încât în mare măsură a determinat poziția cunoscută de neamestec a României. Eseul de mare profunzime se susține și astăzi, cred, și ar trebui căutat în arhive și publicat.

Prezentarea vieții diplomatului, personalitate remarcabilă, este un act benefic. Cartea poate servi noilor generații de diplomați. Cred că nu mă înșel dacă afirm că la caracterul său înnăscut, la educația din țară s-a adăugat formarea sa din fragedă tinerețe în oceanul civilizației chineze. El era devotat patriei sale, sincer, cinstit și cutezător, asemenea unor mandarini luminați din istoria Chinei. Îl așez alături de poetul mare mandarin din antichitate, Qu Yuan, patriot redutabil, care, atunci când a căzut pradă intrigilor murdare, a îmbrățișat moartea pentru a nu aduce deservicii țării sale.

Romulus Ioan Budura s-a retras din MAE în momente de cumpănă grea, a refuzat orice compromis cu tendințele submediocre, dăunătoare. Fiind un luptător, el nu a capitulat. A continuat să acționeze, s-a remarcat drept ziarist de concepție. O lucrare originală pe evoluția structurii mondiale la sfârșit de secol, cu un motto semnificativ, *Viitorul nu este „un dat", ci o „creație umană"*, stă mărturie.

După 1989, a fost consilierul politic de substanță al președintelui României, apoi a plecat drept Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al României în China.

Anterior, a urmat o viață de diplomat complexă, a fost primul ambasador al României în Australia, cu tiltul de Consul General, după cum conveniseră părțile, cum aproximativ în aceeași perioadă ambasadorul american George Bush purta la Beijing titulatura de Șef al Oficiului de legătură SUA – China. Etape de tranziție.

După pensionarea din diplomație, s-a dăruit o vreme politicii, fără a-i fi înțelese competențele, încât a renunțat, dedicându-se activității academice, cu împliniri de durată istorică. Neobosit. El este autorul seriei remarcabile de documente din istoria relațiilor diplomatice bilaterale.

Caracterul fiecăruia îl face pe om unic, de neînlocuit. Eu, unul,

Anna Eva Budura,la lansarea cărții „Un destin norocos"

am fost adesea lovit, însă nu am reacționat, am tăcut și am iertat. Această atitudine se degajă de asemenea în clipele când Romulus Ioan Budura nu este înțeles de cei din jurul său. În același timp, am întâlnit o dovadă a omeniei sale. Din Australia, într-un raport trimis în țară, evidențiază în ajutorul său Gheorghe Duduială „un lucrător de reală utilitate, capabil, harnic" și cere recunoașterea gradului diplomatic al acestuia. Anna Eva Budura este stăpânită de un sentiment de mândrie întocmind această carte ca un comandant de oști, o carte care se cuvine să beneficieze de o cât mai largă distribuire, deoarece în totul este o lecție de demintate umană. Sunt amintiri fericite, eroice, de luptă, sunt recreate momente esențiale ale unei vieți exemplare și este meritul editorului coordonator ca etapele de răstrișteă să nu fie copleșite de deznădejde, dimpotrivă. În ciuda titlului ales, este mai puțin vorba de un destin norocos, cât de o viață trăită cu tenacitate, voință, luptă. Victorie a spiritului dotat, liber, de neînfrât.

Decembrie 2024

Prof. dr. Nicolae MAREȘ
Nicolae Titulescu

Nicolae MAREȘ

„Viaţa mea a fost o luptă continuă în scopul de a croi pentru România un loc în viaţa lumii, apărându-i, totodată, interesele naţionale” (Nicolae Titulescu)

Nicolae Titulescu a reprezentat, în chip fericit, diplomaţia românească în cele mai înalte foruri internaţionale în perioada interbelică. Prin munca și dăruirea sa a devenit de-a pururea – Patronul ei. Nu întâmplător, a fost denumit: „pelerin al păcii şi concordiei dintre popoare”, el pronunţându-se totdeauna ferm împotriva războaielor de agresiune, cerând rezolvarea oricăror conflicte pe cale politică, prin concilieri directe între „actorii” din teatrele de conflict. În momentul în care scriu aceste rânduri /decembrie 2024, o personalitate de o asemenea anvergură lipsește pe arena internațională. În perioada globalizării, pe care omenirea o parcurge, misiunea respectivă a fost preluată de liderii americani sau de alte grupări de state.

Obârşii titulesciene

S-a născut la 4 martie 1882, la Craiova, din părinţii Ion Titulescu – avocat de Craiova şi Maria Titulescu. Tatăl era fiul protopopului Nicolae Economu, urmaşul unei familii de moşneni, deveniţi, între 1836-1874, coproprietari ai unei mici moşii, situată în raza comunei Bărbuleşti, jud. Olt. El a figurat multă vreme printre reprezentanţii oficiali ai autorităţilor din Craiova. A fost, pe rând, prefect al jud. Dolj, preşedinte al Curţii de Apel Craiova, deputat în Parlament, sub Guvernul lui Ion Brătianu. Înzestrat cu trăsături intelectuale alese şi cunoscând bine viaţa politică, Ion Titulescu și-a dorit a-i da fiului său o serioasă educaţie şi instrucţie temeinică pentru a-i asigura condiţiile unei distinse cariere. N-a apucat să vadă împlinite aceste visuri, repectiv ascensiunea lui, deoarece moartea l-a răpus în octombrie 1883.

Mama, Maria Titulescu, originară și ea din Oltenia, era una dintre nepoatele pictorului Theodor Aman. Ea avea să suporte, împreună cu restul familiei, greutăţile creşterii şi educării micuţului Nicolae, rămas orfan de tată când abia trecuse de un an şi jumătate. Copilăria şi-a petrecut-o Nicolae Titulescu în mare parte pe moşia tatălui său, în comuna Tituleşti, din jud. Olt. Mai târziu, unii din biografii săi mai sensibili, vor remarca imprimate în sufletul fraged al copilului crâmpeie vii ale vieţii rurale însoțite de sentimentul de respect pentru munca şi traiul ţăranilor. Școala primară și liceul le-au urmat Nicolae Titulescu la cel mai renumit Liceu – „Carol I”, din Craiova, unde la Bacalaureat - a obținut Premiul de Onoare. Pe merit a fost considerat cel mai strălucit elev al urbei.

A urmat studii juridice la Paris, locuind în cartierul Latin cu studenţii din alte ţări, olteanul răspândind o atmosferă caldă între ei. Se cunoaște că, la un concurs al studenţilor de la facultatea de drept din Paris, Titulescu a obţinut Premiul „Ernest Beaumont”. De atunci, faima de student eminent s-a extins cu repeziciune în întreaga universitate. Foştii profesori şi colegi de facultate îşi vor aminti cu drag, în convorbiri sau memorii despre imaginea neştearsă a tânărului Titulescu, numindu-l „unul dintre cele mai strălucitoare elemente ale universității noastre”.

Activitatea politică internă pe plan național.

După absolvirea studiilor juridice la Paris, Nicolae Titulescu a îmbrățișat două cariere pasionante: baroul şi învăţământul, pe care le-a slujit vreme de trei decenii. De la vârsta de 22 de ani a fost profesor suplinitor la catedra de Drept Civil la Universitatea din Iaşi. Între 1904-1909, a fost profesor de Drept civil la Universitatea din București, căutând şi aducând soluţii noi, prin înlăturarea metodelor vechi de predare; a restructurat conţinutului cursurilor dominate de tradiţionalism anacronic, cu scopul de a duce pe studenţi la înţelegerea caracterului de ştiinţă socială a dreptului, determinându-i să pună legislaţia în slujba nevoilor curente ale societăţii.

În publicistică a debutat încă din 1904, la revista „Cronica” lui Victor Vasilescu, cu articole privind modernizarea învăţământului juridic românesc. În 1907, a editat propriul ziar – „Ţăranul” din care au apărut doar trei numere, în care exprima concepţia problemei ţărăneşti, în tendinţa de a-şi atrage această clasă de partea sa. Tot atunci, la alegeri, şi-a depus candidatura la Colegiul III al jud. Dolj, deși recunoştea necesitatea împroprietăririi ţăranilor, nu era de acord cu o reformă radicală care să ducă la dispariţia marii proprietăţi. Acest punct de vedere, conjugat cu lipsa de experienţă şi imposibilitatea desfăşurării unei largi propagande electorale, i-a atras insuccesul în alegeri.

În materia Dreptului civil sau penal, care reglementau proprietatea funciară şi raporturile dintre autorităţi şi ţărănime a publicat, în 1907, două lucrări sub titlul „Problema responsabilităţii juridice a Statului şi a comunelor cu privire la ultimele răscoale ţărăneşti”, respectiv „Împărţeala moştenitorilor”. Mai înainte, în „Cronica, din 1904, și în „Curierul juridic” din 1905, a salutat transformarea dreptului, dintr-o simplă exegeză, în ştiinţă socială, prin excelenţă. Între 1905-1915, a acordat asistenţă juridică gratuită, ca avocat, ţăranilor doljeni în materie de moşteniri și fond funciar.

În 1912, candidat pe listele Partidului Conservator-Democrat, condus de Take Ionescu, an în care a devenit deputat la Parlament. Aceasta a constituit începutul afirmării sale în viaţa politică, mai ales după discursul în Adunarea Deputaţilor din decembrie 1913, când a expus poziţia României faţă de evenimentele din Balcani.

Take Ionescu îi va aduce elogii meritate în ziarul „La Roumanie” din 23 decembrie 1913. La 20 aprilie, 1914, în Adunarea Deputaţilor, referitor la modificarea Constituţiei, s-a pronunţat pentru reformele agrară şi electorală, iar în 1916 a devenit ministru de Finanţe în Guvernul de la Iaşi, prezidat de Ion Brătianu. Potofoliul respectiv îl va deține și în 1920, în Guvernul prezidat de mareșalul Averescu, când va înfăptui o reformă financiară ce îmbina armonios consideraţiile financiare, economice, cu cele sociale şi politice.

Take IONESCU – prieten și promotor al activității titulesciene[2]

Vila de la Sinaia în care a locuit Take Ionescu

Nicolae TITULESCU

Titulescu şi activitatea sa diplomatică

La început, Nicolae Titulescu a fost Bărbat de stat, nu diplomat de carieră. Misiunea primordială a diplomatului de carieră este iniţiativa, făurirea şi înfăptuirea de politici diplomatice, în primul rând misiunea executivă care - la rându-i -, presupune pricepere şi inteligenţă, şi un ascuţit spirit de observaţie, multă măsură, fineţe şi tact. Nu știu dacă am enumerat totul.

Acţiunile desfăşurate de Titulescu ni-l înfăţişează în toate ipostazele menționate mai sus, dacă acceptăm că acțiunea respectivă implică „aplicarea inteligenţei şi tactului în relaţiile dintre state”. Și Harold Nicolson, enumerând trăsăturile ce le întrunesc diplomaţii, la capătul unei liste, spunea, cu umor: „dacă mai sunt şi altele, cele amintite mai sus ar fi suficiente”. Se știe că însuși Demostene, într-un discurs nepieritor arăta: „Solii nu dispun nici de corăbii de luptă, nici de infanterie grea, nici de cetăţi, armele lor sunt cuvintele şi momentele prielnice. În tratative însemnate aceste momente sunt trecătoare: odată pierdute nu mai pot fi recâștigate”.

În mod frecvent, în anturajul imediat al factorilor de putere, apar două personaje: generalul şi ambasadorul. Ei sunt cei care aplică în practici ceea ce hotărăște omul politic. În egală măsură, cei doi exersează îndelung știința meseriei lor pentru ca, în practică, să o ridice la nivel de artă. Şi unul şi celălalt aparţin unei discipline mai largi denumită strategie. Diferența dintre ele constă în procedura şi locul de a o materializa. Generalul aplică soluţiile pe câmpul de bătălie, iar ambasadorul în conferințele diplomatice. Militarul este îndeobște prins în mijlocul unei imense desfăşurări de forţe materiale şi umane, îşi face apariţia sub fâlfâit de steaguri, defilări şi trâmbițe, pe când diplomatul este solitar şi se prezintă la bătălie, cel mult, cu o servietă şi recuzitele inteligenţei sale. Jocul militarului este, de obicei, confruntarea totală, cu rezultatele victorie sau înfrângere, în alb sau negru, imediat. Jocul diplomatului constă în împletirea durabilă de interese, în actul fundamental al negocierii; aceasta constituie testul suprem al valorii sale. În perspectiva dată acțiunilor se întrevede o operă diplomatică merituoasă. E clar că: „este mai glorios să omori războaiele prin cuvinte decât oamenii prin fier, să câştigi pacea prin pace, nu prin război”.

Instrumentele diplomatului ţin, eminamente, de intelect, ajutat fiind de cunoaşterea limbilor de circulaţie internaţională. Fostul ministru plenipotențiar la Londra Nicolae Mișu cunoștea 14 limbi; așadar, nu întâmplător I. I. C Brătianu l-a chemat la negocierile de pace fiind mâna lui dreaptă. O va uimi prin devotament și modestie pe *S t e a u a* de pe cerul românesc, pe Regina Maria.[3] Dificultatea în diplomaţie constă în mânuirea congruentă a limbajului logic al argumentelor. Înțeleptul Bernard Shaw spunea că „Lumea ar arăta altfel dacă geniul pe care oamenii îl pun în corectarea prostiilor ce le comit, ar fi folosit în evitarea lor”.

Știm azi că Societatea Naţiunilor (Liga Naţiunilor), cu sediul la Geneva, a devenit centrul politico-diplomatic al Europei, salon politic internaţional al secolului XIX, în care personajele politice se întâlneau, luând contact direct, nu prin note diplomatice, ci îşi lămureau punctele de vedere, adeseori divergente în mod direct.

Însuși Pactul Ligii Naţiunilor era o instituţie în care chestiunile juridice aveau rol de prim rang, prin jurisprudența pe care o stabilea; prin împlinirea nelămuririlor şi lipsurilor regulilor internaţionale şi ale procedurilor aferente, care le însoțeau.

Aviaţia, cu progresele ei, facilita politicienilor şi diplomaţilor deplasarea mai uşoară şi rapidă pentru contacte directe şi mai eficiente decât prin texte scrise, transmise atunci prin aparatul morse.

Între timp, presa a devenit ambasadorul politicii internaționale, acreditat pe lângă opinia publică. În împrejurări de instaurare a unei noi diplomaţii, cu metode, practici şi principii noi, şi-a făcut apariţia pe arena diplomaţiei româneşti omul politic și diplomat, Nicolae Titulescu. Semnarea tratatelor de pace, începută în 1919, s-a terminat trei ani mai târziu, consfințind, o nouă geografie politică, fiind destrămate mari imperii, făcându-și apariţia state mai mici, cu fruntarii constituite pe principiul naționalităților. La rândul lor, SUA, Japonia şi China au intervenit în diplomaţia mondială cu poziţii importante, determinante. Dar, la început, a fost Liga Naţiunilor, instituția care și-a edificat fundamentul pe un ideal de pace în devenire. Mari politicieni vor constata că România, stat mic, a ajuns printr-un Titulescu să facă o politică mare în problemele ce frământau lumea. Așa a ajuns Guvernul Averescu să hotărască numirea lui Take Ionescu la Conferinţa de Pace de la Paris. Acesta însă dorind să devină ministru de Externe, a declinat propunerea de delegat la Paris în favoarea lui Nicolae Titulescu, care a acceptat propunerea, făcând primii paşi pe arena diplomaţiei europene. Aceștia au fost făcuți în momentul în care apăruseră cea mai spinoasă problemă de rezolvat: *Tratatul de pace cu Ungaria*. A fost documentul care s-a semnat la Trianon, după o vastă documentare economică, financiară și politică înfăptuită de Nicolae Titulescu. A fost instrumentul care a consfințit Unirea Transilvaniei cu România.

În continuare, pentru Nicolae Titulescu au urmat alte misiuni: de ataşat la Conferinţa interparlamentară privind reglementarea

schimburilor comerciale, iar în iulie 1920, diplomatul român a condus delegaţia română la Conferinţa de la Spa, unde în discuție se aflau reparaţiile de război datorate de Germania din care România a obţinut 1%.

Ulterior, a fost numit ministru plenipotenţiar şi trimis extraordinar al României în Marea Britanie, preluând conducerea delegaţiei la Londra.

La Conferinţa de la Innsbruck, 25 iunie 1923, a pledat pentru echitatea dintre obligaţiile şi drepturile României rezultate din tratate.

În iulie-august 1924, a fost delegat al României la Conferinţa de Interalianţă de la Londra, cu contribuție la Raportul Comisiei de experţi privind reparaţiile de război şi plenul de executare (Planul Dawes), ce arunca povara reparaţiilor de război asupra Germaniei.

S-a implicat în procesul optanţilor unguri, care a durat din 1923 până în 1930; el a dezbătut opţiunea celor 500 de moşieri unguri, proprietari funciari în Transilvania, care au cerut cetăţenie maghiară, în baza dreptului acordat de Statul Român, după unirea Transilvaniei cu România şi a reformei agrare din 1921, cerând despăgubiri pentru care s-au adresat guvernului hortist.

Conflictul nu a putut fi rezolvat de tribunalul mixt româno-maghiar în Consiliul Societăţii Naţiunilor, a fost scos de pe ordinea de zi şi trecut în competenţa exclusivă a părţilor litigante. După tratativele purtate între contele Apponyi şi Titulescu la San Remo, Opatije și Viena, a fost definitivat, prin acordurile de la Haga, din 1930, prin crearea unui fond agrar internaţional, alimentat din drepturile de creanţă ale României, Iugoslaviei, Cehoslovaciei şi altor ţări, asupra drepturilor ungare rezultate din obligaţiile reprezentanţilor de război, după care pretenţiile urmau a se îndrepta împotriva fondului agrar, investit cu personalitatea juridică, iar nu împotriva României.

La 24 iulie 1929, intra în vigoare Pactul Briand-Kellogg, semnat la Paris în 27 august 1928 care, în termeni generali, interzicea războiul, ca metodă de rezolvare a conflictelor internaţionale, obliga statele să rezolve conflictele numai prin mijloace paşnice. Uniunea Sovietică a fost invitată, dar n-a semnat Pactul! De reținut că până în 1934, 61 de state, între care România, au aderat la Tratat, ceea ce depășea numărul de membri ai Ligii Naţiunilor.

La 9 februarie 1929, România, URSS, Polonia, Estonia şi Letonia au semnat intrarea în vigoare anticipată a Pacului Briand-Kellogg prin care părţile se obligau să renunţe la război, utilizând mijloace paşnice. Proiectul României de a semna Pacului a fost redactat de Titulescu la 14 august 1928, după Conferinţa Micii Înţelegeri, din iunie 1928, de aderare la Pact. În realitate, Pactul a rămas o declaraţie a unor deziderate ale intereselor vitale ale popoarelor şi n-a reuşit să se facă respectat în permanenţă, din lipsa elementelor materiale care să-i garanteze aplicarea în practică.

Liga Naţiunilor a proclamat larga semnificaţie politică şi caracterul obligatoriu pentru statele semnatare, fiind cea mai mare realizare, de până atunci, în domeniul păcii.

La începutul lui mai 1929, Titulescu rostea la Reichstag discursul intitulat „Dinamica Păcii”, uzând de generalizări de o profunzime uimitoare şi limpezime; alocuțiunea a relevat esenţa elementelor constitutive ale forţelor păcii, punctând pe cele de natură juridică şi morală. A distins net între războiul de apărare, pe care îl considera admisibil, echivalând cu o sancţiune a colectivităţii împotriva celor ce au încălcat legile internaţionale şi războiul injust, de agresiune, pe care îl defineşte drept crimă împotriva umanităţii.

După adoptarea Pactului la Ligă, războiul mai era posibil în trei cazuri: 1. Legitimă apărare, 2. Violarea tratatelor de părţile semnatare şi 3. Necesitatea de a acorda autoritate art. 16 din Pact.

Activitatea la Liga Naţiunilor reprezintă succesul suprem al lui Titulescu în calitate de diplomat-politic, care a ridicat România pe cele mai înalte culmi în conducerea celui mai înalt for internaţional al timpului. Între 1920 şi 1936, a participat, cu regularitate, la sesiunile Ligii, exceptând cele din 1922 şi 1928.

Meritele sale deosebite în tratarea marilor probleme internaţionale au fost răsplătite cu alegerea lui, de două ori, consecutiv, în funcţia preşedinte al Adunării Generale a Ligii Naţiunilor, făcându-se excepţie de la statut, fiind singurul diplomat ce a deţinut de două ori această funcţie. Ba, mai mult, a fost propus pentru a treia oară, de către reprezentantul Germaniei la Ligă, pentru a prezida o sesiune extraordinară, în 1932, cu obiect – dezbaterea problemei conflictului dintre China şi Japonia, din 1931, urmare a ocupării Manciuriei de către japonezi, pentru declararea statului agresor.

Spiritul de diplomat raţional al lui Titulescu i-a dictat ca, pentru apărarea intereselor României (de a păstra relaţii bune cu ambele state în conflict), să mulţumească respectuos pentru propunerea făcută şi a declinat propunerea în favoarea altor persoane, pentru a fi nominalizate. A doua zi, reprezentanţii Chinei şi Japoniei la Ligă s-au prezentat şi i-au mulţumit lui Titulescu pentru modul exemplar în care rezolvă problemele politico-diplomatice.

Titulescu a fost preşedinte al Adunării Ligii Naţiunilor în 1930, la cea de-a XI-a sesiune şi reales în 1931; a rămas reprezentant permanent al României la Liga Naţiunilor până în 1935, contribuind la buna desfășurare a activităţilor.

La 17 septembrie 1935, România a fost aleasă membru permanent în Consiliul Ligii Națiunilor, cu 52 de voturi din 52 votanți, gest ce reprezenta un caz unic în istoria acestui for internaţional. Faptul reprezenta un merit şi o recunoștință pentru activitatea prodigioasă desfășurată de Nicolae Titulescu vreme îndelungată pe tărâmul politicii externe.

Nicolae Titulescu la Conferința Antantei de la Praga din 1927

Titulescu a fost şi promotorul pactelor militare defensive – Mica Înţelegere - formată din România, Cehoslovacia, Iugoslavia, Turcia, Grecia şi Iugoslavia, în urma Conferinţei din 4 februarie 1934, de la Belgrad.

Un rol deosebit l-a jucat Titulescu şi la Conferinţa dezarmării, promovată de URSS, în 1933, când România a acceptat definiţia agresorului, propusă de Litvinov (URSS).

Raportul definiţiei agresiuni a fost prezentat de Politis, reprezentantul Greciei, la 24 mai 1933, în cadrul Conferinţei de dezarmare, convenţiile fiind semnate între 3-5 iulie 1933, la Londra.

La 29 august 1936, Gheorghe Tătărescu, sub pretextul remanierii Guvernului, nu l-a mai inclus pe listă pe Titulescu, Ministerul de Externe fiind preluat de Victor Antonescu.

Marele diplomat s-a stins din viaţă la Cannes, la 17 martie 1941.

---

[1] Cf. Nicolae Mareș, *Titulescu actor*, în Constelații Diamantine, martie 2023. /vezi anexă pp /

[2] Nicolae Iorga menționa următoarele cuvinte, în cartea sa *Supt trei regi* despre Take Ionescu: „Fondator al Partidului Conservator-Democrat, al cărui președinte a fost până la moarte: era *ca un produs al organizației noastre școlare, în ce este bun: inițierea în rosturile țării, cunoașterea oamenilor ei, dar și în ce este mai puțin bun: o oarecare lipsă de disciplină intelectuală, de formațiune a unui caracter cu totul ferm, care se capătă în contact cu civilizațiile bătrâne.”* op. ctt. pp. 41-42

[3] Cf. Nicolae Mareș - *Regina Maria a României – Zece schițe*, Editura Fundației România de Mâine, București 2024, pp. 13-31.

Prof.univ.dr. Alexandru OȘCA

Comisia Română de Istorie Militară

Borne în drumul către un sfârșit îndelung așteptat.

Capitularea forțelor germane din Italia și Austria în fața Coaliției Națiunilor Unite

Se împlinesc anul acesta 80 de ani de la terminarea celei mai cumplite confruntări care a cuprins întregul mapamond, lăsând în urmă milioane de victime umane și uriașe distrugeri materiale. România nu s-a putut sustrage logicii acestui cataclism mondial; întâmplarea a făcut ca Armata ei să lupte atât în campania din Est, împotriva sovieticilor care ne smulseseră, prin ultimatum și forță, Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța, cât și în campania din Vest, împotriva forțelor hitleriste și hortiste care ne deposedaseră, prin Dictat, nordul Ardealului. În campania din Est, confruntările au fost de cele mai multe ori crâncene. În războiul antihitlerist – luptând alături de Coaliția Națiunilor Unite – prețul plătit în vieți omenești mai ales, a fost și mai cumplit: în cele 263 de zile ale campaniei efectivul rulat a fost de 538.536 de militari. Permanent în contact cu inamicul au fost 175000 militari. Am pierdut 169.822 luptători: 21.035 morți, 62.928 de răniți, 58.433 de dispăruți. Cu toate acestea României nu i s-a recunoscut statutul de stat cobeligerant.

Despre frustrarea pe care o încercau românii din acest motiv, George Călinescu afirma*: „... luați cu sila într-o tabără străină noi apărem acum ca adversari, deși noi am fost și rămânem prietenii aliaților, și fiindcă se vorbește de sateliți, noi, sateliți ai Germaniei n-am fost niciodată, fiindcă n-am trăit mecanic în orbita ei. ..aventura noastră pro-axistă a fost o scurtă ieșire din orbita canonică. Conferința de pace va consimți, sperăm, acest adevăr bătător la ochi”*.

Într-un Studiu al M. St. M. se arăta: *„...ținând seama de aceste rezultate detaliate în studiu, Comisia Română Pentru Aplicarea Armistițiului apreciază că Guvernul și Înaltul Comandament Român au executat toate prevederile Convenției. De aceea ..., comparând-o cu precedentul Italiei și cu evenimentele din Ungaria credem că se poate acorda României statutul de cobeligerantă. Italia, după 2 luni de la armistițiul lor – 3 septembrie 1943 – i s-a recunoscut cobeligeranța, deși doar flota s-a pus la dispoziția aliaților, iar jumătate din Italia încă luptă de partea nemților*”[2]. Sovieticii condiționau acordarea acestui statut pentru România de modul în care *„... acțiunea armatei române se va fi făcut simțită”*.[3] S-a făcut simțită din plin, dar statutul îndreptățit n-a fost obținut.

În primăvara anului 1945 în Europa erau două teatre de război care se apropiau, ceea ce a impus o coordonare strânsă între SHAEF[4] și STAVKA[5]. Îmi propun să evoc împrejurările în care au capitulat forțele germane de pe Frontul de Vest, din Italia, respectiv Austria.

La sfârșitul lunii martie 1945 devenise evident că Germania va fi înfrântă; era doar o chestiune de timp până când forțele hitleriste urmau să capituleze. Asta nu înseamnă că încleștarea între forțele germane și cele ale Națiunilor Unite a slăbit ca intensitate. Dimpotrivă.

Parcursul spre încheierea conflagrației pe teatrul european a fost însoțit de întâmplări tragice la nivel de vârf, atât în tabăra Națiunilor Unite cât și în tabăra opusă.

Pe 12 aprilie 1945 a survenit moartea neașteptată a Președintelui Roosevelt, care și-a pus amprenta pe relațiile interaliate. Churchill îi comunica lui Stalin impresiile sale după moartea Președintelui american: „*sunt profund întristat de moartea Președintelui Roosevelt, cu care stabilisem în ultimii cinci ani și jumătate, legături de prietenie foarte strânse. Acest trist eveniment subliniază și mai mult însemnătatea faptului că dumneavoastră și cu mine suntem legați unul de altul prin nenumărate manifestări de simpatie și amintiri plăcute,*

Prof.univ.dr. Alexandru OȘCA

chiar și în condițiile tuturor primejdiilor și greutăților pe care le-am învins”.[6]

Dacă în tabăra aliaților regretele pentru moartea Președintelui american erau sincere, în buncărul lui Hitler știrea a fost înregistrată cu satisfacție: „*La miezul nopții de 12 aprilie 1945 știrile despre moartea lui Roosevelt au ajuns la urechile lui Hitler. Goebbels i-a telefonat acestuia, spunându-i: vă felicit, Fuhrerul meu. Soarta l-a defavorizat pe cel mai mare dușman al dvs. Dumnezeu nu ne-a abandonat”.*[7] Hitler spera că, în aceste condiții, Coaliția să se spargă.

Dar războiul își vedea de cursul lui: din Vest, ofensiva s-a oprit la 100 km de Berlin, pe Elba, la 11 aprilie 1945. Dinspre Est, sovieticii din Frontul lui Jukov și cel al lui Konev au intrat în Berlin la 25 aprilie 1945. Pe 27 aprilie 1945, forțele lui Konev s-au întâlnit cu forțele americane pe Elba. [8]

Așa cum remarca și Liddell Hart, războiul a luat sfârși oficial pe 8 mai 1945, ceea ce însemna „*o recunoaștere formală a finalului care se produsese, bucată cu bucată, pe parcursul săptămânii anterioare. La 2 mai încetaseră luptele pe frontul din Italia, unde documentul de capitulare fusese semnat cu 3 zile inainte. La 4 mai a fost semnată o capitulare similară la Cartierul general al generalului Montgomery din Luneberg Heath, de către reprezentanții forțelor germane din nord-vestul Europei.”* [9]

Reține atenția semnificația specială a capitulării forțelor germane de pe frontul italian pentru că acest act a fost asumat în timp ce Hitler încă trăia, și s-a făcut fără știința și fără aprobarea sa. De altfel, Liddell Hart este de părere că războiul s-a prelungit pentru că aliații „*s-au încăpățînat să obțină capitularea necondiționată”.*[10]

Generalii germani își făceau planul unei cedări în confruntările cu anglo-americanii, concomitent cu o rezistență sporită în fața

sovieticilor. La Viena, Heinrich Himmler dă ordine categorice de apărare: *„...interzic tuturor serviciilor civile și militare orice discuție...cu privire la proiectele de abandon a Vienei. Viena și Marca de Răsărit vor fi apărate cu fanatism*”.[11] Ușor de ordonat, greu de executat. Hitler s-a arătat foarte nemulțumit de combativitatea trupelor sale din Est: *„Himmler, Armata 6-a Panzer SS este cea mai mare decepție a vieții mele, deoarece a eșuat la lacul Balaton. Pentru aceasta îți ordon să ridici decorațiile tuturor ofițerilor acestei Armate”,* la care Himmler ii răspunde telefonic*: „Mein Fuhrer, dac-ar trebui să iau decorațiile ofițerilor și soldaților Armatei a 6-a, ar trebui să ajung la lacul Balaton pentru a le smulge morților. Mein Fuhrer, nici chiar un SS-ist nu vă poate oferi mai mult decât viața lui*”.[12]

În fața Vienei, aliații au parte de un ajutor nesperat: planurile nemților, cu punctele slabe ale dispozitivului, au fost oferite „*pe tavă*” sovieticilor. Planurile ajung la generalul Tolbuhin, aduse de către doi ofițeri nemți care reușiseră să treacă linia frontului în noaptea de 2 spre 3 aprilie. La întoarcerea lor, Himmler a aflat și a trecut la arestări ample, dar făptașii (maiorii Szokoll și Kass) au reușit să fugă. Ceilalți complici ai lor au fost spânzurați. Viena a fost eliberată pe 13 aprilie 1945, fără să mai fie necesară insurecția planificată de conspiratori. Pe 27 aprilie, rușii au instalat un Guvern marionetă, condus de socialistul Karl Renner.

În Italia de Nord, cele 20 de divizii germane au fost încercuite și nevoite să capituleze. Mussolini a încercat imposibilul, visând să medieze între nemți și aliații. Ribbentropp, Kaltenbrunner, Wolff și Harster au încercat să intre în legătură cu aliații pentru a oferi capitularea, fără știrea lui Hitler. Oricum, frontul era slăbit după plecarea generalului Kesselring, comandantul forțelor germane din Italia de Nord.

Contactele s-au stabilit prin șeful OSS, Allen Dulles, iar primele întâlniri au avut loc la Zurich, în zilele de 8 și 9 martie 1945. Însă negocierile trenau, pentru că Allen Dulles impunea trimișilor germani, imperativ, capitulare necondiționată. La Berlin, în cercurile discrete favorabile demersurilor, s-a instalat nemulțumirea și dezamăgirea, iar la Moscova s-a creat suspiciunea unei păci separate între nemți și anglo-americani, care ar fi însemnat spargerea blocului aliat.

Schimbarea lui Kesserling și cererea sovieticilor de a fi parte la negocieri au tergiversat și mai mult discuțiile. În etapa următoare, partener credibil de negocieri a devenit Karl Wolf, șeful SS din Italia. Acesta a prezentat șefilor săi de la Berlin (nu lui Hitler) un plan care urmărea să salveze de la distrugeri Italia și să permită o aliere cu Occidentul pentru a bara avansul sovieticilor. O vreme, Wolf a fost stopat de Himmler să continue negocierile, dar la 23 aprilie Wolf și Vietinghoff (care-l înlocuise pe Kessering) au hotărât să acționeze pe cont propriu. La 25 aprilie Wolf permite partizanilor italieni să i-a puterea în zona lor. La fel a procedat și mareșalul lui Mussolini, Grațiani.

Benito Mussolini a încercat negocieri separate cu anglo-americanii și l-a trimis pe fiul său, Vittorio, la Milano, cu o scrisoare pentru cardinalul Schuster. Acesta trimite scrisoarea mai departe, la Caserta, unde era Cartierul General al aliaților. Aliații răspund: Armata republicană (a Republicii de la Salo) trebuie să capituleze fără condiții.

Pe 14 aprilie, Mussolini încearcă să reziste și se întâlnește cu germanii într-o ultimă conferință, își prezintă proiectul lui de rezistență, dar Wolf – implicat în tratative secrete – rămâne indiferent și speriat: tocmai fusese chemat la Berlin să dea un raport despre situația de pe front. Își face testamentul, și, pe 17 aprilie, se prezintă lui Hitler în buncăr. Ca prin minune, scapă și revine în Italia unde reia negocierile cu americanii.

Ducele încearcă să reziste singur, recucerește Milano și Como, dar partizanii îl capturează și-l execută prin spânzurare, la 28 aprilie 1945, la Donga. Defetismul în tabăra hitleristă se generalizează, Hitler este disperat[13]

La 29 aprilie, ora 14.00, trimișii germani semnează capitularea forțelor germane din Italia, începând cu data de 2 mai, ora 12.00.(ora 14.00 în Italia).

La 4 mai 1945, la Cartierul general al mareșalului Bernard Law Montgomery de la Luneberg Heath, forțele germane din nord au semnat, la rândul lor, capitularea.

La nivelul politic de vârf, liderii Coaliției Națiunilor Unite monitorizau strâns evoluțiile de pe front în apropierea sfârșitului definitiv.

Printr-o telegramă din 26 aprilie 1945, Churchill îl informa pe Stalin: „*Prezentul Mesaj se referă la „Cuvinte-ncrucișate”*[14]. *Emisarii germani cu care rupsesem orice legătură, au venit acum din nou la lacul Lucerna. Ei au declarat că sunt împuterniciți să prezinte capitularea armatei din Italia. Ca atare, i s-a comunicat feldmareșalului Alexander că are dreptul să îngăduie acestor emisari să se prezinte la Cartierul său general. (...) rezolvarea tuturor problemelor politice rămâne în atribuția celor trei guverne.*”[15] Stalin îi răspunde imediat: *”...vă comunic că l-am desemnat pe gl. maior Kislenko, actualul reprezentant al guvernului sovietic în Consiliul Consultativ pentru Italia, să participe la tratativele ce se vor purta în legătură cu capitularea armatelor germane din Italia de nord*.” [16]

Pe 29 aprilie 1945, Churchill îl anunță pe Stalin *„Tocmai am primit din partea feldmareșalului Alexander o telegramă care mă anunță că în urma unei întâlniri în care au fost și ofițerii dvs, germanii au acceptat clauzele capitulării necondiționate care le-au fost prezentate și trimit articolele cele mai importante generalului german von Vietinghoff care să indice ziua și ora când pot înceta operațiile militare. Se pare că toate forțele germane de la sud de Alpi vor capitula aproape imediat.”* [17]

Churchill revine la scurt timp cu informații mai concrete pentru Stalin:

1. „*Am primit de la Alexander: lt.col. von Schweinitz și maiorul Werner, reprezentând pe gl. von Vietinghoff, comandantul suprem german în Sud-Vest, și respectiv generalul SS Wolff, comandant suprem al SS și al poliției și reprezentant plenipotențiar al Armatei din Italiei au semnat astăzi, 29 apr, orele 14.00 (ora britanică) condițiile capitulării. Regiunea aflată sub comanda celor doi generali cuprinde întreaga Italie (cu excepția părții din Veneția-Giulia situată la est de râul Isonzo), provinciile Voralberg, Tirol, și Salzburg și o parte din Carintia. Operațiile trebuie să înceteze la 2 mai, orele 12 GMT. ...*

2. *(Harry) Truman a propus ca prima comunicare în legătură cu capitularea să fie făcută de feldmareșalul Alexander*.”[18]

În fața ofensivei impetuoase a sovieticilor și a ezitărilor comandantului șef Eisenhower care considera Berlinul un obiectiv secundar, Churchill a încercat să câștige teren în plan politic. El îi transmite un Mesaj lui Stalin în care încearcă să relativizeze câștigurile sovieticilor pe front, insistând că deciziile politice vor fi cele care vor contura zonele de ocupație în Germania și Austria:

„ *... 3. Odată luptele terminate, sarcina următoare va fi înființarea la Berlin și la Viena a Comisiilor Aliate de Control, o nouă dispunere a forțelor armate ale aliaților și ocuparea de către ele a zonelor de ocupație respective. Demarcarea zonelor în Germania a și fost făcută și este necesar ca în timpul apropiatei întâlniri la Viena propuse de dvs, să ajungem, fără a amâna lucrurile, la un acord cu privire la zonele de ocupație în Austria.”*[19] Era evident că anglo-americanii rămâneau cu un rol secundar în Austria.

Mai mult, Churchill avansează ideea că nu ar fi nevoie de o capitulare generală a Germaniei, fiind suficientă o altă soluție:

„ *4. Acum este limpede că nu va exista niciun fel de Act de capitulare semnat. În cazul acesta guvernele trebuie să hotărască crearea imediată a Comisiilor Aliate de Control , dându-le sarcina*

de a elabora măsuri amănunțite în vederea dispunerii forțelor armate în zonele de ocupație asupra cărora s-a convenit.".[20] În Mesajul din 28 aprilie, Churchill a sugerat că *„În lipsa unui act de capitulare semnat, cele patru puteri vor trebui să publice o Declarație care să constate înfrângerea și capitularea necondiționată a Germaniei de către cele patru puteri. Proiectul de text al acestei declarații se află în discuția Comisiei Consultative Europene.*" Soluția și textul propus pentru Declarația comună au fost agreate de Stalin care i-a răspuns succint pe 30 aprilie 1945: „*Nu am nicio obiecție împotriva propunerii dvs ca, în cazul când în Germania nu ar exista o autoritate centrală funcționând în mod organizat, să se dea publicității o declarație a celor patru puteri, prin care să se constate înfrângerea și capitularea necondiționată a Germaniei*".[21]

Strategia gândită de Churchill n-a rezistat probei timpului, evenimentele s-au precipitat: la 30 aprilie 1945 Hitler se sinucide, nu înainte de a-l numi în locul său pe Donitz, care și-a trimis reprezentanții la Cartierul general de la Reims al generalului Eisenhower și, pe 7 mai, au semnat capitularea necondiționată a tuturor forțelor germane, care intra în vigoare în ziua de 8 mai.

Dar asta este o altă poveste.

---

[1] Buletin britanic de informații, nr 62 din 13 sept 1946.
[2] AMNR, Fond *948*, dosar 882, f. 13. Studiul este din octombrie 1944.
[3] Ibidem, dosar *878*, f .10.
[4] Cartierul General Suprem al Forțelor Expediționare Aliate (Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force – SHAEF), structura supremă de comandă a comandantului forțelor aliate din nord-vestul Europei, de la sfârșitul anului 1943 până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Generalul american Dwight D. Eisenhower a fost la comanda SHAEF pe toată perioada de existență a Cartierului General. Eisenhower a fost transferat de la comanda Teatrul de Operațiuni din Mediterana la comanda SHAEF. Sediul SHAEF a fost din decembrie 1943 în unitatea militară SUA Camp Griffiss din Teddington.
[5] Comandamentul Suprem Sovietic
[6] *Corespondența președintelui Consiliului de Miniștri al URSS cu Președinții SUA și cu prim-miniștrii ai Marii Britanii din timpul Marelui Război pentru apărarea patriei, 1941-1945*, vol.1, Editura de stat pentru literatură politică, București, 1958, p.399.
[7] Lidell Hart, *Istoria celui de-al Doilea Război Mondial, vol II,* editura Orizonturi, București, 2006, p.395.
[8] Ibidem, p.359.
[9] Ibidem, p 396.
[10] Ibidem, p.397.
[11]Jacques de Launay, *Mari decizii ale celui de-al Doilea Război Mondial, vol. II*, Editura științifică enciclopedică, București,1988, p.318.
[12]Ibidem, p. 319.
[13] Liddell Hart, *Istoria celui de-al Doilea Război Mondial, vol II*, Editura Orizonturi, București, 2006, p. 388.
[14] Codificare pentru operațiunea de capitulare a Italiei.
[15] Corespondență...., vol I, p. 419-420.
[16] Ibidem, p.420-421.
[17] 29 aprilie 1945 (Corespondență..., p 432).
[18] Corespondență ... p. 433.
[19] Ibidem.
[20] Corespondență..., p. 422.
[21] Ibidem, p.432.

***Monumentul Infanteriei Române**, București; fotocredit: Tanța Tănăsescu*

Marilena GRIGORE

Capitala Ungariei - un oraș al culturii

Budapesta este un oraș plin de istorie, cultură și frumusețe arhitecturală. Situată pe malurile Dunării, capitala Ungariei, Budapesta, este rezultatul unirii a două orașe distincte, Buda și Pesta, fiecare având caracteristici unice.

Cu o îndelungă și bogată istorie, care datează din epoca romană, când zona era cunoscută sub numele de Aquincum, de-a lungul secolelor orașul a fost influențat de diverse culturi și imperii, inclusiv cel otoman și cel habsburgic. În secolul al XIX-lea, Budapesta a cunoscut o dezvoltare rapidă, devenind un important centru cultural și economic în Europa Centrală. Unirea oficială a orașelor Buda, Pesta și Óbuda în 1873 a marcat începutul unei noi ere pentru capitala ungară, care a continuat să se dezvolte și să prospere până în prezent.

Budapesta are un sistem subteran fascinant, format din peșteri termale naturale, unice în Europa. Sub oraș se află peste 200 de peșteri și tuneluri formate de izvoarele termale, unele dintre ele având formațiuni geologice spectaculoase și lacuri subterane.

Un exemplu notabil este Peștera Pál-völgyi, care este cea mai lungă peșteră din Ungaria, cu peste 31 de kilometri explorați. Mai impresionant este faptul că Peștera Molnár János găzduiește un lac subteran enorm, folosit adesea pentru scufundări. Apa acestui lac are o temperatură constantă între 20-28°C datorită activității termale din zonă.

Acest fenomen geologic este strâns legat de băile termale renumite ale Budapestei, precum Baia Gellért sau Szechenyi, care sunt alimentate de aceleași izvoare calde. Astfel, Budapesta nu este doar un oraș istoric și cultural, ci și un univers subteran misterios și spectaculos!

Supranumită "Perla Dunării", Budapesta este fascinantă prin panoramele spectaculoase ale Dunării, un decor arhitectural care îmbină eleganța clasică cu energia modernă, dar și prin o artă culinară savuroasă.

Ca turist român în Budapesta, un lucru util de știut este că există o comunitate românească semnificativă și chiar servicii turistice sau restaurante care oferă opțiuni în limba română. În plus, acest oraș este foarte prietenos cu turiștii datorită sistemului său de transport public eficient și accesibil, care include tramvaie, autobuze și metrou. Restaurantele din centrul orașului sunt obișnuite să primească turiști români, iar meniurile sunt adesea disponibile și în limba engleză. Dacă preferi să economisești, caută localuri mai departe de atracțiile turistice principale (cum ar fi pe străduțele din cartierul Józsefváros), unde prețurile sunt mai prietenoase.

Marilena GRIGORE

Partea vestică a Budapestei, Buda, oferă o combinație de istorie, natură și priveliști spectaculoase. Poți străbate în liniște străzile, ajungând la Castelul Buda, un complex impresionant care găzduiește Muzeul de Istorie al Budapestei și Galeria Națională Ungară. De pe terasele castelului poate fi admirată priveliștea panoramică a orașului.

Urmând străzile pitorești ale acestui cartier istoric, poți ajunge la Biserica Matthias și Bastionul Pescarilor, locuri în care natura, cultura și istoria se combină într-un mod armonios. Partea de vest este locul ideal pentru cei care caută o latură mai liniștită și mai autentică a Budapestei.

Pesta este partea cea mai animată a orașului, fiind centrul cultural, comercial și social al capitalei ungare. De aici ajungem la Parlamentul Ungar, situat pe malul Dunării, o capodoperă arhitecturală ce impresionează prin designul său neo-gotic, cu săli somptuoase, aici fiind expusă și Coroana Sfântului Ștefan, simbol național al Ungariei.

O plimbare pe bulevardul Andrássy, inclusiv o oprire la Opera Națională, oferă o experiență culturală de neuitat.

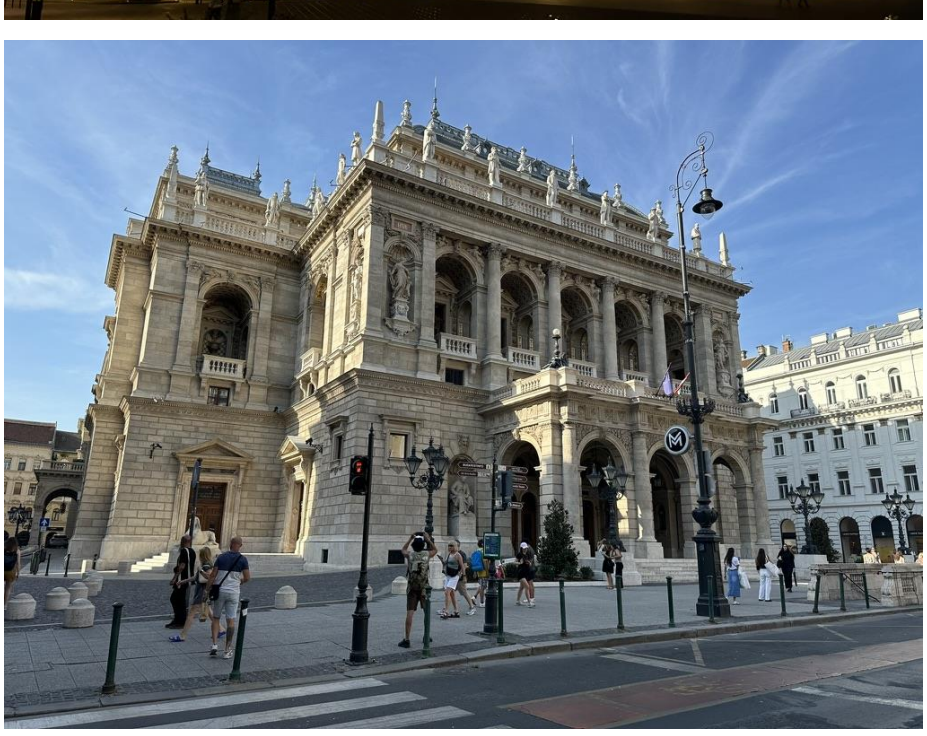

Opera Națională din Budapesta

Comunitățile de români din Budapesta

Budapesta găzduiește o comunitate românească vibrantă, care a crescut în ultimele decenii. Aceasta este formată din români care au venit în Ungaria pentru studii, muncă sau din motive familiale. Comunitatea românească din Budapesta este activă în organizarea de evenimente culturale, festivaluri și întâlniri, menținând astfel legătura cu tradițiile și cultura românească.

Conform recensământului din 2011, aproximativ 26.345 de persoane s-au declarat de naționalitate română.

Pentru cei pasionați de jurnalism, o vizită în Budapesta ar trebui să includă explorarea urmelor presei istorice românești din Ungaria, în special o vizită în cartierul unde s-a aflat odinioară centrul cultural al comunității românești din oraș. Acolo sunt Arhivele și Biblioteca Națională Széchényi, Tipografia "Concordia", Muzeul de Etnografie din Budapesta și câteva instituții românești.

Arhivele și Biblioteca Națională Széchényi găzduiesc o colecție impresionantă de documente și publicații istorice, inclusiv ediții ale ziarelor și revistelor publicate de comunitatea românească din Budapesta în secolele XIX și XX. Poți găsi exemplare din publicații precum "Concordia" sau "Lumina" „Albina", „Federația", „Amicul Poporului" ș.a., care erau dedicate promovării culturii și identității românești în perioada dualismului austro-ungar.

Un loc simbolic pentru presa românească din Budapesta este clădirea unde a funcționat Tipografia "Concordia", fondată în 1867 de Ioan Alexi. Aici s-au tipărit primele ziare și reviste în limba română pentru comunitatea din zonă. Deși clădirea originală nu mai există, o plimbare prin vechiul cartier Lipótváros, unde se afla aceasta, oferă o perspectivă asupra Budapestei din acea vreme.

Muzeul de Etnografie din Budapesta include o secțiune dedicată minorităților din Ungaria, printre care și românii.

Institutul Cultural Român din Budapesta organizează frecvent evenimente culturale și expoziții care reflectă istoria relațiilor culturale româno-maghiare. Totodată, personalul institutului poate oferi informații despre patrimoniul românesc din oraș, inclusiv legături cu istoria presei.

Budapesta, cu farmecul său inconfundabil, reușește să captiveze orice vizitator prin contrastul perfect dintre trecut și prezent. De la eleganța aristocratică a Budei până la energia vibrantă a Pestei, capitala maghiară este un mozaic de experiențe care își lasă amprenta asupra sufletului fiecărui turist. Fie că te plimbi pe malurile Dunării, admiri arhitectura iconică sau savurezi preparatele tradiționale, Budapesta te îndeamnă să te întorci și să descoperi mereu ceva nou. În doar câteva zile, acest oraș fascinant poate să îți spună o poveste pe care nu o vei uita niciodată.

Corina VLAD DIACONESCU

Un titlu, un subiect, un roman și cititorii

Primul volum semnat Ion Dulugeac pe care l-am primit, purta un titlu care m-a nedumerit: *Mamaia Anta și Prințesa*.

Pe parcursul lecturii însă, l-am înțeles. Mamaia Anta era Maria Dulgheru, sora bunicii micului Ion, și el personaj din roman.

Copilul era deseori îndemnat să se ducă la *mamaia aialaltă*. Fiind un cuvânt cam întortocheat pentru micuț, acesta spunea mai simplu, că se duce la *mamaia anta*. Astfel, Maria Dulgheru a devenit pentru toți Mamaia Anta.

Povestea din roman începe la Mogoșoaia, un loc foarte drag autorului. Oare copilăria petrecută în preajma scriitorilor, găzduiți în Casa de Creație de pe malul lacului, existența însăși a Palatului Brâncovenesc, cu toată istoria sa bogată, și istețimea copilului Ion (autorul), atent și receptiv la tot ce vedea și auzea, să-l fi inspirat pe Ion Dulugeac în alcătuirea romanului?

La toate acestea s-ar putea adăuga și consemnările pe care le-a citit în caietul misterios al Mamaei Anta, pe care ea îl primise de la Martha Bibescu.

Da, pentru că la Palatul Brâncovenesc din Mogoșoaia se afla familia George Valentin Bibescu și soția sa, Martha Bibescu, Prințesa din titlul cărții.

Ajungând cu lectura la paginile 30-31 din roman, am înțeles semnificația titlului și legătura puternică ce a existat între Mamaia Anta și Prințesă.

„*Maria începu să-și depene odiseea marii sale prietenii cu femeia care-i era model de viață.*

Așa află Leana că, în vara anului 1916, pe la jumătatea lui iulie, cam cu o lună înainte de intrarea României în Primul Război Mondial, într-o zi de vineri, după prânz, pe când Maria mergea cu șareta în Lupu – la grădina unde muncea din când în când – trecând pe la Stăvilarul de lângă Moara Bibescu, a văzut mare agitație pe malul apei și, curioasă, află de la o fată de pe Valea Parcului că se îneacă prințesa Martha Bibescu. Crescută pe malul gârlei, bună înotătoare – înzestrată cu o fire pe cât de puternică și cutezătoare, pe atât de empatică și săritoare – îi văzu pe toți acei gură-cască speriați, care, în loc să vină-n ajutorul Prințesei, urmăreau […] cum se scufundă ...

Maria, care nu avea nici șaisprezece ani, nu a stat pe gânduri. A tras calul lângă un tufan, și-a luat cinci-șase pași de elan, apoi a sărit în apa lacului, adâncă de peste douăzeci de metri, ajungând, cât ai clipi, lângă prințesa deja imobilă. Maria a prins-o de părul împletit în două cozi lungi, ce încă mai pluteau pe apă, s-a întors pe sub trupul tinerei, a pus-o pe umărul său, cu fața în sus, și cu un efort uriaș a adus-o rapid la mal, unde, ajutată de Anica lu' Costică Pescaru, de Gheorghe Șerban […], au tras-o pe țărm… Prințesa nu mișca… În câteva fracțiuni de secundă, Maria își aminti cum o privise, uneori, plimbându-se cu Poștalionul Regal și, cu acea imagine în minte, a pornit iute manevrele de resuscitare, spre surprinderea adulților, uluiți de graba și îndemânarea adolescentei, care acționa cu o rară stăpânire de sine, peste corpul femeii inerte. […]

Din acel moment, Maria i-a devenit Prințesei cea mai bună prietenă și confidentă de suflet căreia putea să-i mărturisească orice, fără rezerve, ba, mai mult, uneori îi cerea și sfaturi."

Nu știu dacă totul s-a petrecut astfel, dar talentul de povestitor al lui Ion Dulugeac ne aduce scena în fața ochilor.

Nu avem spațiu suficient pentru a ne referi și la alte întâmplări.

Corina VLAD DIACONESCU

Pe parcursul romanului, cititorul trăiește alături de locuitorii din Mogoșoaia și din Bucureștiul interbelic, țărani, târgoveți, negustori, artiști și cunoaște forfota din interiorul Palatului Brâncovenesc. Familia George Valentin Bibescu și Martha Bibescu vine și pleacă, primește oaspeți și pune la cale diverse strategii. De asemenea, cititorul este introdus în mediile diplomatice, politice și culturale din București și din alte capitale europene. Viața este agitată în preajma evenimentelor importante care urmau să aibă loc.

Aflăm că Martha Bibescu, personalitate marcantă a epocii sale, de viță nobilă, frumoasă și educată, a avut ca prietenă devotată și de mare încredere o fată simplă, pe Maria Dulgheru, devenită Mamaia Anta. Este chiar o prietenie de poveste, pe care autorul o scoate foarte clar în evidență.

Martoră a unor evenimente cruciale, naționale și internaționale și participantă activă la desfășurarea lor, romancieră și memorialistă, Martha Bibescu, suflet nobil, a știut să păstreze o prietenie sinceră cu îngerul ei salvator din Mogoșoaia.

Anturajul Prințesei includea personalități de prim rang, scriitori, academicieni, artiști, oameni de stat precum Charles de Gaulle, Marcel Proust, Nicolae Iorga, Winston Churchill, Regele Spaniei Alfonso al XIII-lea, Casa Regală a României, Regele Carol I, Regina Maria, Regele Ferdinand I, alți prinți și prințese…

Faptul că Martha Bibescu o invita pe buna ei prietenă la Palat, o vizita acasă, în gospodăria din Mogoșoaia, îi scria permanent din

călătorii, mă duce cu gândul să consider că în felul acesta a ridicat-o și pe Maria Dulgheru la rangul de Prințesă, pentru calitățile ei deosebite și în virtutea relației lor apropiate.

În entuziasmul descoperirii unui autor contemporan atât de apropiat cititorului obișnuit, cum este Ion Dulugeac, am oferit această primă carte și altora. M-am bucurat că le-a plăcut.

O bună prietenă mi-a mărturisit că a plâns, citind-o. M-am speriat la început, dar ea mi-a explicat că, pe parcursul romanului, multe lucruri i s-au părut familiare. Și-a amintit de bunicii ei de la Herăști, care povesteau despre atmosfera pașnică, despre dialogurile dintre săteni și familiile de viță nobilă din zonă, similare celor despre care citea în romanul *Mamaia Anta și Prințesa*.

Această mărturisire dovedește că Ion Dulugeac a reflectat aproape fidel atmosfera și viața din comunele apropiate Bucureștiului, din epoca respectivă.

Un alt amic cititor mi-a vorbit despre Martha Bibescu din perspectiva sa de diplomat de carieră. Mi-a spus că, în general, despre personalitățile care au avut un rol în relațiile internaționale, mai ales în timpul unor conflicte, așa cum a fost și Prințesa, de obicei se oferă publicului, în mod oficial, anumite date, dar niciodată nu se dezvăluie tot adevărul… Într-un roman însă, scriitorul e liber să ofere și o altă imagine, mai umană, a acestor personalități, chiar dacă realitatea este decorată și cu elemente de ficțiune. Astfel, se poate obține un portret cât mai aproape de cel adevărat. Romanul *Mamaia Anta și Prințesa* reușește, așadar, să completeze ceea ce se cunoștea până acum despre Martha Bibescu.

În privința realizării stilistice a romanului, se pot face observații, dar despre acestea se vor pronunța criticii literari.

În încheiere, aș mai cita un fragment de la pagina 31. Este Martha Bibescu așa cum o percepeau locuitorii din Mogoșoaia:

„*Maria, care avea 51 de ani, îi mai spuse nepoatei sale – cu regret în glas și cu lacrimi în colțul ochilor săi pătrunzători – că nu o mai văzuse pe Martha din 7 septembrie 1945, când au cules împreună trei rânduri de vie în curtea lui Ion Dulgheru, iar strugurii i-au zdrobit cu picioarele goale și apoi au băut must proaspăt.*”

Despre Martha Bibescu s-a scris, s-au realizat filme, s-au organizat simpozioane, iar cercetările documentelor oficiale continuă. Personalitate fascinantă, Martha Bibescu va rămâne mereu în atenția publicului și a cercetătorilor.

Romanul lui Ion Dulugeac aduce însă în prim-plan o perspectivă personală și vibrantă a Prințesei care a trăit la Mogoșoaia și a marcat cu înalt patriotism istoria țării, în momente de mare importanță.

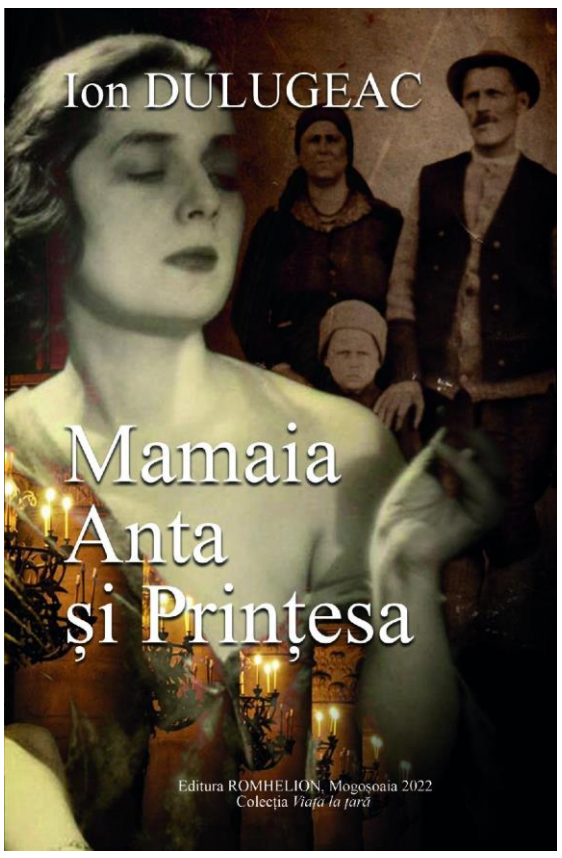

Palatul Mogoșoaia, fotocredit: Tanța Tănăsescu

Ion ANDREIȚĂ, pălmaș cu condeiul

Întâmplări dintr-un alt veac

Identități

Fiecare loc are un *semn al lui*, de identitate şi recunoaştere. Al lui şi numai al lui. O ctitorie, o întâmplare, o legendă – cu care, de regulă, locul iese în faţa lumii, mândru şi individual. Uneori, acest semn poate fi un deal, o colină, o pădure, un arbore secular – de care se leagă o poveste semnificativă. Mă gândesc, de pildă, la oraşul Blaj – în care de câte ori poposeam, în călătoriile mele de ziarist la cotidian, de atâtea ori îmi era greu să mă despart. Dacă prin absurd nu aici ar fi trăit şi nu ar fi lucrat aici corifeii Şcolii Ardelene ori n-ar fi existat Şcoala de Obşte, în care se preda în limba română („nici o plată de la ucenici aşteptându-se") – şi încă multe alte semne ale identităţii noastre româneşti; alături de voinţa celor 40.000 de români, care, pe Câmpia Libertăţii, au rostit, la 15 mai 1848, supremul legământ: „Noi vrem să ne unim cu Ţara!" – dacă prin absurd, repet, n-ar fi existat toate acestea, care să dea adevărata identitate, ar fi fost de ajuns – pentru locul unde „bate ceasul mai presus de vreme" (apud Lucian Blaga) – *Dealul Hulii Vechi,* de pe care, rezemat de un tei ce străjuieşte şi astăzi timpul, vizionarul Mihai Eminescu a exclamat, transfigurat de emoţie: „Te salut din inimă, Romă-Mică! Îţi mulţumesc, Dumnezeule, că m-ai ajutat s-o pot vedea!".

În Ţara Românilor, fiecare loc are *semnul lui*: inconfundabil, de identitate şi recunoaştere.

Locul despre care voi povesti, în continuare, nu are nici măreţia Blajului, nici înălţimea Albei Iulii – ca să mă păstrez în această parte de Ţară. Locul de care vorbesc este un loc minuscul din Bărăgan. Un sătuc, în imensitatea Câmpiei Eterne.

Deschid o mică paranteză. S-a tot vehiculat ideea falsă că Bărăganul este o întindere de pământ nedesţelenit, sau abia desţelenit, cu aşezări rare şi tinere (vezi comunele înfiinţate după primul război mondial, prin împroprietărirea „veneticilor"/"proveniţilor" din Mărginimea Sibiului – şi nu numai) supus năvălirilor turceşti, care pârjoleau periodic totul, trecând prada – animale, copii, fete – peste Dunăre. Un loc pustiu: *bărăgan* – asupra căruia se aplecaseră, totuşi, în timp, doi scriitori mari: Alexandru Odobescu, în „Pseudokinegeticos", şi Panait Istrati, care-i culesese „ciulinii" într-un roman de pomină, „Ciulinii Bărăganului".

S-au făcut, apoi, cercetări serioase; oameni competenţi, cu iubire de ţară, au scos la iveală mărturii care aşează Bărăganul alături de celelalte vetre ale trăiniciei româneşti.

Bărăgan-Câmpia Eternă –cum a nemurit-o poetul George Alboiu într-o carte a sa, chiar aşa numită *Câmpia eternă* – o vatră cu numeroase focuri, în jurul cărora s-au ţesut destine, s-au înălţat ziduri proteguitoare, s-au creat fapte memorabile, trecute în poveşti; s-au imprimat peceţi, semne distinctive.

Revin la satul de pe această tipsie vegetală, ţesută cu arnici verde, galben, roşu, alb – după culoarea anotimpurilor. Este satul nevestei mele, Lia-Maria (născută Mihală; spre identificare!) care-l consideră unic în peisajul lumii. El aparţine, astăzi, de comuna Şoldanu (judeţul Călăraşi) şi se află pe drumul naţional Bucureşti-Oltenița, la 42 de kilometri de Capitală şi 18 kilometri de Dunăre.

Mai multe sunt semnele care îl particularizează pe acest sat: Negoeşti. Numele ar veni de la domnitorul-cărturar Neagoe Basarab (a nu se uita învăţăturile sale către fiul său Teodosie) ori chiar de la un alt Neagoe, mai vechi, vreun spătar, vreun boier harnic şi credincios.

Ion ANDREIȚĂ

Cu siguranţă, însă, numele de Negoeşti începe să circule, să se statornicească, pe la jumătatea veacului al XVII-lea, datorită bravului şi adânc credinciosului întru Dumnezeu şi poporul său, *Io* Matei Basarab, domnitorul Ţării Româneşti, care şi-a fixat aici, la Negoeşti, reşedinţă de vară, timp de un deceniu: între anii 1640-1650. Cât de veche trebuie să fi fost, totuşi, aşezarea, dacă la această dată putea oferi domnitorului condiţii de reşedinţă? Adică de Capitală. Documentele atestă că Matei Basarab întrunea, la Nagoeşti, Divanul ţării, lua hotărâri importante, primea ambasadori – în vreme ce ochiul său vulturesc veghea la hotarul de Sud (de care-l despărţeau numai 18 kilometri!).

În aceeaşi perioadă, între anii 1648-1649, Elina Doamna, soţia lui Matei, construieşte Biserica Mânăstirii Negoeşti (se pare, pe o mai veche temelie) cu chilii pentru călugări, clopotniţă impunătoare şi puternice ziduri împrejmuitoare – care, în parte, se văd şi astăzi.

Să stăruim puţin, în legătură cu Doamna Elena. Ea este sora boierului Udrişte Năsturel, din Hereşti (astăzi, sat aparţinător de comuna Hotarele) aşezare situată pe aceeaşi axă Bucureşti-Oltenița, la kilometrul 31, cu o abatere la dreapta de 5 kilometri. Boierii Năsturel erau bine cunoscuţi în epocă, prin inteligenţa şi cultura lor renascentistă. Udrişte Năsturel, cumnatul domnitorului Matei Basarab, este autorul unor importante traduceri şi prefeţe – tipărite sub patronajul domnitorului – dar şi al unor versuri originale, printre primele din literatura noastră veche.

Casa boierească din Hereşti, cunoscută sub numele de *Casa de Piatră Udrişte Năsturel*, este una din cele mai interesante construcţii româneşti ale începutului de secol XVII. Un palat în toată regula, din moment ce Paul de Alep, cunoscutul secretar al lui Macarie, Patriarhul Antiohiei, şi însoţitorul acestuia în călătoria prin Ţările Româneşti, nota, în 1657, în jurnalul său: „Când s-a început clădirea

se spunea că nu se mai află în lume palat asemănător; afară numai, poate, în ţara frâncilor…”. De fapt, o clădire masivă, pătrată, impunătoare prim măreţie şi simplitate; un autentic, tradiţional conac boieresc. Construcţia a suferit, în timp, mai multe avataruri dureroase, ajunsă sub diverşi stăpâni: Miloş Obrenovici (pe la 1830-1831) şi un (ultim) boier Stolojan.

În prezent, Casa de Piatră Udrişte Năsturel se află sub beneficul patronaj al Muzeului Ţăranului Român, care depune eforturi şi dragoste în păstrarea şi îngrijirea aşezământului. În ea sunt amenajate expoziţii pe teme adecvate: mobilier-feronerie, scoarţe româneşti, ceramică. În ziua vizitei mele, împreună cu nevasta, era deschisă o bogată şi frumos prezentată expoziţie de ceramică: de la cana cu mănuşă dacică (secolele II-I, î. Chr.) la fragilitatea verzuie a farfuriilor de Colibaba.

Înainte de-a se stabili în Reşedinţa de vară de la Negoeşti – sau la începutul acestei perioade – Elina Doamna construieşte, în locul natal, o biserică, alături de Casa de Piatră. O corabie cu pridvor deschis, pe care se înalţă, catarg, turla clopotniţei. Se păstrează, aici, piatra tombală a lui Radu Postelnicul Năsturel şi a soţiei sale, Despina – părinţii Elenei – precum şi mormântul fratelui acesteia, Şerban Năsturel. În curtea bisericii există mormântul lui Milan Obrenovici, fratele lui Miloş, care a domnit în Serbia. Din păcate, biserica nu mai păstrează fresca de la jumătatea secolului al XIX-lea (cum o păstrează sora ei din Negoeşti). S-a putea ca pictura să tânjească sub coaja de ciment ce îmbracă, aidoma unei platoşe, pereţii interiori.

Înapoi, la Negoeşti. Aici unde, în timp ce domnitorul Matei Basarab semna hrisoave importante, Elina (Elena) Doamna cerceta locul şi aviza proiectul impunătoarei construcţii: o dropie zveltă, cu gâtul lung; o Dragomirnă a Câmpiei. În numai doi ani de zile s-a zidit o veritabilă catedrală, înaltă de 31 de metri, lungă de 18 metri şi lată de 7 metri; grosimea zidului: între un metru şi jumătate şi doi metri şi jumătate. Zveltă, dar inespugnabilă. Pe care preotul Gheorghe, cel dintâi slujitor al ei, o prezenta astfel, în Pisania de la intrare: *„Acest cinstit şi dumnezeiesc hram, cu toate cele ale monastirii, s-au zidit din temelie de binefăcătoarea doamnă Elina, soţia marelui şi binecinstitului domn Io Matei Basarab Voievod a toată Ţara Ungrovlahiei, în anii 1648-1649; ispravnic a fost Manea Postelnicul; a scris preotul Gheorghe”.*

Un an mai târziu, în 1650, Patriarhul Macarie vizitează Mânăstirea Negoeşti, împreună cu diaconul Paul de Alep, secretarul său, care, în cartea sa „Călătoriile Patriarhului Macarie al Antiohiei în Ţara Românească”, scrie, în legătură cu biserica: „O clădire cu totul nouă şi foarte apropiată de râurile Argeş şi Dâmboviţa, care se unesc aici”.

Domnitorul Matei Basarab a înzestrat Mânăstirea Negoeşti cu daruri scumpe, ca pe o mireasă de preţ a Domnului nostru Isus Christos. I-a oferit o moşie de 8.400 de pogoane de pământ arabil, un clopot (furat de turci, la prima invazie asupra mânăstirii, în anul 1680) obiecte şi cărţi religioase, 15 pogoane de vie (în satul Greaca) un eleşteu cu peşte (40 de pogoane de luciu de apă) – scutind, totodată, pe egumeni şi stareţi de dări către domnie.

Conform unui obicei, însă (asupra căruia nu insist acum) tot Matei Basarab a închinat toată această bogăţie, la numai un an de la întemeiere, Sfântului Munte Athos.

Peste cele aduse de Matei Domnul, s-au aşternut alte danii valoroase, multe din partea celuilalt mare domnitor-ctitor, Constantin Brâncoveanu. Vin, la rând, daniile boiereşti. Familiile Manu şi Cantacuzino vor dărui moşiile Potcoava (2.138 de pogoane) şi Valea lui Soare (3.764 de pogoane). În anul 1701, averea mânăstirii ajunsese la 13.489 de pogoane teren arabil, 15 pogoane de vie, 62 de sălaşe de ţigani, eleşteu de peşte şi un codru de pădure de 600 de pogoane.

Un secol şi jumătate mai târziu, domnitorul Alexandru Ioan Cuza, prin Legea secularizării averilor mânăstireşti (un necesar act naţional reparatoriu) trece în folos obştesc imensele bogăţii, al căror uzufruct lua calea Athosului. Biserica Mânăstirii Negoeşti devine parohială (călugării luând calea Căldăruşanilor şi Snagovului) – păstrând, în continuare, o parte din avere.

Tot pe atunci – 1864 – graţie grijii aceluiaşi destoinic domnitor şi a miniştrilor săi, biserica din Negoeşti este supusă unor îmbunătăţiri, în special în ceea ce priveşte pictura (care ori nu existase ori se deteriorase definitiv). Cel ce urma să facă această măiestrită muncă a fost ales pictorul Constantin Lecca – tatăl frumoasei Cleopatra Lecca-Poenaru (verişoara lui Caragiale) căreia Eminescu îi va închina câteva poezii („Pe lângă plopii fără soţ”) dar care va rămâne veşnic îndrăgostită de Titu Maiorescu. Constantin Lecca – din penelul căruia se mai păstrează pictura Bisericii Sfântul Anton-Curtea Veche din Bucureşti – a impus un stil unic, diferit de al celorlalţi „zugravi de subţire” (aşa cum, special şi unic, rămâne stilul lui Nicolae Grigorescu).

Merită reţinute, de asemenea, picturile istorice ale lui Lecca: „Cea de pe urmă noapte a lui Mihai Viteazul”, „Intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul în Alba Iulia”, „Bătălia de la Călugăreni”, „Uciderea Brâncovenilor”; precum şi portretele domnitorilor Alexandru Ioan Cuza şi Barbu Ştirbei, paharnicului Constantin Obedeanu, Petrache Poenaru. Pictorul, născut la Braşov, în 1807, a murit în 1887 şi este înmormântat în Cimitirul Belu din Bucureşti.

Sfinţii lui Lecca au, desigur, mult din lumea de Sus, a lui Dumnezeu, dar au şi ceva din Olimpul lui Apollo; ceva din cerul Capelei Sixtine a lui Michelangelo şi din îmbujorarea lui Rafael.

Cei trei Arhangheli: Mihail, Gavriil şi Rafail – care dau şi hramul bisericii – toţi la un loc (pe una din fresce; în mărime naturală) şi fiecare în parte, sunt personaje atât de umanizate şi plăcute, că te-ai aştepta/bucura să coboare din cadră, să te prindă de mână şi să porniţi, fericiţi, spre Viaţă. Isus Christos şi Fecioara Maria cu Pruncul – din cele două icoane mari, împărăteşti – aşezaţi temeinic în jilţuri fastuoase, cu coroane regale pe frunte, sunt *Domnitor* şi *Domniţă*, privindu-şi cu dragoste supuşii. Catapeteasma – cele 12 secvenţe principale din viaţa Mântuitorului – o veritabilă Capelă Sixtină românească. De reţinut aici o particularitate în reprezentarea scenei biblice Cina Cea de Taină. De regulă, atât în pictura ortodoxă, cât şi în cea catolică, în tabloul respectiv toţi apostolii stau cu Isus la masă. În viziunea lui Constantin Lecca (absolut plauzibilă!) Iuda este reprezentat în picioare, plecând ruşinat de la masă; probabil după ce Mântuitorul îl divulgase ca vânzător (trădător). Întreaga lucrare a pictorului Lecca – o osmoză originală între Orient şi Occident, pe care patina Ortodoxiei se impune de la sine.

Catapeteasma este sculptată de Constantin Babic, din lemn aurit de tisa şi de tei. Tot din mâna acestui *tâmplar* cu harul lui Dumnezeu a rămas în biserică un tron arhieresc, cu stema României de după Unirea lui Cuza, cu două cifre inscripţionate pe el: **5** şi **24** (ianuarie, datele alegerii lui Cuza ca domnitor, la Iași și București).

În arhiva Bisericii din Negoeşti se păstrează două documente scumpe culturii române: două scrisori adresate în anul 1864 preotului paroh, al cărui nume, din păcate, nu l-am descoperit. O scrisoare aparţine pictorului Constantin Lecca, datată 11 februarie 1864, cu referire la pictarea sfântului lăcaş de către cunoscutul „zugrav”:

„Preacuvioase Părinte,

Am grăbit a împlini dorinţa ce aveţi a vedea biserica pe deplin împodobită, şi iată că trimisei cu toate Icoanele Tâmpei pe Dl. Iakşici, colaborator al meu; vă rog dar primiţi-le, şi cu ajutorul Sfinţiei Voastre, după ce le va da lustrul cuvenit, va şi aşeza dintrinsele câte se va putea aşeza, iar cele ce vor fi cu neputinţă a le aşeza vor rămâne până la venirea Dlui Babicu sculptorul, ca să le aşeze Dlui.

Veţi binevoi, prea cuvioase, a-mi trimite o dovadă c-aţi primit toate Icoanele, cu un cuvânt c-am săvârşit toată lucrarea mea, ca să-mi pot lua de la On. Minister restul ce mai am a primi, prin care veţi îndatora prea mult p-al Sfinţiei Voastre prea supus,

Const. Lecca

1864, fevrar 11, Bucureşti

N. B. Vă rog prea-mult a înlesni fără zăbavă întoarcerea Dlui Iakşici, fiindcă-mi este prea trebuincios la lucrarea d-aici".

Cealaltă scrisoare aparţine scriitorului-ministru Dimitrie Bolintineanu – şi glăsuieşte despre grija pe care Vlădica o purta Opincii:

„Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii Publice

Secţiunea Administ. Biroul 1, No. 8935

Cuvioase Părinte,

Spre răspuns la raportul Cuvioşiei Voastre No. 14, vă încunoştinţez că pentru via acei Monastiri, de la Greaca, s-a scris Prefectului respectiv a o avea în vedere la efectuarea circulării ce i s-a trimis, spre a o arenda.

Ministru,

D. Bolintineanu

Bucureşci, Anul 1864, Luna Mart, 23".

x

Iată, aşadar, semnul, efigia, pecetea uricelor vechi cu care satul Negoeşti din inima Bărăganului se arată lumii ca un loc unic, demn, inconfundabil. Această mânăstire cu istoria ei, cu cei ce-au ctitorit-o, slujit-o şi slăvit-o înseamnă, mai ales, un blazon de nobleţe. Un însemn pe care ţi-l dă trecutul, ca o garanţie pentru virtuţi viitoare. Şi care să fie aceste „virtuţi viitoare", dacă nu cele pe care le asigură în prezent iniţiativa şi lucrarea locuitorilor şi slujitorilor de azi ai locului? Şi nu se poate spune că oamenii clipei prezente nu fac nimic pentru a-şi dovedi hărnicia şi priceperea, pentru a trăi în rând cu lumea.

Dar un semn pentru viitor, pentru viitorime – se arată? Într-un fel, pare a se naşte unul – şi acesta ar fi celălalt taler al balanţei timpului: viitorul, reprezentat de ceea ce se ctitoreşte în viziunea actualilor oameni ai locului.

Ce-ar zice, peste o sută-două de ani, cercetând arhivele acelui timp, un viitor (actual atunci) locuitor al urbei Negoeşti, întâlnindu-se cu strada *Orhideelor*? (Nu mai întreb cum se simt, acum, ţiganii şi românii care locuiesc pe această uliţă, primind o carte poştală pe o astfel de adresă; mai la ea acasă în Tailanda, decât în Bărăgan). Sigur că omul acela, al Viitorului, îşi va zice că pe vremea strămoşilor săi, pe aceste plaiuri creşteau aşa de multe orhidee, încât oamenii, recunoscători, au dat numele gingaşei flori unei străzi, ca semn inconfundabil de recunoaştere în posteritate.

Dar de strada *Panseluţei*? Ori *Gladiolei*? *Garoafei? Freziei? Narcisei?* – aţi auzit?

De strada *Fagului? Paltinului? Platanului? Bradului?* – aţi auzit?

Interesându-mă – chiar printr-o discuţie cu edilul locului – aflu că aşa s-a hotărât în şedinţa Consiliului Comunal. De către cei mai avizaţi oameni, chemaţi să facă din locul acesta – anost şi trist, la ora de faţă (exceptând trecutul) – semnul inconfundabil pentru viitorime. Comuna este alcătuită din două sate: Negoeşti şi Şoldanu. Consilierii, în şedinţa lor, isteţi, culţi, informaţi, au hotărât, cu privire la botezul uliţelor-străzi, astfel: într-un sat nume de flori, în celălalt de copaci. Sec, definitiv, axiomatic. Ce-i drept, pe ici-pe colo s-au mai amestecat arborii cu florile şi pomii fructiferi, dar la o numărătoare atentă, bobii cad bine.

Se putea şi altfel? Bineînţeles! Şi este alarmant că dascălii, ceilalţi intelectuali n-au fost consultaţi – sau au votat şi ei… ca primarul?! Comuna, precum s-a văzut – are destule întâmplări şi eroi (mai mult sau mai puţin locali) personalităţi care puteau fi imortalizate pe placa purtătoare de nume de stradă – care, pentru viitorime, ar fi avut o dublă însemnătate (şi efect): mândrie faţă de trecutul locului şi îndemn de cercetare şi cunoaştere a ce va fi însemnat numele acelei străzi.

Pe strada ce trece prin faţa bisericii – mă voi referi numai la satul Negoeşti – putea fi inscripţionat însuşi numele Elinei Doamna, ori al primului preot – Gheorghe – după cum glăsuieşte pisania. Există şi alţi preoţi cu stagii de zeci de ani în păstorirea locului; dascăli, învăţători şi profesori, care şi-au dăruit viaţa pentru propăşirea acestui loc; alte personalităţi: demnitari (primari, notari) boieri luminaţi – cu dragoste faţă de acest loc şi oamenii lui.

La urma urmei, lista putea fi completată cu nume ilustre din istoria şi cultura neamului românesc.

Un exemplu îl aveau alături, în următoarea comună – spre Olteniţa – Curcani. Aici, mai-marii locului şi-au botezat cele mai multe din străzi (care şi arată a străzi, nu a uliţe îngropate în noroaie, ca-n Negoeşti) cu numele oamenilor de vază din comuna lor; decedaţi – şi readuşi, astfel, în atenţia şi onoarea locului.

…Ce-aţi zice de strada Eucaliptului? A Baobabului? A Palmierului? A Cocotierului?

Ori de strada Floarea Paradisului? Streliţa? Azalee? Gerbera? Hibiscus?

La Negoeşti, totul este posibil. Atunci când nu ne interesează *identitatea* locului în care trăim – şi pe care am fi datori să-l slujim aşa cum se cuvine.

Ion Andreiţă

Pălmaş cu condeiul

Ion ANDREIȚĂ, pălmaș cu condeiul

Cina cea de Taină

- adnotări la o icoană-unicat din catapeteasma Bisericii fostei Mânăstiri Negoești, județul Călărași -

Ne aflăm în postul Paștelui: al abținerii de la așa-zisele bucurii ale vieții, dar și al gândului că el se va încheia cu apoteotica fericire a Învierii, care dezleagă bucuriile Paștelui. Parcurgem cu durere și credință Săptămâna Mare, a Patimilor, îngenunchind pios în Joia Mare, când se săvârșește *Cina cea de Taină*, reîmprospătată în memoria credincioșilor prin lectura preoțească de la Altar a celor 12 Evanghelii. Să stăruim puțin asupra acestui important moment din viața Creștinătății, cu implicații profunde și ecouri-mesaj trimise și ajunse până la noi, în pragul zilei de astăzi. Evanghelia spune cum, înainte de-a se așeza la cină, Iisus a spălat picioarele ucenicilor săi, conform unui vechi ritual evreiesc. Dincolo de ritual, însă, întâmplarea devine eveniment prin pilda ce-o conține. Zice Petru, derutat și tulburat: „Doamne, oare tu să-mi speli mie picioarele?”. Răspunde Iisus: „Ceea ce fac, tu nu știi acum, dar vei înțelege după aceasta”. Apoi, după ce le-a spălat picioarele la toți, li s-a adresat Iisus: „Înțelegeți ceea ce am făcut Eu cu voi? Voi Mă numiți pe Mine Învățătorul și Domnul, și bine ziceți, fiindcă sunt. Deci dacă Eu, Domnul și Învățătorul, v-am spălat vouă picioarele, și voi sunteți datori să vă spălați picioarele unii altora; că pildă v-am dat, ca și voi să faceți așa cum am făcut Eu cu voi”. Ce minunat exemplu de modestie, smerenie și umilință! Extinzând, se înțelege că fiecare suntem datori *să spălăm* picioarele semenului nostru. Dar suntem noi, cei de azi, în stare de un asemenea act? Azi, când modestia a ajuns o floare rară, în legătură cu care Grigore Vieru mărturisește: „După iarbă, modestia este cea mai călcată în picioare”. Aceasta-i întrebarea.

În timpul cinei, se petrece încă un moment, menit să întărească noua credință ce se năștea. Notează Evanghelistul Matei: „Iar pe când mâncau ei, Iisus, luând pâine și binecuvântând, a frânt și le-a dat ucenicilor, zicând: „Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu”. Și luând paharul și mulțumind, le-a dat, zicând: „Beți dintru acesta toți, că acesta este Sângele Meu, al Legii celei Noi, carele pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor”. Tot acum, pe când se aflau cu toții în jurul mesei – șase de o parte a Domnului și șase de cealaltă parte; așa cum este reprezentată scena în pictura lui Leonardo da Vinci – are loc o altă premoniție a lui Iisus, menită să-i pregătească pe ucenici pentru ceea ce urma să se întâmple. Citez, de data aceasta, din Evanghelistul Ioan, momentul în care Iisus se adresează ucenicilor: „Adevăr, adevăr vă spun că unul dintre voi Mă va vinde”. La nedumerirea ucenicilor, răspunde: „Acela este, căruia Eu, întingând îmbucătura de pâine, i-o voi da”. Și întingând îmbucătura de pâine, a luat-o și i-a dat lui Iuda, fiul lui Simon Iscarioteanul. (…) Iar Iisus i-a zis: „Ceea ce vrei să faci fă mai degrabă!”. (…) Deci după ce a luat acela îmbucătura de pâine, îndată a ieșit. Și era noapte”… (Plecase, desigur, să-și primească prețul trădării – cei 30 de arginți – și să-i aducă pe aceia ce urmau să-L aresteze pe Iisus, deconspirat prin sărutul aceluiași trădător).

Să ne oprim puțin asupra acestei scene, cu toți cei 12 apostoli în jurul mesei Cinei celei de Taină – scenă atât de impresionant redată în culoare de către da Vinci. După Leonardo, artiștii care s-au mai încumetat să prezinte Cina – mai ales pictorii iconari de carapetezme bisericești – au păstrat viziunea acestuia: 12 apostoli la masă cu Iisus – al 13-lea, în mijlocul lor. Totuși, unii, puțini, au ieștit din pluton, înțelegând/descifrând gestul – simbolic pentru ceea ce avea să urmeze – al celui ce se ridică de la masă și pleacă (după cum menționează însăși Evanghelia). În România, un singur pictor a intuit plastic scena și a redat-o: Constantin Lecca, în anul 1864, pe catapeteasma Bisericii din satul Negoești-Călărași, reședință domnească a lui Matei Basarab. Pictorul Lecca și-l imaginează pe Iuda în picioare, plecând rușinat de la masă. Zugrav al mai multor biserici din București (între care: Sfânta Ecaterina, Radu Vodă, Sfântul Anton - Curtea Veche, Sfântul Gheorghe Nou) el este și autorul unor compoziții istorice (Cea de pe urmă noapte a lui Mihai Viteazul, Intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul în Alba Iulia, Bătălia de la Călugăreni, Uciderea Brâncovenilor) precum și al unor portrete de domnitori (Alexandru Ioan Cuza, Barbu Știrbei).

În literatură – în aceeași unică viziune – s-a încumetat și a izbândit un alt mare artist, scriitorul-arhiereu Valeriu Anania, prin poemul-capodoperă „*Masa lui Brâncuși*”, pe care, cer îngăduință, îl transcriu în întregime:

„*Din treisprezece câți eram la* Cină
Unu-a plecat și n-a mai vrut să vină –
Suflet păros în cuget agurid
Cu noi muiase pâinea într-un blid,
Pătrunsă-n miez și frântă și-mpărțită
De-o mână albă, pururi înflorită.
Când ghicitoarea printre noi se puse,
Noi o-ncercam și numai el tăcuse,
Apoi s-a furișat ca un răspuns
La inima-ntrebării neajuns.

*

De ce-a plecat, de vreme ce gustase?
Semnu-ndoielii plânse și rămase.
La noi desăvârșirea nu se-adapă
Din cercul știrb și roata șchioapă.

O noapte grea venea de oareunde,
Și-n jurul mesei joase și rotunde,
Pe scaune ne-am strâns cu vechiul rost
Și locul Lui, deodată, n-a mai fost.

O noapte grea se cuibări-n unghere,
Ospățul pietrei devenea tăcere!”.

Miraculoasă bijuterie a expresivității litarar-religioase!

…În sfârșit, se punea întrebarea; cea mai firească întrebare: Ce se întâmplă cu noi astăzi, la sute de ani distanță? Atunci, în primul veac și mileniu al lumii, a existat un trădător, un singur trădător. Astăzi, în primul veac al celui de-al treilea mileniu, cum stăm? Câți trădători mișună printre noi, pe planetă, purtători de gânduri și fapte nefaste, aducătoare de nenorociri? În loc de răspuns și concluzie a acestor consemnări, voi spune ceea ce spunea, în anul 2010, Papa Benedict al XVI-lea, în Omilia de la Fatima: „Omul a declanșat un ciclu al morții și terorii, pe care nu reușește să-l întrerupă… Lumea poate nu va dispare, dar ar putea lua o nouă direcția. O societate bolnavă, în care sunt în creștere problemele psihice, resimte dorința arzătoare de salvare și mântuire”.

Quod erat demonstrandum.

Dr. Marian NENCESCU

Un parteneriat jurnalistic de succes - UZPR și Balkan Media Association

La două decenii de la înființarea, la București, a primului ziar, bilingv, româno-turc, „Balkan Gazette”, ajuns la nr. 4920, jurnaliștii turci acreditați în România au înființat și propria asociație profesională, Balkan Media Association, pe scurt BMA, având ca scop promovarea cooperării economice și culturale între țările balcanice, dezvoltarea acestora pe toate planurile, prin eforturi comune. Totul pleacă de la ideea, generoasă, că Balcanii, leagănul mai multor popoare, etnii și culturi, cu un trecut istoric comun și o experiență îndelungată de coabitare, trebuie să aibă și un viitor comun, după cum declara dl. Hamdi Yilmaz, președintele BMA, la Adunarea festivă prilejuită de înființarea Asociației, care a coincis, anul acesta și cu ceremonia de acordare a a premiilor Balkan Media Awards (BA), ambele activități desfășurându-se vineri, 7 februarie, la Hotelul Sheraton, din capitala României. De la început, BMA și-a asumat un rol important în consolidarea relațiilor inter-regionale, scopul acestora fiind și acela de a identifica pașii ce trebuie făcuți, atât pe termen scurt, cât și într-o perspectivă mai largă, pentru promovarea potențialului turistic, cultural și economic al regiunii. Beneficiind și de sprijinul mediului de afaceri, al celui universitar și politic, la cel mai înalt nivel, BMA își croiește deja un viitor, pregătind mass-media din Balcani pentru provocările ce vor urma.

În acest scop, a fost semnat un Parteneriat media cu UZPR, un model de cooperare de succes, o deschidere importantă a Uniunii noastre spre comunitatea profesională reprezentată de presa balcanică. Acest adevăr a fost subliniat și de președintele UZPR, dl. Sorin Stanciu, prezent la reuniune, însoțit de o delegație reprezentativă de jurnaliști, membri ai conducerii Uniunii, șefi de filiale, personalități media, care a ținut să le reamintească celor prezenți că acest Parteneriat, precedat, în 2008, de o inițiativă similară, venită atunci dinspre mediul privat, respectiv de la ziarul „Ultima oră”, înființat de regretatul jurnalist Ion Marin, reprezintă o continuitate, iar nu neapărat un început, cum s-ar crede. „Ne bucurăm de tot ce înseamnă nou și valoros pe piața mass-media de la noi”, a precizat, în cuvântul său, dl. președinte Sorin Stanciu, care i-a înmânat, cu acest prilej, președintelui BMA, dl. Hamdi Yilmaz, Medalia jubilară emisă la împlinirea a 100 de ani de existență a UZPR, în speranța că și această nouă colaborare va atinge Centenarul, și astfel generația actuală de jurnaliști va fi părtașă la succesele viitoare.

Aceleași speranțe într-un viitor comun al presei din zona balcanică, le-au exprimat, în intervențiile lor și dl. Ekrem Selimler, președintele UBF (Federația Internațională Media din Balcani), laolată cu dl. Hasan Colmek, președintele interimar al Federației Jurnaliștilor din Izmir. Tradițiile culturale comune ale popoarelor din zonă, îndelunga lor coabitare și un viitor comun sunt garanția unei păci viitoare, benefică pentru toată lumea. În acest sens, presei, prin structurile profesionale reprezentate la ceremonia de la București, îi revine un rol important. Presa trezește conștiințe, atenuează orgoliile și pasiunile, promovează toleranța și înțelegerea, au spus într-un glas cei doi oaspeți turci, care au și transmis jurnaliștilor prezenți salutul călduros au autorităților turce, de la cel mai înalt nivel politic.

Tot despre relațiile recente ale României cu țările din Balcani, despre încredere, toleranță și cooperarea cu Turcia, în principal, a vorbit și invitatul de onoare al reuniunii, profesorul universitar și fostul prim-ministru al României, dl. Adrian Năstase, într-un fel, împreună cu celălat invitat de onoare, ambasadorul și fostul ministru de externe al României, dl. Teodor Meleșcanu, „artizanii” noii diplomații inter-balcanice, de după 1990. Fiecare dintre cele două intervenții, pline de miez și de învățăminte, ar merita publicate și promovate separat, atât în media cât și pe canalele diplomatice uzuale, fiind exemple de abordare pragmatică și demnă a unor probleme „sensibile” ale realțiilor diplomatice dintre cele două popoare. Amintind, de pildă, de momentul realmente istoric, din 2002, când, cu acordul fostului președinte al Turciei, dl. Suleyman Demirel (d. 2015), a fost adusă pentru prima dată în România sabia lui Ștefan cel Mare, spre a fi expusă la Mănăstirea Putna, cu ocazia unor ceremonii de comemorare a marelui domnitor, dl. Adrian Năstase a făcut referiri și la modul cum Turcia își protejează patrimoniul istoric, la măsurile excepționale de pază sub care a fost încredințată sabia respectivă, un obiect deopotrivă simbolic și inestimabil pentru istoria comună a celor două popoare. Desigur, întâmplarea, cu ecouri dureroase în prezent, ne-a reamintit și de datoria noastră de a ne iubi și respecta trecutul, dar și de obligația Statului român de a-și proteja și conserva, în condiții optime, patrimoniul. La fel, dl. Adrian Năstase a mai semnalat că în 2004, pentru a nu mai expune sabia, autoritățile turce au confecționat o replică/copie care a fost trimisă la Putna, un mod aluziv de a reaminti că nimeni, niciodată, nu ar mai trebui să se mai joace cu istoria și cu trecutul. Informații de prima mână despre relațiile diplomatice dintre cele două popoare, despre cooperarea din Balcani, și cu deosebire despre momentul aderării României și a Bulgariei la NATO, a oferit și dl. Teodor Meleșcanu, menționând că popoarele din Balcani au obligația să meargă înainte pe calea unui viitor comun.

Cu precizarea că întreaga ceremonie, respectiv Adunarea de constituire a BMA și Premiile BA au fost moderate, cu eleganță și prin intervenții lirice adecvate, de actrița și jurnalista Claudia Motea, membră a UZPR, Filiala Presa Culturală, vom mai semnala și că, alături de invitații de onoare ai galei, domnii Adrian Năstase și Teodor Meleșcanu, au mai primit premii dl. Sorin Stanciu, președintele UZPR, jurnaliștii Timea Neagoe, de la postul România Tv., Andrea Săvoiu, de la Canal D, România, realizatoarea emisiunii Ro.Ventura, și dl. Dan Constantin, în numele trustului Antena Tv. Premiul „ONG-ul anului” a revenit Federației UBF, în vreme ce „Jurnalistul anului” a fost declarat dl. Hasan Colmek, președintele FJ , de la Izmir.

Foto: Marius Simion, Robi Drăghici, sursa: www.uzpr.ro

Prof. univ. dr. Nicolae GEORGESCU

Actualitatea lui G. Călinescu (1899 -1965)

G. Călinescu sau despre înțelegerea lucrurilor

Mai anii trecuți, la datele nașterii și morții lui G. Călinescu (14 iunie 1899 – 12 martie 1965) s-a discutat intens în presă despre compromisul său cu puterea în anii de după ultimul război- și nu mă îndoiesc că asemenea discuții se vor purta și astăzi, la 60 de ani împliniți de la dispariția sa dintre cei vii. O desfășurare cât de cât exactă a începuturilor activității sale publice după 23 august mi s-ar părea mai profitabilă pentru tinerele generații, înțelegerea lucrurilor fiind mai aproape de formarea pedagogică decât judecarea lor – indiferent după care coduri. Nu noi ne alegem timpul în care trăim, acesta ne este dat – iar a crede că poți ieși din timpul tău este, cu o vorbă cunoscută, ca și cum ai spera că poți sări trăgându-te de șireturile de la pantofi...

Zile de trecere. Este o întrebare dacă intelectualii români coborâți în presă fix la 23 august 1944 – scriitori, jurnaliști dar mai ales filosofi – erau nume deja conturate în cultură – sau se vor contura ca atare prin acest gest; adică: dacă ei și-au forjat notorietatea prin ziaristică, ori au ridicat ziaristica prin notorietatea lor. Cred că se poate discuta acest lucru pe „cazul" G. Călinescu. Fac abstracția, deocamdată, că „rechizitoriile" care i s-au adresat până acum – de la Virgil Ierunca, 1964, până la cele actuale (care adaugă refuzul, de către critic, al lui Brâncuși, implicarea impetuoasă în francmasonerie, etc.) lasă locuri albe la întrebări de acest fel, și, pentru a simplifica încă mai teoretic lucrurile, amintesc faptul că în perioada interbelică G. Călinescu n-a făcut ziaristică militantă. Nu mă bazez nici pe masiva ediție de publicistică scoasă de dl. Nicolae Mecu, și care-l face pe G. Călinescu cel mai voluminos ziarist editat din cultura română (mai mare, cantitativ, decât M. Eminescu) – pentru că nu contextualizează, adică îl scoate pe autor cu penseta din vremea lui și-l arată gol-goluț publicului: este ca și cum ai privi un duel din punctul exclusiv de vedere a unui singur combatant, urmărind, așadar, fente, scheme, metafore, argumente etc. – nu și cum sau ce parează, cum i se parează, etc. Privesc cu o oarecare suspiciune *Cronologia vieții literare românești*, scoasă de Institutul G. Călinescu, pentru că trece peste unele date (le subliniez) – dar accept concluzia lui Eugen Simion: *„Scopul este de a dovedi că lucrurile sunt întotdeauna complexe, când este vorba de literatură, și că în domeniul creației nu vom găsi niciodată îngeri și demoni în stare pură. În epocile de tranziție, ei trăiesc împreună, și deseori în interiorul aceluiași spirit."* Nici în atât de densa *Istorie...* a lui Marian Popa nu găsesc reperele scriptice pe care mi le-am fixat la lectura proprie a presei acelor luni (deși un capitol precum „Un exemplu de angajament politic" rezolvă mulțumitor problema teoretică...).

Vreau, așadar, să mă refer strict la momentul trecerii, la acest plonjon în politică și în ziaristică, întrebându-mă dacă asta l-a renăscut sau dacă a renăscut, întrucâtva, domeniul. Refac, după presă, momentul, având în față fișe bibliografice încrucișate pe care le desfășor.

Aș porni de la un text nesemnalat în *Cronologia vieții literare românești*, și neintrat, cred, în discuție. Ziua de 21 august 1944 l-a prins pe G. Călinescu meditând la... monumente: *„Ca să trăiesc ca oamenii, am nevoie să mă scol dimineața, fie și la mansardă, în muzica savantă a unei game de clopote abațiale sau la semnalul orar al unui orologiu uriaș de turn comunal; să-mi arunc ochii spre o pădure de cupole, turle, frontoane, clopotnițe. Înțeleg ca sub pașii mei să răsune mari lespezi de piatră, ca în drumul meu să găsesc la umbră bănci de marmură concave, cu picioare de leu. Când este arșiță și am dispoziții meditative, credincios ori necredincios, pretind să intru în nava unei catedrale, sau să stau câteva minute ori ceasuri pe o bancă sub un stâlp.*

Prof.univ.dr. Nicolae GEORGESCU

Vrăjit de liniștea vibrantă a aerului în care până și tusea are ecouri de orgă ori de val marin. Sau vreau să mă așez la un colț de stradă între patru fântâni, ori să șed pe o bancă aproape, sub sulul în desfășurare al unei imense cascade ieșit din peretele unui palat printr-un sistem de guri de monștri marini puși sub comanda unui Neptun de calcar. Uneori am gustul să stau pe marginea unui vast bazin geometric cu jocuri de apă ieșind printre nimfe și cai marini, să privesc copiii dând drumul pe apă unor corăbii în miniatură. Am pasiunea columnelor groase pe care nu le poți cuprinde în brațe și care lasă pe jos, în bătaia soarelui, lungi umbre de smoală..." (*Ecoul*, 21 august 1944, p. 1).

La 24 august, în ziua schimbării frontului (ziarul fusese calandrat cu o zi înainte) este cuprins de o adevărată patimă a construcției: *„Dacă aș fi pus să reconstruiesc Bucureștii sau alt oraș eu aș face așa. Aș ridica o gară imensă din blocuri de piatră, cu săli și coridoare ornate cu basoreliefuri, cu pilaștri de marmuri colorate, cu o fațadă în stil clasic gigant, în față cu o piață nemăsurată, într-un careu de construcții susținute la bază de un portic. Ceas monumental undeva în fronton. Fântână cu jocuri multiple la mijloc și grupuri statuare. Fiind vorba de un dom al locomoției, n-ar strica, de asemenea, ca pe laturile pieței Dioscurii să răsară cu caii lor. Aș ridica în două puncte ale orașului două mari foruri, unul patrulater, să zicem, și altul rotund, forul Traian și forul Decebal, cu statuile respectivilor numeni ancestrali în mijloc, posibil cu copia columnei lui Traian. Laturile forului de mai multe caturi ar forma un peristil. Aș tăia o piață nemăsurată, mărginită de un pătrat de clădiri masive în stil sever și alb, o piață care să pară mereu goală din pricina dimensiunilor. Astfel de spații încadrate de construcții solemne deșteaptă în suflet un mare sentiment de durabilitate umană. În mijloc aș putea aduce trofeul de la Adam Clisi. M-aș simți obligat, pe undeva, în altă piață să înalț un obelisc, un arc de triumf, în fine un astfel de monument măreț..."* (*Ecoul*, 24 august 1944,p. 1.)

Ce l-o fi apucat pe G. Călinescu pasiunea monumentelor pe 21 și 24 august 1944? Se va fi gândit la bombardamentele americane din 4 aprilie asupra Gării de Nord, ori va fi privit (anticipat cu câteva ore) bombardamentele germane asupra Teatrului Național și a Universității? Trăia G. Călinescu în turnul de fildeș cu totul – și acestea să fie, acum când țara arde...coafuri cochete ale gândului?

Astăzi, când țara fierbe, despre G. Călinescu se zice că „a pactizat cu comuniștii", a patronat, chiar, „genocidul cultural" de după război, etc. Bine, cel puțin, că nu i se cunosc asemenea texte, ca să nu se zică și că a visat Centrul Civic, cu tot cortegiul de demolări, cu toată grandomania implicată... Oricum, în comentariile la *Bietul Ioanide* s-ar cuveni să figureze: ele arată că romanul, ca idee de

monumentalitate autohtonă, era prefigurat chiar din debutul autorului în ziaristica implicată politic.

Ecoul (1943-1944) este un ziar important al capitalei, are 8 pagini în format mare, rubrici de politică externă, cronica frontului, viața culturală la zi, ediții speciale. Colaboratori: Mircea Damian, Miron Radu Paraschivescu, Ion Caraion, O. Crohmălniceanu-Sache, dar și oameni de litere: Șerban Cioculescu, Gala Galaction, Mihail Sadoveanu. Din când în când și G. Călinescu. Este o grupare de stânga, foarte activă, prelungire a fostului *Cuvântul liber*, și imediat după 23 august cam toți acești ziariști vor face presă comunistă angajată (*Scânteia,* desigur). La 15 septembrie 1944 G. Călinescu apare ca director al ziarului *Tribuna poporului* (și intră în Partidul Național Popular, o formațiune politică ce cuprinde mulți intelectuali universitari). Din articolul program semnat de el: *„Acest ziar de dimineață nu este, așadar, o obișnuită întreprindere comercială, el este o tribună unde poporul pune întrebări asupra destinelor sale, un mijloc de perfecțiune interioară, un loc de avânturi și idealuri”*. Destul de des el ține, aici, editorialul. *„Problema fericirii maselor a fost studiată de la catedră, ea a fost preocupare de filosofi”* (*Cărturarii*); *„Paginile mele colcăie de patriotism. Crezi tu că eu, român, aș fi uitat interesele supreme ale nației? Dar cine crezi tu că le-a uitat? Ideea asta că numai unii sunt specializați în patriotism este o fixațiune,”* (*Falsul burghez*), *„Prin urmărirea idealurilor lor, națiunile sunt puse de destin să se apropie și să se depărteze între ele, pentru ca prin melancolie și entusiasm sufletele să-și păstreze vitalitatea”* (*Grele condițiile armistițiului?*), *„Trecutul nu se întoarce înapoi niciodată, și absențele politice rămân nemotivate”* (*Partide dezorganizate*), *„Dar e de prisos a ni se demonstra nouă înșine că avem dreptul la Transilvania, ori a ni se întreține moralul. Orice român, de orice confesiune și categorie, știe că toată Transilvania face parte de drept din corpul României, că este leagănul românismului. Propaganda inteligentă se face în străinătate, și nu unilateral, ci în fața lumii întregi”* (*Propaganda;* anticipează *„Eu sunt ardelean”,* de peste un an), *Noul Iisus* (*„Religia nu e îngenunchere uitucă pe treptele bisericii, religia e marșul omenirii spre Cetatea Eternă”*), *Despre evrei*, etc. – În total, semnează 24 de editoriale în *Tribuna poporului*.

În același timp mai apare *Democrația*, revistă săptămânală condusă de Anton Dumitriu, filosof, și – ca să aleg din catalog – *Orizonturi noi*, revistă lunară condusă de alt filosof, Athanasie Joja (de fapt, ambii sunt logicieni). Nu e un simptom, este un fenomen: imediat după 23 august 1944 apar multe ziare și reviste conduse de intelectuali, mai ales de filosofi, care simt nevoia să coboare în agora. S-a petrecut numai, sau mai ales în acest interval de timp, între 23 august 1944 și 9 mai 1945, de la întoarcerea armelor până la victoria Aliaților. Este un spațiu distinct al istoriei presei românești, un timp fără cenzură, cu libertăți de teme și de termeni ce nu se vor repeta în anii următori. Ca o explicație: un bătrân bibliotecar de la Biblioteca Academiei îmi spunea, prin anii 80 ai secolului trecut, că chiar prin 1944 vindea ziare de partid, adică *Scânteia*, și rămânea mereu cu teancul mare, iar colegii lui îl îndemnau să facă la fel ca ei: luau oamenii de mânecă pe străzi, îi incitau, îi amenințau, că, adică, de ce cumpără numai ziare burgheze, de ce nu vor să ia și *Scânteia* lor. Deduc, de aici, că „partidul” știa că nu i se vinde presa, și apela la alte titluri, la alți directori... Dar, să fie numai asta? Filosofii plecau urechea la asemenea trucuri ideologice? S-a insistat prea mult, cred, asupra acestui fenomen al diseminării/disimulării comunismului în ziare și reviste de împrumut. Dar un ziar e un ziar, o afirmație e afirmație publică, nu e obligatoriu să fii într-un curent ideologic dacă afirmația ta seamănă cu acesta; și apoi, să judecăm realul, să-l parcurgem, adică să citim oamenii, autorii, nu ziarele cu programele lor.... Athanasie Joja, de pildă, în revista sa *Orizonturi noi* apără opera lui Eminescu împotriva unui text, publicat tot în revistă, unde aceasta era redusă la *Împărat și proletar*; cine, în 1944, a vrut să-l judece pe poet – de ce îl apără filosoful? Unde este, adică, angajamentul disimulat? E mult mai cuminte să discutăm climatul de democrație autoritară ca atare, când oricine are dreptul să zică ce vrea, unde vrea – și, în consecință, atitudinea asumată conștient de un intelectual sau altul – iar aceștia: să fie scoși din gloata înjurătorilor democratici...

Totuși, vedem cum G. Călinescu era drastic sancționat în alte ziare decât *Scânteia,* ca pentru a confirma că dacă nu există „conspirație”, conspiratori zeloși sunt cu duiumul. I se impută că scrie la gazete care nu i se potrivesc, a fost până mai ieri „cu unii”, azi e „cu alții”, nu are convingeri ferme, „se arată a nu-și putea găsi echilibrul”. Mai grav: „autorul atitudinilor reacționare și rasiste de până mai ieri scrie – în afară de orice pericol! – publică studii de indignare umanitară împotriva lui Mussolini și Hitler, nu se sfiește de a apărea în ziare „pacifiste”, „antipatriotice”, ca ziarul comunist *România liberă*, se ocupă cu stăruință, analizând minuțios noțiunea de „Caracter” și se pune în sfârșit în fruntea unui ziar extrem de radical ca *Tribuna poporului* în care atitudinile sale de ieri se-ncaieră, în văzul lumii, cu atitudinea sa de astăzi.” Am citat dintr-un pamflet răsunător, o adevărată delațiune publică a lui Felix Aderca, din care mai extragem încă asemenea informații: „Transportarea cu furgoane a foiletoanelor din pivnițele editurii „Adevărul” în Palatul „Fundațiilor regale”, având grijă a le da pe drum o adjectivare mergând până la denunț calomnios, ca să se uite circumstanța nazistă că ani de zile istoricul fusese stipendiatul literar al hrubelor „iudeo-masonice” – e o acțiune care desființează orice activitate critică.” (Textul întreg, în *Cronologie*.)

Pamfletul apare chiar în amintita *Democrația* (21 ianuarie 1945), condusă de Anton Dumitriu. Tot aici, peste o săptămână, Ion Biberi publică o convorbire cu Felix Aderca și, peste încă o săptămână, probabil din spiritul de echilibru al „democrației” întreținut de directorul ei, o convorbire cu G. Călinescu însuși (cartea *Lumea de mâine*, a lui Ion Biberi, apare mai întâi în foileton în *Democrația*) – din care citățm: *„Întrucât privește cultura română, socotesc că tot mai mult trebuie să atingem forma monumentului, a creației grandioase și impersonale. Gândim, clădim și scriem pitic. Ne e frică de columna uriașă, de gândirea absolută și de literatura caracterologică, de tip milenar. Lumea de mâine o văd întemeiată pe interesul acut al umanității, pe un cosmopolitism de tip grec, așa cum a existat printre oamenii Renașterii și ai perioadei Voltaire – Goethe.”*

Am putea spune că G. Călinescu a coborât în arenă și pentru că a resimțit, ca toți intelectualii momentului, nevoia urgentă de dezbatere, dar și pentru a-și apăra monumentul, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, deja atacat, deja scos din metabolismul cultural al momentului. Dar nu este numai atât. Abia la apariția *Compendiului de istorie a literaturii române*, din 1945, vom înțelege mai bine demersul său. Într-adevăr, înțelegând că „monumentul” nu poate fi reeditat, autorul intenționează să-l readucă, baremi, în atenție. Prin acest gest, însă, G. Călinescu plonjează direct în vâltoarea celei mai ample campanii de presă a momentului: „morțile civile” ale scriitorilor colaboraționiști, „decretate” imediat după 23 august 1944. Începute la *Dreptatea*, prin Oscar Lemnaru, aceste liste cu „morți la 23 august 1944” (titlu de rubrică la multe ziare și reviste) se regăsesc în multe publicații, revanșarde sau nu tocmai. Iată, de pildă, lista lui Ion Caraion din octombrie 1944: *„Morți la 23 august: Constantin Virgil Gheorghiu, Al Tzigara Samurcaș, Al. O. Teodoreanu, Virgil Carianopol, I. Gr. Periețeanu, Mircea Pavelescu, Radu Gyr, Ion Vinea, Radu Tudoran, N. I. Herescu, C. Rădulescu-Motru, I. Alex. Brătescu-Voinești, Mircea Vulcănescu, Aron Cotruș, Mircea Grigorescu, George Gregorian, Nichifor Crainic, Ioan Petrovici, Romulus Dianu, D. Iov, C. Noica.”* Sub listă: *„De asemenea, vom întocmi dosarul stării civile (decese) și pentru celelalte categorii de artiști. Cititorii sunt rugați să ne comunice cazurile cunoscute.”* (*Orizontul*, 3 oct. 1944).

Este un carusel al delațiunilor publice, pornit imediat după întoarcerea armelor dinspre est spre vest și poate fi considerat un adevărat „Nurenberg civil” românesc, meritând o analiză, cel puțin de

natură sociologică. (Despre procesul de la Nurenberg, G. Călinescu va nota: *„Un popor mic și defensiv ca al nostru nu se cade să fie contaminat de exaltare”, Națiunea*, 4 oct. 1946)... Se consumase, deja, prin presă, atacul la Liviu Rebreanu după moartea sa, cuvinte grele aruncate peste groapă. Ei bine, *Compendiul* lui G. Călinescu are o prefață, unde autorul scrie negru pe alb: *„Un mare scriitor, chiar vinovat sub raport civic, rămâne mereu mare scriitor. Rebreanu este Rebreanu, oricum și oricând.”*

Oricum, putem înțelege lesne că și la acest catalog al ostracizaților din istoria literaturii române răspunde *Compendiul* din 1945 al lui G. Călinescu: sunt cam aceleași nume, primite și lăudate însă în cetate. Dar abia citind una dintre criticile rele de întâmpinare (cea mai rea!) ale acestui *Compendiu* înțelegem, și putem avea înțelegere pentru angajamentul social al lui G. Călinescu. Desigur, ne referim la textul lui I. Ludo din *Răspântia*, 15 mai 1945 (neinclus în *Cronologie*..., evitat sau, poate, chiar necunoscut de către „procurorii literari”): *„De curând, G. Călinescu a făcut să apară o mică „Istorie a literaturii române”(...) Și întâlnim în această nouă carte vechi cunoștințe literare, ale căror nume, în mare cinste sub guvernele goghiste, legionare, antonesciene – au o sinistră rezonanță în mintea și sufletului tuturor celor ce au avut de suferit de pe urma teroarei fasciste. Astfel, bătrânul nerod și venal Brătescu-Voinești, ardeleanul care și-a vândut pielea acelora care i-au amputat Ardealul natal, Liviu Rebreanu; celălalt instigator de pogromuri în numele crucii Nichifor Crainic, părtașul direct la fără de legi Radu Gyr, mentorul Gărzii de Fier, dialecticianul fericirii verzui Nae Ionescu, și încă mulți alții, într-un cuvânt toată elita ciomăgașă a neamului, toți ideologii confuzionismului rasist, toți meșterii cretinologiei române, toți autorii morali ai tentativei de sinucidere a poporului român – ne sunt prezentați azi, la 1945, la fel cum ne-au fost prezentați ieri, în 1940, senin, științific, „din avion” – cum spune însuși autorul...”*

Nu știu dacă e cazul să continuăm. *Compendiul* lui G. Călinescu a stopat, în mare măsură, epopeea listelor din 1944-1945 cu „morți la 23 august”; el va fi reeditat în 1946 – dar discuțiile devin deja fastidioase, în afara termenului propus. În aceste condiții, cred că G. Călinescu poate fi considerat mai mult decât un „reper” în cultura română. El nu se apără (numai) pe sine – apără o categorie întreagă, largă de intelectuali; de fapt, nu apără monumentala sa *Istorie* – ci oamenii din monument, le dă drept de viață civilă pentru viitorul de azi. Altfel, mai corect spus, a trecut literatura română clasică peste 23 august, „arca” a învins potopul.

Și totuși, ceva n-a mai încăput în ea: nu s-a mai discutat după 23 august 1944, iar după 22 decembrie 1989 prea puțin, și foarte timid, acea caracterizare a firii poporului român prin limba și influențele ei din afară. Acesta era, de fapt, motivul latent, sau unul dintre ele – oricum, foarte important – pentru care *Istoria*... n-a convenit: într-o vreme când se puneau bazele „noii istorii”, când poporul român era decretat popor de origine slavă iar limba la fel, romanitatea noastră proclamată de G. Călinescu i-a iritat și revoltat pe contestatari. În *Istoria* mare acest pasaj este „camuflat” în capitolul despre literatura veche; în acest *Compendiu*, însă, deși puțin micșorat, el se află detașat într-un capitol aparte:

„Românul crede în Dumnezeu, în îngeri, în zâne şi a fost botezat de preot la biserică, unde duminica, mai ales bătrân, îşi face cruce şi se roagă. El nu e păgân, căci vede deasupra lui pe cer, soarele, luna şi stele, şi nici sălbatic. E domn, om vechi de cetate şi ţăran, având o ţară, o lege, ascultând de un împărat. Având pământ, lucrează face arătură, semănătură, mânuieşte sapa, secera, împinge boii. Seamănă secară, trifoi, cânepă. La pădure, la munte, la şes, încalecă pe cal sau se duce pedestru ori cu carul. Toamna pe ploaie, vânt, ceaţă, fulger, iarna pe ger de crapă pietrele stă la adăpost. Are casă cu scoarţe pe pereţi, cu uşă, o curte, un staul, un câine, vacă cu lapte, scroafă, oi, găini. De la fântână aduce apa cu ulciorul ori cu găleata. De-i e foame stă la masă pe scaun şi prânzeşte ori cinează mâncând pâine, ceapă cu sare, ai, caş, carne fiartă în oală sau friptă pe tăciuni. Se slujeşte de lingură, mestecă şi înghite îmbucătura încet. Toamna pune curechi în bute ale cărei doage le astupă cu papură iar mai târziu taie şi afuma porcul. Seara îşi aşterne, se culcă, se acoperă şi doarme. Umblă desculţ sau încălţat, se purecă, se scarpină, se scaldă, se îmbăiază, se tunde, pune cămaşă, se îmbracă. Are simţire, cuget, şi-i place când păsările cântă în arbori, când înfloresc şi înverzesc pomii, merii, cireşii. Dacă e înăcrit, amărât, zice din frunză şi din ceteră. În tinereţe merge în peţit, şi-şi alege muiere, făcând nuntă. Are socru, soacră, părinţi, frate, soră, nepoţi, feciori, cumnaţi, fini. Mortul se pune în mormânt şi femeile îl bocesc. Corpul are oase, sânge, cap, frunte, tâmple, ochi, urechi, rost, dinţi, limbă, barbă, mustăţi, piept, spinare, şale, maţe, buric, pulpe, genunchi, şi insul e gras, vârtos, păros, pântecos, subţire, întreg după cum e cazul. Bărbatul se face luntre şi punte toate zilele săptămânii: (luni, marţi etc.), aleargă, înşeauă şi închingă calul, încarcă carul, bate fierul, arama, e păcurar; vinde, cumpără, împrumută. Femeia coase având ac, aţă, foarfece, scarmănă lâna, toarce, mulge, scutură, şterge, merge prin vecini.”

„Fondul slav (slav si vechi bulgar) izbeste numaidecât prin sunete gângăvite, gâfâite, sumbre, de un grotesc trist adeseori, prin coloarea grea care duce de obicei la vorbirea „neaoșă”. Fie pentru că vin de la o clasă dominantă socotită mocnită și închisă la suflet, cu ideația mai grea și încărcată de toate nelămuririle migrației, fie din cauză că autohtonul a împrumutat acele cuvinte care notau o stare nouă de lucruri, vocabularul de origină slavă exprimă pierderea demnității umane, inegalitatea, raporturile aspre de atârnare, umilința, necesitatea. Stăpâni nedoriți au venit siluind sufletele oamenilor săraci, trezind mizantropia. Multe cuvinte arată infirmități sufletești și trupești și sunt apte pentru pictarea monstruosului: *mârșav, scârnav, gângav, gârbov, cârn, pleșuv, curvar, năuc, prost, tâmp*. Acum stau în fața noului *jupân* și *stăpân* (care e *bogat, lacom, mândru, dârz, strașnic, grozav, năpraznic)* și *robul: sărac, slab, blajin*. De la stăpân îți vin, când ești *slugă*, toate *relele: bazaconia, munca, osânda, truda, ostenirea, tânjirea, ponosul, jalea, pacostea. Stapanul* te *plătește,* te *hrănește* te *miluiește*, te *dăruiește.* Lui i te *jeluiești,* te *tângui*, te *smerești.* Cu el te *sfădești* și ai *pricină.* El te *dojenește,* te *căznește*, te *muncește,* te *obijduiește,* te *prigonește,* te *hulește,* te *goneste*, te *izbește*, te *răzbește*, te *zdrobește*, te *strivește*, te *prăpădește*,te *sminteste*, te *belește.* Alte cuvinte trezesc teroarea mișcărilor turburi de adunări umane *(gloată, gămadă, ceată, norod, pâlc),* calamitățile *(potop, pojar, vifor, prăpăd, răzmerită, răscoală, răzvrătire, pribegie),* cu sonuri ce înspăimântă *(răcnire, hohotire, plescăire),* sau intră în lumea haoticului, a groazei infernale și escatologice *(primejdie, taină, clătire, nălucire, prăpastie, beznă, iad).”*

Nu toate aceste cuvinte sunt de origine slavă, dar ele contribuie la atmosfera fonetică întunecată a limbii *stăpânilor nedoriți* aceia pe care-i arată autorul la începutul războiului, de care nu se teme nici după el – și care se vor instala fizic în țară. Este, în fond, climatul istoric și politic de care nu putem face abstracție când luăm în discuție acceptarea unui G. Călinescu – sau a lui Mihail Sadoveanu și a atâtor altora de a intra în politica țării pentru a ne demonstra statalitatea, faptul că suntem guvernabili – și pentru a apăra ce și cât se mai putea apăra.

N. Georgescu

Ionel NOVAC

Din nou despre „penițele Eminescu”

În urmă cu câţiva ani, binecunoscutul eminescolog Dan Toma Dulciu scria pentru prima dată despre „*peniţele Eminescu*”, într-un articol însoţit, printre altele, şi de o imagine reprezentând cererea de patent depusă de producători. Potrivit autorului, aceasta constituie „prima marcă de comerț „*Eminescu*”, înregistrată de Iancu Şaraga şi Sigmund Schwartz, pentru comercializarea penițelor Eminescu. Conform Jurnalului 7277/1914, se acordă dreptul de a se folosi numele poetului pentru „*penițe patent Eminescu*”, marcă reîntabulată la OSIM, în anul 1932”[1].

Recent, pe o reţea de socializare, a fost scoasă la vânzare o cutie cu câteva „*peniţe Eminescu*”, prilej cu care au fost postate mai multe fotografii, atât cu ambalajul, cât şi cu peniţele aferente.

Aşa cum se poate constata din imaginea publicată în articolul domnului Dan Toma Dulciu, potrivit Procesului Verbal întocmit cu ocazia solicitării cererii de patent rezultă că „Astă-zi, 28 noiembrie 1914, s'a presentat Dlor Iancu Şaraga şi Sigmund Schwartz, cerând cu petiţia înreg. la N. 12215/914, întăbularea presentei mărci de fabrică. În consecinţă, conform Jurnalului N. 7277/914, s'a alipit un exemplar în registrul respectiv la fila N. 205/1”.

Iancu Şaraga, născut în 1876, în binecunoscuta familie de librari (tatăl său, Natan, fiind văr primar cu fraţii Samoil, Elias şi Aizic Şaraga), a urmat calea înaintaşilor, intrând de foarte tânăr să înveţe profesiunea în librăria „Fraţii Şaraga“ din Iaşi. În 1894 acesta a plecat la Bucureşti, pentru a conduce alături de Aizic, cel mai tânăr dintre fraţii Şaraga, sucursala din Capitală a Librăriei „Şaraga”, librărie situată pe strada Fântânei, aproape de Liceul „Sf. Sava”.

În anul 1900 Iancu Şaraga înfiinţează o editură proprie, „tipărind hărţi, reuşite tablouri cu subiecte istorice, albume naţionale, fotografii prilejuite de felurite comemorări, material didactic, după cum pentru întâia oară la noi, a dat la iveală numeroase serii de cărţi poştale ilustrate cu chipurile membrilor Familiei Regale, ale scriitorilor, artiştilor, locuitorilor din diferite părţi ale Ţării, în pitoreşti costume naţionale, ca şi «vederi» ale frumuseţilor României, care fiind mult răspândite, chiar peste hotare, au înfăptuit nu numai operă de popularizare, dar şi o reală propagandă naţională”[2]. Aici îl are ca principal colaborator pe Sigmund Schwartz, un personaj cu caracter opus lui, dar care îl completa în mod minunat.

În anul 1914 cei doi colaboratori se asociază, punând bazele uneia dintre cele mai însemnate întreprinderi din ţară cu profil de papetărie, librărie şi editură de tablouri, calendare, cărţi poştale illustrate, cunoscută sub denumirea de Asociaţia „Şaraga & Schwartz”. În acelaşi an, aceştia solicită şi obţin, aşa cum am văzut mai sus, dreptul de a folosi numele poetului Mihai Eminescu pentru producerea şi comercializarea „*peniţelor Eminescu*”.

Numele lui Iancu Şaraga şi Sigmund Schwartz adaugă vechii faime a familiei Şaraga un nou renume printre negustorimea românească. Cei doi asociaţi nu numai că intră în legături comerciale cu toţi librarii din ţară, dar îşi diversifică activitatea, preluând, în 1919, de la moştenitorii lui Ioan V. Socec, conducerea „Societăţii Anonime Socec & Co.” (pe care o extind la 11 sucursale faţă de 3, câte avea la preluare), înfiinţând „Galeriile Lafayette” şi ridicând în centrul Bucureştilor un magazin universal de vaste proporţii (1929) sau preluând şi modernizând Librăria „Universala” - Alcalay (fondată de Leo Alcalay). Mai adăugăm şi numeroasele colecţii iniţiate de aceştia („Biblioteca pentru Toţi“, „Biblioteca Noastră”, „Colecţia Hamangiu“, „Colecţia Legilor României“), participări la expoziţii („Expoziţia Târg volantă“, organizată de către Uniunea Camerelor de Comerţ din România - 1927, „Expoziţia Industrială din Parcul Carol I“ – 1935, „Expoziţiile Cărţii“ din cadrul Lunii Bucureştilor) ş.a.

Dar să revenim „à nos moutons”, adică la „*peniţele Eminescu*”. Din păcate, nu avem prea multe detalii privind producerea şi comercializarea acestora, necunoscând nici măcar numărul total de peniţe fabricate. Însă „apariţia” cutiei amintite la începutul articolului ne permite efectuarea câtorva comentarii referitoare la „*peniţele Eminescu*”.

Astfel, cutia în care au fost comercializate aceste peniţe are reprodusă pe capac cea de-a treia fotografie a poetului Mihai Eminescu, fotografie realizată în 1884, în studioul lui Nestor Heck de la Iaşi. De reamintit că originalul acestei imagini, din care a fost „decupat“ Eminescu, la cererea prietenilor cu care s-a fotografiat, îi includea pe profesorul A.C. Cuza, compozitorul Wilhelm Humpel şi poetul Petru V. Grigoriu.

Pe cele patru faţete laterale ale cutiei, având pe fond tricolorul românesc, au fost tipărite, pe mai multe rânduri, următoarele inscripţiuni: sus - PATENT / Ş&Ş / 104 E.F. / MARCĂ DEPUSĂ; stânga - PENIŢE PATENT M. EMINESCU / 104 E.F.; jos – PENIŢE / PATENT / EMINESCU; dreapta – PENIŢE PATENT M. EMINESCU / MARCA DEPUSĂ / 104 E.F.

Peniţele au fost realizate din oţel nichelat, prezentând pe partea exterioară următoarele menţiuni: PENIŢE PATENT / M. EMINESCU / 104 EF şi π EP 0. Lungimea unei peniţe este de 40 mm, o cutie conţinând 100 de bucăţi.

De precizat că, pe modelul „*peniţelor Eminescu*”, ulterior au fost realizate şi alte peniţe, precum „*Peniţe patent George Coşbuc*” (posibil de către aceeaşi asociaţie „Şaraga & Schwartz”), „*Peniţa Regina Elisabetha*”, „*Peniţe Regina Maria*”, „*Peniţe Voevodul Mihai*”, ultimele trei fiind creaţia renumitei companii germane „**Brause & Cie**” **din** Iserlohn (North Rhine Westphalia).

P.S. Mulţumiri pentru deosebita amabilitate colecţionarului Cristian Caraman, care mi-a pus la dispoziţie materialele necesare întocmirii prezentului articol.

---

[1] Dan Toma Dulciu - „Penițe Eminescu”. Incursiune în domeniul mărcilor de comerț inspirate de numele poetului (vezi https://www.academia.edu/28255608/Peni%C8%9Bele_Eminescu.pdf)
[2] Ioan Massoff - „*Strădania a cinci generaţii, Monografia familiei Şaraga”*, Biblioteca Evreească, Bucureşti, 1941

Tanța TĂNĂSESCU

Muzeul CFR

Muzeul CFR din București, inaugurat la 10 iunie 1939, cu ocazia împlinirii a 70 de ani de la punerea în circulație a primului tren în România, era amplasat inițial sub tribuna Stadionului Giulești. În anul 1944, acel stadion a fost grav avariat, urmare a bombardamentelor din cel de-al Doilea Război Mondial, și multe exponate ale muzeului au fost distruse. Redeschiderea muzeului are loc la 1 mai 1953, în sediul Casei Tehnicii, clădire în care se află și astăzi, pe Calea Griviței 193B, din sectorul 1 al capitalei.

Spațiul expozițional al muzeului ilustrează progresul tehnologic al Căilor Ferate Române (CFR), fiind împărțit pe secțiuni în ordine cronologică. Unele piese datează încă de la inaugurarea Muzeului, precum locomotiva cu aburi funcțională, seria 130.000, exponat scara 1:5.

În curtea interioară a Muzeului sunt expuse locomotivele cu aburi *CĂLUGĂRENI* și 763.215. Locomotiva *CĂLUGĂRENI* este una din primele locomotive ce au rulat pe calea ferată în Principatele Unite, pe ruta București/Filaret – Giurgiu. Aceasta este datată 1869, fiind o piesă emblematică a Muzeului CFR, simbol al patrimoniului feroviar al țării noastre, înnobilând istoria de peste un secol și jumătate a căilor ferate în România. Ea a fost construită de firma englezească *Canada Works* din Birkenhead, cu număr de fabricație 233, având o greutate de 27,2 tone, lungimea de 13,16m, viteză maximă de 90 km/h și o tracțiune de 2500 kg/f. Este clasată în patrimoniul tehnic național la categoria Tezaur, fiind una dintre cele mai bine restaurate și conservate locomotive cu aburi din țara noastră.

Tanța TĂNĂSESCU

Punctul central de atracție al muzeului este diorama demonstrativă ce prezintă traseul feroviar românesc, fiind cea mai mare din țară – 14m lungime și 4,4m lățime. Aceasta a fost inaugurată la 16 mai 2012, realizată la scara 1:87. Circulația trenurilor în miniatură este controlată prin calculator, cu decodoare digitale pentru locomotive.

DIORAMA demonstrativă

În acest sanctuar al istoriei CFR puteți vedea lucrări inedite, precum macheta vagonetului de brad folosit la început de sec. XVI în mine din Transilvania, vagonet descoperit la minele Sf. Apostoli și constituind prima mărturie din lume a unui sistem ghidat care are la bază un macaz cu schimbător.

Vizitatorii pot vedea și diverse modele de locomotive, așa cum au fost acestea construite de-a lungul timpului, vagoane, ceasuri specifice gărilor de altă dată, bilete de călătorie cu trenul, un birou de șef de stație, pupitre de comandă, semnale vechi de tren ș.a. O piesă aparte este mistria de argint cu textul „Portul Constanța 16 octombrie 1896”, cu care Regele Carol I a inaugurat oficial lucrările Portului Constanța.

Din documentele inedite prezente în spațiul expozițional amintim: Firmanul Imperial care a însoțit Convenția de Concesiune a liniei de cale ferată Constanța-Cernavodă, construită între anii 1857-1860; Convenția de Concesiune a Portului Constanța, semnată la 1 septembrie1857, de Sultanul Abdul Medjid; Act de vânzare a liniei Cernavodă-Constanța și a portului Constanța, întocmit la 9.11.1882; prima marcă poștală de pe continentul european cu tematică feroviară (20 paras, Dobrogea, 1866-1867) ș.a.

Biroul lui Anghel Saligny domină un colț al acestui muzeu, cu câteva obiecte personale ce au aparținut creatorului Podului de la Cernavodă, numit *Podul „Carol I”* (redenumit în perioada comunistă cu numele *Podul „Anghel Saligny”*). Podul a fost inaugurat la 14/26 septembrie 1895 de către însuși Regele Carol I, asigurând legătura feroviară între București și Constanța, fiind construit între anii 1880-1895.

Această Colecție Publică dedicată trecutului feroviar din țara noastră, o nostalgică și inedită întoarcere în timp, ne oferă o lecție deschisă de istorie românească, fiind un album ilustrativ al Căilor Ferate Române.

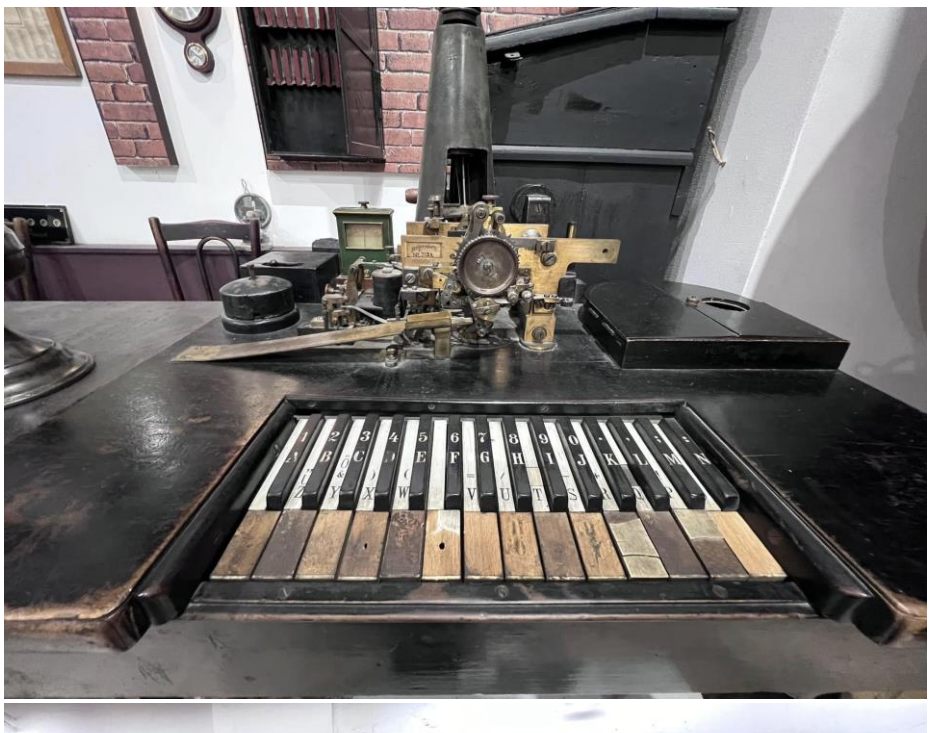

040-DHC-011

230.042
C.F.R.
REȘITA
REȘITA
DEPOUL
PL
1355
231.094
150.101

130.591
130.591

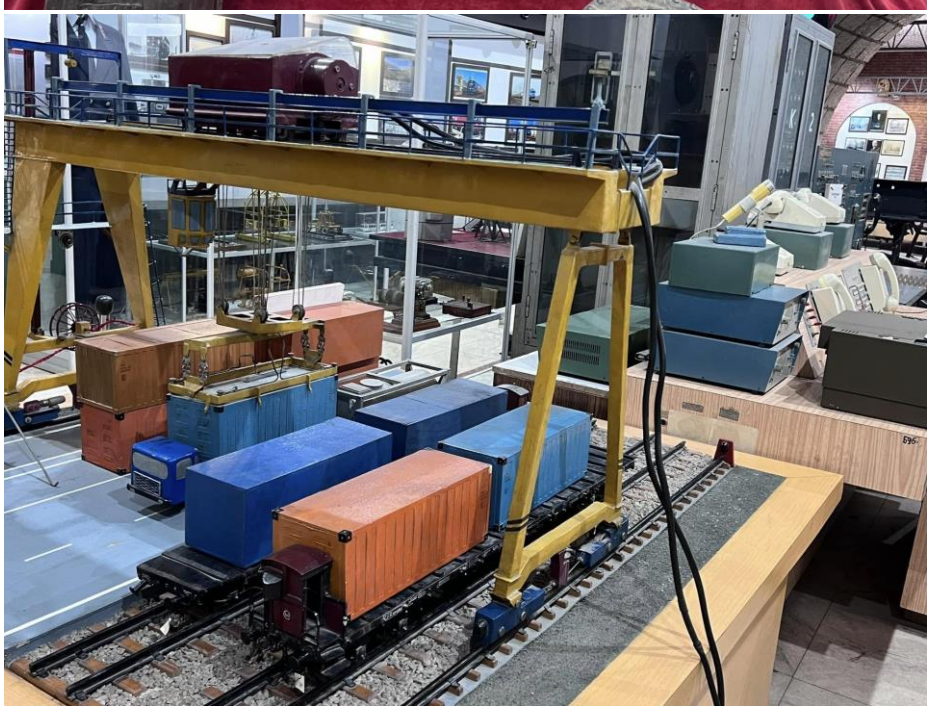

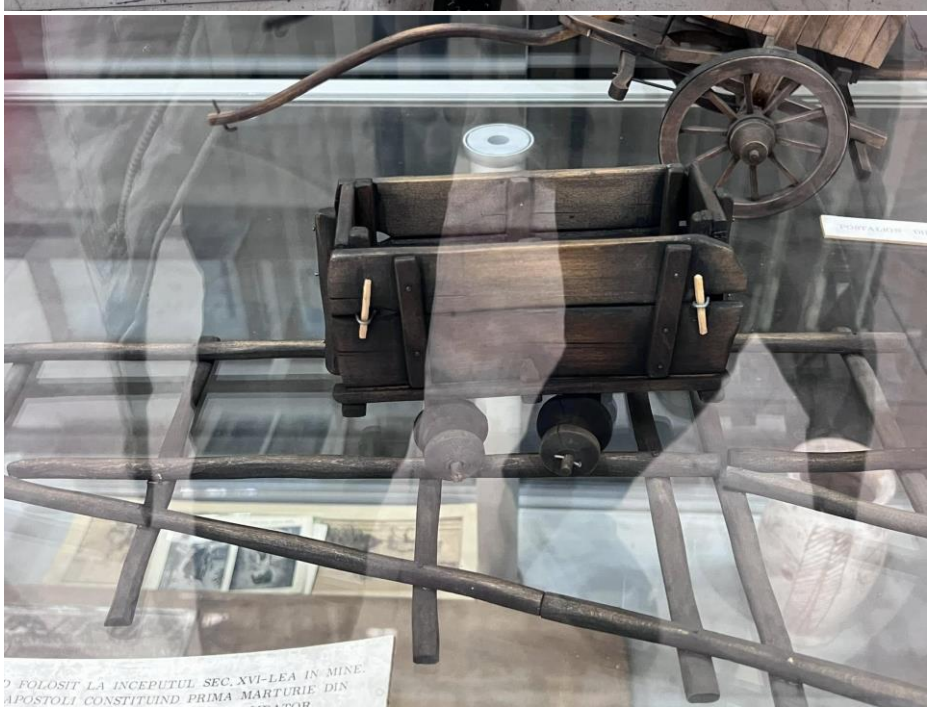
FOLOSIT LA INCEPUTUL SEC. XVI-LEA IN MINE.
APOSTOLI CONSTITUIND PRIMA MARTURIE DIN

Mihai PREPELIȚĂ
Poeme

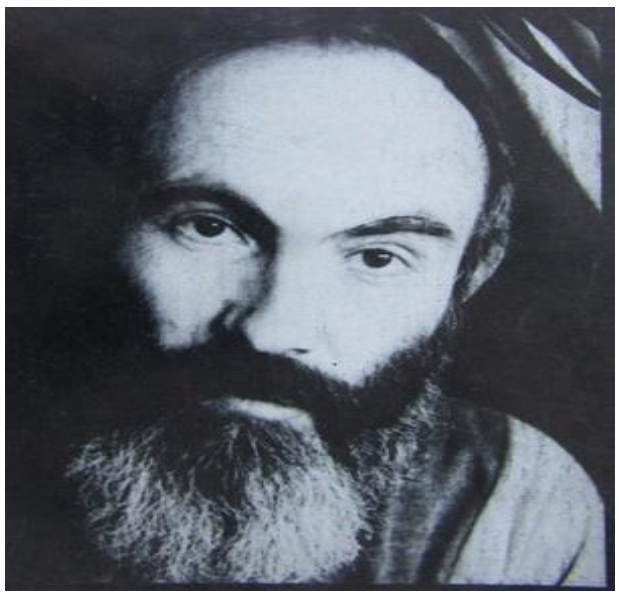

ARARAT, ARARAT…

Deși am fost căsătorit cu poeta armeană Alla Ter-Akopian,
așa și n-am ajuns la Erevan
(„ai să-i întâlnești pe amanții mei...”),
nu mi-a fost dat să admir Muntele, măcar în vis
(între timp, fosta soțioară s-a retras cu Vasili Volkov în Siberia...).
Acum privesc Araratul cu ochii deschiși
direct din avion, prin hublou…
O fi adevărat, că un pilot armean,
cu mai mulți ani în urmă,
a descoperit frânturi din Arca lui Noe
pe vârful de gheață al Muntelui?
Am citit despre în revista NOR GHIANK
a armenilor din România…
Ce coincidență fericită!
În plin război (dintre creștini și creștini...)
eu zbor cu avionul, de la București,
spre Moscova — prin Erevan…
Admir (descopăr) Muntele peste 35 de ani!
Atât a durat interdicția iubitei…
Vai, Doamne, câte pedepse mai am de îndurat
în această lume atât de nedreaptă?
Câte păcate nesăvârșite,
cu credință sau fără de credință…
Te salut, Ararat!
Adio, Araratul meu!
Și al Tău…

București-Erevan-Moscova,
11 iunie 2024

O SINGURĂ FEMEIE…
Și prețuri mici
La femei —
Devalorizarea amorului.
Katya YAROVAYA (1957-1992)

În trenul electric „Moscova-Monino”,
în vagonul 2 din față,
o singură femeie, cu o carte în mână…
Am menționat-o de pe peron —
în soare, fără de umbrelă,
într-o fustiță mult prea scurtă…
Toți ceilalți călători —
cu ochii ațintiți în ecranele telefoanelor mobile!
Copii, tineri, bătrâni, chiar și o băbuță încârjoiată…
Vai, cărțile noastre nu mai au trecere…
Nu mai sunt întrebate…
Asemenea femeile, cele tinere,
dacă dragostea s-a devalorizat…
Sunt aproape fericit!
Posibil, am un singur cititor, o cititoare…
Tânără, acum picior peste picior
și fustița-i, atât de scurtă, aproape inexistentă…
Cu năsucu-i puțin cârn, adâncită în carte —
o fi un volum de poezie?
Tot ghicind-visând, nici n-am observat,
cum tânăra femeie, cu o carte în mână,
se făcu nevăzută la stația Taininskaya…
Poezia nu moare!

25 iulie 2024

MI S-A ARĂTAT ÎN VIS…
...tata Vasile —
mă aflam la Moscova, în iulie-august,
cu greu am ajuns, cu avionul, prin Erevan,
deși sunt înrudit cu armenii…
Poeta Alla Ter-Akopian mi-a fost și ea soție…
Atunci, în 1985,
când mă însuram, pentru prima oară, la Moscova,
cu rusoaica Anna Liubimova,
tata Vasile, când și-a văzut viitoarele rude —
cuscrul, cuscra și nora,
nu m-a înjurat, deși era cazul,
dar mi-a spus, aspru, răspicat:
- Lasă-i, la naiba, pe rusalăii ștea,
tu n-ai văzut cum se uită la noi, la români…
Eu, pe atunci, mai eram orb (chior!),
deși și acum „nu prea văd bine”,
chiar mi-am pierdut ochelarii (adevărat, de distanță).
Părintele meu vedea!
El cunoștea, în profunzime, năravul rușilor…
Evadase din coloana, de bucovineni, de-un kilometru,
care era pornită spre minele de cărbune din Donbass,
la 6 săptămâni după nașterea mea
(așa și n-a fost reabilitat de sovietici...).
Trebuia să mai evadeze și a doua oară,
de la nunta mea, de la Moscova
(maică-mea, Saveta, bolnavă de cancer, n-a ajuns...),
pentru că eu i-am răspuns părintelui:
- Tată, e prea târziu, nu mai pot strica nunta
(doar eu știam că mireasa era gravidă...).
Pedeapsa,
pentru că nu l-am ascultat,
o port de atunci și până în zilele de azi:
fetița noastră, Maria, cu Anna Liubimova,
mi-a fost răpită, la vârsta de 2 anișori
și n-am mai revăzut-o…
„Vașa missia ispolnenna, prekrasno...”
(să traduc: „Misiunea dumitale ai îndeplinit-o, minunat!”).
Acesta a fost verdictul părinților soției.
M-am revoltat, dar n-am sărit la bătaie…
„Cum, adică, n-am înțeles?!”
„Dlea omolojenia nașei krovi...”
(adică: „Pentru revigorarea sângelui neamului nostru...”).
Răspuns total!
Vai, tata Vasile avu dreptate!
Și atunci, și în noaptea trecută,
nu întâmplător mi s-a arătat în vis…
„Ce-ai căutat, băiete, în Rusia?!”.
Nu am un răspuns
pe măsura întrebării-condamnării
din partea părintelui…
Precum nu au un răspuns creștin
nici creștinii-pravoslavnici
din Rusia de astăzi,
care nu au nici o putere
să oprească războiul…
Războiul fratricid!

Zagoreanka (Regiunea Moscova),
august 2024

P O E T U L

Lui GRIGORE VIERU

Poetul sare gardul
de sârmă ghimpată…
Poetul trece Prutul
aidoma lui Iisus…
Poetul nu știe să înoate
în apele tulburi…
Poetul vine de-acasă
la el Acasă…
Poetul bate la ușa
fratelui său Nichita…
Poetului îi deschide
o femeie frumoasă…
— Nichita e plecat de-acasă
la el Acasă,
în Basarabia,
să bată la ușa
fratelui său Grigore…
Dar ușa de-acasă
este veșnic închisă,
ușorii au slobozit muguri,
spre toamnă pruncuții
culeg mere domnești
din pragul poetului…
Niște răi
ciuruiesc ușa poetului
cu gloanțe de kalașnikov…
Poetul moare,
puțin de tot moare,
de șaptezeci de ori pe zi…
Prin ușa spartă a poetului
străbat razele Soarelui…
Poetul se ridică
și însângerat
pleacă de-acasă
peste sârma ghimpată,
trece Prutul învolburat
aidoma lui Iisus…
O dâră de sânge
se prelinge fierbinte
până la ușa fratelui său Nichita,
care e plecat și el
de-acasă…
Această poveste
dureros de frumoasă,
care nu se mai termină
niciodată,
am compus-o într-o vamă:
treceam granița blestemată
dintre români și români…
Mă întorceam și eu
de-acasă
la mine Acasă…

PEDEAPSĂ DIVINĂ

Dumnezeu a creat-o pe Eva —
Orfeu a creat Femeia…
Nikolai MARKAROV
(18.03.1933-28.06.2008)

Sculptorul a creat și el —
o galerie de lucrări, în piatră și bronz,
în stilul lui Constantin Brâncuși,
fără să-l fi cunoscut
pe fondatorul sculpturii moderne…
Inconștient, mă întreb?
I-am pus aceeași întrebare
prietenului meu Nikolai
(și el armean, cu numele adevărat Markarian...) —
pe când se cutremura din temelii
Ultimul Imperiu…
Nu am primit un răspuns convingător!
Niște vandali (Novîie russkie — rușii noi...)
i-au spart ușa atelierului său de creație,
din centrul Moscovei (strada Krasnaya Presnea)
și cu un baros i-au distrus toate operele,
chiar în ajunul vernisării expoziției personale…
Șocul mortal i-a schimbat viața:
din acea clipă de cumpănă
nu a mai luat în mână dalta și ciocanul…
Bunul Dumnezeu i-a oferit o Pană,
o Pană de Înger și l-a îndemnat să scrie…
Poezie. Proză. Eseu. Dramaturgie…
A tot compus, până în ultima zi:
la 31 mai 2008, mâna sa dreaptă i-a înlemnit…
Atunci i-a dictat noi și noi poezii
Muzei sale deo viață, Nora…
Nu a publicat nici o carte în timpul vieții!
Își oferea poeziile prietenilor,
mai ales, doamnelor și domnișoarelor…
După plecarea sa la îngeri —
Nora și fiul ei (din prima ei căsătorie...)
i-au publicat 6 volume masive.
Sculptorul-poet le-a lăsat ca moștenire
peste 20 de manuscrise,
copiate pe curat, caligrafic,
legate și copertate…
Țin în mână 3 din volumele tipărite:
II, III și IV…
Mi s-au promis și celelalte 3…
Sunt un om bogat!
Toată noaptea m-am zvârcolit în așternut…
Nu am avut somn și nici tihnă sufletească…
Oare Bunul Dumnezeu
l-a pedepsit atât de crunt, fără de milă,
pe robul său, Nikolai,
pentru că a îndrăznit
să se inspire din creația lui Brâncuși,
fără să-l fi cunoscut pe român
(în paranteză fie spus-scris:
Nikolai a procurat, din întâmplare,
la librăria DRUJBA din Moscova,
un album CONSTANTIN BRÂNCUȘI,
după care i s-a întâmplat tragedia vieții...)?
Cum să înțeleg, Doamne,
pedeapsa divină?

Moscova, 29 iuile 2024

Dan Toma DULCIU

Cladirea simbol a presei de pe „Sărindar”
Palatul „Universul”

O impresionantă clădire, aflată în București pe Strada Ion Brezoianu la nr. 23, atrage imediat privirea, mai ales dacă este văzută dinspre Calea Victoriei, la începutul Străzii C. Mille. Oricine știe ca această stradă duce spre Sărindar, fieful de odinioară al presei românești.

Păşim cu emoție spre Palatul ziarului „Universul”, clădirea celui mai mare ziar din perioada interbelică, care va împlini anul viitor 100 de ani de la punerea pietrei fundamentale, având o istorie impresionantă.

Reproducem mai jos textul original al *Actului de fundație* al Palatului Ziarului „Universul”:

„În al şaptelea an de la înfăptuirea României Mari; în al doisprezecelea an al domniei înțelepte şi glorioase a Regelui Ferdinand ; în al o sută patruzecilea an de la apariția celui dintâi ziar românesc; în al patruzeci şi patrulea an de existență a celui mai răspândit ziar din Țara Românească, „UNIVERSUL“ sprijinitor aprig şi însuflețit al intereselor naționale şi culturale; în anul de graţie1926, luna octombrie, ziua 17-a, s-a pus această piatră fundamentală edificiului măreț, care va purta numele de „Palatul ziarului Universul“ pe terenul situat în centrul Capitalei Ţării Româneşti, Bucureşti, în Brezoianu, No.9, în prezența şi cu binecuvântarea creştinească a primului patriarh al Bisericii Ortodoxe creştine din România întregită: Prea Cuviosul Miron Cristea, în prezența miniştrilor Țării, a primarul Capitalei şi a celorlalte autorități. Edificiul acesta măreț se construieşte din îndemnul, inițiativa şi străduința directorului ziarului „UNIVERSUL“ Stelian Popescu, fost ministru al justiției şi a membrilor consiliului de administrație al societății „UNIVERSUL“ constituită în anul 1920”.....

O mică incursiune în istoria ziarului „Universul” (1884-1953)

Fondatorul ziarului, Luigi Cazzavillan, venit inițial în România drept corespondent de război, pe la 1877, s-a inspirat din publicația italiană *Il Universo*, tipărind la București pe 20 august 1884 un ziar în format mic, „Universul”, cu un tiraj inițial de 500, suplimentat apoi la 3.000 de exemplare. Pe frontispiciul acestei „foi politice ilustrate” erau înscrise inițial următoarele devize mobilizatoare: "Dreptate pentru toţi" în stânga şi "Toţi pentru dreptate”. Inițial, în 1881, acesta scoate prima gazetă, cu un tiraj insignifiant: „Fraternitatea româno-italiană“.

Ziarul „Universul” s-a tipărit inițial pe Calea Dorobanților 6, în propria tipografie, intitulată "Italo-română". Începând cu 1885, ziarul va deveni cotidian, având doar 10 angajați, patronul fiind și redactor, corector, alți trei angajați erau zețari, chiar și soția lui Cazzavilan muncea în tipografie. Însă ziarul plăcea cititorilor bucureșteni, anticipând publicațiile format tabloid din zilele noastre, publicând ştiri ce stârneau emoții, evenimente diverse, anchete despre crime, accidente, furturi, violuri, sinucideri. Era așadar citit într-o anumită parte a societății, ziarul neacordând atenție clasei politice, disputelor acesteia. Deviza sa era "*Niţi cu ală, niţi cu ală: ăsta este Universul!*".

Această linie de imparțialitate va fi însă radical schimbată în vremea directoratului Stelian Popescu.

Cu timpul, afacerea a început să prospere, astfel că, prin 1889, tipografia se modernizează, fiind dotată cu prima rotativă, produsă la Paris, care putea tipări maxim 12.000 pagini pe oră. O a doua mașină de tipărit, cumpărată din Bavaria, în anul 1894, scotea pagini color, urmată de o a treia adusă în țară în1898. În urma acestor investiții, ziarul ajunge la impresionantul tiraj zilnic de 40.000 de exemplare (1900). Dar patronul nu se oprește aici, astfel că acesta cumpără o modernă instalație care elimină culesul manual al literelor (mașina Linotype-1902). În anul 1910, tipografia avea deja 5 rotative.

Redacția nu avea nume cunoscute, dar colaboratorii săi erau unul și unul: Caragiale, Vlahuţă. I.G. Duca, Ion Gorun, Constanța Hodoș și mulți alții, inclusiv contributori din ţară şi străinătate. În 1890, Universul avea 30 de subredacții în ţară, ajungând la 400 în 1920, iar în final la 700.

Pe lângă aceste noutăți de ordin tehnic, Cazzavillan era și un bun negustor de ziare. Schimbă ora de apariție pe piață (ediția sa apărea dimineața) și, mai ales, reduce prețul ziarului (5 bani în București și 16 bani în Provincie). El introduce mica publicitate, plătită cu 5 bani cuvântul, vinde chiar la sediul redacției (Magazinul „Universul”) produse fine italiene (coloniale, cosmetice, medicamente etc), dar din cauza unor scandaluri este nevoit să înceteze acest comerț.

Însă popularitatea foii „Universul” crește simțitor din momentul în care introduce o tombolă pentru abonați, cu premii atractive: o casă în București și o alta la Sinaia. A fost o vreme când acest ziar scotea câte 80 000 de exemplare zilnic, în timp ce concurentele sale abia reușeau să aibă un tiraj de maxim 5000. În perioada interbelică, „Universul” apărea în cinci ediţii, încât fiecare tren care pleca din București spre provinciile țării, transporta o altă ediție.

Istoria clădirii

La începuturile sale, prin 1886, ziarul lui Cazzavillan avea redacția în Strada Brezoianu nr. 11, actual 25, de aceea, patronul italian va ridica o clădire proprie (în stil neoclasic, sobru, cu parter şi etaj), tot pe strada Brezoianu. Nu impresiona prin dimensiuni, reunind tipografia, redacția și administrația în același imobil.

Cazzavilan a murit pe 9 noiembrie 1903, averea revenind în totalitate soţiei sale, Tudorița (Teodora Cazzavillan). Aceasta se recăsătorește, în 1909, cu afaceristul Nicolae Dumitrescu-Câmpina, ajungând, firesc, nu doar soțul patroanei, ci și directorul ziarului.

Neinspirata Tudorița va divorța și de Nicolae Dumitrescu-Câmpina în 1914, dar după numai 2 ani va fi nevoită să cedeze întreaga afacere avocatului familiei, Virgil Dărăscu și jurnalistului, avocatului și omului politic Stelian Popescu (1874-1953), care va conduce acest jurnal timp de decenii (1916-1943). Retrăgându-se de la conducerea ziarului, jurnalistul Stelian Popescu va face parte din primul lot de procese politice postbelice, fiind judecat în lipsă pentru că ar fi susținut regimul fascist și antonescian prin articolele sale.

Palatul „Universul”

NOUL SEDIU

La sfârșitul Primului Război Mondial, sediul ziarului „Universul” devenise inadecvat pentru un ziar cu pretenții, dar și cu tiraj. De aceea, la 17 octombrie 1926 a început construcția noii tipografii, aflată în curtea vechiului imobil, retrasă cu 30 m de la stradă. După finalizarea acesteia, în 1928, va începe ridicarea noului sediu administrativ, imaginat de arhitectul Paul Smărăndescu, un vechi client al lui Stelian Popescu. Paul Smărăndescu a lucrat în colaborare cu Ing. Emil Prager pentru partea de rezistență a clădirii.

În spațiul noii tipografii funcționau două rotative duble şi alte şase mai mici (aflate la subsol), în timp ce la parter au fost amplasate secțiile de zețărie, stereotipie şi de maşinile plane. În 1933 a crescut înzestrarea tipografiei: 21 de maşini de tipărit, nouă maşini de cules, 19 maşini de legat şi un transportor automat, toate acestea fiind capabile să tipărească 200.000 de exemplare pe zi, chiar să scoată, concomitent, numere diferite ale ziarului: ediţia de Bucureşti şi cea pentru provincie.

În continuare, la etajul 1, funcționau hala cu linotipuri, cea de zețărie, camera de paginaţie şi cea a corecturilor, pentru ca, la etajul următor, să întâlnim: legătoria, litografia şi foto-zincografia.

Un etaj mai sus adăpostea depozitul de literă, de metal, de piese, de lemn, turnătoria, atelierul de tâmplărie, de strunguri mici şi cel de tocilărie.

În mansardă era depozitată arhiva.

În același timp cu tipografia, arhitectul a prevăzut construirea unui alt spațiu, având la subsol garaje, iar la parter sala de mese, camerele ucenicilor şi a intendentului.

Partea cea mai interesantă a complexului tipografic „Universul” o reprezenta clădirea administrativă, formată din subsol, parter, 4 etaje și mansardă (finalizate în perioada 1926-1929). Aici se găseau de fapt birourile redacției. Prima clădire, cea construită în 1884, este numită azi corpul C (Casa Cazzavilan), corpurile A și B de astăzi ale Palatului „Universul” fiind construite în perioada 1926-1930. Luigi Cazzavillan şi soţia sa locuiau într-o casă modestă, în spatele curţii, care a fost demolată în anii 1920 pentru a face loc noii tipografii.

La parter se aflau: sala de aşteptare, ghişeuri pentru vânzarea de publicitate, de abonamente şi un oficiu telegrafo-poştal.

La primul etaj, cel mai elegant, se găseau: birourile directorilor, inclusiv cabinetul patronului, un spațiu somptuos, ministerial, cu mobilier din stejar, artistic crestat, în stil românesc.

Tot la primul etaj se aflau sala de consiliu şi contabilitatea. La etajul următor erau birourile redactorilor, reporterilor, dactilografilor, stenografilor, secretariatul de redacţie şi serviciul contencios.

Mai sus, la etajul III, au fost amenajate alte servicii, biroul de traduceri, celelalte publicații anexă ale Universului, biblioteca, colecţiile şi o parte din arhivă.

La ultimul etaj erau dispuse 11 birouri, iar în mansarda era spațiul social: bar, sală de festivităţi, având o scenă pentru spectacole, dotată cu două vestiare. În acest spațiu primitor se desfăşurau conferinţe, baluri, reprezentaţii teatrale şi cinematografice.

Ca noutate, pe fațada clădiri se afla cadranul unui imens ceas, dar și o placă luminoasă, expunând știri din întreaga lume.

Deși neterminată, clădirea a fost inaugurată pe 2 noiembrie 1930, prezentându-se ca un sediu modern, servind unui ziar de prestigiu, care avea un cuprins variat: articole sociale, politice, reportaje şi foiletoane.

Scopurilor acestei publicații îi corespundea o redacție pe măsură, condusă de Romulus Seişanu, prim redactor, pe post de redactori fiind Mihail Mora, Haralamb Ionescu, Victor Bilciurescu, Leontin Iliescu şi Eugen Titeanu.

Ca orice ziar modern, „Universul” dispunea de secretari de redacţie (B. Marian, Bartolomeu Cecropide, Mihail Negru şi Naum Apostolescu), un responsabil cu relații publice (Brăiloiu, care primea o bogată corespondență de la cititori, din studiul căreia erau cunoscute preferințele publicului)

Așa cum am mai spus, în anul 1943 Stelian Popescu şi-a dat demisia, director devenind Ion Lugojanu, unul dintre ginerii săi, până în mai-iunie 1945.

Tot aici a fost și sediul *Ligii Antirevizioniste Române,* conduse tot de Stelian Popescu.

Pe atunci, trustul Universul era o Societate pe Acțiuni, al cărei patrimoniu consta în: Palatul Universul, destinat birourilor redacției, aflat la stradă – astăzi corpul A; Tipografia, cel situat paralel cu acesta numit în continuare B; Diverse anexe, care includeau dormitoarele muncitorilor, situate în capătul parcelei, către parcul Cișmigiu - corpurile D și E; terenurile de sub ele.

Corpul redacției era legat de cel al tipografiei prin pasarele la toate etajele până la 3.

Deși Palatul „Universul” nu e monument istoric, toate spațiile complexului măsoară în jur de 14.000 mp. Deoarece după anul 2000, spațiile erau impracticabile, s-a decis restaurarea și consolidarea corpului B, de cca. 6000 mp, operațiune care a durat aproximativ 2 ani (2015-2016). În final, au fost restaurate și celelalte clădiri ale ansamblului, încât sunt funcționale nu mai puțin de 7 etaje, cu următoarea configurație: Subsolul, cu teatru independent și wine-bar *Apollo111* (800 mp, 127 de locuri, proiecție profesională de cinema. Prima reprezentație a avut loc în 25 noiembrie 2016); Parterul, cu designer shop Adelina Ivan, cafenea Beans & Dots, Hub cu free lancers; Et. 1, cu Salonul de proiecte, cocktailbar Fix, sala de dans Linotip, studioul de înregistrări Startrek; Et. 2, birouri ingineri de instalații și arhitecți; Et. 3, grupul de arhitecți și agenție de publicitate; Et. 4 și Et. 5, diverse companii comerciale.

În hala de la subsolul corpului secundar al Palatului „Universul”, recent renovat (cu acces atât dinspre strada Brezoianu cât și dinspre parcul Cișmigiu) s-a deschis o nouă instituție teatrală independentă: *Apollo111* –numele sugerând atât o creație tehnică de excepție, racheta Apollo 11, dar și o zeitate a mitologiei grecești – simbolul artelor și protector al poeziei și muzicii.

În interiorul Palatului Universul avem așadar o suprafață de peste 800 metri pătrați dedicată spectacolelor și divertismentului, o sală de teatru cu o capacitate de 140 de locuri și proiecție profesională de cinema, o sală dedicată concertelor și evenimentelor speciale, trei săli de repetiții, două săli de casting și o terasă.

Tanța TĂNĂSESCU

Despre creativitate și creație. „Ce-ar fi dacă...?”

„Oameni învățați dar fără talent propriu, adică purtătorii științei moarte, mi-i închipuiesc ca o sală întunecată cu o ușă de intrare și cu una de ieșire. Ideile străine intră printr-o ușă, trec prin întunericul salei și iesă pe cealaltă, indiferente, singure și reci. Capul unui om de talent e ca o sală iluminată, cu pereți de oglinzi. De-afară vin ideile într-adevăr reci și indiferente – dar ce societate, ce petrecere găsesc.” (Mihai Eminescu)

Așa s-ar putea exprima diferența între oamenii creativi și cei logici, citatul din Eminescu fiind foarte grăitor în acest sens. Societatea se caracterizează prin schimbări permanente la nivel de comportament, conduită, în toate aspectele vieții. Traiul uman într-o astfel de lume, presupune și necesită un înalt grad de adaptabilitate, curaj și creativitate. Natura umană este creatoare prin excelență dar, pentru un comportament adecvat la nivel de familie și societate, omul are nevoie de culturalizare în interiorul propriei sale ființe deoarece goliciunea interioară duce la incapacitatea de a face față stresului zilnic, de a înțelege realitatea și a avea un comportament adecvat.

După Carl Rogers, care a fost primul președinte al Academiei Americane de Psihoterapeuți (1956), adaptarea creativă naturală este singura posibilitate prin care omul poate ține pasul cu schimbările lumii în care trăiește. Ca un popor să își poată rezolva eficient problemele cu care se confruntă, are nevoie de un nivel ridical al creativității, de cultură mereu în dezvoltare, de o permanentă adaptare la mediu.

Creativitatea presupune o dispoziție generală spre nou, semnifică adaptare, imaginație, originalitate, evoluție, talent, distanțare față de lucrurile deja existente. Orice om poate fi creativ dar pentru împlinire sunt necesare anumite condiții. Amintim că lipsa încrederii în sine nu este favorabilă creativității și că fiecare om, în general, realizează mult mai puțin decât posibilitățile pe care le are, atunci când nu are încredere în el. Printre blocajele creativității se numără blocajele de tip emoțional (teama de a nu comite greșeli, de a nu fi percepuți ca extravaganți, neîncrederea), de ordin cultural (dorința de apartenență), conformismul (conformismul împiedică creativitatea prin alinierea la aceleași principii, cei care gândesc altfel fiind priviți de cei din jur cu suspiciune și, în consecință, persoanele creative sunt demoralizate) și blocajele de ordin perceptiv (credința limitată negativă, exprimată prin ideea: „nu sunt creativ”).

Oamenii creativi visează cu ochii deschiși, sunt dornici să învețe lucruri noi și sunt dispuși să iasă din zona de confort. Ei nu se mulțumesc ușor cu o anume stare de fapt, căutând mereu opțiuni, oportunități și alternative. Și se întreabă adesea: „Ce ar fi dacă…?”, nefiindu-le teamă de eșec, pe care îl văd ca pe o oportunitate de învățare și evoluție.

În condițiile progresului, al științei, tehnicii și culturii, un popor cu un nivel ridicat al creativității, cu o cultură bogată, va putea rezolva eficient problemele cu care se confruntă.

Românii au un potențial creativ foarte ridicat în orice domeniu de activitate, dar din păcate există și blocaje în calea valorificării acestora.

La vastul potențial de creativitate al românului m-am gândit atunci când am intrat în urmă cu câteva zile în localul „Polizu” al Politehnicii, strada Gh. Polizu nr. 1, amintindu-mi și de anii studenției.

În clădirea în care, în anul 1911, inginerul Aurel Vlaicu a construit aeroplanul „Vlaicu II”, ajutat de Spiru Haret, ministrul instrucțiunii și de maiștrii Școlii Superioare de Arte și Meserii, se află „Muzeul Universității Politehnica” din București.

Structurat pe diverse etape istorice ale evoluției învățământului tehnic superior în București, începând de la cele dintâi cursuri de inginerie în limba română introduse de Gheorghe Lazăr, și până în prezent, Muzeul UPB tezaurizează aproximativ 1000 obiecte reprezentative pentru istoricul Universității.

Muzeul a fost deschis prima oară în 1927 sub denumirea „Muzeul Industrial” dar pentru marele public și-a deschis porțile abia în 1931. Acesta a funcționat în paralel cu *Muzeul Școlii din Polizu,* până la 13 martie 1948, când datorită unui incendiu clădirea și majoritatea exponatelor sunt distruse. Între anii 1948 și 2000 Institutul Politehnic din București nu are Muzeu, dar vor fi colecții muzeale la unele facultăți și catedre. La data de 4 decembrie 2000 Biroul Senatului ia Hotărârea de reînființare a Muzeului

Universității Politehnica București, cu inaugurare pe 3 decembrie 2003.

Dintre inginerii care au dat dovadă de o ilustră creativitate, mari contributori la cultura și știința mondială, omagiați în acest muzeu, amintim pe Petrache Poenaru (10 ian 1799 - 2 oct 1875), Gheorghe Lazăr (5 iun 1779 – 17 sept 1823) și Nicolae Vasilescu Karpen (28 nov 1870 – 2 mar 1964).

Petrache Poenaru a elaborart un regulament de organizare a şcolilor (1833), care se sfârşea printr-o serie de dispoziţii generale cu privire la biblioteci, laboratoare, burse în străinătate şi la premii pentru traduceri şi lucrări; a fost printre puţinii care au alcătuit cărţi de şcoală: Geometria (1837), Elemente de Algebră (1841), Vocabular franțezo-român (1840 vol 1) și (1841 vol 2), care este de fapt un dicționar cu definiții care au rămas neschimbate zeci de ani. A iniţiat şi a condus ziare: „Muzeul Naţional” în 1836, „Muzăul naţional ilustrat săptămânal de ştiinţe, agricultură, industrie, literatură şi artă” în 1857; A tipărit gazeta „Învăţătorul satului” între anii 1843-1848. Este cunoscut mai ales pentru invenția sa revoluționară: stiloul

Gheorghe Lazăr, cărturar, pedagog, teolog şi inginer român, este considerat fondatorul învăţământului în limba naţională din Ţara Românească. Cursurile au început în august 1818 la „*Şcoala Academicească pentru Ştiinţele Filosoficeşti şi Matematiceşti*” de la Academia Domnească Sfântul Sava din Bucureşti, unde s-au pregătit primii ingineri hotarnici care au studiat în Ţara Românească.

Nicolae Vasilescu Karpen este un om de știință genial care și-a luat doctoratul în anul 1904 cu teza „Cercetări asupra efectului magnetic al corpurilor electrice în miscare”, devenită teză clasică ce l-a facut cunoscut în comunitatea ştiinţifică mondială. A pus bazele învăţământului ingineresc modern. A fost primul Rector al Școlii Politehnice din București, deţinând această funcţie în perioada 1920 - 1940. Este cel care a înființat doctoratul în inginerie. N.V. Karpen a conceput un prototip numit în literatura de specialitate pila K2 (Pila Karpen) pe care o numeşte o „pilă termoelectrică cu temperatură uniformă”. Explicația dată de Karpen pentru funcționarea acestei pile a surprins lumea științifică și crează controverse și astăzi la aproape 80 de ani de la construcție, întrucât mai produce și acum curent electric. Pila Karpen este brevetată în 1924 și realizată în 1947.

Printre colecțiile Muzeului se află cele de televizoare (peste 50 de aparate reprezentative pentru industria electronică românească) și radioreceptoare (peste 100 de aparate, mărturie a unei lungi perioade a radioului în casele oamenilor).

În România, radioul are o istorie de aproape o sută de ani. Un rol important în popularizarea radiofoniei l-au avut și două reviste de specialitate – „Radiofonia” (1925-1927, cu reeditare în 1928) și „Radio-Român” (1925-1928). Dragomir M. Hurmuzescu (1965-1954) este considerat ctitorul radiofoniei românești, cel sub a cărui conducere începe să funcționeze, în 1922, Societatea Română de Radiodifuziune (Societatea de Difuziune Radiotelefonică din România) care, la 1 noiembrie 1928, difuza în eter prima emisiune cu anunțul: Alo, alo, aici Radio București.

„Ce ar fi dacă…?”

Un monument pentru eternitate, dedicat lui I. Bianu
Ctitorul Bibliotecii Academiei Române

Oaspeții înaltului areopag academic și cititorii ce frecventează Biblioteca Academiei au prilejul să admire, începând cu data de 14 septembrie 2022, un monument de for public, care atrage atenția și admirația privitorului: bustul filologului și academicianului Ioan C. Bianu, operă a sculptorului Cătălin Dragoș Munteanu.

La acea dată a avut loc dezvelirea acestui monument comemorativ, dedicat ctitorului Bibliotecii Academiei, iar cu aceeași ocazie *Romfilatelia* a prezentat un complet poștal aniversar, dedicat acestei personalități de prim rang în viața academică românească.

Ioan C. Bianu (n. 8 sept 1856, Făget, Valea Lungă, Alba – d.13 feb 1935, București) este cel care s-a implicat în înființarea, organizarea și dezvoltarea organică a unei biblioteci naționale, în sânul Academiei Române, adunând pentru aceasta valori documentare inestimabile.

În calitate de director al acestei biblioteci timp de 51 de ani, a creat la București una dintre cele mai valoroase și mai reprezentative biblioteci din Europa de Est.

Așa cum sublinia Președintele Academiei Române, Acad. Ioan-Aurel Pop, Biblioteca Academiei „*a avut de la început misiunea de a strânge la un loc, de a organiza şi de a pune în valoare colecţiile naţionale specifice, colecţiile de carte, dar până la urmă vom vedea că nu a fost vorba numai de carte, de a elabora şi a edita bibliografia naţională retrospectivă pentru toate tipurile de mărturii ale tiparului”.*

Osârdia celor care au îndeplinit sau îndeplinesc funcția de directori ai Bibliotecii Academiei (I. Bianu, Radu R. Rosetti, Ioan I. Nistor, Barbu Lăzăreanu, Mircea Maliţa, Perpessicius sau Dimitrie S. Panaitescu, Tudor Vianu, Şerban Cioculescu, Jean Livescu, Victor Emanuel Sahini, Gabriel Ştrempel, Dan Horia Mazilu, Florin Gh. Filip, Nicolae Noica) a făcut ca astăzi Biblioteca să fie „*cea mai importantă bibliotecă-tezaur, cea mai valoroasă bibliotecă de erudiţie din România”*.

Din punct de vedere funcțional, Biblioteca Academiei Române, înființată la 6 august 1867, deține cea mai bogată colecţie de manuscrise din ţară, precum și colecții ale Cabinetului de Stampe, ale Cabinetului de Numismatică, ale Cabinetului de Muzică, ale Cabinetului de Hărţi.

Cititorii au posibilitatea să consulte cărți, documente etc în următoarele săli: Sala de lectură Ion Bianu, Sala de lectură N.N.Constantinescu, Sala de lectură Dumitru S. Panaitescu-Perpessicius (Serviciul Manuscrise-Carte rară), Sala de lectură Virgil Cândea (Serviciul Manuscrise-Carte rară) - inaugurată pe 10 noiembrie 2008, Sala de lectură G. Oprescu (Cabinetul de Stampe), Sala de lectură Dimitrie Cuclin (Cabinetul de Muzică), Sala de lectură Simion Mehedinți (Cabinetul de Hărți), Sala de lectură Microfilme-Microformate.

Sediul central al Bibliotecii Academiei este compus din câteva clădiri, ridicate succesiv: corpul ridicat în 1929, corpul construit în 1937-1938, monument de arhitectură cubistă și corpul construit în 1964 cu o mare capacitate de depozitare, o sală de conferințe cu 220 de locuri și o modernă sală de expoziții, realizată după proiectul arhitecților Romeo Belea și Gh. Roșu

Cel mai longeviv director al Bibliotecii a fost I. Bianu (1884-1935), considerat de savantul istoric N. Iorga drept *„întemeietorul cel adevărat, păzitorul statornic și harnicul străjer al ei”.*

În același timp, I. Bianu a fost ales membru corespondent al înaltului for din 1887, titular din 1902, chiar și Președinte al Academiei Române (1929-1932).

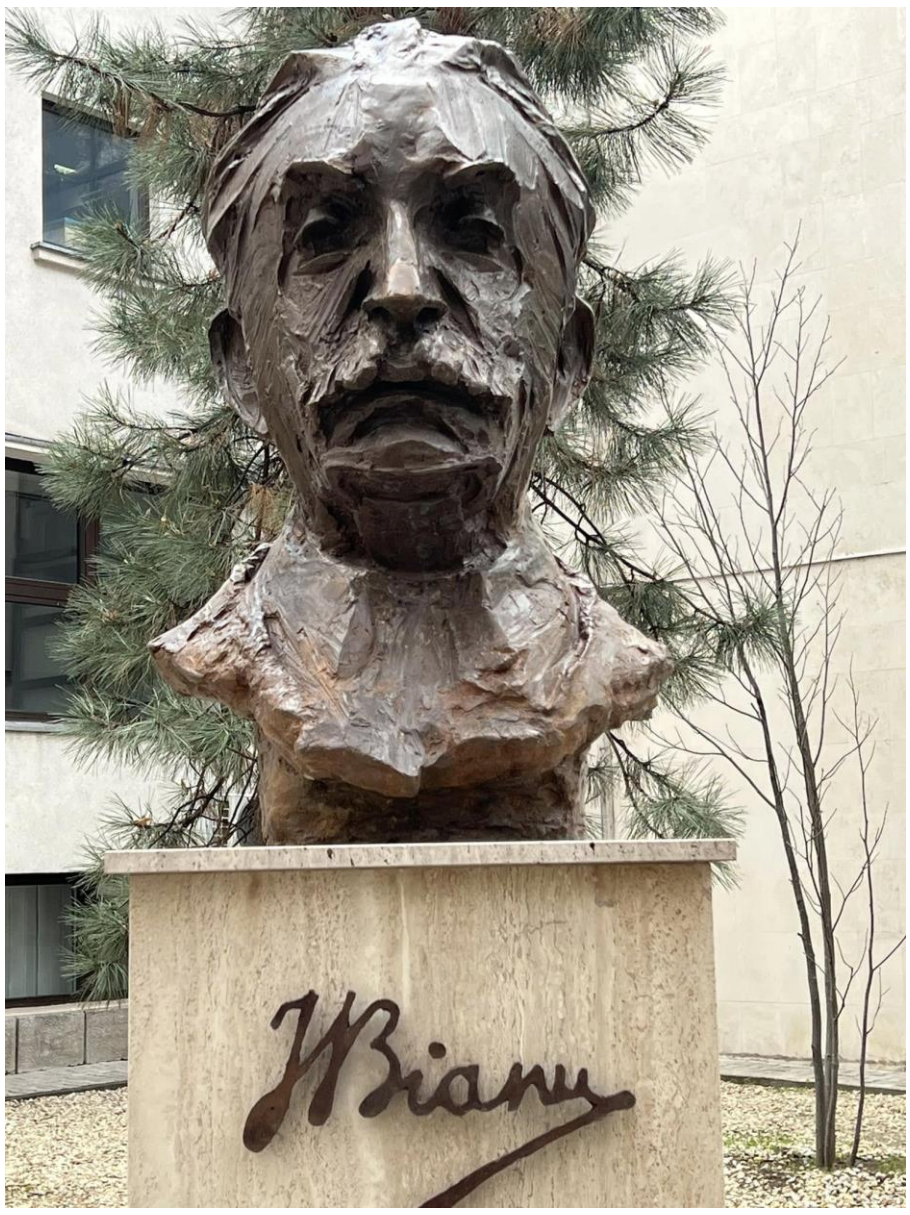

Principalele sale realizări în domeniu pot fi rezumate astfel: a conceput *Regulamentul* pentru Biblioteca Academiei (prin care biblioteca era împărțită pe două secții: Imprimate și Colecții Speciale), stabilind sarcinile personalului, modul de organizare a colecțiilor și de catalogare a publicațiilor etc (martie 1884).

În anul următor va dobândi beneficiile *depozitului legal,* care va reprezenta metoda principală de creștere a colecțiilor Bibliotecii Academiei.

În 1903 va separa cărțile și broșurile de publicațiile periodice și le va așeza pe formate, iar în 1907 acesta va introduce sistemul de clasificare Otto Hartwig (va fi înlocuit în 1915 cu sistemul de clasificare zecimală universală.)

Ioan Bianu a elaborat pentru prima oară *Planul bibliografiei naționale,* astfel încât, începând cu anul 1898 va lucra împreună cu Nerva Hodoș la *Bibliografia Românească Veche*, publicând *Catalogul manuscriselor românești* (1899).

Bustul ctitorului

Talentatul autor al acestui bust este sculptorul originar din Tulcea, Cătălin Dragoș Munteanu, absolvent al Universității Naționale de Arte „Nicolae Grigorescu” din București, remarcat prin opere de o mare expresivitate, cum ar fi bustul actorului Gh. Dinică, având de asemenea creații expuse în săli de expoziție din țară și din străinătate (Franța, Anglia).

Tot acest artist a realizat și bustul altui academician, N. Cajal, precum și seria de portrete din foaierul Sălii Studio a Teatrului „Odeon” - Ștefan Mihăilescu Brăila, Ștefan Bănică, Jorj Voicu, Elena Deleanu (fosta directoare, care de fapt a înființat Teatrul Odeon), Geo Costiniu și Corneliu Dumitraș.

Tanța TĂNĂSESCU

Eveniment de excepție la Biblioteca Academiei Române

Expoziția „Titu Maiorescu – 185”

Din 25 februarie și până pe 14 martie a.c., la Biblioteca Academiei Române din București, Calea Victoriei 125, are loc un eveniment de excepție - Expoziția „*Titu Maiorescu-185”*, organizată de Muzeul Național al Literaturii Române (MNLR) în colaborare cu Biblioteca Academiei.

Cu această ocazie, pasionații de istorie literară au posibilitatea să descopere o altă fațetă, mai umană și autentică, a personalității covârșitoare a aceluia care obișnuia să spună: „*Arta vieţii? Rezervă, discreţiune, cumpătare, în genere negaţiune şi în rezumat abnegaţiune.”*

Așadar, Titu Maiorescu întrunea într-o singură persoană calitățile unui academician (este membru fondator al Academiei), scriitor, critic literar, îndrumător al unui cenaclu, al unei reviste literare prestigioase – „*Convorbiri Literare*”, mentor al unor talentați autori: Mihai Eminescu, Ion Creangă, I.L.Caragiale, I. Slavici, eseist, filosof, pedagog, avocat, politician (lider de partid), membru al Parlamentului României, om de stat (ministru și Prim Ministru al României în perioada 1912-1914), fiind creatorul unei teorii sociologice descriind fenomenul „*formelor fără fond”*, în fine un titan al culturii românești a celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea și începutul secolului XX.

Rezumând în câteva cuvinte personalitatea lui Titu Maiorescu, Ioan Alexandru Brătescu-Voinești spunea despre acesta că este „*o comoară de duioșie și bunătate de care nimeni nu a vorbit până acum*”. Iată că expoziția de la Biblioteca Academiei reușește să expună aceste fațete.

Vernisajul a fost onorat de prezența acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, acad. Mircea Martin, prof. univ. dr. Rodica Zafiu, membru corespondent al Academiei Române, și prof. univ. dr. Ioan Cristescu, directorul general al Muzeului Național al Literaturii Române, care au evocat, fiecare, aspecte ale personalității acestui mare cărturar, de anvergură europeană.

Expoziția aduce în atenție documente originale, fotografii, manuscrise literare, lucrări tipărite rare, scrisori în germană, română, franceză, scrise de Maiorescu sau primite de la diverse personalități ale vremii, inclusiv ciorne epistolare sau de manuscrise literare, dezvăluind fațete necunoscute din laboratorul de creație al marelui critic literar aniversat. Se pot vedea scrisori primite sau destinate unor nume de referință ale culturii române, precum, Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, Nicolae Iorga, Iacob Negruzzi, Duiliu Zamfirescu, Ioan Slavici, George Coșbuc, Mihail Sadoveanu, membri ai familiei regale – Regina Elisabeta și Principele și apoi Regele Ferdinand, dar și oameni politici, precum Alexandru Marghiloman, Lascăr Catargi, P. P. Carp, Mihail Kogălniceanu, Take Ionescu ș.a.

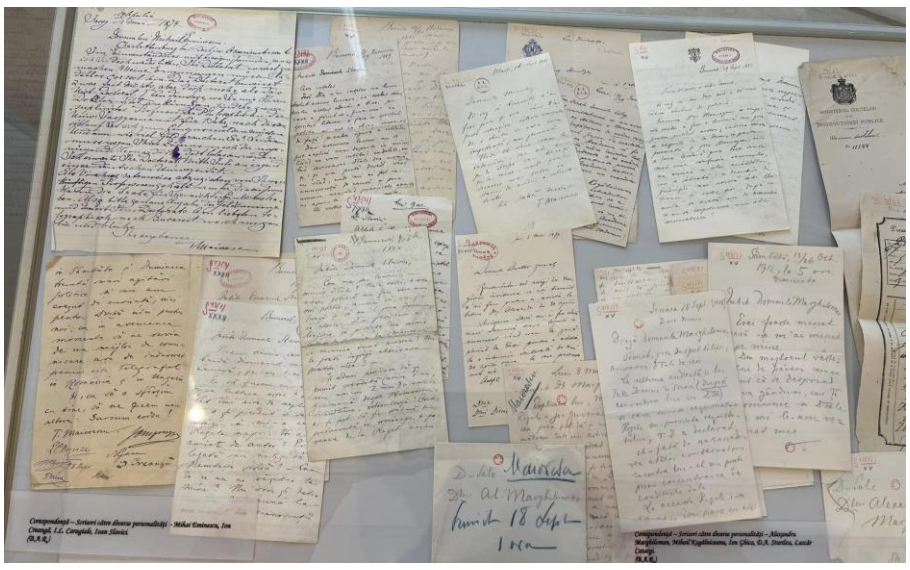

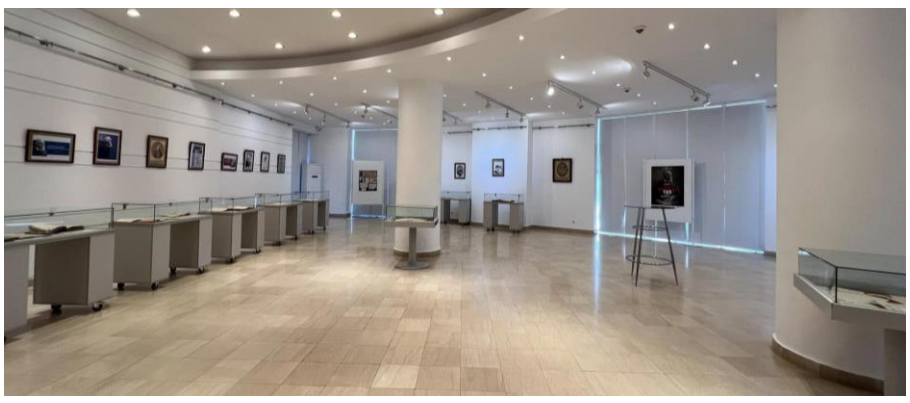

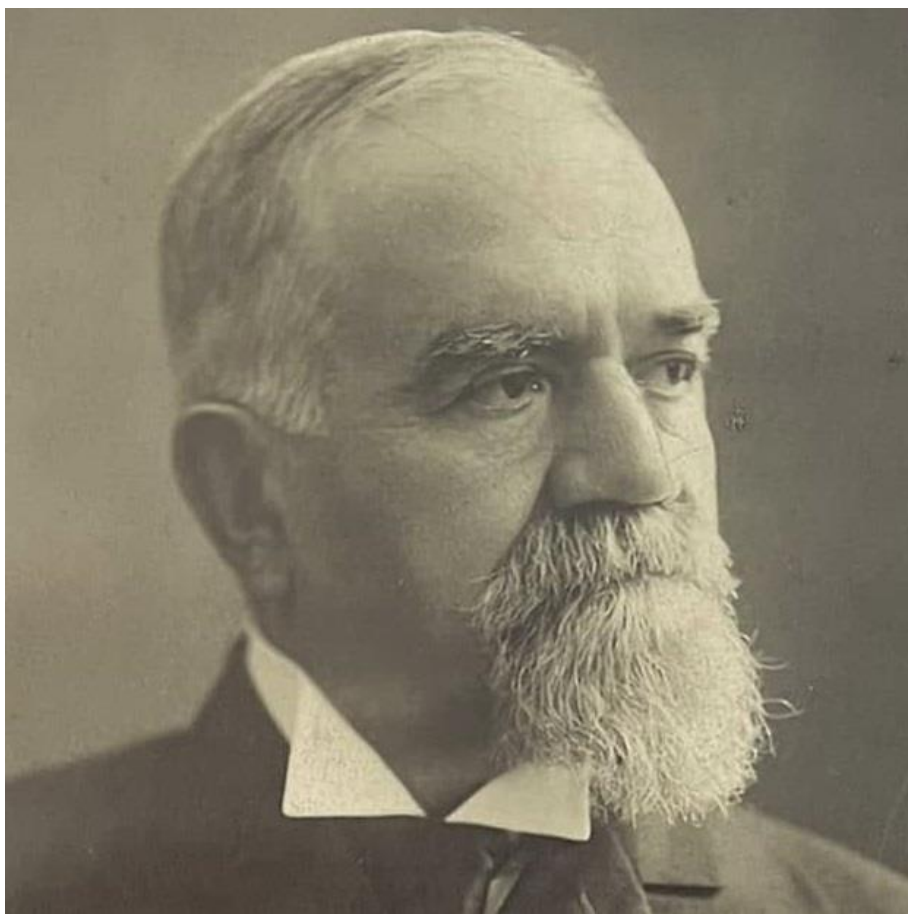

Pentru cei ce vizitează această expoziție, este un privilegiu rar să cunoască documente rar prezentate publicului, cum ar fi o serie de manuscrise și lucrări ce ilustrează polivalența spiritului maiorescian: prima ediție a faimosului eseu „*Beția de cuvinte*” (1873), creații lirice în limba germană, un exemplar unicat de îndrumar gramatical adnotat de Ion Creangă – „*Regulele limbei române pentru începători*” (1879), dar și ciornele unor prelegeri, cursuri și diverse scrieri, mai ales în limba germană, limbă de lucru în care literatul și-a scris și jurnalul, începând de la vârsta de 15 ani.

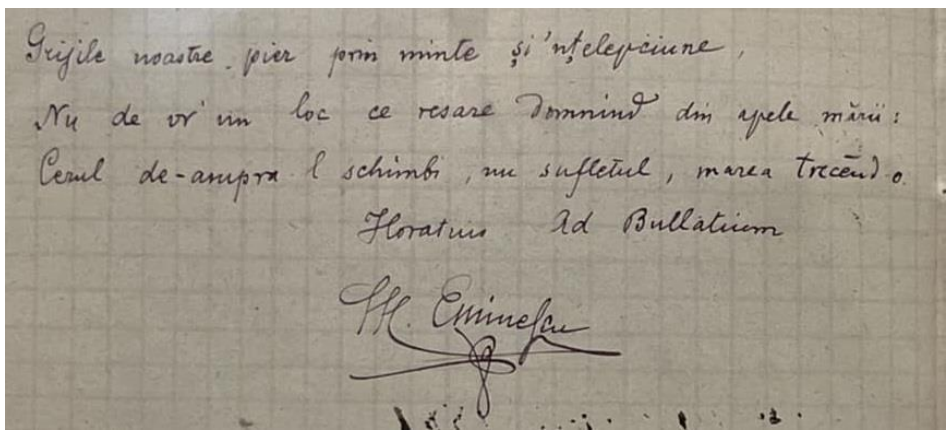

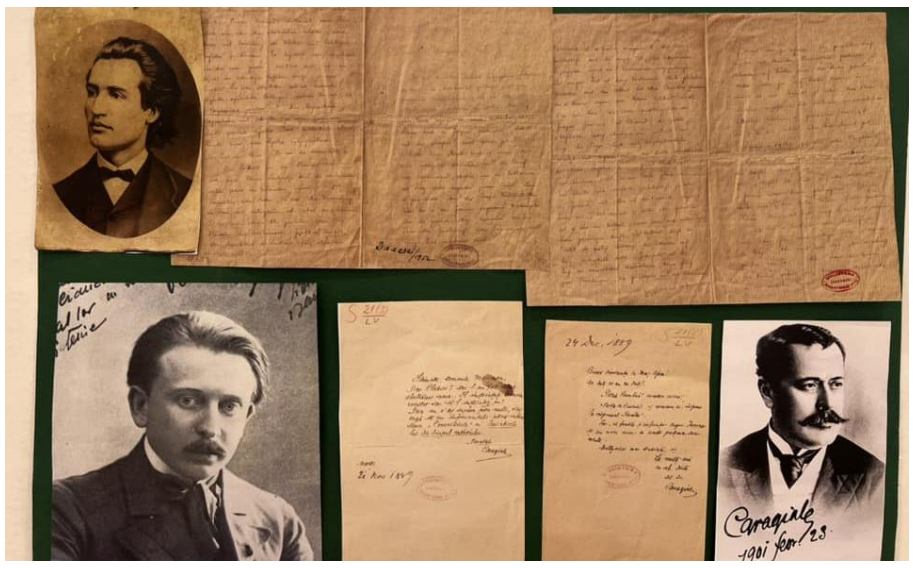

Pot fi de asemenea admirate documente originale, acte private, privitoare la cariera de avocat a lui Maiorescu, carnetul de tratament la sanatoriul Dr. Lahmann din Saxonia (1916), dar și fotografii înfățișându-i pe Titu Maiorescu și pe cele două soții sale sale, Clara (Kremnitz) și Anna (Rosetti).

Mulțumiri și felicitări curatorului acestei expoziții eveniment, doamna Gabriela Dumitrescu, director al Direcției Colecții din cadrul Bibliotecii Academiei Române!

Redacția

Publicația „MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI”

în al 5-lea an de difuzare sub Egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

Avem bucuria să anunțăm cititorii și colaboratorii revistei „Muzeul Presei Românești” că această publicație, având o prezență semnificativă în peisajul gazetăresc, pășește în 2025 în al cincilea an de existență.

Urmare a profesionalismului revistei și a valorii articolelor și reportajelor publicate în decursul acestor ani, această publicație trimestrială de cultură și educație, cu obiect de interes privind istoria presei românești, a primit dreptul de a fi difuzată în continuare sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR). Acest titlu ne onorează, constituind nu doar un semn al valorii revistei „Muzeul Presei Românești”, dar și o motivație esențială să continuăm a oferi cititorilor un produs publicistic cu conținut variat, de înaltă ținută, iar pentru colaboratori, certitudinea că materialele lor își găsesc locul într-o publicație girată de forul suprem al presei românești, sub ale cărui auspicii se editează. Gratitudine celor care ne-au acordat această încredere, totodată și mărturie de valoare jurnalistică.

Până la finalul anului 2024 s-a finalizat activitatea de re/evaluare a acordării egidelor UZPR, pentru publicațiile solicitante până în acel moment, în scopul de a cunoaște mai bine potențialul publicistic actual al Uniunii, sporind astfel prestigiul revistelor proprii. Comisia numită în acest scop de către Consiliul Director al UZPR a avut în componența sa pe distinșii jurnaliști Lavinia Betea, Dan Constantin, Mădălina Corina Diaconu, Teodora Marin, Marian Nencescu și Adrian Suciu.

Publicațiile selectate pentru acordarea Egidei UZPR și a dreptului de a tipări pe copertă sigla Uniunii sunt următoarele: din București - „Cronica Timpului”, „Muzeul Presei Românești”, „Astralis”, „Convorbiri literar-artistice”, „Eminesciana”, „Tribuna Pensionarului”, „Ultima Oră.ro”; din diaspora - „Condeierul diasporei” (Viena), „Cuvânt românesc” (Madrid), „Repere Literare” (Montreal), „Lumină Lină/Gracious Light” (New York), „Observatorul” (Toronto); din țară - „Arhivele Bistriței” (Bistrița-Năsăud), „Ateneu arădean”, „CoolArtis” (Slatina), „Creneluri sighișorene”, „Cadran. Jurnal mureșean” (Târgu Mureș), „Cronica metropolitană” (Constanța), „Glas râmnican” (Râmnicu Sărat), „Logopaper” (Oradea), „Meridian Cultural Românesc” (Vaslui), „Metafora” (Constanța), „Sportul băcăuan”, „Bilete de papagal” (Slatina), „Caligraf” (Turnu Severin), „Hyperion” (Turnu Severin). Președintele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, domnul Sorin Stanciu, a aprobat aceste propuneri și au fost emise Atestatele în formă scrisă pentru cei validați.

Potrivit anunțului postat pe site-ul Uniunii, Marian Nencescu, șeful Filialei Presa Culturală, a subliniat următoarele: „Criteriile de evaluare a publicațiilor pentru acordarea/confirmarea calității de Publicație ce apare sub Egida UZPR s-au încadrat strict în litera și conținutul Statutului UZPR, singurele aspecte ce nu au fost tolerate fiind implicarea politică și promovarea polemicilor între gazetari. Principiul unic urmărit de Comisie cu consecvență a fost promovarea limbii române, scutul și arma noastră de luptă cu fenomenul degradării culturale.”

Mulțumim Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România pentru aprecierea acordată revistei „Muzeul Presei Românești” - publicație trimestrială, online, de cultură, educație și atitudine jurnalistică, fructificând bogata tradiție a ziaristicii românești.

Redacția revistei „Muzeul Presei Românești”

REVISTA
An V, Nr.17, Martie 2025

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI